

ΔΕΛΤΙΟΝ ΕΝΩΣΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ-ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2002

Ιδιοκτησία

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Εκδότης

Επικ. Καθηγητής ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΚΟΡΤΣΟΣ

Γενικός Γραμματέας ΕΕΤ

Επιστημονική Επιτροπή

Καθηγητής ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΡΟΒΟΠΟΥΛΟΣ

Οικονομικός Σύμβουλος Alpha Bank

Αν. Καθηγητής ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΑΛΕΞΑΚΗΣ

Πρόεδρος Χρηματιστηρίου Αθηνών

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΡΑΚΑΤΟΣ

Ακαδημαϊκός

Καθηγητής ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΡΑΜΟΥΖΗΣ

Αν. Διευθύνων Σύμβουλος EFG Eurobank Ergasias

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΝΟΣ

Σύμβουλος Διοικήσεως Εθνικής Τράπεζας

Καθηγητής ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΟΣΧΟΣ

Οικονομικός Σύμβουλος Εμπορικής Τράπεζας

Αναπληρωτής Καθηγητής ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

Επιστημονικός Σύμβουλος Γενικής Τράπεζας

Καθηγητής ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΡΑΠΑΝΟΣ

Πρόεδρος Συμβουλίου Οικονομικών

Εμπειρογνομόνων ΥΠΕΘΟ

Δρ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

Αντιπρόεδρος Alpha Trust

Καθηγητής ΓΚΙΚΑΣ ΧΑΡΔΟΥΒΕΛΗΣ

Προϊστάμενος Οικονομικού Γραφείου Πρωθυπουργού

Συντακτική Επιτροπή

ΜΑΡΘΑ ΔΕΡΤΙΑΗ

Σύμβουλος ΕΕΤ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΟΚΚΟΜΕΛΗΣ

Οικονομικός Σύμβουλος ΕΕΤ

Δρ ΜΑΡΙΑ ΜΑΓΓΙΩΡΟΥ

Επιστημονική Σύμβουλος ΕΕΤ

Υπεύθυνη Σύνταξης

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΜΑΝΙΑΤΗ

Υπεύθυνη Εκδόσης - Καλλιτεχνική Επιμέλεια

ΕΛΣΗ ΤΣΟΥΤΗ

Εξώφυλλο

ΑΝΝΑ ΚΑΤΣΟΥΛΑΚΗ

Υπεύθυνος Διανομής

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ηλεκτρονική Επεξεργασία Κειμένων

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Διόρθωση Δοκιμών

ΧΑΡΙΣ ΓΚΟΤΖΗ

Διαχωρισμοί-Φίλμ

MEMIGRAF

Μοντάζ

ΤΑΚΗΣ ΚΟΔΕΛΛΑΣ

Εκτύπωση, Βιβλιοδεσία

Α. ΑΝΔΡΕΟΥ ΑΕ

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ 0.01€

Με το τέλος του 2002 δόθηκε το έναυσμα για την ανασκόπηση της χρονιάς που ολοκληρώθηκε και τον σχεδιασμό εκείνης που ξεκίνησε. Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης κορυφαία στιγμή του 2002 ήταν η υπογραφή της συμφωνίας για τη διεύρυνσή της με δέκα νέα μέλη. Πολλά είναι τα ζητήματα που ανακύπτουν από τη συμφωνία αυτή και από την εύστοχη αντιμετώπισή τους εξαρτάται το ίδιο το μέλλον της Ευρώπης. Παράλληλα, η Ελλάδα καλείται να καταθέσει το δικό της ευρωπαϊκό όραμα, αναλαμβάνοντας την προεδρία της ΕΕ για το Α' εξάμηνο του 2003, περίοδο προκλήσεων σε όλα τα επίπεδα.

Μέσα στο πλαίσιο αυτό οι τράπεζες καλούνται να διαδραματίσουν το δικό τους ρόλο στο διεθνές, κοινοτικό, αλλά και εγχώριο περιβάλλον. Στα δύο κύρια άρθρα του παρόντος τεύχους, που υπογράφουν ο κ. Κ. Σταμούλης, Πρόεδρος της Τράπεζας Αττικής, και ο κ. Αντ. Χασιώτης, Πρόεδρος της Γενικής Τράπεζας, προσεγγίζεται το επιχειρηματικό μοντέλο των τραπεζών στο σύγχρονο περιβάλλον και αναλύεται η συνεισφορά τους στην πρόοδο της ελληνικής οικονομίας.

Σε συζήτηση στρογγυλής τραπέζης, ανώτατα στελέχη του χρηματοπιστωτικού τομέα διερευνούν την επερχόμενη εισαγωγή των διεθνών λογιστικών προτύπων σε σχέση με το ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Επιπλέον, σε δύο εμπεριστατωμένα άρθρα επιχειρείται η σύγκρισή τους με τα ελληνικά λογιστικά πρότυπα και η ανάδειξη των σημαντικότερων διαφορών.

Στις σελίδες του Δελτίου θα βρείτε επίσης μια ενδιαφέρονσα ομιλία του καθηγητή του London School of Economics κ. Ch. Goodhart για την εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος μετά την εισαγωγή του ευρώ. Παράλληλα, παρουσιάζονται άρθρα με εποικοδομητικές απόψεις γύρω από θέματα τραπεζικής πρακτικής, εποπτείας τραπεζών και διαχείρισης κινδύνων, καθώς και εργασιακά και κοινωνικά. Όπως πάντα, οι ενημερωτικές σελίδες για τις διεθνείς, κοινοτικές και εσωτερικές εξελίξεις, καθώς και για τη δραστηριότητα της ΕΕΤ και του ΕΤΙ παρέχουν πληροφορίες για τις θεσμικές και ρυθμιστικές εξελίξεις, αλλά και τα τρέχοντα θέματα που απασχόλησαν τον τραπεζικό κλάδο κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2002.

Χρήστος Γκόρτσος
Γενικός Γραμματέας
της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΥΡΙΑ ΑΡΘΡΑ

σελίδες 5 - 18

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΤΑΜΟΥΛΗ, Προέδρου και Διευθύνοντος Συμβούλου της Τράπεζας Αττικής: Προσαρμογή του επιχειρηματικού μοντέλου των τραπεζών στο σύγχρονο περιβάλλον (5-11)

ΑΝΤΩΝΗ Κ. ΧΑΣΙΩΤΗ, Προέδρου Δ.Σ. και Διευθύνοντος Συμβούλου της Γενικής Τράπεζας της Ελλάδος: Η πολλαπλή συνεισφορά των τραπεζών στην πρόοδο της ελληνικής οικονομίας (13-18)

ΔΙΕΘΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ

σελίδες 19 - 62

Συζήτηση Στρογγυλής Τραπέζης: (19-38)

Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα: Η εφαρμογή τους στο Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα

Συμμετέχουν: ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΝΤΑΛΑΚΗΣ, Υποδιοικητής, Εθνική Τράπεζα
ΜΑΡΙΝΟΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, Εντεταλμένος Γενικός Διευθυντής και CFO, Alpha Bank

ΣΤΑΥΡΟΣ ΛΕΚΚΑΚΟΣ, Γενικός Διευθυντής, Τράπεζα Πειραιώς και ETBA

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΟΣΧΟΣ, Οικον. Σύμβουλος, Εμπορική Τράπεζα

ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΠΑΠΠΑΡΗΣ, Γενικός Διευθυντής, Aspis Bank

ΠΟΛΑ ΧΑΤΖΗΣΩΤΗΡΙΟΥ, Γενικός Διευθυντής και CFO, EFG Eurobank Ergasias

Συντονίζει: Χ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα: (39-62)

ΑΝΑΣΤ. ΤΣΑΜΗ: Η εισαγωγή των ΔΛΠ στα πλαίσια του τραπεζ. συστήματος (40-52)

ΣΤ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ: Τα ΔΛΠ στον ελληνικό τραπεζικό χώρο (53-58)

ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

σελίδες 63-86

С.Α.Е. GOODHART: Θεσμικές πτυχές της εποπτείας του χρηματοπιστωτικού συστήματος μετά την εισαγωγή του ευρώ (63-66)

Γ. ΠΙΝΤΕΡΗ: Τραπεζικές κρίσεις και πολιτικές αναδιάρθρωσης του τραπεζικού συστήματος (67-76)

Δ. ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΥ: “Value-at-risk” (VAR) μεθοδολογία εκτίμησης του κινδύνου αγοράς και (VAR) παράγωγα εργαλεία (77-86)

**Τα δημοσιευόμενα άρθρα εκφράζουν
τις προσωπικές απόψεις των αρθρογράφων**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

σελίδες 87-112

ΚΩΝΣΤ. ΖΟΠΟΥΝΙΔΗ – Μ. ΜΠΑΚΑΤΣΑΚΗ-ΜΑΝΟΥΔΑΚΗ: *Το venture capital στην Ελλάδα. Πρώτα αποτελέσματα πανελλαδικής έρευνας* (87-102)

ΗΛ. ΠΟΡΤΟΚΑΛΑΚΗ: *Ομοιόμορφοι κανόνες και διεθνές εμπόριο* (103-111)

ΘΕΣΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

σελίδες 113-122

Γ. ΤΣΑΤΗΡΗ: *Εργασιακά θέματα και θέματα κοινωνικής ασφάλισης στο πλαίσιο της Ελληνικής Προεδρίας της ΕΕ* (113-116)

Η. ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ-ΣΤΕΦΑΝΟΥ: *Ιδρύματα επαγγελματιών συνταξιοδοτικών παροχών* (117-122)

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ

σελίδες 122-152

Διεθνείς και κοινοτικές εξελίξεις (123-136)

Εσωτερικές εξελίξεις (141-152)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΕΕΤ

σελίδες 153-180

Διατραπεζικές επιτροπές (153-171)

Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο (173-175)

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΜΕΣΟΛΑΒΗΤΗΣ

σελίδες 181-184

ΝΟΜΙΣΜΑ & ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

σελίδες 185-198

ΑΙΚ. ΜΠΡΕΓΙΑΝΝΗ: *Οικονομικός εκσυγχρονισμός, πολεμική συγκυρία και πολιτική μετάβαση* (1910-1926)

βρείτε μας στο
Internet

<http://www.hba.gr>

Διοίκηση ΕΕΤ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Β. ΚΑΡΑΤΖΑΣ
Διοικητής Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ
Πρόεδρος Alpha Bank

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΑΣ
*Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος
Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος*

ΜΕΛΗ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΝΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
Διευθύνων Σύμβουλος Τράπεζας EFG Eurobank Ergasias

ΠΕΤΡΟΣ ΛΑΜΠΡΟΥ
Διοικητής Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος

ΜΙΧΑΛΗΣ ΣΑΛΛΑΣ
Πρόεδρος Τράπεζας Πειραιώς

ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΟΡΩΤΟΣ
Γενικός Διευθυντής Citibank NA

ΑΝΤΩΝΗΣ ΧΑΣΙΩΤΗΣ
*Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος
Γενικής Τράπεζας της Ελλάδος*

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ
Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος Τράπεζας Αττικής

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΤΖΑΣ
Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος Aspis Bank

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΝΤΑΛΑΚΗΣ
Υποδιοικητής Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΚΟΡΤΣΟΣ
Γενικός Γραμματέας Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών

ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Β. ΚΑΡΑΤΖΑΣ
Διοικητής Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥ Ε.Ε.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΝΤΑΛΑΚΗΣ
Υποδιοικητής Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

ΜΕΛΗ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
Εντεταλμένος Σύμβουλος -Γενικός Διευθυντής Alpha Bank

ΒΥΡΩΝ ΜΠΑΛΛΗΣ
*Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος
Τράπεζας EFG Eurobank Ergasias*

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΦΡΑΓΓΕΤΗΣ
Γενικός Διευθυντής Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΣ
Υποδιοικητής Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος

ΣΤΑΥΡΟΣ ΛΕΚΚΑΚΟΣ
Γενικός Διευθυντής Τράπεζας Πειραιώς

ΛΑΜΠΡΟΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ
Financial Controller Head, Citibank NA

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΕΛΤΣΟΠΟΥΛΟΣ
Διευθύνων Σύμβουλος Εργατίας Τράπεζας

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΓΚΟΥΜΑΣ
*Διευθύνων Σύμβουλος Εθνικής Τράπεζας
Επενδύσεων Βιομηχανικής Αναπτύξεως
(έως 20/12/2002)*

ANNA ΠΟΥΣΚΟΥΡΗ-REICHE
Γενικός Διευθυντής HypoVereinsbank

ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΚΟΡΤΣΟΣ
Γενικός Γραμματέας Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών

Προσαρμογή του επιχειρηματικού μοντέλου των τραπεζών στο σύγχρονο περιβάλλον

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΤΑΜΟΥΛΗ
ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΟΝΤΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ
ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Το παρόν Δελτίο περιέχει αφιέρωμα στα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, η υιοθέτηση των οποίων από τις ελληνικές επιχειρήσεις και ιδιαίτερα τις τράπεζες, αναμένεται ότι θα προσδώσει μεγαλύτερη διαφάνεια και συγκρισιμότητα στις οικονομικές καταστάσεις.

Η διαφάνεια της οικονομικής δραστηριότητας οφείλει να αποτελεί συστατικό στοιχείο της λειτουργίας κάθε σύγχρονης επιχείρησης και ιδιαίτερα των μονάδων του χρηματοπιστωτικού τομέα λόγω της φύσης των εργασιών τους.

Για αυτό εκτιμώ ότι θα ήταν περισσότερο χρήσιμο να καταθέσω τις σκέψεις μου σχετικά με το ρόλο και τη λειτουργία μιας σύγχρονης τράπεζας, στην αποτελεσματική λειτουργία της οποίας εμπεριέχονται βεβαίως και τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα.

Η κλασική λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι η αποδοχή καταθέσεων και η μετατροπή τους σε χρηματοδοτικούς πόρους. Στη σημερινή πραγματικότητα όμως, η παραδοσιακή αυτή λειτουργία έχει μετατραπεί σε αγορά απαιτήσεων με ποικίλα χαρακτηριστικά και πώληση νέων απαιτήσεων με διαφορετικά, επίσης χαρακτηριστικά. Σε κάθε περίπτωση όμως, στην κλασική ή στη μετεξελιγμένη μορφή, ο ρόλος του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι η ικανοποίηση και ο συμβιβασμός των απαιτήσεων των οικονομούντων

ατόμων και μονάδων. Για το λόγο αυτό, οι αλλαγές που σημειώνονται στο χρηματοπιστωτικό σύστημα ενδιαφέρουν και αφορούν ολόκληρη την οικονομία, αφού επηρεάζουν ριζικά βασικές λειτουργίες της.

Εξελίξεις στη διεθνή χρηματοπιστωτική αγορά

Η παγκοσμιοποίηση των αγορών, η ενοποίηση των αγορών χρήματος και κεφαλαίου και η απελευθέρωση (deregulation) των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, είχαν ως αποτελέσματα τα εξής:

- ☐ όξυνση του ανταγωνισμού
- ☐ ανάπτυξη νέων αγορών
- ☐ δημιουργία νεωτεριστικών προϊόντων
- ☐ τιτλοποίηση των τραπεζικών εργασιών
- ☐ διαφοροποίηση και αύξηση των τραπεζικών κινδύνων

Οι εξελίξεις αυτές υποχρεώνουν τις τράπεζες να προβούν σε αναδιάρθρωση της επιχειρηματικής τους δομής και σε επανεξέταση της στρατηγικής τους.

Εξελίξεις στην ελληνική τραπεζική αγορά

Σ' όλη τη διάρκεια της 10ετίας του '90 υπήρξαν έντονες διαδικασίες και εξελίξεις στην ελληνική τραπεζική αγορά, εξελίξεις οι οποίες ήταν το αποτέλεσμα της διαδικασίας για την απελευθέρωση του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος που άρχισε από τα τέλη της 10ετίας του '80. Οι διαπιστώσεις που μπορούν να γίνουν είναι:

□ Η διαδικασία της κανονιστικής απελευθέρωσης (deregulation) έχει ολοκληρωθεί και η ελληνική χρηματοπιστωτική αγορά έχει εμπλουτισθεί με νέα εργαλεία και θεσμούς. Η πρόοδος που έχει επιτευχθεί είναι ιδιαίτερα σημαντική και ουσιαστική.

□ Έχουν επέλθει σημαντικές αλλαγές στη δομή του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, με μεταβολή του αριθμού των ελληνικών και ξένων τραπεζών, τη διαφοροποίηση των μεριδίων αγοράς και την ανάπτυξη σύνθετων χρηματοπιστωτικών ομίλων.

□ Έχουν ενταθεί τα βήματα διεθνοποίησης των ελληνικών τραπεζών. Οι ελληνικές τράπεζες δεν εγκαθίστανται πλέον μόνο σε χώρες με έντονη παρουσία του ελληνικού στοιχείου (Γερμανία, ΗΠΑ) ή σε χώρες που αποτελούν διεθνή χρηματοπιστωτικά κέντρα (Λονδίνο), αλλά και σε χώρες διείσδυσης ελληνικών εμπορικών και βιομηχανικών μονάδων (χώρες της Βαλκανικής και Παρευξείνιες χώρες).

□ Ενδυναμώθηκε περαιτέρω ο ρόλος της κεφαλαιαγοράς, τόσο ως καναλιού άντλησης ή τοποθέτησης κεφαλαίων από τους επενδυτές, όσο και με την προσφορά χρηματοοικονομικών εργαλείων διαχείρισης κινδύνων μέσω της λειτουργίας του Χρηματιστηρίου Παραγώγων Αθηνών.

Ετσι όλο και περισσότερες εταιρείες προσφεύγουν στην κεφαλαιαγορά για την άντληση κεφαλαίων και το βάρος του underwriting έχουν αναλάβει σχεδόν αποκλειστικά τα επενδυτικά τμήματα των εμπορι-

κών τραπεζών ή οι εξειδικευμένες θυγατρικές εταιρείες τους.

□ Τα τελευταία χρόνια οι εξελίξεις στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα επιταχύνθηκαν με εξαγορές, συγχωνεύσεις και ιδιωτικοποιήσεις που διαφοροποίησαν σημαντικά το χάρτη της ελληνικής τραπεζικής αγοράς. Ενδεικτικά αναφέρονται: η συγχώνευση της Εθνικής με την Κτηματική, η συγχώνευση της EFG Eurobank με την Εργασίας, οι ιδιωτικοποιήσεις των τραπεζών: Ιονικής, Μακεδονίας-Θράκης, Κεντρικής Ελλάδος, Κρήτης.

□ Έχει αρχίσει να εντείνεται η τάση συμμετοχής μεγάλων ευρωπαϊκών χρηματοπιστωτικών ομίλων στη μετοχική σύνθεση ελληνικών τραπεζών. Ενδεικτικά: Εμπορική Τράπεζα-Crédit Agricole, EFG Eurobank-Ergasias-Deutsche Bank, Τράπεζα Πειραιώς-ING.

Νέο επιχειρηματικό τραπεζικό μοντέλο

Στο έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον που έχει διαμορφωθεί, οι τράπεζες υποχρεώνονται να προβούν σε αναδιάρθρωση της επιχειρηματικής τους δομής και σε επανεξέταση της στρατηγικής τους. Τα νέα επιχειρηματικά μοντέλα λειτουργίας θα πρέπει να εξυπηρετούν τους εξής βασικούς στόχους:

1. Την ενίσχυση του ουσιαστικού ρόλου των τραπεζών στην οικονομία, διατηρώντας και αναπτύσσοντας την εμπιστοσύνη προς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα σε πολύ υψηλό επίπεδο.

2. Τη μεγιστοποίηση της αξίας της τραπεζικής επιχείρησης, ικανοποιώντας τις επενδυτικές επιθυμίες των μετόχων τους.

Οι τράπεζες στην Ελλάδα – παρότι παρατηρείται πρόσφατα μια τάση για προώθηση πιο πρωτοποριακών προϊόντων (όπως οι καταθέσεις εγγυημένου κεφαλαίου), καθώς και επιθετικές πολιτικές προσέγγισης του πελάτη – βασίζονται κυρίως σε παραδοσιακά πρότυπα λειτουργίας, τόσο στα παρεχόμενα προϊόντα όσο και στον τρόπο διάθεσής τους (διαφήμι-

ση, παθητική προσέλκυση πελατών μέσω τιμολογιακής πολιτικής).

Οι σύγχρονες όμως μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς επιβάλλουν την υιοθέτηση νέων επιχειρηματικών δομών και στρατηγικών, με στόχο την ταχύτατη προσαρμογή στις αλλαγές του περιβάλλοντος της αγοράς. Βασικά στοιχεία μιας σύγχρονης τράπεζας είναι τα εξής:

Μέγεθος των τραπεζών

Όσον αφορά το μέγεθος των τραπεζών, οι τάσεις που έχουν αναπτυχθεί είναι δύο:

1. Εξαγορές και συγχωνεύσεις με στόχο τη δημιουργία μεγάλων χρηματοοικονομικών ομίλων, έτοιμων να ανταγωνισθούν αποτελεσματικά σε διεθνές επίπεδο. Η τάση αυτή έχει ευρύτατα συζητηθεί επειδή οι ανακατατάξεις που προκαλούνται πολλές φορές εντυπωσιάζουν. Τα μεγάλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα επιδιώκουν να αποκομίσουν οφέλη από την αξιοποίηση των οικονομιών κλίμακας μειώνοντας το λειτουργικό τους κόστος και ταυτόχρονα να έχουν ευκολότερη πρόσβαση στις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίου.

2. Ενίσχυση του ρόλου των μικρότερων, σύγχρονων και ευέλικτων τραπεζών, με παραγωγή εξειδικευμένου φάσματος νέων, καινοτομικών προϊόντων και υπηρεσιών, παράλληλα με τη διασύνδεση του δικτύου τους με ευρύτερα δίκτυα πωλήσεων.

Σε κάθε περίπτωση, κυρίαρχης σημασίας είναι η στρατηγική εκμετάλλευση των πλεονεκτημάτων κάθε επιλογής και η εφαρμογή ενός ρεαλιστικού πλάνου υλοποίησης.

Ορθολογική διαχείριση του δικτύου υποκαταστημάτων

Το δίκτυο υποκαταστημάτων προσφέρει το πλεονέκτημα της άμεσης προσέγγισης της πελατείας (ιδιαίτερα των ιδιωτών και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων) και συνεχίζει να αποτελεί το σημαντικότερο κανάλι διανομής

προϊόντων και υπηρεσιών. Η διατήρηση όμως ενός πολύ εκτεταμένου ή μη ορθά ανεπτυγμένου δικτύου είναι κοστοβόρα και επιβαρύνει σημαντικά τα έξοδα λειτουργίας των τραπεζών. Κατά συνέπεια οι διοικήσεις των τραπεζών πρέπει να προβούν σε εκλογίκευση του δικτύου τους, επαναξιολογώντας την υφιστάμενη γεωγραφική κατανομή των υποκαταστημάτων τους και εντοπίζοντας νέες ευκαιρίες, σε συνάρτηση πάντα με το στρατηγικό σχεδιασμό κάθε ιδρύματος. Παράλληλα, η δομή και η λειτουργία των υποκαταστημάτων πρέπει πλέον να ανταποκρίνεται και να ενσωματώνει τις τεχνολογικές εξελίξεις, προωθώντας και υποστηρίζοντας την εταιρική ταυτότητα κάθε τράπεζας.

Ανάπτυξη νέων καναλιών διανομής

Η σύγχρονη πραγματικότητα επιβάλλει όμως και την ανάπτυξη νέων εναλλακτικών δικτύων, όπως τραπεζική μέσω διαδικτύου (web banking), τραπεζική μέσω τηλεφώνου (m-banking), τηλεφωνικά κέντρα (call centers), διαδραστική τηλεόραση (interactive TV) και αυτόματες ταμειολογιστικές μηχανές (ATMs).

Παρότι υπάρχει σχετικός προβληματισμός για το αν πράγματι τα νέα αυτά κανάλια διανομής μειώνουν συνολικά το κόστος για τις τράπεζες, είναι σίγουρο πως η σημασία των εναλλακτικών δικτύων θα αυξάνεται με την πάροδο του χρόνου, διότι:

□ οι μελλοντικοί πελάτες των τραπεζών είναι οι νέες γενιές του σήμερα, οι οποίες είναι σε πολύ μεγάλο βαθμό εξοικειωμένες με τις σύγχρονες τεχνολογίες

□ η σύγχρονη τεχνολογία μπορεί να αξιοποιήσει πλήρως τις συναλλαγές μέσω των εναλλακτικών δικτύων, δεσμεύοντας και αξιοποιώντας τις πληροφορίες. Η διαχείριση των πληροφοριών μέσα από τα εναλλακτικά δίκτυα (και όχι μόνο) θα αποτελεί μέγιστη προτεραιότητα των τραπεζών στο άμεσο μέλλον, διότι θα μπορούν να καταστρώνουν τα στρα-

τηγικά τους σχέδια βασιζόμενες σε ακριβή και σύγχρονα στοιχεία

□ μέσω των εναλλακτικών δικτύων θα επιτυγχάνονται πιο εύκολα οι στόχοι αύξησης και διατήρησης της πελατείας (customer acquisition & retention).

Κατά συνέπεια όποια τράπεζα δεν δραστηριοποιηθεί στην παροχή τραπεζικών εργασιών μέσω εναλλακτικών δικτύων, θα απολέσει ένα σημαντικό και δυναμικό τμήμα της αγοράς, το οποίο έχει εξοικειωθεί και απαιτεί πλέον τη δυνατότητα ηλεκτρονικής εξυπηρέτησης. Παράλληλα τα εναλλακτικά δίκτυα αποτελούν μια εξαιρετική πηγή παροχής πληροφοριών, που αν αξιοποιηθούν κατάλληλα από τις τράπεζες, μπορούν να μεταβάλουν τη σχέση πελάτη-τράπεζας επ' ωφελεία και των δύο.

Νέα προϊόντα και υπηρεσίες

Εξατομικευμένες λύσεις

Η μεγάλη όμως ανταγωνιστική πρόκληση όλων των τραπεζών είναι η προσφορά παράλληλα με τα παραδοσιακά τραπεζικά προϊόντα, και νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων που παράλληλα με την ικανοποίηση των σύγχρονων σύνθετων αναγκών των πελατών, αποτελούν συγχρόνως για την τράπεζα απάντηση σε ζητήματα διεύθυνσης πηγών εσόδων, διατήρησης ρευστότητας και ελέγχου των κινδύνων.

Ενδεικτικά, για τα πιο γνωστά και διαδεδομένα νέα χρηματοοικονομικά προϊόντα:

□ **Factoring** (ανάληψη απαιτήσεων τρίτων): όπως και το Forfaiting, προσφέρει στη μεταφορά κινδύνου και στη βελτίωση ρευστότητας,

□ **Leasing**: προσφέρει στη δημιουργία πίστης και στη βελτίωση ρευστότητας,

□ **Swaps, Options, Futures**: προσφέρουν στη μείωση κινδύνου,

□ **Ομολογιακά Δάνεια Εταιρειών** (bond issues) και **Εμπορικά Ομόλογα** (commercial papers): προσφέρουν στη δημιουργία πίστης και ρευσ-

τότητας για τις επιχειρήσεις και ρευστότητας, διασποράς κινδύνων για τις μεσολαβούσες τράπεζες,

□ **Bank Assurance**: ένα προϊόν που δημιουργήθηκε από την ανάγκη των τραπεζών να διευρύνουν τα έσοδά τους μέσω της συνεργασίας τραπεζών και ασφαλιστικών εταιρειών στην προώθηση των προϊόντων τους από ένα κοινό δίκτυο και σε ένα κοινό πελατολόγιο.

Αξιοποίηση νέων τεχνολογιών

Η τεχνολογία θα είναι καθοριστικής σημασίας στο άμεσο μέλλον, διότι ο χειρισμός και αξιοποίηση του τεράστιου αριθμού δεδομένων που συνεπάγεται η σύγχρονη τραπεζική, θα μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο μέσω εξελιγμένων τεχνολογικά λύσεων (CRM, Data Warehousing). Οι λύσεις αυτές θα παρέχουν στις διοικήσεις των τραπεζών πληροφορίες που θα τους επιτρέψουν να λαμβάνουν αποφάσεις στρατηγικής σημασίας για τους οργανισμούς τους μέσα σε ένα περιβάλλον μεγάλης περιπλοκότητας, καθώς και να παράζουν στους πελάτες τους εξατομικευμένα προϊόντα και υπηρεσίες.

Απαραίτητη προϋπόθεση για όλα αυτά είναι να υπάρχει το κατάλληλο προσωπικό, το οποίο θα μπορεί να αξιοποιήσει τις τεχνολογικές αυτές λύσεις. Είναι προφανές πως οι απαιτούμενες επενδύσεις στον τεχνολογικό τομέα καθώς και στην εκπαίδευση του προσωπικού θα αποκτούν συνεχώς μεγαλύτερη σημασία και λόγω του κόστους τους αλλά και λόγω της σημασίας που θα έχουν μελλοντικά τυχόν αποτυχημένες αποφάσεις.

Μερικά σημαντικά σύγχρονα συστήματα είναι:

1. διοικητικής πληροφόρησης (MIS): Παρέχουν την αναγκαία διοικητική πληροφόρηση σε όλους όσοι μέσα στους τραπεζικούς οργανισμούς, έχουν την ευθύνη λήψης αποφάσεων.

2. διαχείρισης σχέσεων με πελάτες (CRM): Τα συστήματα Customer Relationship Manage-

ment υποστηρίζουν την αντιμετώπιση των ιδιαίτερων απαιτήσεων κάθε πελάτη, αξιοποιώντας τα δεδομένα που έχει συλλέξει η τράπεζα για αυτόν. Επίσης, επιτρέπουν την τμηματοποίηση των αγορών, την πρόβλεψη επιτυχίας νέων προϊόντων και την άμεση-εξατομικευμένη προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών.

3. αξιοποίησης-εξόρυξης δεδομένων (data mining): Διευκολύνουν με αυτόματο τρόπο τον εντοπισμό “κρυμμένων” πληροφοριών που μπορεί να βρίσκονται στα δεδομένα της τράπεζας.

4. πελατοκεντρικά τραπεζικά συστήματα: Μετατρέπουν τους οργανισμούς από λογαριασμοκεντρικούς σε πελατοκεντρικούς, θέτοντας τον πελάτη στο κέντρο των διαδικασιών.

5. αυτοματοποίησης διαδικασιών (workflow): Μειώνουν το χρόνο διεκπεραίωσης των διαδικασιών, εξασφαλίζουν υψηλό επίπεδο εξυπηρέτησης και αίρουν τους γεωγραφικούς περιορισμούς.

6. ηλεκτρονικής διαχείρισης εγγράφων (document management): Επιτρέπουν την εύκολη ανεύρεση και αξιοποίηση όλου του έντυπου υλικού της τράπεζας.

Το κόστος αυτών των περίπλοκων ηλεκτρονικών συστημάτων και εφαρμογών επιβάλλει στις τράπεζες να υιοθετούν τέτοιες λύσεις μόνο μετά από πολύ προσεκτική προετοιμασία, έτσι ώστε να αποσβέσουν σε εύλογο χρονικό διάστημα την επένδυσή τους. Η επιτυχής αξιοποίηση τέτοιων τεχνολογιών μπορεί να αποτελέσει στρατηγικό πλεονέκτημα, προσφέροντας τις απαραίτητες δυνατότητες που χρειάζονται οι τράπεζες για τη βέλτιστη αξιοποίηση των πόρων τους και τη λήψη διορθωτικών μέτρων οποτεδήποτε καταστεί αναγκαίο.

Πελατοκεντρική οργάνωση

Οι στρατηγικές επιλογές των διοικήσεων των τραπεζών για αύξηση των εσόδων και μείωση του κόστους, προσδιορίζονται σε σημαντικό βαθμό (περιοριστικά ή μη) από την ευελιξία και την πελατοκεντρικότητα των διαδικασιών

και των οργανωτικών δομών. Όλες οι στρατηγικές επιλογές (συνεργασίες με άλλες επιχειρήσεις, ανάπτυξη νέων προϊόντων, συστήματα πληροφορικής, πελατοκεντρική κουλτούρα κ.ά.) προϋποθέτουν την πλήρη υποστήριξη των αποφάσεων της διοίκησης από τις λειτουργίες (operations) της τράπεζας. Ακόμα και η καλύτερη στρατηγική επιλογή είναι δυνατό να ματαιωθεί εξαιτίας οργανωτικών δυσκαμψιών και δεν είναι άλλωστε τυχαίο πως σε αναλύσεις SWOT, είναι πολύ συχνός ο εντοπισμός αδυναμιών σε θέματα οργανωτικής υποστήριξης. Ομως, στην εποχή μας, που χαρακτηρίζεται από συνδυασμό ύφεσης, ανταγωνισμού, κάμψης στους ρυθμούς ζήτησης δανείων και δυσκολίας στην ανεύρεση σταθερών μη-τοκογενών εσόδων, η άμεση και επιτυχής υλοποίηση νέων προϊόντων και υπηρεσιών από την τράπεζα καθίσταται απολύτως αναγκαία.

Ετσι ολόκληρο το οργανωτικό-διοικητικό υπόβαθρο της τράπεζας πρέπει να είναι άριστα δομημένο, με κύριους στόχους:

- Την εξυπηρέτηση του πελάτη, τοποθετώντας τον στο κέντρο κάθε διαδικασίας
- Τη δημιουργία των απαραίτητων ασφαλιστικών δικλίδων, που αποκλείουν οποιαδήποτε αμφισβήτηση
- Τη δυνατότητα ευελιξίας στις αλλαγές που επιθυμεί η διοίκηση.

Σημαντικό ρόλο στη μετεξέλιξη των τραπεζών προς πιο σύγχρονες δομές, θα παίξουν τα έργα δραστικής αναδιοργάνωσης (reengineering) που στοχεύουν στην οργανωτική εκλογίκευση και την απαλοιφή όλων των διαδικασιών και οργανωτικών δομών που δεν παράγουν πλέον αξία για την τράπεζα και τον πελάτη.

Αυξημένα κεφάλαια

Η υιοθέτηση σύγχρονων προϊόντων από τις τράπεζες στα πλαίσια ενός χρηματοπιστωτικού ομίλου έχουν αυξήσει τις ανάγκες τους σε κεφάλαια εξωτερικά και εσωτερικά, προκει-

μένουν να διαχειρίζονται το ενεργητικό και το παθητικό τους με σκοπό την ελαχιστοποίηση των κινδύνων αγοράς, σύμφωνα με τους τιθόμενους κάθε φορά στόχους.

Επίσης τα νέα χρηματοοικονομικά προϊόντα έχουν καταστήσει αναποτελεσματικές τις κλασικές τεχνικές ελέγχου, γεγονός που έχει οδηγήσει σε ένα νέο θεσμικό πλαίσιο ελέγχου της κεφαλαιακής επάρκειας πέραν του πιστωτικού κινδύνου και του κινδύνου ρευστότητας.

Επιπρόσθετα οι αυξημένες απαιτήσεις σε κεφάλαια είναι αναγκαίες για την παρακολούθηση και υιοθέτηση της νέας τεχνολογίας. Ως γνωστό νέες τεχνολογίες αναπτύσσονται καθημερινά. Η εισαγωγή τους στο τραπεζικό σύστημα έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του λειτουργικού κόστους, τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών, τη διεύρυνση των καναλιών διανομής.

Εταιρική διακυβέρνηση

Η εταιρική διακυβέρνηση απορρέει κατά κύριο λόγο από την ανάγκη αποτελεσματικής διακυβέρνησης πολυμετοχικών επιχειρήσεων. Η ουσία της εταιρικής διακυβέρνησης έγκειται στην ένταξη σε ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο (κανονισμούς, δομές, αυτοδεσμεύσεις κ.λπ.) της διαχείρισης των σχέσεων που αναπτύσσονται κατά την άσκηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Οι αρχές πάνω στις οποίες στηρίζεται η εταιρική διακυβέρνηση είναι:

- Ισότιμη μεταχείριση των πλειοψηφούντων και μειοψηφούντων μετόχων.
- Λεπτομερείς και ακριβείς γνωστοποιήσεις σχετικές με την εταιρεία.
- Πλαίσιο διευθέτησης αντικρουόμενων συμφερόντων.
- Αποτελεσματικό εποπτικό πλαίσιο.

Κριτήριο σε κάθε περίπτωση για το βαθμό επίτευξης αποτελεσματικής διαχείρισης των σχέσεων είναι η ενίσχυση της μακροχρόνιας οικονομικής ζωής της επιχείρησης.

Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα

Τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα αποτελούν ένα σύστημα λογιστικών αρχών, μεθόδων και διαδικασιών, που έχει ως σκοπό οι πληροφορίες που γνωστοποιούνται σε τρίτους, μέσω των οικονομικών καταστάσεων που προβλέπουν, να χαρακτηρίζονται από ακρίβεια, ενιαία αντιμετώπιση των λογιστικών γεγονότων και να επιτρέπουν την ασφαλή σύγκριση ομοειδών επιχειρήσεων.

Η ανάγκη αυτή, στο σημερινό διεθνοποιημένο οικονομικό περιβάλλον, γίνεται επιτακτική, αφού τα διάφορα εθνικά λογιστικά συστήματα τείνουν να επιτρέπουν διαφορετικές μεθόδους εκτίμησης και αποτύπωσης της περιουσίας και του αποτελέσματος της επιχείρησης, με αποτέλεσμα να μην συνεισφέρουν στο βαθμό που θα έπρεπε στη λήψη επενδυτικών αποφάσεων για την κοινωνική ωφέλιμη κατανομή των διαθέσιμων πόρων.

Μέσα στο πλαίσιο αυτό οι κυριότερες μεταβολές, που θα επιφέρει η εισαγωγή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων στη χώρα μας, για την εκτίμηση, παρακολούθηση και αποτύπωση της περιουσίας των πιστωτικών ιδρυμάτων θα είναι:

- Επί του προσαρτήματος οι παρατιθέμενες πληροφορίες θα είναι αναλυτικές και λεπτομερείς. Η επίτευξη της απαίτησης αυτής συνδέεται με ανασχεδιασμό των πληροφοριακών συστημάτων και την αύξηση της απαιτούμενης υπολογιστικής ισχύος.
- Οι πραγματοποιούμενες αποσβέσεις επί των παγίων στοιχείων, ενσώματων και άυλων θα γίνονται με κριτήριο τις προσδοκώμενες ροές από τη χρήση τους, καθώς και το χρόνο μέσα στον οποίο εκτιμάται ότι πραγματοποιούνται οι ροές αυτές.
- Η συστηματική παρακολούθηση και η ενδεχόμενη διενέργεια προβλέψεων που απορρέουν από αναληφθείσες υποχρεώσεις έναντι του προσωπικού.
- Η διενέργεια προβλέψεων επί αναλαμβα-

νόμενων κινδύνων στη βάση πραγματικών γεγονότων και η αποσύνδεσή τους από το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο.

□ Η απεικόνιση σε λογαριασμό ουσίας των χρηματοοικονομικών μέσων, που με την ισχύουσα λογιστική πρακτική παρακολουθούνται σε λογαριασμούς τάξεως.

□ Η εκτεταμένη χρήση γνωστοποιήσεων επί των απαιτήσεων και υποχρεώσεων, ομαδοποίησης στοιχείων με κριτήριο τη λήξη τους κ.λπ.

Από τα παραπάνω προκύπτει η ανάγκη σχεδιασμού από τα πιστωτικά ιδρύματα της ανάλυσης των επιπτώσεων επί της περιουσίας τους κατά τη φάση εναρμόνισής τους με τα διεθνή λογιστικά πρότυπα αλλά και εφεξής.

Ανθρώπινο δυναμικό

Το ανθρώπινο δυναμικό είναι το ουσιαστικότερο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα κάθε τράπεζας, αφού από την έμπνευση και την εργατικότητα του προσωπικού καθορίζεται η επιτυχία κάθε μικρού ή μεγάλου έργου.

Οι άνθρωποι κάθε τράπεζας έχουν πλέον πολλαπλές προκλήσεις, που εκτείνονται από τον τρόπο εξυπηρέτησης και διαπραγμάτευσης των απαιτήσεων των πελατών έως το χειρισμό περίπλοκων συστημάτων. Αν προσθέσουμε και την εξοικείωση που πρέπει να επιδεικνύει με τα σύγχρονα προϊόντα, γίνεται εύκολα αντιληπτό πως ο σύγχρονος τραπεζοϋπάλληλος πρέπει να ικανοποιεί τις απαιτήσεις ενός πολύμορφου περιβάλλοντος.

Κατά συνέπεια είναι υποχρέωση κάθε διοίκησης να δημιουργήσει το κατάλληλο κλίμα και την επιχειρησιακή κουλτούρα που θα ανταμείβει και εκτιμά τις προσπάθειες των ανθρώπων της επιχείρησης, προσφέροντας το κατάλληλο περιβάλλον ανάπτυξης των δεξιοτήτων του προσωπικού, διατηρώντας ψηλά το εργασιακό ηθικό και οδηγώντας στην ταύτιση των επιδιώξεων μεταξύ εργαζομένων και επιχείρησης.

Ο εντοπισμός και η προσέλκυση χαρισματικών ανθρώπων με κατάλληλη κατάρτι-

ση και ολοκληρωμένη προσωπικότητα και η συνεχής εκπαίδευση του προσωπικού, είναι μονόδρομος για την επιτυχή υλοποίηση οποιουδήποτε στρατηγικού πλάνου.

Συμπερασματικά

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως οι απαιτήσεις που πρέπει να ικανοποιήσει μια σύγχρονη τράπεζα είναι εξαιρετικά σύνθετες και μάλλον πιο απαιτητικές από ποτέ. Το βέβαιο είναι πως το τραπεζικό περιβάλλον μεταβάλλεται ταχύτατα και πως όποια τράπεζα δεν καταφέρει να προσαρμοστεί ανάλογα και έγκαιρα, θα αντιμετωπίζει προβλήματα.

Η σύγχρονη τράπεζα λοιπόν πρέπει να λειτουργεί ως ένας ζωντανός οργανισμός που προσαρμόζεται άμεσα στις ανάγκες των πελατών και της αγοράς, να αξιοποιεί το ανθρώπινο δυναμικό και τις νέες τεχνολογίες και, το σημαντικότερο, να έχει ένα ξεκάθαρο στρατηγικό σχεδιασμό.

επετειακό ιστορικό λεύκωμα για τα 125 χρόνια του Χρηματιστηρίου Αθηνών

1876-2001

Τα 125 χρόνια
του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών

The 125 years
of the Athens Stock Exchange

Αθήνα, Ιούνιος 2001
Athens, June 2001

Εικόνες από το παρελθόν, τότε που το ελληνικό κράτος έκανε τα 'πρώτα βήματα' και οι διαπραγματεύσεις και οι συναλλαγές περνούσαν από τα 'τεφτέρια' των καφενείων στο Χρηματιστήριο, μεταφέρει το επετειακό ιστορικό λεύκωμα που εξέδωσε το ΧΑ, εορτάζοντας τα 125 χρόνια από την ίδρυσή του. Πρόκειται για συνοπτική αποτύπωση της ιστορίας του θεσμού, η οποία εξελίχθηκε σε απόλυτη αντιστοιχία με την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας. Το λεύκωμα αποτελείται από αρχειακό υλικό και φωτογραφίες που παραχώρησαν κυρίως μέλη του ΧΑ, ενώ τα κείμενα έχουν γραφεί στην ελληνική και αγγλική γλώσσα. Την έκδοση επιμελήθηκαν οι Γιάννης Σιάτρας (υπεύθυνος έκδοσης) και Εύα Μιχαλοπούλου.

Εναυσμα για τη συγγραφή αυτού του τόμου, τονίζει ο πρόεδρος του Χρηματιστηρίου Αθηνών, Παν. Αλεξιάκης, αποτέλεσε η ιστορική στιγμή της κατάταξης του ΧΑ και της Κεφαλαιαγοράς μας μεταξύ των ανε-

πτυγμένων, σε παγκόσμια κλίμακα. Και υπογραμμίζει: "Μπροστά στους νέους δρόμους, στις νέες ευκαιρίες και προκλήσεις που ανοίγονται, είναι καλό να δούμε πώς φθάσαμε ως εδώ, σε αυτό το νέο σημείο καμπής".

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ ΑΞΙΩΝ ΑΘΗΝΩΝ, 125 ΧΡΟΝΙΑ. Ένα ιδιαίτερα ευχάριστο και πλήρως ενημερωτικό ενθύμιο για τα βήματα της ανοδικής πορείας τόσο του Χρηματιστηρίου όσο και της Κεφαλαιαγοράς.

Με ολοζώντανες εικόνες, όπως στιγμιότυπο του 1873 από το 'Λεσχίδιον' της Ερμούπολης, της πόλης με τη μεγαλύτερη αστική ανάπτυξη, όπου οι έμποροι διαπραγματεύονται προϊόντα ή χρεόγραφα, ελλείψει κατάλληλων υποδομών. Αλλά και με ενδιαφέρουσες σημειώσεις, όπως για το κερδοσκοπικό μένος των Συριανών της εποχής και την επιρροή των τιμών της 'αγοράς' της Ερμούπολης στη διαμόρφωση των τιμών στην 'αγορά' της Αθήνας.

Αξιοσημείωτες είναι και οι αναφορές σε χαρακτηριστικές ιδιομορφίες, όπως η ανέγερση χρηματιστηριακού μεγάρου στον Πειραιά πριν την επίσημη ίδρυση του Χρηματιστηρίου. Το γεγονός αυτό ανάγκασε τους επισημούς να προβούν σε εγκαίνια του 'ανενεργού' Χρηματιστηρίου τρεις μήνες πριν τη δημοσίευσή του και ενάμιση μήνα πριν από την υπογραφή του Βασιλικού Διατάγματος, το Φεβρουάριο του 1875.

Ποιος θα έμενε σήμερα αδιάφορος μπροστά στο πρώτο χρηματιστηριακό σκάνδαλο στην Ελλάδα; Πριν ακόμα από την επίσημη ίδρυση Χρηματιστηρίου, το σκάνδαλο με τις μετοχές της Εταιρείας Λαυρίου, δεν στοίχισε μόνο την εναλλαγή έξι πρωθυπουργών στην κυβέρνηση, αλλά κατέστρεψε 5.000 νοικοκυριά, σε μια Ελλάδα του ενάμιση εκατομμυρίου κατοίκων. Οι φήμες που κυκλοφόρησαν τεχνηέντως για μετατροπή του Λαυρίου σε 'Καλιφόρνια', οδήγησαν στην παγίδα, όχι μόνο μικρούς και μεσαίους αστούς, αλλά και αγρότες. Με την επέκταση της μετοχομανίας και στην ύπαιθρο, και τις αθρόες πωλήσεις μικρών αγροτικών ιδιοκτησιών και αγορά μετοχών, ζημιώθηκε τεράστια η αγροτική οικονομία, ενώ για κάθε κάτοικο Αθηνών η ζημιά υπολογίστηκε στο μεγάλο, για την εποχή, ποσό των 50 φράγκων.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης οι περιπέτειες στέγασης του Χρηματιστηρίου Αθηνών και φυσικά η εμφάνιση των ανησυχιών των Κεφαλαιαγορών του εξωτερικού, αλλά και η επανεμφάνιση της 'παίγνιας' κατά τις εξελίξεις ανάμεσα στο 1877 και το 1897, με τη χαρακτηριστική κρίση του 1884.

Πάντως ορισμένα μικρά γεγονότα μεγάλης σημασίας αποδεικνύονται τα πλέον αξιοσημείωτα: 'Κατά τη διάρκεια της κατοχής, κανένας χρηματιστής δεν συνεγράφηκε με τον κατακτητή. Τρία μέλη του Χρηματιστηρίου έφυγαν για να πολεμήσουν στη Μέση Ανατολή. Με το κλείσιμο της αγοράς, οι χρηματιστές στερήθηκαν κάθε πόρο ζωής και αρκετοί προσέρχονταν τότε στο Χρηματιστήριο μόνο για να συμμετάσχουν στο σουσιτίο (σουπά οσπρίων) που είχε οργανωθεί για το προσωπικό'.

Η πολλαπλή συνεισφορά των τραπεζών στην πρόοδο της ελληνικής οικονομίας

ΑΝΤΩΝΗ Κ. ΧΑΣΙΩΤΗ

ΠΡΟΕΔΡΟΥ Δ.Σ. ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΟΝΤΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ

ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρόσφατα ένας φίλος και συνάδελφος μου θύμισε το ανέκδοτο που κυκλοφορούσε για τις τράπεζες πριν καμιά δεκαπενταριά χρόνια. Αξιίζει να μεταφερθεί και στους πιο νέους εκ των αναγνώστών, για να έχουμε όλοι το ίδιο βάθος ιστορικής μνήμης. Τους μετακινώ για λίγο πίσω στο χρόνο, αλλά ελάχιστα. Στα μέσα περίπου της δεκαετίας του '80.

Μια μέρα, σε κάποιο τραπεζικό υποκατάστημα εμφανίζεται ένας άνδρας με δυο βαριές τσάντες στα χέρια, γεμάτες έγγραφα. Πιστοποιητικά, συμβόλαια, βεβαιώσεις, υπεύθυνες δηλώσεις, εγκριτικές πράξεις, αρχιτεκτονικά σχέδια, αποδείξεις, εντάλματα. Κύριος οίδε τι άλλο ακόμα. Ο άνδρας στην αρχή κοντοστέκεται. Ακουμπά κάτω τις τσάντες και ρίχνει ερευνητικές ματιές τριγύρω. Μετά απευθύνεται στον υπάλληλο του γκισέ και ρωτά χαμηλόφωνα: “Είναι μέσα ο κ. Μπιτζίδης”; “Δυστυχώς, κύριε”, απαντά ο υπάλληλος, “ο κ. Μπιτζίδης δεν είναι πια μαζί μας. Απεβίωσε προχθές ξαφνικά”. Ο άνδρας λέει “ευχαριστώ πολύ”, παίρνει τις τσάντες και φεύγει.

Την άλλη μέρα, ο ίδιος άνδρας επισκέπτεται το κατάστημα. Αυτή τη φορά με τελείως άδεια χέρια. Πηγαίνει κατ' ευθείαν στο γκισέ και ρωτά υψηλόφωνα: “Μήπως είναι εδώ ο κ. Μπιτζίδης”; Ο υπάλληλος απορεί: “Μα χθες σας είπα, κύριε, ο Μπιτζίδης πέθανε”. Ο άν-

δρας λέει πάλι “ευχαριστώ πολύ” και φεύγει. Αλλά την επομένη ξαναεμφανίζεται. Στέκεται με υπομονή στην ουρά και, όταν έρχεται η σειρά του στο γκισέ, ρωτά με στεντόρεια φωνή: “Είναι εδώ ο κ. Μπιτζίδης”; Ενοχλημένος πια ο υπάλληλος, δεν συγκρατεί τον εκνευρισμό του: “Ανθρωπέ μου, εδώ και τρεις μέρες σου απαντώ το ίδιο πράγμα: Ο Μπιτζίδης πέθανε. Απεβίωσε, τελείωσε, πάει. Γιατί κάνεις και ξανακάνεις την ίδια ερώτηση”; Και ο άνδρας ομολογεί: “Γιατί μου αρέσει ν' ακούω και να ξανακούω την απάντηση”.

Μαύρο το χιούμορ, ομολογουμένως. Αλλ' αυτός ήταν ένας από τους τρόπους με τους οποίους οι πελάτες εξόρκιζαν τη χαμηλή φιλικότητα των τραπεζών την εποχή εκείνη. Μια εποχή που ημερολογιακά ακούγεται κοντινή, αλλά στην πραγματικότητα, με τα σημερινά δεδομένα του τραπεζικού μας συστήματος, είναι πολύ μακρινή. Την εποχή εκείνη οι πελάτες, ας μου συγχωρηθεί η έκφραση, “εκλιπαρούσαν” τις τράπεζες να ανταποκριθούν στα αιτήματα

και τις ανάγκες τους. Σήμερα, τα τραπεζικά στελέχη είναι που κυνηγούν και παρακαλούν να υπηρετήσουν τους πελάτες.

Το τραπεζικό τοπίο έχει αλλάξει ριζικά

Μέσα σε ελάχιστα χρόνια, η ποικιλία των πιστωτικών προϊόντων και η ποιότητα των τραπεζικών υπηρεσιών έχουν αυξηθεί με γεωμετρική πρόοδο. Το ίδιο και η ευκολία πρόσβασης του πελάτη σε αυτά. Και, στο ίδιο ελάχιστο διάστημα, ο ανταγωνισμός μεταξύ τραπεζών πήρε διαστάσεις πρωτοφανείς για τη χώρα μας. Και επιπλέον, τα σημερινά τραπεζικά επιτόκια, σε σύγκριση με τα τότε, έχουν μειωθεί στο ένα τέταρτο.

Μέσα σε ελάχιστα χρόνια, οι ελληνικές τράπεζες έχουν αναμορφώσει εκ βάθρων την εσωτερική δομή και οργάνωση, τους προσανατολισμούς και στόχους, τη στρατηγική και τις μεθόδους, τις εξωτερικές σχέσεις και συνεργασίες τους. Και η μεγάλη προσπάθεια συνεχίζεται προς όλες αυτές τις κατευθύνσεις, με οφέλη που είναι ήδη ορατά και έχουν ευνοήσει όλους τους άλλους τομείς και κλάδους της ελληνικής οικονομίας.

Επειδή κανένας καλόπιστος δεν αρνείται αυτά που βλέπουν τα μάτια του, οι πελάτες των τραπεζών, ιδίως οι παλαιότεροι, αναγνωρίζουν τα ωφελήματα που προέκυψαν από τις μεγάλες αυτές αλλαγές. Αντίθετα, απορεί κανείς για την ευκολία με την οποία ορισμένοι διαμορφωτές κοινής γνώμης τείνουν να απαξιώνουν την πρόοδο του τραπεζικού μας συστήματος. Να υποβαθμίζουν τα θετικά αποτελέσματα και την ευρύτερη σημασία της μεγάλης προσπάθειας, που με τόση επιτυχία καταβάλλουν οι ελληνικές τράπεζες για να εκσυγχρονισθούν.

Η σημασία των αλλαγών συχνά παρερμηνεύεται

Είναι άδικο, για να πω το ελάχιστο, να σπεύδουμε να κατακρίνουμε τις τράπεζες για όποια

τυχόν δυσκολία παρουσιάζεται στην κοπιώδη πορεία μιας ιστορικής μετάβασης. Της μετάβασης από εκείνο το απηρχαιωμένο, το απολύτως κατευθυνόμενο, ερμητικά κλειστό και αναποτελεσματικό πιστωτικό σύστημα, προς ένα σύγχρονο καθεστώς, αυτό της πλήρους ενσωμάτωσης και της δυναμικής παρουσίας στην ενιαία πια και ολοκληρωμένη παγκόσμια πιστωτική αγορά.

Συχνά, δυστυχώς, στην κοινή γνώμη μεταδίδεται η εικόνα πως για καθετί στραβό στην οικονομία μας ευθύνονται οι τράπεζες. Π.χ. οι τράπεζες φταίνε για τις διακυμάνσεις του Χρηματιστηρίου και για τη συμπεριφορά και τις επιλογές των επενδυτών. Ή για τους κακοπληρωτές, που αυξάνουν τις επισφάλειες και το κόστος κεφαλαίων, επιβαρύνοντας τους φερέγγυους πελάτες και τους μετόχους των τραπεζών.

Και ενώ από τη μια κατηγορούνται οι τράπεζες για τη δανειακή επιβάρυνση των μη συνετών οφειλετών, από την άλλη επικρίνονται όταν σταματούν να τους δανείζουν ή ζητούν τις νόμιμες αποζημιώσεις. Ετσι ο μέσος πολίτης μένει με την εντύπωση ότι οι τράπεζες, αν δεν είναι στυγνοί τοκογλύφοι, πάντως δεν διαφέρουν και πολύ από τα παράσιτα που εκμεταλλεύονται την ανάγκη του κόσμου να δανείσει και να δανειστεί.

Μπορεί η εικόνα αυτή να μην καλλιεργείται με πρόθεση ή κακή πίστη, αλλά δεν παύει να είναι παραπλανητική: Παρερμηνεύει το λόγο ύπαρξης τραπεζών, στρεβλώνει το ρόλο τους και, προπαντός, δημιουργεί εσφαλμένες εντυπώσεις για το τι μπορεί κανείς να περιμένει και τι πρέπει να απαιτεί από το τραπεζικό σύστημα.

Οι τράπεζες δεν έχουν μόνο παραδοσιακό ρόλο

Από τη γέννησή τους μέχρι σήμερα οι τράπεζες δρουν ως βασικός αγωγός διοχέτευσης της αποταμίευσης στις επιμέρους χρήσεις κεφαλαίων. Κατ' εξοχήν στην Ελλάδα, οι τράπεζες είναι που

διοχετεύουν το μεγαλύτερο τμήμα των διαθέσιμων αποταμιευτικών πόρων προς τις επενδυτικές και παραγωγικές δραστηριότητες.

Ωστόσο η σπουδαία αυτή λειτουργία των τραπεζών δεν είναι η μοναδική. Αν ήταν μόνο αυτή, οι τράπεζες θα είχαν προ πολλού εκλείψει, με την ανάπτυξη των χρηματιστηριακών θεσμών και των αγορών που φέρουν σε κατευθείαν επαφή τους αποταμιευτές με τους δανειζόμενους. Μα οι τράπεζες όχι μόνο υπάρχουν, αλλά και συνεχώς αναπτύσσονται.

Υπό την πίεση του ανταγωνισμού οι τράπεζες μετασχηματίζονται, για να ανταποκριθούν στις μεταβαλλόμενες ανάγκες και επιθυμίες των πελατών. Και διαρκώς καινοτομούν, για να συνδυάσουν τις παραδοσιακές τραπεζικές εργασίες με τις ολοένα και πιο σύνθετες πιστωτικές υπηρεσίες και εργαλεία που απαιτεί η κοινωνία.

Οι τάσεις αυτές θα συνεχίζονται και στο μέλλον. Διότι η μεσολαβητική δραστηριότητα των τραπεζών δεν είναι μονοδιάστατη. Η θετική συμβολή τους στη συγκρότηση και ανάπτυξη της συνολικής οικονομίας έχει πολλές συνιστώσες. Ας δούμε μερικές.

Οι τράπεζες συμβιβάζουν τις ωριμάνσεις

Με δεδομένο το επιτόκιο, οι πιστωτές προτιμούν να δανειζούν *βραχυπρόθεσμα*, ενώ οι οφειλέτες προτιμούν να δανειζονται *μακροπρόθεσμα*. Οι τράπεζες μεσολαβούν μεταξύ των δύο πλευρών και συμβιβάζουν τις αποκλίνουσες προτιμήσεις τους με κόστος μηδαμινό και για τους δύο.

Οι τραπεζικές καταθέσεις είναι απαιτητές και εισπρακτές ανά πάσα στιγμή, ενώ τα τραπεζικά δάνεια είναι πληρωτέα μετά από μήνες ή πολλά χρόνια. Αν δεν υπήρχαν τράπεζες, αυτός ο κοινωνικά ωφέλιμος συμβιβασμός ωριμάνσεων θα ήταν ανέφικτος, διότι θα είχε ασύμφορο κόστος για όλους.

Οι τράπεζες απορροφούν τους κινδύνους

Η δυνατότητα άμεσης ανάληψης που παρέχεται στους καταθέτες, τους επιτρέπει να ελαχιστοποιούν χωρίς κόστος την επικινδυνότητα του χαρτοφυλακίου και της περιουσίας τους. Από την άλλη, οι δεσμοί που αναπτύσσουν οι τράπεζες με τους δανειζόμενους, εγγυώνται σ' αυτούς μια μόνιμη και φθηνή πρόσβαση στη δεξαμενή κεφαλαίων της οικονομίας, ακόμη και υπό συνθήκες απροσδόκητων κραδασμών.

Με τη διττή αυτή λειτουργία οι τράπεζες απορροφούν και επωμίζονται το μεγαλύτερο μέρος από τους κινδύνους και το κόστος που συνεπάγεται η εγγενής αβεβαιότητα των πιστωτικών πράξεων. Η μεγάλη αυτή συνεισφορά των τραπεζών πηγάζει από την εξειδικευμένη και δαπανηρή πιστωτική τεχνογνωσία, που μόνο εκείνες διαθέτουν, αλλά και από τις οικονομίες κλίμακας που επιτυγχάνουν στις διαδικασίες αξιολόγησης και αποτίμησης των κινδύνων.

Οι τράπεζες διαχέουν τη ρευστότητα

Στους τραπεζικούς ισολογισμούς, πάντοτε το παθητικό σκέλος έχει βαθμό ρευστότητας υψηλότερο από το ενεργητικό. Και το παθητικό, ως γνωστόν, αποτελείται κυρίως από απαιτήσεις πιστωτών (δηλαδή καταθέσεις), ενώ το ενεργητικό συντίθεται κυρίως από υποχρεώσεις οφειλετών (δηλαδή δάνεια και χρεόγραφα). Ετσι, χάρη στην ανάπτυξη των τραπεζών, η μέση ρευστότητα των συνολικών απαιτήσεων στην οικονομία αυξάνεται (προς όφελος των αποταμιευτών), ενώ η μέση ρευστότητα των συνολικών υποχρεώσεων μειώνεται (προς όφελος των δανειζομένων).

Η σπουδαία αυτή συνεισφορά των τραπεζών πολλαπλασιάζεται, όταν συγκροτούν ομίλους με “δορυφορικούς” φορείς, π.χ. εταιρείες επενδύσεων, ασφαλειών, αμοιβαίων κεφαλαίων, venture capital, κ.ά. Οι συνε-

γασίες αυτές ενισχύουν τη ρευστότητα των δορυφορικών εταιρειών και, κατ' επέκταση, των δικών τους πελατών και μετόχων. Και επιπλέον, μέσω των θυγατρικών οι τράπεζες αποκτούν διαύλους επικοινωνίας με πολλούς άλλους κλάδους της οικονομίας, ενισχύοντας έτσι και των κλάδων αυτών τη ρευστότητα.

Οι τράπεζες αναμεταδίδουν τις νομισματικές επιδράσεις

Οι τράπεζες είναι ο βασικός αγωγός, μέσω του οποίου η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ελέγχει τα νομισματικά μεγέθη (επιτόκια, ποσότητα χρήματος, κλπ.) επιδιώκοντας τους μακροοικονομικούς στόχους που της έχουν ανατεθεί.

Στις τράπεζες και στις συναλλαγές του με τράπεζες το Ευρωσύστημα⁽¹⁾ εφαρμόζει τα νομισματικά εργαλεία που έχει στη διάθεσή του (υποχρεωτικά διαθέσιμα, πάγιες διευκολύνσεις, πράξεις ανοικτής αγοράς). Και μέσω των τραπεζών επιχειρεί, μεταξύ άλλων, να επηρεάσει τη διαμόρφωση των προσδοκιών, δηλαδή να μεταδώσει στις αγορές τα σήματα και μηνύματα σχετικά με τη στάση και τους προσανατολισμούς της ενιαίας νομισματικής πολιτικής της ευρωζώνης.

Οι τράπεζες συνδέουν την Ελλάδα με την ευρωζώνη

Οι ελληνικές τράπεζες ανταποκρίθηκαν και κινούνται με υψηλή αποτελεσματικότητα στο νέο μας νομισματικό περιβάλλον. Εξ αρχής είχαν αποδεχθεί με θέρμη τη μετάβαση στο ευρώ, μολονότι γνώριζαν ότι για τις ίδιες το κόστος μετάβασης θα ήταν μεγάλο. Και θα εξακολουθούν για αρκετά χρόνια να φέρουν το κόστος αυτό χωρίς καμία απολύτως επιβάρυνση για τους πελάτες.

Και όταν έφτασε η μεγάλη στιγμή της

μετατροπής των δραχμών σε ευρώ, οι ελληνικές τράπεζες την υλοποίησαν μέσα σε λίγα λεπτά, χωρίς τον παραμικρό κραδασμό για τους συναλλασσόμενους και την οικονομία. Και το ίδιο γρήγορα και ομαλά οι τράπεζές μας συνδέθηκαν με όλες τις αγορές του ενιαίου ευρωπαϊκού πιστωτικού χώρου.

Σε κανέναν άλλο χώρο οι Έλληνες δεν αισθάνονται σήμερα τόσο “Ευρωπαίοι”, όσο όταν κινούνται και συναλλάσσονται στον τραπεζικό τομέα.

Οι τράπεζες είναι πιστοί σύμβουλοι των πελατών τους

Σήμερα οι τράπεζες δεν αξιολογούν μηχανιστικά τα αιτήματα των πελατών τους. Ούτε χρησιμοποιούν τυφλοσούρτες. Πριν από κάθε νέα σχέση ή σύμβαση, πρώτα ακούνε με προσοχή. Μετά πληροφορούν, συμβουλεύουν, προτείνουν. Και στο τέλος, μαζί με τον πελάτη, επιλέγουν την πιο συμφέρουσα λύση, αυτήν που αρμόζει καλύτερα στην κάθε ατομική περίπτωση.

Επιπλέον, από κάθε νέο πελάτη και κάθε νέα σχέση μαζί του οι τράπεζες επιδιώκουν με εμμονή να αντλούν πρόσθετες πληροφορίες και εμπειρίες. Διότι τις θεωρούν πολύτιμες για την παραπέρα ανάπτυξη δραστηριοτήτων και τη συνεχή βελτίωση της ποιότητας υπηρεσιών. Πρόσφατο παράδειγμα αποτελεί η αποδοχή από τις τράπεζες της ευθύνης να συνδράμουν στην υλοποίηση των επενδυτικών προγραμμάτων που υποβάλλονται για συγχρηματοδότηση από το Τρίτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης.

Οι τράπεζες αποσοβούν τους εξωγενείς κραδασμούς

Οι ελληνικές τράπεζες έχουν επιδείξει εξαιρετική ικανότητα απορρόφησης των διεθνών χρηματοπιστωτικών κραδασμών. Τέτοιου είδους κραδασμοί στην τελευταία δεκαετία δεν έλειψαν. Π.χ. το 1992 είχαμε την κρίση του ευ-

(1) Ως Ευρωσύστημα νοούνται συλλήβδην η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες (ΕθνΚΤ) των χωρών της ζώνης ευρώ.

ρωπαϊκού μηχανισμού ισοτιμιών (ERM). Λίγο αργότερα σημειώθηκαν καταρρεύσεις μεγάλων πολυεθνικών τραπεζών όπως η Barrings, η Banesto και άλλες. Και είχαμε προπαντός τις μεγάλες συναλλαγματικές και πιστωτικές κρίσεις της Ρωσίας, της Νοτιοανατολικής Ασίας και της Λατινικής Αμερικής.

Και κάθε φορά, σε όλα αυτά τα περιστατικά, οι κραδασμοί δεν έμειναν στη χώρα που τους δημιούργησε. Γέννησαν αντιδράσεις τύπου ντόμινο, οι οποίες κατά καιρούς έπληξαν ακόμη και χώρες με πολύ προηγμένο πιστωτικό σύστημα, όπως π.χ. η Βρετανία, Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία, ακόμη και οι ΗΠΑ.

Η ελληνική οικονομία απέφυγε με ευελιξία τους σκοπέλους όλων αυτών των εξωγενών κρίσεων. Αυτό το οφείλομε στην εγρήγορση, ετοιμότητα και νηφαλιότητα των ελληνικών τραπεζών και, βεβαίως, στην Τράπεζα της Ελλάδος που, όταν χρειάστηκε, αντέδρασε γρήγορα και αποτελεσματικά.

Υγιές τραπεζικό σύστημα σημαίνει ισχυρή οικονομία

Υπάρχουν όμως και διεθνή παραδείγματα πιστωτικών κρίσεων που δεν οφείλονται σε παροδικούς κραδασμούς, αλλά σε ένα αίτιο βαθύτερο, διαρθρωτικό, πολύ πιο επικίνδυνο: Στην παθολογική δομή και οργάνωση του τραπεζικού τομέα. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Ιαπωνίας.

Επί μία δεκαετία, η άλλοτε κραταιά ιαπωνική οικονομία καρκινοβατεί, με μηδενικούς ή αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης και διαρκώς ανερχόμενη ανεργία. Η δημοσιονομική και η νομισματική πολιτική αδυνατούν να προσφέρουν δραστικές λύσεις. Διότι η βασική αιτία του μακροοικονομικού αδιεξόδου είναι η προβληματικότητα του τραπεζικού τομέα, ο οποίος παραμένει ασθενής, παρά τις επανεπιλημμένες παρεμβάσεις της κυβέρνησης και της κεντρικής τράπεζας.

Το παράδειγμα μαρτυρεί τη θεμελιώδη

σημασία του τραπεζικού τομέα για οποιαδήποτε χώρα. Μια υγιής και ακμάζουσα οικονομία προϋποθέτει, πρώτα απ' όλα, ένα ισχυρό και δυναμικό τραπεζικό σύστημα, το οποίο παραμένει διαρκώς και συμπαγές και ευέλικτο.

Το ζητούμενο για τις τράπεζες

Στις προηγούμενες παραγράφους ανέφερα μόνο τα ουσιώδη. Δηλαδή τις ρίζες από τις οποίες πηγάζει η απαράμιλλη συμβολή των τραπεζών στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας. Ακόμη και αν “υπέρ την επιφάνεια” οι ρίζες δεν φαίνονται, δεν παύουν να υπάρχουν. Χάρη σ' αυτές αντλούμε και μπορούμε να αξιοποιούμε εκείνα που φαίνονται.

Δεν θα αναφέρω αριθμούς και στατιστικές. Π.χ. αυτές που δείχνουν ότι, στην τελευταία δεκαετία, οι τράπεζες είναι ο μόνος τομέας της ελληνικής οικονομίας στον οποίο ο αριθμός απασχολούμενων αυξάνεται συνεχώς. Ή ότι το μερίδιο συμβολής του πιστωτικού τομέα στο ΑΕΠ έχει υπερδιπλασιασθεί μέσα σε δεκαπέντε χρόνια. Ή ότι στις επενδύσεις υψηλής τεχνολογίας οι τράπεζες κατέχουν το δεύτερο υψηλότερο μερίδιο (μετά τις τηλεπικοινωνίες). Ή ότι οι χορηγίες των τραπεζών καλύπτουν μεγάλο μέρος των εκπαιδευτικών, πολιτιστικών και κοινωνικών δράσεων στη χώρα μας.

Δεν αναφέρω στατιστικές, διότι αυτές καταγράφουν μόνο το αποτέλεσμα, όχι όμως και τις πολυσύνθετες διεργασίες που το κατέστησαν εφικτό. Οσον αφορά τις διεργασίες, το κυρίως ζητούμενο για τις ελληνικές τράπεζες είναι το δίπτυχο “αποτελεσματικότητα και ασφάλεια”:

□ **Η αποτελεσματικότητα**, διότι είναι προϋπόθεση βιωσιμότητας.

□ **Η ασφάλεια**, διότι οι εκπληξείς αποτελούν το χειρότερο εχθρό των τραπεζών, των πελατών και των μετόχων τους, της οικονομίας ολόκληρης.

Το δίπτυχο αυτό απαιτεί προσπάθεια μεγάλη και από πολλούς. Και πάνω απ' όλα, απαιτεί ξεκάθαρες προθέσεις, φανερές ενέργειες, αξιόπιστη πληροφόρηση. Γι' αυτό οι ελληνικές τράπεζες όχι απλώς αποδέχονται, αλλά οι ίδιες επιζητούν με εμμονή τη διαφάνεια και το διάλογο:

□ **Διαφάνεια** παντού, στις σχέσεις με τους πελάτες, τους μετόχους, τους εργαζόμενους, με τις εποπτικές αρχές και το κράτος, με τα μέσα ενημέρωσης και την κοινή γνώμη.

□ **Διάλογο** γνήσιο, χωρίς κορώνες λαϊκού εντυπωσιασμού, με συνομιλητές που ξέρουν και θέλουν να μιλούν αλλά και να ακούνε, με κριτές αυστηρούς αλλά και δίκαιους.

Σε όλες τις οικονομικές δραστηριότητες, αλλά κατ' εξοχήν στον τραπεζικό τομέα, πέντε είναι τα απαραίτητα υλικά της συνταγής που οδηγεί σε επιτυχίες:

- Υψηλή παραγωγικότητα
- Σταθερό πλαίσιο κανόνων

- Διαφανής συμπεριφορά
- Ανοιχτός διάλογος
- Εποικοδομητική κριτική

Από τη μείξη των πέντε αυτών υλικών κατασκευάζονται τα διατηρήσιμα επιτεύγματα. Το μείγμα αυτό είναι που μετατρέπει το όραμα σε πρόγραμμα και, το σπουδαιότερο, αυτό μετουσιώνει το πρόγραμμα σε γόνιμη δράση και ευτυχές αποτέλεσμα.

Διότι, όπως λέει και το περσικό ρητό, “καλό είναι να οραματίζεσαι και ακόμη καλύτερο να προγραμματίζεις, μα το πιο καλό απ' όλα είναι να ξέρεις να υλοποιείς”. Οι ελληνικές τράπεζες έχουν αποδείξει ότι ξέρουν να υλοποιούν. Αυτή τους η ικανότητα αποτελεί την πιο σημαντική συνεισφορά τους στην πρόοδο και ανάπτυξη αυτού του τόπου.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ:
Χ. Α. Παπαδημητρίου

ΔΙΕΘΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

ΟΙ ΑΛΛΑΓΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΤΕΛΟΥΝΤΑΙ στη λειτουργία εθνικών και διεθνών αγορών κεφαλαίου επηρεάζουν, όπως είναι αναμενόμενο, τη λειτουργία των επιχειρήσεων. Μαζί με τις σοβαρότατες αλλαγές στο περιβάλλον, το πλήθος, το μέγεθος και τα τεχνικά χαρακτηριστικά νέων χρηματοοικονομικών εργαλείων δημιουργούν την ανάγκη προσαρμογής και των εργαλείων λογιστικής απεικόνισης. Οι επενδυτές, οι αρχές εποπτείας και τα διοικητικά στελέχη των ίδιων των επιχειρήσεων, χρειάζονται συνεχώς καλύτερη καταγραφή και παρακολούθηση της πραγματικής εικόνας των επιχειρηματικών οργανισμών.

Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ Διεθνών Λογιστικών Προτύπων έχει κριθεί ως το κατάλληλο εργαλείο για την επίτευξη των παραπάνω στόχων. Στην κατεύθυνση αυτή κινούνται πρόσφατες αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η ίδια απαίτηση διατυπώθηκε και στην ελληνική νομοθεσία, η οποία, μάλιστα, προκρίνει την ταχεία προσαρμογή των ελληνικών εισηγμένων επιχειρήσεων.

ΣΕ ΚΑΘΕ ΣΥΣΤΗΜΑ λογιστικών αρχών, το κύριο στοιχείο είναι η ορθή και αληθινή αποτίμηση των επιχειρηματικών μεγεθών. Το ισχύον ελληνικό λογιστικό σύστημα, στηριζόμενο στις αρχές του βασικού εταιρικού νόμου, στη μακρόχρονη δοκιμασία του, διατήρησε δύο βασικά χαρακτηριστικά. Είναι αυστηρό και, παράλληλα, λειτουργικό.

ΟΜΩΣ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ των Διεθνών Προτύπων θα προσθέσει μία ακόμη διάσταση, απαραίτητη στο σημερινό διεθνοποιημένο περιβάλλον. Θα επιτρέψει τη συγκρισιμότητα των επιχειρηματικών λογαριασμών σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Το νέο λογιστικό σύστημα επειδή ακριβώς αποτελεί μέρος της γενικότερης προσέγγισης των εθνικών αγορών κεφαλαίου και χρήματος, θα υποστηρίξει καλύτερα την προσπάθεια των ελληνικών επιχειρήσεων να εργαστούν δημιουργικά στο νέο περιβάλλον της ενιαίας αγοράς και της κοινής νομισματικής ζώνης.

Η ΣΥΓΚΡΙΣΙΜΟΤΗΤΑ των χρηματοοικονομικών πληροφοριών σε όλη την έκταση του ευρωπαϊκού χώρου καθιστά απαραίτητο ένα κοινό σύστημα λογιστικής. Η ετήσια πληροφόρηση και ο ενοποιημένος ισολογισμός των εταιρικών ομίλων, η αποτίμηση των αξιών, που δημιουργεί και διαχειρίζεται κάθε εταιρεία, στη βάση διεθνώς αποδεκτών κριτηρίων και σταθμίσεων, ο τρόπος σύνταξης και εμφάνισης των επεξηγημα-

τικών σημειώσεων, αποτελούν μερικά από τα σημαντικά στοιχεία της επιχειρούμενης λογιστικής μεταρρύθμισης.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ βρίσκονται στην πρώτη γραμμή της προσαρμογής αυτής και των αλλαγών που συνεπάγεται. Η συμβολή τους στην προσπάθεια θα είναι καθοριστική, λόγω του κομβικού ρόλου τους στη γενικότερη λειτουργία της οικονομίας.

Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΠΟΥ διοργάνωσε το “Δελτίο” της ΕΕΤ στοχεύει στην κατανόηση των διαστάσεων του εγχειρήματος, των κύριων σημείων που απαιτούν την προσοχή των τραπεζιτών και, βεβαίως, τον χρονικό ορίζοντα της προετοιμασίας για την εφαρμογή.

ΣΤΟ ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ του “Δελτίου” διερευνώνται η χρησιμότητα των Προτύπων, τα κύρια σημεία προσαρμογής, ο βαθμός προετοιμασίας των τραπεζών, των ελεγκτικών μηχανισμών αλλά και των κρατικών υπηρεσιών, ιδιαίτερα στο κρίσιμο θέμα συσχετισμού της λογιστικής και φορολογικής αντιμετώπισης των αποτελεσμάτων.

**ΣΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ
ΠΟΥ ΔΙΟΡΓΑΝΩΘΗΚΕ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΤΡΑΠΕΖΩΝ
ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΝ
ΟΙ ΕΞΗΣ:**

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΝΤΑΛΑΚΗΣ, Υποδιοικητής, Εθνική Τράπεζα, Πρόεδρος Εκτελεστικής Επιτροπής ΕΕΤ

ΜΑΡΙΝΟΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, Εντεταλμένος Γεν. Διευθυντής και CFO, Alpha Bank

ΣΤΑΥΡΟΣ ΛΕΚΚΑΚΟΣ, Γενικός Διευθυντής, Τράπεζα Πειραιώς και ΕΤΒΑ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΟΣΧΟΣ, Οικονομικός Σύμβουλος, Εμπορική Τράπεζα

ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΠΠΑΡΗΣ, Γενικός Διευθυντής, Aspis Bank

ΠΟΛΑ ΧΑΤΖΗΣΩΤΗΡΙΟΥ, Γενικός Διευθυντής και CFO, EFG Eurobank Ergasias

Τη συζήτηση συντόνισε ο δημοσιογράφος ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Α. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ:

Να ξεκινήσουμε τη συζήτηση επιδιώκοντας να απαντηθεί το ζήτημα της χρησιμότητας και της αναγκαιότητας για την εισαγωγή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (ΔΛΠ) στις ελληνικές τράπεζες.

Θ. ΠΑΝΤΑΛΑΚΗΣ:

Υπάρχουν διάφορες απόψεις για το ποια λογιστικά πρότυπα είναι καταλλήλότερα για να απεικονίσουν την οικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων. Θέμα που, αν και θεμελιώδες, δεν προβλέπω ουδέποτε να απαντηθεί με σαφήνεια.

Πρέπει, όμως, να σημειώσουμε πως οποιουδήποτε κανόνες λογιστικής τυποποίησης και αν ακολουθήσει κανείς, όσα λογιστικά πρότυπα και αν διατυπωθούν, είτε είναι ελληνικά, είτε διεθνή, είτε αμερικανικά εκείνο το οποίο θα παραχθεί τελικά, εάν παράγεται συνεχώς από χρόνο σε χρόνο και τηρείται ευλαβικά, θα διαμορφώσει τα ίδια αποτελέσματα.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ:

Εννοείτε ότι θα είναι συγκρίσιμα;

Θ. ΠΑΝΤΑΛΑΚΗΣ:

Οχι, θα είναι τα ίδια αποτελέσματα. Δηλαδή, αν πάρεις μια δεκαετία ή μια πενταετία ή έναν πολύ μεγάλο χρονικό ορίζοντα στη ζωή της επιχείρησης, οποιαδήποτε πρότυπα κι αν χρησιμοποιήσεις θα έχει το ίδιο αποτέλεσμα, σε αυτό που αποκαλούμε λογαριασμό αποτελεσμάτων.

Τα σημειώνω αυτά, γιατί εκείνο που τελικά έχει σημασία είναι το εξής: η μετάβαση από ένα πλαίσιο λογιστικών προτύπων σ' ένα νέο, κατά την αρχική περίοδο εφαρμογής του, δηλαδή τη στιγμή της μετάβασης, δημιουργεί ανάγκες προσαρμογής. Τι επηρεάζει όμως η προσαρμογή προς ένα πλαίσιο λογιστικών προτύπων; Κυρίως την καθαρή θέση. Προκύπτει ένα διαφορετικό ποσό για την καθαρή θέση και, επομένως, εκεί καταγράφεται μια σημαντική διαφορά. Η μετάπτωση στα διεθνή λογιστικά πρότυπα κυρίως αναμένεται να επιδράσει στην καθαρή θέση. Περαιτέρω, θα δημιουργηθεί μια νέα συνεπής παραγωγή αποτελεσμάτων από χρόνο σε χρόνο, η οποία τελικά δεν θα διαφέρει από τα αντίστοιχα ελληνικά ή άλλα πρότυπα.

ΣΤ. ΛΕΚΚΑΚΟΣ:

Τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα στηρίζονται σε ορισμένες πολύ βασικές έννοιες των οποίων η υιοθέτηση επηρεάζει σημαντικά την καθαρή θέση και τα αποτελέσματα μιας επιχείρησης.

Τέτοιες έννοιες, όπως fair value, impairment, risk and rewards και future economic benefits, με τον τρόπο εφαρμογής τους, εισάγουν μια νέα φιλοσοφία στη σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων η οποία πρέπει να γίνει απολύτως κατανοητή τόσο από τις Διοικήσεις των τραπεζών όσο και από τους λοιπούς εμπλεκόμενους φορείς, εποπτικές και φορολογικές αρ-

χές. Δεδομένου μάλιστα ότι οι κανόνες αυτοί θα είναι ενιαίοι, απαντώντας στο ερώτημα της συζητήσεώς μας, λέω “ναι” τα ΔΛΠ είναι και χρήσιμα και αναγκαία για τους εξής λόγους:

Οι οικονομικές καταστάσεις των ελληνικών τραπεζών, θα είναι άμεσα συγκρίσιμες με αυτές των άλλων ευρωπαϊκών τραπεζών, θα προετοιμάζονται βάσει λογιστικών κανόνων και προτύπων αντί βάσει κάποιου νόμου και μάλιστα φορολογικού και επομένως θα εμφανίζεται το “fair value” των στοιχείων του Ισολογισμού και, με την εισαγωγή των σημειώσεων επί των Οικονομικών Καταστάσεων, θα υπάρχει καλύτερη και πιο πλήρης ενημέρωση προς το επενδυτικό κοινό.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ:

Ο τρόπος κατά τον οποίο επηρεάζεται η καθαρή θέση των επιχειρήσεων από την εφαρμογή των ΔΛΠ είναι βεβαίως κρίσιμος. Πώς όμως συνδέονται τα Πρότυπα με τη φορολογική αντιμετώπιση των λογιστικών βιβλίων;

Π. ΧΑΤΖΗΣΩΤΗΡΙΟΥ:

Συμφωνώ με την άποψη του κ. Πανταλάκη ότι σίγουρα επηρεάζεται η καθαρή θέση, ίσως βέβαια σε μακροχρόνια προοπτική. Πιστεύω όμως ότι τα λογιστικά πρότυπα στις περισσότερες χώρες είναι σωστά στο κύριο μέρος τους και είναι, άλλωστε, τα ίδια.

Αυτό που διαφέρει και είναι αυτό στο οποίο υπάρχει διαφορά των ελληνικών με τα διεθνή πρότυπα, όπου μάλιστα έγκειται μία λανθασμένη εντύπωση, είναι ο τρόπος που εμείς επιλέγουμε να εφαρμόσουμε κάποια “θεωρητικά” ελληνικά λογιστικά πρότυπα. Αφήνουμε να μας επηρεάσουν τα φορολογικά κριτήρια και όχι τα ουσιαστικά κριτήρια λογιστικής καταγραφής των μεγεθών.

Ο Νόμος 2190 είναι πάρα πολύ σαφής ως προς την εικόνα που πρέπει να δίνουμε. Αρα αν τον εφαρμόσουμε, θα έχουμε, ταυτοχρόνως, εφαρμόσει το 95% των διεθνών λογιστικών προτύπων.

Επομένως, το πρόβλημα που έχουμε να αντιμετωπίσουμε καθώς θα προχωρήσουμε στην προσαρμογή μας προς τα διεθνή πρότυπα προκειμένου, βεβαίως, να επιτύχουμε την αξιοπιστία που επιθυμούμε, έχει να κάνει με τον τρόπο με τον οποίο θα φροντίσουμε ώστε να εφαρμόζουμε σωστά λογιστικά πρότυπα. Εμείς θα το επιβάλουμε και οι ελεγκτές θα μας βοηθήσουν να το κάνουμε σωστά.

Γιατί, αν δεν το κάνουμε ορθώς, αλλά προσπαθήσουμε να εφαρμόσουμε μια ελληνική “εκδοχή” των διεθνών λογιστικών προτύπων, δεν θα καταφέρουμε να ξεπεράσουμε τα μειονεκτήματα που έχουμε σήμερα στο ελληνικό περιβάλλον, στον τρόπο που μας βλέπουν οι τρίτοι, οι διεθνείς αναλυτές, οι οποίοι, κατά κανόνα, θεωρούν ότι τα στοιχεία που τους παρουσιάζουμε δεν είναι αξιόπιστα.

Χρειαζόμαστε, λοιπόν, αλλαγή νοοτροπίας. Ωστε να καταλήξουμε στο σημείο που θα μπορούμε να εκμεταλλευτούμε τα πλεονεκτήματα τα οποία είναι δυνατό να μας προσφέρουν τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα.

Μ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ:

Να προσθέσω μόνον στο σημείο αυτό, ώστε να είναι διατυπωμένο εξαρχής, έναν ορισμό των λογιστικών προτύπων. Πρόκειται λοιπόν, για ένα “σύνολο αρχών, μεθόδων και οδηγιών για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων θεμάτων λογιστικής φύσεως, η εφαρμογή των οποίων οδηγεί στον υπολογισμό του οικονομικού αποτελέσματος και την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης με αυστηρά προσδιοριζόμενο και ομοιόμορφο τρόπο”. Είναι αυτονόητο ότι αυτά που ήδη διατύπωσαν μέχρις εδώ οι συνάδελφοι καταλήγουν σε αυτό ακριβώς το συμπέρασμα, την ανάγκη δηλαδή να εφαρμόζονται τα πρότυπα κατά τρόπο ομοιόμορφο και αυστηρό. Συμφωνώ λοιπόν ότι, αν εφαρμόσουμε τα ελληνικά λογιστικά πρότυπα όπως πρέπει, δεν θα υπάρχουν μεγάλες αλλαγές. Όσες αλλαγές έχουμε εμείς εντοπίσει, είναι λίγες και δεν είναι ουσιαστικές. Κυρίως αναφέρονται στο leasing, στα ασφαλιστικά ταμεία του προσωπικού, που επηρεάζουν την καθαρή θέση, τον τρόπο υπολογισμού των τίτλων και βεβαίως την differed taxation (αναβαλλόμενος φόρος επί λογιστικών διαφορών).

Π. ΧΑΤΖΗΣΩΤΗΡΙΟΥ:

Ως προς την deferred taxation, δηλαδή τον αναβαλλόμενο φόρο επί λογιστικών διαφορών, δεν υπάρχει κάτι στα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα που να υπαγορεύει τη μη καταχώρησή του.

Μ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ:

Ναι, αλλά πάντως δεν εφαρμόζεται καθόλου. Η έννοια της differed taxation δεν υπάρχει στην Ελλάδα.

Π. ΧΑΤΖΗΣΩΤΗΡΙΟΥ:

Ομως για να καταλήξεις στην “true and fair view”, δηλαδή στη “σωστή εικόνα”, που ζητά ο Νόμος 2190, πρέπει να τα εφαρμόσεις όλα αυτά.

Μ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ:

Με την έννοια αυτή συμφωνούμε.

ΣΤ. ΛΕΚΚΑΚΟΣ:

Ομως επί της ουσίας πρόκειται για διαφορές. Μιλάμε ουσιαστικά για το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο “39”, *Χρηματοοικονομικά εργαλεία, Αναγνώριση και Μέτρηση*, το οποίο πραγματεύεται ένα σημαντικό αριθμό θεμάτων τα οποία μπορούν να έχουν σοβαρές συνέπειες στον τρόπο εργασιών των τραπεζών. Απαιτεί, επομένως, πολύ καλή προετοιμασία από τις τράπεζες, σε ό,τι αφο-

ρά την κατηγοριοποίηση των χρηματοοικονομικών τους εργαλείων σε δάνεια, το επενδυτικό χαρτοφυλάκιο, εμπορικό χαρτοφυλάκιο και χαρτοφυλάκιο διαθέσιμο προς πώληση και τη μέτρηση των χρηματοοικονομικών εργαλείων σε αγοραίες αξίες. Με τον τρόπο αυτό υπάρχει μεγαλύτερη διαφάνεια, εισάγεται όμως και μία αστάθεια στα αποτελέσματα. Επίσης, χρειάζεται να εφαρμοστεί η λογιστική αντιστάθμιση κινδύνου (hedge accounting), ώστε να μειωθεί η αστάθεια στα αποτελέσματα, κάτι που προβλέπει όμως αυστηρούς κανόνες για την κατηγοριοποίηση των στοιχείων του Ισολογισμού, που μπορούν να επηρεάσουν τα αποτελέσματα της χρονιάς και τις πολιτικές αντιστάθμισης (hedging policies). Σημαντικό είναι, τέλος, το θέμα των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις. Το ΔΛΠ “39” εισάγει να πλαίσιο για τη μέτρηση της αναγκαίας πρόβλεψης για επισφαλείς απαιτήσεις και βασίζεται στο fair value, την αποτίμηση δηλαδή των χορηγήσεων.

Θ. ΠΑΝΤΑΛΑΚΗΣ:

Δεν έχει όμως ολοκληρωθεί ακόμα η επεξεργασία του προτύπου.

ΣΤ. ΛΕΚΚΑΚΟΣ:

Συμφωνώ έτσι είναι. Όμως έχουν ξεκινήσει διεργασίες για την αποδοχή του και η εκτίμηση είναι ότι μέσα στο Α' τρίμηνο του 2003 θα έχει εκδοθεί το νέο πρότυπο.

Εκτός λοιπόν από το “39”, τα άλλα πρότυπα που επηρεάζουν σημαντικά τα αποτελέσματα και την καθαρή θέση είναι το “16”, το οποίο ασχολείται με τα πάγια στοιχεία και παρέχει τη δυνατότητα να εμφανίζονται αυτά σε αγοραίες αξίες, ενώ οι αποσβέσεις να υπολογίζονται με τη διάρκεια της ωφέλιμης ζωής τους.

Το “19”, που απαιτεί σχηματισμό πρόβλεψης για όλα τα συνταξιοδοτικά προγράμματα παροχών προς τους εργαζομένους σύμφωνα με εκτίμηση αναλογιστή και το “17”, που εισάγει τη διάκριση μεταξύ χρηματοδοτικής και λειτουργικής μίσθωσης. Επίσης τα ΔΛΠ “22” και “27” σχετικά με τις μεθόδους ενοποίησης των συνδεδεμένων εταιρειών και του υπολογισμού της υπεραξίας ενοποίησης.

Δ. ΜΟΣΧΟΣ:

Πιστεύω και εγώ ότι το σημαντικό θέμα, ανεξάρτητα από το λογιστικό πρότυπο που ακολουθούμε, είναι η πειθαρχημένη και συνεπής εφαρμογή του, κάτι που όλοι μας σημειώσαμε. Αυτό είναι που επιβάλλει συγκρισιμότητα, πειθαρχία και καλύτερη διάχυση της πληροφόρησης. Άρα, η λογιστική απεικόνιση για κάθε τράπεζα καθίσταται πιο διαφανής.

Επομένως το θέμα είναι σε τι βαθμό θα το επιτύχουμε. Το σημειώσαμε όλοι και ειδικότερα η κυρία Χατζησωτηρίου. Θέλω επίσης να σημειώσω ότι το ζητούμενο είναι η εφαρμογή των λογιστικών προτύπων να γίνει κα-

τά τρόπο λεπτομερή και τεκμηριωμένο. Για παράδειγμα, στην Ελλάδα, σήμερα, δεν υπάρχει ενιαία πρακτική στο θέμα του ενοποιημένου ισολογισμού. Με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, όμως, υπάρχει συγκεκριμένη και ενιαία μέθοδος ενοποίησης. Ανεξάρτητα από το είδος της δραστηριότητας, όλες οι θυγατρικές θα περιλαμβάνονται πλέον στον ενοποιημένο ισολογισμό σε επίπεδο Ομίλου.

Ενα άλλο παράδειγμα αφορά στην αντιστάθμιση κινδύνου. Στο “hedging”, για παράδειγμα, πρέπει να υπάρχει σαφής τεκμηρίωση ανά χρηματοοικονομικό προϊόν. Ως προς αυτό, πρέπει να μπορούμε να τεκμηριώνουμε σε τι προϊόν κάνουμε “hedging” και με ποιον τρόπο πιστοποιείται η ύπαρξη πράξεων αντιστάθμισης. Η διαδικασία αυτή θα συμβάλει σε σαφέστερη καταγραφή της πραγματικότητας και θα οδηγήσει σε πιο αντιπροσωπευτική απεικόνιση των λογιστικών χειρισμών.

Μ. ΠΑΠΠΑΡΗΣ:

Το θέμα των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων αφορά την ευρωπαϊκή εναρμόνιση και συνδέεται μάλιστα και με τις ανάλογες κινήσεις της Διεθνούς Τράπεζας Διακανονισμών (BIS), στη διάρκεια των τελευταίων 15 ετών, σε ό,τι αφορά τη λειτουργία των κεφαλαιαγορών. Οδηγούμαστε σε μια καλύτερη λογιστική τακτοποίηση από την πλευρά των πραγματικών αποτιμήσεων, σε όλη την Ευρώπη, κάτι που δεν υπάρχει, σε ικανοποιητικό βαθμό, σήμερα. Δεν επηρεάζεται όμως μόνον η Ελλάδα. Επηρεάζονται και άλλες χώρες. Με τη Γερμανία στην πρώτη γραμμή, η οποία δεν δέχεται αυτή τη στιγμή να εφαρμοστούν τα διεθνή πρότυπα, διότι υπήρχε ο κίνδυνος να σημειωθούν πολλές πτωχεύσεις στην περίπτωση μιας απότομης προσαρμογής σε αυτά. Είναι σίγουρο ότι αλλάζει όλο το σκηνικό και, όπως είπε ο κ. Παπαντάλακης προηγουμένως, τα πράγματα θα είναι πιο καθαρά με την εφαρμογή των νέων μεθόδων και θα είναι η πρώτη φορά που θα έχουμε μια περισσότερο πραγματική εικόνα.

Αυτό δεν σημαίνει ότι θα αποφευχθούν πλήρως αλχημείες κατά την εφαρμογή των νέων προτύπων (τύπου Enron). Σε κάθε περίπτωση, η ζωή μας θα αλλάξει και θα βλέπουμε πιο ρεαλιστικά τα πράγματα. Όπως είπε η κυρία Χατζησωτηρίου θα συγκρινόμαστε “στα ίσα”. Όλη η προσπάθεια της Ευρώπης προς τα εκεί κατευθύνεται.

Οι επιπτώσεις στην Ελλάδα θα είναι ελαφρύτερες απ’ ό,τι για παράδειγμα, στην Ιταλία ή στη Γερμανία, διότι εμείς δεν είμαστε βιομηχανοποιημένη χώρα. Θα υπάρξουν στις χώρες αυτές, τεράστιες επιπτώσεις αν εφαρμόσουν πλήρως και κανονικά όσα προβλέπονται. Στη χώρα μας δεν έχουμε τους τεράστιους ισολογισμούς των άλλων ευρωπαϊκών τραπεζών, ούτε ειδικές καταστάσεις σε κάποιους τομείς, με τα μεγάλα ανοίγματα, που πρέπει να απεικονιστούν μέχρι την τελευταία γραμμή του ισολογισμού. Είμαστε χώρα αποταμιευτική και είναι πιο εύκολη η

ζωή μας. Αλλά σίγουρα θα αλλάξει τώρα το τοπίο προς το καλύτερο. Οι φόβοι μου εντοπίζονται σε πιθανή κατάχρηση της αυθαιρεσίας που υπάρχει σε ορισμένα σημεία των διεθνών προτύπων στον τρόπο αποτίμησης των κινδύνων, όταν αυτό το κάνει κανείς με τα δικά του κριτήρια. Δέχομαι όμως ότι πρόκειται για προβλήματα πανευρωπαϊκά και όχι μόνον ελληνικά.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ:

Να έλθουμε τώρα στο θέμα της προετοιμασίας που απαιτείται, καθώς και στα σημεία που πρέπει, κατά κύριο λόγο, να ρίξουμε το βάρος προκειμένου να επιτευχθεί η καλύτερη δυνατή εφαρμογή των Προτύπων. Να εξετάσουμε, επίσης, τον χρονικό ορίζοντα μέσα στον οποίο πρέπει να έχει γίνει η εφαρμογή των αλλαγών που, ήδη, προβλέπει η ελληνική νομοθεσία.

Μ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Μιλάμε λοιπόν για την πρακτική εφαρμογή των διεθνών προτύπων. Θα πρέπει να αντιμετωπίσουμε, πιστεύω, πολλά θέματα, που, ακόμη, δεν έχουμε ουσιαστικά αντιμετωπίσει ως χώρα και, πολύ φοβάμαι, ότι θα τα βρούμε μπροστά μας. Ενώ όλες οι υπόλοιπες χώρες προσπαθούν να προχωρήσουν στην υλοποίηση για το έτος 2005, εμείς για κάποιο λόγο ανεξήγητο προσπαθούμε να το φέρουμε 1 χρόνο ενωρίτερα. Με αποτέλεσμα να μην έχει γίνει κανενός είδους προετοιμασία από πλευράς αρχών όσον αφορά αλλαγές στον βασικό εταιρικό νόμο, ο οποίος πρέπει να αλλάξει τελείως. Όλες οι διατάξεις του Νόμου, που αφορούν λογιστικά πρότυπα, πρέπει να φύγουν και να μείνουν μόνο οι άλλες διατάξεις που αφορούν τα εταιρικά κομμάτια τους. Ετσι, τα λογιστικά πρότυπα θα είναι πλέον τα διεθνή πρότυπα. Θα πρέπει ακόμη να δούμε τα φορολογικά θέματα, γιατί χρειάζεται να κοιτάξουμε πολλές διατάξεις και αλλαγές, κάτι για το οποίο δεν έχει γίνει καμία προετοιμασία. Απλώς να σημειώσω ότι από τις 20 μεγαλύτερες ευρωπαϊκές τράπεζες, εμείς ψάξαμε και έχουμε δει ότι μόνο 3 δημοσιεύουν ισολογισμούς με ΔΛΠ. Διάφοροι ελεγκτές έχουν εκτιμήσει ότι χρειάζονται τουλάχιστον δύο χρόνια στις γαλλικές και γερμανικές τράπεζες για να προσαρμόσουν τα συστήματα πληροφορικής έτσι ώστε τα οικονομικά στοιχεία να καταλήγουν σε διεθνή πρότυπα. Φαίνεται ότι προχωρούμε χωρίς να έχουμε μελετήσει σε βάθος τα προβλήματα υλοποίησης. Παρ' ότι η Alpha Bank βγάζει ΔΛΠ, έχουμε και το πρόβλημα εκείνου που κάνει την "πρώτη χρήση" (first time user), το οποίο πιστεύω ότι έγκειται στο θέμα της μετάβασης, όπως είπε ο κ. Πανταλάκης προηγουμένως, καθώς δηλαδή περνάς από το ένα σημείο στο άλλο.

Αντιμετωπίζουμε ακόμη ένα μεγάλο θέμα, διότι σύμφωνα με τις παρούσες εκτιμήσεις, θα πρέπει να είμαστε first time user για να αξιοποιήσουμε οποιοδήποτε πλεονέκτημα θα σκεφτεί να δώσει η πολιτεία προκειμένου να μην αντιμετωπίσουν προβλήματα οι εταιρείες κατά την πρώτη εφαρμογή. Άρα, με αυτό το δεδομένο, υπάρχει και σκέψη για το κατά πόσο θα συνεχίσουμε να βγάζουμε ισολογισμούς με τα διεθνή πρότυπα το 2002 και το 2003. Είναι ένα από τα θέματα που αντιμετωπίζουμε. Παρ' ότι είμαστε σε πλήρη προετοιμασία για να το κάνουμε, υπάρχουν τέτοιες σκέψεις.

Προβληματίζομαι πολύ όχι τόσο στο αν μπορούμε να το κάνουμε, αλλά στο αν η πολιτεία έχει συνειδητοποιήσει τι πρόκειται να συμβεί κι αν έχει καταγράψει πραγματικά τη γνώμη των ειδικών, όπως είναι οι άνθρωποι που δουλεύουν στα θέματα αυτά στη δική μας τράπεζα, ώστε να κατανοήσουν πραγματικά τη διάσταση της αλλαγής.

Πιστεύω ότι δεν έχει γίνει η συζήτηση αυτή και άρα αυτό που θα συμβεί, κατά τα συνήθη στη χώρα μας, είναι ότι οι ισολογισμοί το 2004 για το 2003 θα εκδοθούν "τύποις" με τα διεθνή πρότυπα. Αλλά η πραγματική εφαρμογή τους απαιτεί να εκδίδονται κάθε τρίμηνο αποτελέσματα με συνοδευτικά κείμενα, με αναλύσεις, sector reporting, χιλιάδες άλλα πράγματα. Άρα δεν θα υπάρξει πραγματική εφαρμογή των διεθνών προτύπων το 2003.

Θα ξεκινήσουμε λοιπόν το 2004. Σε μια κατάσταση όπου θα ψαχνόμαστε και, βεβαίως, θα το αντιμετωπίσουμε. Συμφωνώ με τον κ. Πάππαρη, ότι το θέμα στην Ελλάδα είναι σχετικά απλό, δεν έχουμε πολύ περίπλοκα πράγματα, αλλά πάντως δεν θα διαθέτουμε επαρκή συγκρισιμότητα.

Μ. ΠΑΠΠΑΡΗΣ:

Να κάνω μια παρέμβαση για να σημειώσω ότι στον διεθνή χώρο συζητείται το ενδεχόμενο να καταργηθεί η τρίμηνη δημοσίευση αποτελεσμάτων γιατί δυσκολεύει τα πράγματα ακόμα και σε προηγμένες λογιστικά κοινωνίες. Πολλοί ομιλούν τώρα για εξαμηνιαία δημοσίευση ή και μόνο ετήσια...

Π. ΧΑΤΖΗΣΩΤΗΡΙΟΥ:

...είναι πολύ αμφίβολο να καταργηθεί η τριμηνιαία δημοσίευση!

Μ. ΠΑΠΠΑΡΗΣ:

Ναι, αλλά υπάρχουν παρόμοια αιτήματα.

Θ. ΠΑΝΤΑΛΑΚΗΣ:

Ο κ. Γιαννόπουλος έθεσε νομίζω ένα πάρα πολύ σημαντικό θέμα το οποίο αξίζει να του δώσουμε προσοχή, το θέμα της δομής και της υποδομής των ελληνικών επιχειρήσεων στην παραγωγή οικονομικών καταστάσεων με βάση τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα.

Οι τράπεζες – ακόμη και οι μικρότερες – πραγματοποιούν εκατομμύρια

εγγραφών και λογιστικών πράξεων κατ' έτος. Σε τι κατάσταση βρίσκονται σήμερα όλες οι ελληνικές τράπεζες; Οι οικονομικές τους καταστάσεις παράγονται από συστήματα τα οποία δεν είναι προσαρμοσμένα στα διεθνή λογιστικά πρότυπα, ή US GAAP.

Όταν λέμε λοιπόν ότι κάποια τράπεζα παράγει οικονομικές καταστάσεις με βάση τα διεθνή λογιστικά πρότυπα ή τα US GAAP, ουσιαστικά προσαρμόζει τα αποτελέσματα της με εξωλογιστικές εγγραφές ώστε τελικά να απεικονίσει την καθαρή της θέση και τα αποτελέσματα της στα λογιστικά πρότυπα τα οποία έχει υιοθετήσει.

Το σύστημα πληροφόρησης των τραπεζών για να αλλάξει όπως είπε ο κ. Γιαννόπουλος, ώστε να παράγονται αυτομάτως οι οικονομικές καταστάσεις, απαιτεί μακροχρόνια προετοιμασία, κατά την άποψη μου.

Τι θα κάνουμε λοιπόν τώρα; Θα παράγουμε τις οικονομικές μας καταστάσεις με τα πρότυπα που έχουμε υιοθετήσει και στη συνέχεια στο τέλος της χρήσεως ή στο τέλος της περιόδου στην οποία αναφερόμαστε, θα τα προσαρμόζουμε. Άλλο όμως παραγωγή και άλλο προσαρμογή.

Η διαδικασία αυτή εγκυμονεί κινδύνους και πάντα θα υπάρχει η αμφιβολία για την πραγματοποιηθείσα εργασία μετατροπής. Αυτό είναι βασικό θέμα.

Η διαδικασία προσαρμογής που έχει επιλέξει η Ελληνική Πολιτεία, έχει ένα θετικό σκεπτικό. Προσπαθεί να δώσει μια δυνατότητα προσαρμογής, στην πρώτη φάση εξωλογιστικά. Δηλαδή ο προσδιορισμός των αποτελεσμάτων αυτών θα γίνεται με προσαρμογές εξωλογιστικές.

Αυτό βέβαια σημαίνει μια αναστάτωση στα λογιστήρια και στις δομές τους. Διότι θα πρέπει να έχουμε κατά νου ότι θα παράγονται οικονομικές καταστάσεις, με βάση τα υιοθετημένα κατά περίπτωση πρότυπα, οι οποίες θα προσαρμόζονται στα διεθνή ή στα US GAAP και εν συνεχεία θα έχουμε φορολογικές προσαρμογές.

Το θέμα είναι ότι πρέπει να αρχίσουμε πια να τηρούμε αρχεία για τις διαφοροποιήσεις που διατυπώνουμε προκειμένου να μεταπίπτουμε από το ένα πρότυπο στο άλλο πρότυπο και να τηρούμε και επίσης παράλληλα στοιχεία για να αποδεικνύουμε στον φορολογικό έλεγχο ποια είναι η φορολογητέα ύλη.

Η φορολογική αρχή αντιμετωπίζει το αποτέλεσμα κάτω από το δικό της πρίσμα που εξυπηρετεί τις ανάγκες της και που πολλές φορές αποκλίνει σημαντικά από την ορθή απεικόνιση του κέρδους ή της ζημίας.

Εκείνο το οποίο θα έλεγα είναι, ότι το ελληνικό λογιστικό σύστημα είναι από τα αυστηρότερα λογιστικά συστήματα. Η Ελλάδα έχει ισχυρό λογιστικό σύστημα για όποιον το τηρεί και βεβαίως οι ελληνικές τράπεζες μπορώ να πω ότι το τηρούν. Συνεπώς μπορούμε να διατυπώσουμε την άποψη ότι οι ελληνικές τράπεζες λειτουργούν σε αυστηρό λογιστικό πλαίσιο.

Για παράδειγμα δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι τα ελληνικά λογιστικά πρότυπα, απεικονίζουν στις μικρότερες αξίες όλες τις απογραφές είτε είναι απογρα-

φές ακινήτων, είτε είναι απογραφές χρεογράφων είτε μετοχών κ.λπ. Δηλαδή υιοθετούν την πιο αυστηρή εκδοχή στην απεικόνιση ενός στοιχείου.

Επίσης πρέπει να συμφωνήσουμε ότι εκείνο το οποίο δεν έχουμε ορίσει στα ελληνικά λογιστικά πρότυπα είναι αυτό που είπε ο κ. Μόσχος, και που αφορά την αντισταθμιστική λογιστική. (hedge accounting).

Το ελληνικό σύστημα, σήμερα, δεν εξασφαλίζει αυτό που θα λέγαμε με μια λογιστική έννοια, τη συμμετρία της λογιστικής μεταχείρισης του περιουσιακού στοιχείου και της αντισταθμιστικής πράξης. Ενώ παρακολουθείς με κάποιο τρόπο το κόστος της αντιστάθμισης, δεν παρακολουθείς κατά τον ίδιο τρόπο την μεταβολή του στοιχείου το οποίο υπόκειται στην αντιστάθμιση ή αντιστρόφως.

Π. ΧΑΤΖΗΣΩΤΗΡΙΟΥ: Αυτό άλλωστε εννοούμε όταν λέμε πως χρειάζεται πολλή δουλειά το να μεταφερθούμε στα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα...

Θ. ΠΑΝΤΑΛΑΚΗΣ: Προσέξτε όμως... Θέλω να σημειώσουμε ένα στοιχείο που έχει σημασία. Πρόκειται για το ΔΛΠ “39”, για το οποίο δεν έχει ολοκληρωθεί η αναθεώρησή του.

Η υιοθέτηση του ΔΛΠ “39” καθυστερεί στην ΕΤΕ εξαιτίας αυτής ακριβώς της αιτίας, δηλαδή της μη ικανοποιητικής πορείας της αναθεώρησής του. Διότι είναι καινούριες πρακτικές στις οικονομικές συναλλαγές, που έχουν εισαχθεί στη διεθνή οικονομική ζωή τα τελευταία χρόνια. Ετσι δεν έχουν ακόμα καταλήξει ούτε στο ΔΛΠ, υπάρχουν ακόμη αμφιβολίες και προβληματισμοί.

Μ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Υπάρχουν διαφωνίες για το “39”. Η Ευρωπαϊκή Ένωση Τραπεζών, για παράδειγμα, διαφωνεί.

Π. ΧΑΤΖΗΣΩΤΗΡΙΟΥ: Διαφωνεί μεν, αλλά δεν έχει κάνει καμιά πρόταση για κάτι διαφορετικό. Επομένως εξακολουθεί να ισχύει το υπάρχον διεθνές λογιστικό πρότυπο το οποίο εφαρμόζεται εδώ και δύο χρόνια.

Θ. ΠΑΝΤΑΛΑΚΗΣ: Εφαρμόζεται η σημερινή εκδοχή του αλλά δεν έχει αντιμετωπιστεί οριστικά, βρίσκεται υπό καθεστώς ευρείας αναθεώρησης.

Π. ΧΑΤΖΗΣΩΤΗΡΙΟΥ: Γιατί το λέτε αυτό;

Μ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Γιατί οι διεθνείς τράπεζες δεν χρησιμοποιούν, ακόμη, τα ΔΛΠ.

Π. ΧΑΤΖΗΣΩΤΗΡΙΟΥ: Όσες όμως το πράττουν, κατά κανόνα, εφαρμόζουν κιόλας τα νέα Πρότυπα. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να οργανωθεί για να τα εφαρμόσεις.

Θ. ΠΑΝΤΑΛΑΚΗΣ: Κι όμως, δεν εφαρμόζονται. Να σας πω γιατί δεν εφαρμόζεται. Ας πάρω ένα παράδειγμα: Ένα δάνειο, το οποίο σήμερα αποτιμάται στο 95% της ονομαστικής του αξίας και έχει επιτόκιο 5%. Τι μας λέει το λογιστικό πρότυπο; Τι πρέπει να καταγράψεις; Στο 95% και να μειώσεις το εισόδημα που θα αποκτήσεις στα επόμενα χρόνια; Οι μεταβολές αυτού του είδους δεν καταγράφονται στα βιβλία σήμερα.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ:

Να δούμε λοιπόν τον προγραμματισμό που υπάρχει στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία επιδιώκει, προφανώς την οριστική εφαρμογή των Προτύπων και, μάλιστα, με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα.

ΣΤ. ΛΕΚΚΑΚΟΣ:

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ένωση Ευρωπαϊκών Τραπεζών και λοιποί φορείς συνεργάζονται στενά με την Επιτροπή ΔΛΠ και έχουν θέσει στόχους και προτεραιότητες και εκφράζουν άποψη επί του περιεχομένου των προτύπων.

Η οριστική θέσπισή τους θα γίνει το 2005 και για τον στόχο αυτό δουλεύουν όλοι.

Εμείς κάνουμε ουσιαστικά πρόωγη προσαρμογή και υιοθέτηση από το 2003. Βέβαια την 31.12.2003 οι τράπεζες και οι εισηγμένες επιχειρήσεις θα δημοσιεύσουν μόνο ισολογισμό και όχι αποτελέσματα. Επομένως οι οποιεσδήποτε μεταβολές προκύψουν μέσα στο 2004 θα έχουν κατά την άποψή μας μικρή μόνον επίπτωση στα Αποτελέσματα. Αυτό δηλαδή που κάνει η Κυβέρνηση με την Υπουργική Απόφαση διευκολύνει ουσιαστικά την υιοθέτηση των προτύπων για την 1η χρήση.

Πρέπει όμως να τονίσουμε εδώ ότι οι διοικήσεις των εταιρειών θα πρέπει να προγραμματίσουν τις επενδυτικές πολιτικές σύμφωνα με τον χειρισμό και την απεικόνιση που θα έχουν αυτές στις οικονομικές καταστάσεις, δεδομένου ότι οι πολιτικές αυτές θα είναι σταθερές και δεν θα μπορούν να αλλάξουν στην επόμενη ή μεθεπόμενη χρήση.

Θ. ΠΑΝΤΑΛΑΚΗΣ:

Αυτό με το οποίο θέλω να καταλήξω είναι ότι η διαδικασία προσαρμογής που ακολουθείται, παρ' ότι λογική, θα δημιουργήσει αναπόφευκτα ένα σοκ. Το θέμα το οποίο πρέπει να απαντηθεί από πολιτικές απόψεως και όχι από

τους τραπεζίτες, είναι κατά πόσον η οικονομία μας μπορεί να δεχτεί αυτό το σοκ. Δηλαδή η ελληνική οικονομία θα δεχτεί ένα σοκ νωρίτερα από τις άλλες χώρες, το οποίο ενδεχομένως να έχει επιδράσεις στην πιστοληπτική ικανότητα των ελληνικών επιχειρήσεων και της ελληνικής οικονομίας.

Π. ΧΑΤΖΗΣΩΤΗΡΙΟΥ: Είναι σωστό ότι η ελληνική οικονομία θα υποστεί ένα σοκ. Επομένως το σημείο που όλοι επισημαίνουμε είναι ότι χρειάζεται ο κατάλληλος χρόνος να συνηθίσουμε, να καταλάβουμε και να βάλουμε σε σειρά το νέο σύστημα. Με δύο λόγια: να οργανωθούμε και να το εφαρμόσουμε.

Αν στην Ευρώπη αυτό χρειάζεται τρία χρόνια, στην Ελλάδα μπορεί να απαιτεί τέσσερα. Αρα αν ξεκινήσουμε ένα χρόνο πριν από τους άλλους, μπορεί τελικά να καταλήξουμε στον σωστό χρόνο. Πιστεύω ότι προς αυτή την κατεύθυνση θα πρέπει να συγκλίνει η προσπάθεια όλων μας. Να πιστέψουμε ότι θα είμαστε έτοιμοι το 2004, ώστε να σιγουρεύουμε την πλήρη εφαρμογή των διεθνών προτύπων για το 2005. Αλλιώς, πολύ φοβούμαι πως ούτε το 2006 δεν θα έχουμε τελειώσει.

Η προετοιμασία είναι επίπονη και χρονοβόρα. Απαιτεί λοιπόν χρόνο και εμείς είμαστε αυτοί που έχουμε την ευθύνη να το ξεκινήσουμε, από τώρα.

Μ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Ποια είναι η δική σας κρίση, κυρία Χατζησωτηρίου για το βαθμό προετοιμασίας και για τα προβλήματα που υπάρχουν;

Π. ΧΑΤΖΗΣΩΤΗΡΙΟΥ: Κατά τη δική μου κρίση, χρειαζόμαστε πράγματι 2-3 χρόνια και θα έπρεπε να είχαμε ξεκινήσει πριν από 2 χρόνια ώστε να μπορέσουμε να τελειώσουμε. Εμείς όλοι εδώ φαντάζομαι ότι έχουμε οργανωθεί, και έχουν ήδη προχωρήσει οι προετοιμασίες.

Αν αυτό συμβαίνει, τότε θα τελειώσουμε έγκαιρα. Ακόμη καλύτερα θα ήταν να είχαμε ξεκινήσει το 2001, όταν βγήκαν οι πρώτες αποφάσεις. Γιατί πρόκειται αναμφισβήτητα για πολύ μεγάλο έργο. Αλλά αν δεν έχουμε ξεκινήσει ακόμα και θέλουμε έναν ακόμη χρόνο για να ξεκινήσουμε, ενώ οι άλλοι θέλουν 2-3 χρόνια για να τελειώσουν, θα ήταν κρίμα να το αφήσουμε για αργότερα. Νομίζω ότι αυτό θα μας έφερνε αντιμέτωπους με δυσμενείς συνέπειες.

Γιατί όσο η Ευρώπη προχωράει κι εμείς μένουμε πίσω ή αντιδρούμε αρνητικά σ' αυτό που ζητούν οι διεθνείς αναλυτές, τόσο χάνουμε κάτι από την αξιοπιστία μας. Και αυτό που χάνουμε δεν θα μπορέσουμε ποτέ να το αναπληρώσουμε. Αν κινηθούμε λίγο πιο γρήγορα τώρα ή, τουλάχιστον, αν κινηθούμε ταυτόχρονα με την υπόλοιπη Ευρώπη, θα μπορέσουμε να περιορίσουμε αυτή την απώλεια αξιοπιστίας και να μην είμαστε πάντα στο

“μείον 20%” από την υπόλοιπη Ευρώπη. Διότι το “μείον 20%” μεταφράζεται σε κατ’ αρχήν σημαντικά χαμηλότερες αποτιμήσεις για τις ελληνικές εταιρείες, λόγω ελλείψεως διαφάνειας και αξιοπιστίας, και, ακόμη χειρότερα, σε σημαντικά λιγότερο ενδιαφέρον, γενικά, των ξένων επενδυτών για ό,τιδήποτε ελληνικό.

Μ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Αυτό όμως είναι κατά κύριο λόγο θέμα της πολιτείας. Επιμένω λοιπόν ότι ενώ εμείς είμαστε έτοιμοι και μπορούμε να κάνουμε, έστω, τις μεταβολές που σημείωσε προηγουμένως ο κ. Πανταλάκης για να εμφανίσουμε τα στοιχεία αυτά, απαιτούνται ακόμα ρυθμίσεις για τα φορολογικά και τον εταιρικό νόμο. Αν αυτό δεν γίνει, τότε θα έχουμε πρόβλημα.

Π. ΧΑΤΖΗΣΩΤΗΡΙΟΥ: Γιατί πρέπει η πολιτεία να μας πει τι θα κάνουμε και δεν μπορούμε μόνοι μας να πάρουμε πρωτοβουλίες;

Μ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Γιατί η πολιτεία είναι αυτή που έχει το Εθνικό Συμβούλιο Λογιστικής. Είναι σημαντικό να καταλάβουμε ότι δεν μπορούμε να κάνουμε ό,τι θέλουμε εμείς. Ακόμα και να μαζευτούν οι εταιρείες, όλες οι τράπεζες και όλες οι εισηγμένες εταιρείες και συμφωνήσουμε σε κάποια λογιστικά πρότυπα, πρέπει να περάσουν από τις αρμόδιες ελληνικές αρχές προκειμένου να καθιερωθούν.

Δεν μπορούμε εμείς να υπερκεράσουμε αυτές τις αρχές χωρίς να έχουμε τη σύμφωνη γνώμη της πολιτείας. Παραδείγματος χάριν αν στον εταιρικό νόμο κάνουμε κάποιες εγγραφές σε Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, ακόμα και αν περάσουν από Γενική Συνέλευση για έγκριση, δεν ισχύουν μέχρις ότου αλλάξει ο εταιρικός νόμος.

Θ. ΠΑΝΤΑΛΑΚΗΣ: Θα ήθελα εδώ να σημειώσω πόσο σημαντικό είναι αυτό που θέσατε. Ομιλούμε και συζητούμε θεωρώντας ως αυτονόητο ότι όλοι είναι έτοιμοι να κάνουν αυτή τη δουλειά. Θα ήθελα όμως να μου πείτε ποιος ελεγκτικός και λογιστικός μηχανισμός, που πιστοποιεί τα δικά μας στοιχεία, είναι έτοιμος να κάνει τη δική του δουλειά. Αν λοιπόν εγώ εμφανίσω τα στοιχεία που απαιτούν τα διεθνή πρότυπα, ποιος θα κάνει την πιστοποίησή τους;

Μ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Θα το πράξουν οι εποπτικές και φορολογικές αρχές...

Θ. ΠΑΝΤΑΛΑΚΗΣ: Το θέμα είναι ποιος θα υπογράψει το σχετικό πιστοποιητικό. Πόσοι ελεγκτές έχουν πιστοποιηθεί σήμερα ώστε να είναι σε θέση να πιστοποιούν, ελέγχουν σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα;
Το δεύτερο, εξίσου σημαντικό, είναι το νομικό ζήτημα. Οι νομικές συνέπειες που θα υπάρχουν για όσους εμφανίσουν τα στοιχεία με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, σε ό,τι αφορά τη διανομή των κερδών τους. Εστω λοιπόν ότι εμφανίζεται κέρδος 150 εκατ.€ με τα διεθνή λογιστικά πρότυπα και με τα ελληνικά, κέρδος 100 εκατ.€. Ο νόμος λέει ότι υπάρχει υποχρέωση διανομής του 35% των κερδών μου σε μερίσματα. Ποιων κερδών, όμως;

Π. ΧΑΤΖΗΣΩΤΗΡΙΟΥ: Των ελληνικών, όπως είπατε...

Θ. ΠΑΝΤΑΛΑΚΗΣ: Να δούμε λοιπόν και το αντίστροφο, γιατί αυτό είναι που έχει σημασία. Αν όμως τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα μου εμφανίσουν 150€_ κέρδη και τα ελληνικά μου παράγουν κέρδη 350 εκατομμύρια ευρώ. Με βάση τον ελληνικό νόμο θα πρέπει να διανείμω το 35%, δηλαδή διανέμω τελικώς καθαρή θέση κατά τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα. Τι γίνεται σ' αυτή την περίπτωση;

Π. ΧΑΤΖΗΣΩΤΗΡΙΟΥ: Όπως όμως γνωρίζετε, αποκλείεται τα δύο πρότυπα να καταλήξουν σε κάτι τόσο πολύ διαφορετικό. Αυτό είναι το φορολογικό κομμάτι και δεν είναι το πραγματικό θέμα μας. Πρέπει να διαχωρίσουμε το ένα από το άλλο.

Μ. ΠΑΠΠΑΡΗΣ: Να σημειώσω κάτι που έθιξε ήδη ο κ. Πανταλάκης: το κόστος αντικατάστασης (replacement cost). Πράγματι στα δάνεια δεν υπάρχει αυτό το πράγμα το οποίο απαιτείται. Κανονικά πρέπει, εφόσον αποτιμούμε ένα εταιρικό ομόλογο σε παρούσα αξία, να πράξουμε το ίδιο και για το δάνειο της εταιρείας σε παρούσα αξία και είναι σωστό να γίνει.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ:

Να ολοκληρώσουμε όμως με την εκτίμησή σας για το βαθμό προετοιμασίας των ελληνικών τραπεζών.

Δ. ΜΟΣΧΟΣ: Ως προς την προετοιμασία των ελληνικών τραπεζών μπορούμε να κάνουμε την εξής διάκριση. Υπάρχουν θέματα τα οποία ακόμη δεν έχουν αντιμετωπιστεί διεθνώς και τα οποία είναι σε φάση συζήτησης. Ως προς αυτά σίγουρα η φάση της προετοιμασίας είναι σε εξέλιξη και το κόστος που έχουν να αντιμετωπίσουν οι ελληνικές τράπεζες είναι υψηλότερο και χρει-

άζεται μεγαλύτερος ορίζοντας για να υπάρχει πλήρης εναρμόνιση με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα.

Υπάρχουν όμως και θέματα μέσα στο υφιστάμενο πλαίσιο των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, όπως για παράδειγμα τα συστήματα αποτίμησης των χαρτοφυλακίων σε εύλογη αξία (fair value), στα οποία θεωρώ ότι σε μεγάλο βαθμό οι ελληνικές τράπεζες τα έχουν ήδη αντιμετωπίσει μέσω διαχειριστικών λογαριασμών. Σε πολλούς από τους τομείς αυτούς η προετοιμασία έχει προχωρήσει σε ικανοποιητικό βαθμό και οι απαιτούμενες προσαρμογές δεν είναι σημαντικές.

Π. ΧΑΤΖΗΣΩΤΗΡΙΟΥ: Να προσθέσω κάτι: λέμε πως σε ορισμένα, τουλάχιστον, θέματα, τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα ακόμα διαμορφώνονται. Να πούμε γενικά ότι τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα αλλάζουν και θα αλλάζουν συνεχώς. Δεν είναι ότι τακτοποιήσαμε κάποιο θέμα και το κλείσαμε οριστικά.

Κάθε χρόνο βγαίνουν καινούργια πρότυπα, καινούργιες ερμηνείες των προτύπων, μελέτες προς συζήτηση (discussion papers) και πρέπει, επομένως, να είμαστε πάντα σε θέση να προσαρμοζόμαστε και να βελτιωνόμαστε κι εμείς, ταυτόχρονα. Ακριβώς γιατί ακολουθούμε τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα. Είναι ένα μόνιμο θέμα αυτό.

ΣΤ. ΛΕΚΚΑΚΟΣ: Στη διαδικασία αυτή των αλλαγών, συμβάλλει το SIC (Standard Interpretation Committee) το οποίο επεξεργάζεται τους διάφορους προβληματισμούς, ερωτήματα τα οποία και ερμηνεύει έως ότου ενταχθούν στη συνέχεια σε πρότυπα.

Ομως με την ευκαιρία αυτή θα ήθελα να επισημάνω ότι αναφερόμαστε συνέχεια στην υιοθέτηση των προτύπων από τις εισηγμένες επιχειρήσεις μόνο. Το ερώτημα επομένως που προκύπτει είναι τι θα γίνει με τη σύνταξη των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων μιας εισηγμένης η οποία θα πρέπει να ενοποιήσει και θυγατρικές μη εισηγμένες. Αυτό το θέμα δεν έχει αντιμετωπισθεί. Τι θα γίνει;

Μ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν έχει αντιμετωπιστεί τίποτα ακόμη από την πολιτεία. Με συγχωρείτε, αλλά θα επιμείνω στο σημείο αυτό. Αυτό είναι που με κάνει να αμφιβάλλω αν μπορεί να γίνει το 2004 η εφαρμογή των ΔΛΠ. Κι αν με ρωτήσετε, θα σας πω ότι, τελικώς, δεν θα γίνει.

ΣΤ. ΛΕΚΚΑΚΟΣ: Κύριε Γιαννόπουλε συμφωνώ κι εγώ. Νομίζω ότι η αρχική σας τοποθέτηση κάλυψε σε πολύ μεγάλο βαθμό αυτά που συζητάμε. Απλά μπαίνουν-

με σε λεπτομέρειες. Χρειάζονται ρυθμίσεις, χρειάζονται φορολογικές ρυθμίσεις, χρειάζεται μια σειρά από πράγματα.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ:

Να πάμε τώρα στον τελευταίο κύκλο της συζήτησής μας και να ξεκαθαρίσουμε τη σχέση των Προτύπων με τη φορολογική νομοθεσία καθώς και με τις περαιτέρω ρυθμίσεις που περιμένετε από την πολιτεία, προκειμένου να διευκολυνθεί και να γίνει αποτελεσματικότερη η εφαρμογή των νέων λογιστικών κανόνων.

Θ. ΠΑΝΤΑΛΑΚΗΣ:

Η αρχή που πρέπει να πρυτανεύει στα θέματα αυτά είναι η φορολογική ουδετερότητα. Δεν μπορούμε ξαφνικά να αλλάξουμε την φορολογική μας νομοθεσία. Εκείνο όμως που μπορούμε να υιοθετήσουμε ως αρχή, είναι ότι τα λογιστικά πρότυπα που θα εισαχθούν, δεν δημιουργούν υποχρέωση για επιπλέον φόρο.

Αρα οι προσαρμογές που θα γίνουν συνεπεία των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων δεν πρέπει, όταν είναι θετικές, να δημιουργούν κέρδος προς φορολόγηση και όταν είναι αρνητικές (ζημία) επίσης δεν πρέπει να δημιουργούν ζημία προς συμψηφισμό. Αυτό σημαίνει φορολογική ουδετερότητα. Και θα δημιουργήσει βέβαια αυτό που ήδη έχω επισημάνει. Θα πρέπει να κρατάμε ξεχωριστά “τεφτέρια” για τις φορολογικές αρχές, προκειμένου να υφιστάμεθα τον έλεγχο. Θα ελεγχόμεθα δηλαδή βάσει άλλων βιβλίων.

Κάποια στιγμή βεβαίως η πολιτεία πρέπει να αντιληφθεί ότι δεν μπορεί μια επιχείρηση οποιασδήποτε μορφής και δραστηριότητας να τηρεί πολλαπλά βιβλία. Γιατί αυτό μας οδηγεί σε αύξηση του λειτουργικού κόστους της επιχείρησης. Δημιουργούμε συστήματα και υποδομές που δεν είναι αναγκαίες σε άλλες χώρες και έτσι η ελληνική επιχειρηματική δραστηριότητα τίθεται σε μειονεκτικότερη θέση. Πρέπει, κάποια στιγμή, για όλα αυτά να βρεθεί ένας σωστός τρόπος. Να επανεξετάσουμε τη φορολογική και τη λογιστική πολιτική και να τις εναρμονίσουμε.

Αν είναι θέμα δημοσιονομικό, είναι καλύτερο το Δημόσιο να επαναπροσδιορίσει τους πραγματικούς συντελεστές φορολογίας και όχι να προσπαθεί με αλχημείες και διάφορες μεθόδους να απορρίπτει το ένα και το άλλο, να λέει “δεν δέχομαι αυτό, δεν δέχομαι εκείνο, δεν δέχομαι το άλλο”. Αυτή είναι η δική μου θέση όσον αφορά το φορολογικό ζήτημα.

ΣΤ. ΛΕΚΚΑΚΟΣ:

Συμφωνώ απόλυτα μ’ αυτά που λέει ο κ. Πανταλάκης. Βεβαίως όλοι ξέρουμε ότι οι περισσότερες μεταβολές στα στοιχεία του Ισολογισμού, λόγω της εφαρμογής των διαφορετικών προτύπων, επηρεάζουν τα αποτελέσματα. Επομένως θα πρέπει η Εφορία να μας πει εάν αυτές οι αλλαγές

θα επηρεάζουν και κατά πόσο, τη φορολογητέα ύλη της επιχείρησης. Σήμερα ακολουθούμε φορολογική μεταχείριση για τις προβλέψεις επισφαλών απαιτήσεων, τις αποσβέσεις και τις αναπροσαρμογές των παγίων. Για όλα αυτά χρειάζεται λεπτομερής νομοθετική ρύθμιση. Εχουμε επίσης πληροφορηθεί ότι θα υπάρξει στο 2003 μια σειρά εγγράφων ώστε τα ισοζύγια του Ν.2190/1920 να μετατραπούν σε ΔΛΠ και να αποτελέσουν την αφετηρία έναρξης παραγωγής Οικονομικών Καταστάσεων βάσει ΔΛΠ. Δεν υπάρχει επίσημη ενημέρωση, δεν έχει γίνει πρόβλεψη για τους αναβαλλόμενους φόρους (χειρισμός τους) και επίσης δεν υπάρχει καμία ένδειξη από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών εάν και πώς θα εφαρμόζονται οι τυχόν φορολογικοί νόμοι.

Μ. ΠΑΠΠΑΡΗΣ:

Συμφωνώ απόλυτα και με τον κ. Πανταλάκη και με τον κ. Λεγκάκο. Εκείνο που με προβληματίζει είναι ότι όλες αυτές οι αλλαγές γίνονται σε περιβάλλον διεθνούς οικονομικής δυσπραγίας, υφέσεως και επομένως, δεν ξέρω αν το Ελληνικό Δημόσιο είναι έτοιμο να δεχτεί λιγότερα έσοδα. Ίσως πάλι, όπως λέει ο κ. Γιαννόπουλος, να αναβληθεί η προσαρμογή κάτι που πιστεύω κι εγώ ότι μπορεί να συμβεί όταν το Δημόσιο αντιληφθεί ότι στην παρούσα κατάσταση οι αποτιμήσεις είναι τόσο χαμηλές και επηρεάζουν τα έσοδά του.

Δ. ΜΟΣΧΟΣ:

Νομίζω κι εγώ ότι το φορολογικό είναι ένα σοβαρό θέμα ως προς το οποίο πρέπει να ξεκαθαριστεί το τοπίο. Γιατί, διαφορετικά, θα βρεθούμε σε μια κατάσταση που θα χαρακτηρίζεται από παράλληλη τήρηση διαφορετικών βιβλίων. Ενώ η εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων αποσκοπεί σε μια απεικόνιση που θα συμβάλει στη συγκρισιμότητα μέσω της υιοθέτησης ενιαίων αρχών, η μη εναρμόνιση της φορολογίας είναι δυνατόν να οδηγήσει σε μια κατάσταση όπου τα αποτελέσματα, σε μεγάλο βαθμό, θα επηρεάζονται από χειρισμούς των φορολογικών αρχών.

Μια τέτοια κατάσταση θα έχει επιπτώσεις στα αποτελέσματα των τραπεζών λόγω φορολογικής μεταχείρισης που δεν θα είναι εναρμονισμένη με τις αρχές των ΔΛΠ. Επομένως, όσο πιο γρήγορα ξεκαθαρίσει η κατάσταση αυτή, τόσο ταχύτερα θα οδηγηθούμε σε μια πιο ολοκληρωμένη και σαφή απεικόνιση, την οποία ούτως ή άλλως επιδιώκουμε με την εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, όπου θέλουμε να καταλήγουμε.

Μ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ:

Κατ' αρχάς για να μη γίνει καμιά παρεξήγηση, δεν λέω ότι δεν θα εφαρμοστούν. Λέω ότι de facto δεν θα εφαρμοστούν. Δηλαδή δεν θα έχουν όλες τις αρχές τις βασικές που χρειάζονται τα λογιστικά πρότυπα για να είναι

αξιόπιστα, συγκρίσιμα, ομοιόμορφα, κατανοητά και να ξέρουμε όλοι για τι μιλάμε. Αυτό δεν θα έχει γίνει.

Αλλά εντάξει, από την άλλη τη μεριά καταλαβαίνω και την άποψη ότι αν ξεκινήσεις πιο νωρίς στην Ελλάδα, κάποια στιγμή θα καταλήξεις μαζί με τους άλλους. Εγώ πάντως είμαι της άποψης ότι καλύτερα να ξεκινήσεις αφού οι άλλοι έχουν αποφασίσει και να το υλοποιήσεις πάρα πολύ γρήγορα αφ' ής στιγμής όλα είναι έτοιμα από τους άλλους.

Δηλαδή θα περίμενα να ετοιμάσουν οι Γερμανοί και οι Γάλλοι όλα τα δικά τους λογιστικά πρότυπα, πώς θα πάνε στα διεθνή και μετά θα έβγαζα ένα νόμο και θα έλεγα ότι αυτά υλοποιούνται μέσα σε μια βδομάδα κι επειδή εμείς στην Ελλάδα τα υλοποιούμε γρήγορα αν ξέρουμε τι πρέπει να υλοποιήσουμε, θα γινόταν πολύ πιο γρήγορα. Αυτό είναι η βασική αρχή.

Τώρα από κει και πέρα το φορολογικό θέμα πιστεύω ότι δεν λύνεται αφ' ής στιγμής υπάρχει φορολογία και κάποιοι πληρώνουν φόρο και κάποιοι δεν πληρώνουν. Πρέπει και η φορολογία να μειωθεί δραστηρικά αλλά και να υπάρχουν ευνοϊκές λύσεις για την μετάβαση στα ΔΛΠ.

Όσον αφορά το πιο σημαντικό στοιχείο, πιστεύω ότι είναι αυτό των αρχών. Δηλαδή εδώ έχουμε μια κατάσταση που η κεντρική μας τράπεζα αμφισβητεί τα λογιστικά μας στοιχεία.

Είναι όμως όλα έτοιμα με την έννοια των λογιστικών αρχών, με την έννοια των αρχών της BIS που καθ' ότι υπάρχει συμφωνία με τα ΔΛΠ για να ενσωματωθούν μέσα στα ΔΛΠ δεν χρειάζεται να βγάλουμε νέες αποφάσεις και νέους κανόνες για το πώς θα παρακολουθούμε τις τράπεζες. Κεφαλαιακές επάρκειες και όλοι οι υπολογισμοί να γίνονται με βάση πλέον τα ΔΛΠ, το οποίο δεν φαίνεται ότι θα γίνονται άμεσα.

Εχουμε φτάσει στο σημείο να μη δεχόμαστε ακόμα και εγγυήσεις μετρητών έναντι δανείων για να μη θεωρηθούν τα δάνεια αυτά κακά. Ούτε credit derivative ουσιαστικά στην Ελλάδα δεν μπορείς να χρησιμοποιήσεις. Κάθεσαι και αναρωτιέσαι τι περιμένουν οι Αρχές για να καταλάβουν ότι υπάρχουν κάποιες τραπεζικές πρακτικές οι οποίες αν τις εφαρμόσουν θα λειτουργήσουν.

Με αυτή την άποψη τότε τάσσομαι με την κα Χατζησωτηρίου που λέει ότι όσο πιο γρήγορα τόσο καλύτερα βεβαίως, γιατί όσο πιο γρήγορα το υλοποιήσεις τόσο πιο γρήγορα θα εφαρμοστούν και όλα αυτά και θα τα καταλάβουμε. Και το τελικό είναι ότι δεν ξέρω αν οι διοικούντες γενικά τις επιχειρήσεις έχουν συνειδητοποιήσει τι σημαίνουν ΔΛΠ. Το ΔΛΠ σημαίνει ότι δεν μπορείς να παρέμβεις. Δεν υπάρχει ΔΛΠ με παρέμβαση.

Αν για οποιονδήποτε λόγο καταλάβουν ότι, σε μια δύσκολη χρονιά οποιασδήποτε επιχείρησης, ζητηθεί να γίνουν κάποιες παρεμβάσεις οι οποίες να γίνουν αποδεκτές όπως στο παρελθόν, θα υπάρχει άρνηση.

Η ελπίδα ότι κάτι θα γίνει κι αυτό θα το λύσουμε δεν ευσταθεί. Δεν θα

μπορεί να λυθεί. Αυτή η αλλαγή φιλοσοφίας στην οποία ίσως ο κ. Πάππαρης προηγουμένως αναφερόταν. Τα ΔΛΠ δεν δέχονται ευελιξία.

Εγώ θα προτιμούσα να υλοποιηθεί κάτι στη Γερμανία και στην Ιταλία, να ξέρω τι θα υλοποιηθεί και μόλις το ξέρω αυτό και συμφωνήσουν οι Γάλλοι και οι Γερμανοί, που είναι οι λοκομοτίβες κατά κάποιο τρόπο της Ευρώπης, να το εφαρμόσω εγώ σε μια βδομάδα, αλλά όχι πριν.

Π. ΧΑΤΖΗΣΩΤΗΡΙΟΥ:

Θα έλεγα ότι η Πολιτεία, όπως είπε και ο κ. Γιαννόπουλος, έχει πάρα πολλά πράγματα να κάνει ακόμη και, όπως προκύπτει, δεν έχει προχωρήσει όπως θα έπρεπε. Πρέπει να γίνει, κατ' αρχήν, αυτό. Πιστεύω ότι όλο το φορολογικό θέμα πρέπει να διαχωριστεί από το θέμα των λογιστικών καταστάσεων που παρουσιάζουμε.

Είναι διαφορετικό και πρέπει να παραμείνει διαφορετικό. Ακόμη κι αν αυτό σημαίνει ότι πρέπει, για ορισμένα πράγματα, να τηρήσουμε διπλά βιβλία. Αυτό άλλωστε συμβαίνει και διεθνώς. Η φορολογητέα ύλη είναι ένα πράγμα και η σωστή λογιστική απεικόνιση είναι κάτι άλλο και δεν πρέπει να αλληλοεπηρεάζονται.

Θα παραμείνω όμως και στις δικές μας ευθύνες. Γιατί η υλοποίηση είναι υπόθεση χρονοβόρα. Αρα εμείς πρέπει να ξέρουμε πού πρέπει να καταλήξουμε και να δουλέψουμε προς αυτόν το στόχο. Εχουμε αρκετά πράγματα να κάνουμε και αν δεν το δεχτούμε δεν θα μπορούσαμε ποτέ να τα ολοκληρώσουμε.

Να μη ξεχνούμε ότι τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα εξασφαλίζουν δύο πράγματα. Αφενός τη διαφάνεια προς τους τρίτους και αφετέρου την πειθαρχία σε ό,τι μας αφορά. Και τα δύο, τα αναφέραμε όλοι προηγουμένως, είναι εξόχως σημαντικά. Και στα δύο αυτά σημεία η ευθύνη είναι περισσότερο δική μας, παρά του κράτους και της πολιτείας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οπως είναι γνωστό, σύμφωνα με τον Κανονισμό 1606/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (ΔΛΠ), οι εισηγμένες εταιρείες που διέπονται από το δίκαιο κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας θα υποχρεωθούν να εφαρμόζουν κατά την κατάρτιση των ενοποιημένων λογαριασμών τους, για κάθε οικονομικό έτος που αρχίζει από 1.1.2005, τα ΔΛΠ, τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (ΔΠΧΠ) και τις ερμηνείες τους (SIC), που έχει ήδη δημοσιεύσει ή θα δημοσιεύσει στο μέλλον το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (International Accounting Standards Board, IASB). Η εφαρμογή των ΔΛΠ απoσκοπεί στην εξασφάλιση υψηλού επιπέδου διαφάνειας και συγκρισιμότητας των οικονομικών καταστάσεων των κοινοτικών εταιρειών, που είναι εισηγμένες σε χρηματιστηριακή αγορά.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αφού λάβει απόφαση σύμφωνα με την προβλεπόμενη από τον Κανονισμό διαδικασία για την υιοθέτηση των ΔΛΠ και συνεπικουρούμενη από μία τεχνική και μία κανονιστική επιτροπή λογιστικών θεμάτων, δημοσιεύει τα υιοθετούμενα κάθε φορά ΔΛΠ με τη μορφή Κανονισμού και μάλιστα σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Κοινότητας. Επισημαίνεται ωστόσο ότι ο Κανονισμός άφησε στην ευχέρεια των κρατών μελών τη δυνατότητα επέκτασης της εφαρμογής των ΔΛΠ τόσο στους ετήσιους λογαριασμούς των εισηγμένων εταιρειών όσο και στους ενοποιημένους ή/και ετήσιους λογαριασμούς των μη εισηγμένων εταιρειών.

Ο Έλληνας νομοθέτης με το άρθρο 1 του Ν. 2992/2002, που δημοσιεύθηκε το Μάρτιο 2002, δηλαδή πριν τη δημοσίευση του Κανονισμού, προέβη στην καθιέρωση των ΔΛΠ για τις ετήσιες ή περιοδικές οικονομικές καταστάσεις που καταρτίζονται κατά τις διαχειριστικές χρήσεις ή περιόδους, οι οποίες λήγουν μετά τις 31.12.2002. Η ρύθμιση αυτή αφορά υποχρεωτικά στις ανώνυμες εταιρείες, των οποίων οι μετοχές έχουν εισαχθεί στο Χρηματιστήριο Αθηνών και προαιρετικά τις λοιπές ανώνυμες εταιρείες που ελέγχονται από ορκωτούς ελεγκτές του ΣΟΕΑ. Στις καλυπτόμενες από τη νέα ρύθμιση οικονομικές καταστάσεις περιλαμβάνονται: (α) ο ισολογισμός, (β) η κατάσταση αποτελεσμάτων, (γ) η κατάσταση μεταβολών των ιδίων κεφαλαίων, (δ) η κατάσταση ταμιακών ροών

και (ε) οι σημειώσεις επί των οικονομικών καταστάσεων. Αφορούν δε και τις ατομικές οικονομικές καταστάσεις των μητρικών εταιρειών και τις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις των ομίλων, που συντάσσονται με ευθύνη των μητρικών εταιρειών.

Η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, αναγνωρίζοντας τη σπουδαιότητα των νέων ρυθμίσεων για τις εισηγμένες εταιρείες και ιδίως για τα πιστωτικά ιδρύματα, προέβη σε μελέτη των διαφορών των ελληνικών λογιστικών προτύπων με τα ΔΛΠ, αλλά και των επιπτώσεων της εφαρμογής τους στις οικονομικές καταστάσεις των τραπεζών. Επιπλέον παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις που δρομολογούνται σε κοινοτικό επίπεδο αναφορικά με την εφαρμογή των λογιστικών αρχών και κανόνων. Στο πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερο ενδιαφέρον θα εστιαστεί στις προτεινόμενες τροποποιήσεις των Κοινοτικών Λογιστικών Οδηγιών, δηλαδή των Οδηγιών 78/660/ΕΟΚ, 83/349/ΕΟΚ, 86/635/ΕΟΚ και 91/674/ΕΟΚ, προκειμένου να “εκσυγχρονιστούν” και να προσαρμοστούν στις αρχές και τους κανόνες των ΔΛΠ. Με τον τρόπο αυτό, ακόμη και οι εταιρείες που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού 1606/2002, θα μπορούν να εφαρμόζουν τις τροποποιημένες λογιστικές οδηγίες με αρχές ισοδύναμες με αυτές των ΔΛΠ, έτσι ώστε να καταστεί εφικτή η υλοποίηση του Προγράμματος Δράσης για τις Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες, δηλαδή η δημιουργία μιας ουσιαστικά ενιαίας αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Αξιοσημείωτη είναι στο σημείο αυτό και η πρόσφατη συμφωνία-μνημόνιο μεταξύ του Συμβουλίου Διεθνών Λογιστικών Προτύπων και της αντίστοιχης Αμερικανικής Επιτροπής θέσπισης λογιστικών προτύπων (US FASB), σύμφωνα με την οποία οι αμερικανικές αρχές και η αμερικανική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, προκειμένου να εγκρίνουν την εισαγωγή ευρωπαϊκών εταιρειών σε αμερικανικές χρηματαγορές, θα αποδέχονται τις οικονομικές καταστάσεις των εταιρειών αυτών, που έχουν συνταχθεί σύμφωνα με τα ΔΛΠ, χωρίς να απαιτούν τον επαναπροσδιορισμό τους με βάση τα αμερικανικά λογιστικά πρότυπα (US GAAP).

Στη συνέχεια αναλύεται το θέμα της εισαγωγής των ΔΛΠ στην Ελλάδα σε δύο εμπεριστατωμένα άρθρα ειδικευμένων επιστημόνων.

Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ Δ. ΤΣΑΜΗ

*Διευθυντή Διεύθυνσης Οργάνωσης Εμπορικής Τράπεζας
Αναπληρωτή Καθηγητή του Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης
του Παντείου Πανεπιστημίου*

Α | *Η εισαγωγή των διεθνών λογιστικών προτύπων*

Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων οι οποίες προβλέπονται από την ελληνική νομοθεσία καταρτίζονται μέχρι σήμερα, με βάση τις γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές και τη σχετική ελληνική νομοθεσία. Οι δύο αυτές βασικές συνιστάμενες, δηλαδή οι λογιστικές αρχές και η νομοθεσία, δημιουργούν την Ελληνική Λογιστική Πρακτική ή τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα (ΕΛΠ) – Greek Accounting Standards (GAS).

Τα ΕΛΠ συντίθενται από διάφορες διατάξεις του Εμπορικού Νόμου, του Γενικού και των Κλαδικών Λογιστικών Σχεδίων, αποφάσεις του Εθνικού Συμβουλίου Λογιστικής καθώς και πληθώρα φορολογικών και λοιπών διατάξεων, οι οποίες σε κάποιες περιπτώσεις αντικρούονται μεταξύ τους. Η Λογιστική Πρακτική (ή Λογιστικά Πρότυπα) που εφαρμόζεται σε κάθε χώρα, διαφοροποιείται από την αντίστοιχη πρακτική που εφαρμόζεται σε άλλες χώρες, δεδομένου ότι ακόμη και οι γενικές λογιστικές αρχές είναι προσαρμοσμένες προς το ιδιαίτερο θεσμικό πλαίσιο κάθε χώρας. Και στην Ελλάδα, παρά το γεγονός ότι σε μεγάλο βαθμό οι διατάξεις του εμπορικού νόμου αποτελούν προσαρμογή προς κοινοτικές οδηγίες, υπάρχουν συχνά διαφορές μεταξύ του νόμου και των οδηγιών αυτών.

Εκτός από τα Πρότυπα και τις Πρακτικές που εφαρμόζονται σε κάθε χώρα, η παγκόσμια πανεπιστημιακή κοινότητα, σε συνεργασία με τους επαγγελματικούς φορείς, από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 συνεργάστηκαν, με σκοπό τη σύνταξη λογιστικών κανόνων και την παροχή δυνατότητας ομοιόμορφης εφαρμογής αυτών των κανόνων σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι κανόνες αυτοί είναι τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ) – International Accounting Standards (IAS).

Η καθιέρωση των ΔΛΠ στην Ελλάδα προβλέπεται από πρόσφατη διάταξη νόμου (Ν.2992/20-3-2002) υποχρεωτικά για τις επιχειρήσεις που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών και προαιρετικά για τις λοιπές ανώνυμες εταιρείες οι οποίες ελέγχονται από ελεγκτή του ΣΟΕΛ, για τις περιόδους που λήγουν μετά την 31/12/2002.

Η καθιέρωση αυτή, η οποία σημειωτέον προηγείται κατά δύο έτη της – από 1/1/2005 – υποχρεωτικής για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σημαίνει ότι θα υποχρεωθούν οι ελληνικές επιχειρήσεις που θα εφαρμόσουν τα ΔΛΠ, να ακολουθήσουν με ταχύτατους ρυθμούς, πρακτικές διαφορετικές από αυτές που ήταν υποχρεωμένες να ακολουθήσουν μέχρι σήμερα.

Σκοπός του παρόντος άρθρου είναι:

- η παρουσίαση των σημαντικότερων διαφορών μεταξύ των ΕΛΠ και των ΔΛΠ,

- ▀ η παρουσίαση θεμάτων που ενδιαφέρουν ιδιαίτερα τα πιστωτικά ιδρύματα και οι σχετικοί προβληματισμοί για την εφαρμογή τους, και
- ▀ ο σχολιασμός θεμάτων που αφορούν στον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων των τραπεζών.

B | Οι σημαντικότερες διαφορές ΕΛΠ και ΔΛΠ

Οι διαφορές μεταξύ των Ελληνικών Λογιστικών Προτύπων (ΕΛΠ) και των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (ΔΛΠ) μπορούν να εντοπισθούν σε βασικούς χώρους εφαρμογής της Λογιστικής:

B1. Τις οικονομικές καταστάσεις που καταρτίζονται και τις πληροφορίες που παρέχονται από αυτές

Μετά την καθιέρωση της υποχρέωσης των εισηγμένων εταιρειών για κατάρτιση Κατάστασης Ταμειακών Ροών, λαμβάνοντας υπόψη και την υποχρεωτικότητα – από το 1991 για τις μη τραπεζικές και από το 1994 για τις τραπεζικές επιχειρήσεις – για σύνταξη ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων, το εύρος των υφιστάμενων διαφοροποιήσεων μεταξύ ΕΛΠ και ΔΛΠ μειώθηκε σημαντικά. Διαφοροποιήσεις όμως μεταξύ ΕΛΠ και ΔΛΠ εξακολουθούν να υφίστανται σχετικά:

- ▀ με την κατάρτιση του πίνακα μεταβολών της καθαρής θέσης, όπου τα ΔΛΠ απαιτούν την κατάρτισή του, ενώ δεν υπάρχει τέτοια απαίτηση από την ελληνική νομοθεσία. Οσον αφορά τις ετήσιες ατομικές οικονομικές καταστάσεις των εταιρειών στην Ελλάδα, το κενό αυτό καλύπτεται στο μεγαλύτερο βαθμό από τη σύνταξη πίνακα διάθεσης αποτελεσμάτων, όμως στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις ο Έλληνας νομοθέτης δεν απαιτεί την κατάρτιση πίνακα διάθεσης, με αποτέλεσμα να μην προκύπτει με σαφήνεια για τον αναγνώστη η αιτιολόγηση των διαφορών στα ίδια κεφάλαια από χρήση σε χρήση.
- ▀ με το περιεχόμενο του προσαρτήματος, όπου τα ΔΛΠ απαιτούν να περιλαμβάνονται στο προσάρτημα πολύ περισσότερες πληροφορίες από όσες απαιτεί η ελληνική νομοθεσία (ενδεικτικά, τα ΔΛΠ απαιτούν την παροχή πληροφοριών, μετα-

ξύ άλλων, σχετικά με τις συναλλαγές με συνδεδεμένες επιχειρήσεις, τον μισθωμένο με χρηματοδοτική μίσθωση (leasing) εξοπλισμό και τον χρονικό διαχωρισμό των σχετικών μελλοντικών πληρωμών, την πολιτική αντιμετώπισης των κινδύνων κ.λπ.).

Πέραν των κύριων αυτών διαφορών, υπάρχουν και άλλες, όπως η εμφάνιση του φόρου εισοδήματος ως στοιχείου της Κατάστασης Αποτελεσμάτων, κατά τα ΔΛΠ, η ανάλυση που παρέχεται κατά κατηγορία στοιχείων του Ισολογισμού (όπου υπάρχουν περιπτώσεις δύο ή περισσότερων λογαριασμών των ΕΛΠ που αντιστοιχούν σε ένα λογαριασμό κατά ΔΛΠ και αντιστρόφως ενός λογαριασμού κατά ΕΛΠ που αντιστοιχεί σε δύο ή περισσότερους κατά ΔΛΠ) κ.λπ.

B2. Τη διαφορετική λογιστική αντιμετώπιση συγκεκριμένων περιπτώσεων και γεγονότων

Στην κατηγορία αυτή δεν περιλαμβάνονται μόνο τρόποι μέτρησης, αποτίμησης και απεικόνισης λογιστικών μεγεθών, αλλά και περιπτώσεις κατά τις οποίες λογιστικοποιούνται και εμφανίζονται μέχρι και περιουσιακά στοιχεία ή υπόλοιπα λογαριασμών τα οποία δεν υπήρχαν σύμφωνα με τα ΕΛΠ. Οι σημαντικότερες από τις διαφοροποιήσεις σχετικά με τη λογιστική αντιμετώπιση συγκεκριμένων περιπτώσεων και γεγονότων, μεταξύ ΕΛΠ και ΔΛΠ είναι:

- ▀ Τα έξοδα ερευνών και ανάπτυξης, κατά τα ΔΛΠ καταχωρίζονται σε λογαριασμό εξόδων πολυετούς απόσβεσης, μόνο αν πληρούνται πέντε συγκεκριμένες προϋποθέσεις και παραμένουν εκεί μόνο αν συνεχίζουν να πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές, ενώ η απόσβεσή τους γίνεται με συστηματικό τρόπο στη διάρκεια των ετών που αναμένεται το σχετικό όφελος, όπως η διάρκεια αυτή εκτιμάται από τη διοίκηση της εταιρείας / τράπεζας.
- Σύμφωνα όμως, με τα ΕΛΠ, όλα τα έξοδα ερευνών και ανάπτυξης καταχωρίζονται σε λογαριασμό εξόδων πολυετούς απόσβεσης, χωρίς προϋποθέσεις και η απόσβεσή τους γίνεται εφάπαξ ή τμηματικά και ισόποσα σε περίοδο που δεν υπερβαίνει τα πέντε έτη. Σημειωτέον επίσης ότι έχουν εκδοθεί κατά καιρούς και διατάξεις

στα ΕΛΠ, οι οποίες αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα γεγονότα (όπως π.χ. της για πρώτη φορά δημιουργηθείσας πρόβλεψης για αποζημίωση προσωπικού και της διαφοράς που προέκυψε το 1999 από συναλλαγματικές διαφορές από υποτίμηση νομίσματος) με τρόπο διαφορετικό του λογιστικά ορθού, μεταφέροντας δηλαδή στα έξοδα πολυετούς απόσβεσης κονδύλια που κατά τα ΔΛΠ έπρεπε να είχαν βαρύνει τα αποτελέσματα χρήσεως της κλειόμενης και των προηγούμενων χρήσεων.

- Οι συντελεστές αποσβέσεως των παγίων κατά τα ΔΛΠ καθορίζονται με βάση τη διάρκεια του ωφέλιμου βίου τους, οι αναπροσαρμογές των παγίων γίνονται σύμφωνα με εκθέσεις ειδικών εκτιμητών και τα μισθωμένα με χρηματοδοτική μίσθωση (leasing) πάγια, εμφανίζονται στις οικονομικές καταστάσεις του μισθωτή, αν πρόκειται για περίπτωση μίσθωσης χρηματοδοτικής μορφής (financial lease). Σε περίπτωση μίσθωσης λειτουργικής μορφής (operational lease) θεωρείται ότι η κυριότητα του μισθωμένου εξοπλισμού ανήκει στον εκμισθωτή, στις οικονομικές καταστάσεις του οποίου και εμφανίζεται η σχετική αξία του εξοπλισμού.

Σύμφωνα όμως με τα ΕΛΠ, οι συντελεστές αποσβέσεως των παγίων καθορίζονται από τη φορολογική νομοθεσία, συχνά υπάρχουν και θεσμοθετημένες πρόσθετες αποσβέσεις, ως φορολογικό κίνητρο, υπήρξε δε και διάταξη η οποία επέτρεπε τη μη διενέργεια και καταχώριση αποσβέσεων στα βιβλία. Περαιτέρω, οι αναπροσαρμογές των παγίων γίνονται σύμφωνα με ειδικές νομοθετικές διατάξεις, τέλος δε, τα μισθωμένα με χρηματοδοτική μίσθωση πάγια δεν εμφανίζονται σε καμία περίπτωση στις οικονομικές καταστάσεις του μισθωτή.

- Στον ατομικό ισολογισμό των επιχειρήσεων, κατά τα ΔΛΠ οι συμμετοχές σε θυγατρικές εταιρείες εμφανίζονται με τη μέθοδο της ενοποίησης και οι συμμετοχές σε συγγενείς εταιρείες με τη μέθοδο της καθαρής θέσης, ενώ τα δικαιώματα της μειοψηφίας επί των ιδίων κεφαλαίων εμφανίζονται σε ιδιαίτερο κονδύλι του παθητικού, εκτός των ιδίων κεφαλαίων.

Σύμφωνα όμως με τα ΕΛΠ, στον ατομικό ισολογισμό των επιχειρήσεων (και όχι στον ενοποιημένο) οι συμμετοχές, ασχέτως ποσοστού συμμετοχής, αποτιμώνται στην κατ' είδος χαμηλότερη (στη συνολικά χαμηλότερη για τις τράπεζες) τιμή μεταξύ κτήσεως και τρέχουσας και τα δικαιώματα μειοψηφίας (στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις) εμφανίζονται σε ιδιαίτερο κονδύλι, εντός των ιδίων κεφαλαίων.

- Οι επιχορηγήσεις που λαμβάνονται από μια εταιρεία, κατά τα ΔΛΠ παρουσιάζονται σε λογαριασμό υποχρέωσης, δεδομένου ότι δεν αποτελούν στοιχείο που θα παραμείνει στα ίδια κεφάλαια, αφού μεταφέρονται σταδιακά στα αποτελέσματα, κατ' αναλογία με τη μεταφορά των αποσβέσεων των αντίστοιχων παγίων (για τα οποία λήφθηκε η επιχορήγηση) στα αποτελέσματα χρήσεως.

Σύμφωνα όμως με τα ΕΛΠ, οι επιχορηγήσεις, παρά το γεγονός ότι υφίστανται αποσβέσεις, θεωρούνται ως στοιχείο των ιδίων κεφαλαίων, κατά το αναπόσβεστο βέβαια τμήμα τους.

- Οι προβλέψεις κατά τα ΔΛΠ γίνονται βάσει τεκμηριωμένων στοιχείων και εκτιμήσεων της εταιρείας και αφορούν, μεταξύ άλλων, επισφαλείς απαιτήσεις, αποζημίωση προσωπικού, υποτιμήσεις αποθεμάτων (για απαξιωμένα και βραδέως κινούμενα αποθέματα), ενδεχόμενες υποχρεώσεις (από εκκρεμείς δίκες κ.λπ.).

Σύμφωνα με τα ΕΛΠ, ενώ ο εμπορικός νόμος αναφέρεται στην ανάγκη για διενέργεια επαρκών προβλέψεων, οι προβλέψεις που αναγνωρίζονται στα πλαίσια που τίθενται από τη φορολογική νομοθεσία, είναι αυτές που συνήθως καταχωρίζονται στα βιβλία.

- Σε περιπτώσεις που υπάρχει ετεροχρονισμός ως προς την αναγνώριση ορισμένων εσόδων ή εξόδων μεταξύ των λογιστικών βιβλίων και των φορολογικών υπολογισμών, κατά τα ΔΛΠ η εταιρεία πρέπει να εμφανίζει φόρους αναβαλλόμενους (deferred taxes) στις οικονομικές καταστάσεις της, είτε ως απαίτηση είτε ως υποχρέωση. Συγκεκριμένα απαίτηση προκύπτει όταν η εταιρεία, μέχρι την ημερομηνία του ισολογι-

σμού της κλειόμενης χρήσης, έχει υπολογίσει (με βάση τα κατά ΕΛΠ αποτελέσματα χρήσεως για όλες τις χρήσεις μέχρι και την κλειόμενη χρήση) φόρο εισοδήματος για την κλειόμενη και τις προηγούμενες χρήσεις αθροιστικά μεγαλύτερο από τον φόρο που θα προέκυπτε με βάση τα κατά ΔΛΠ αποτελέσματα χρήσεως για όλες τις χρήσεις μέχρι και την κλειόμενη χρήση. Αντίθετα προκύπτει υποχρέωση όταν έχει υπολογιστεί (με βάση τα κατά ΕΛΠ αποτελέσματα χρήσεως για όλες τις χρήσεις μέχρι και την κλειόμενη χρήση) φόρος εισοδήματος για την κλειόμενη και τις προηγούμενες χρήσεις αθροιστικά μικρότερος από τον φόρο που θα προέκυπτε με βάση τα αντίστοιχα κατά ΔΛΠ αποτελέσματα χρήσεως.

Σύμφωνα όμως με τα ΕΛΠ, δεν γίνεται καμία εγγραφή σχετικά με τους αναβαλλόμενους φόρους, ενώ και οι διαφορές φορολογικού ελέγχου προηγούμενων χρήσεων καταχωρίζονται ως στοιχείο διάθεσης αποτελεσμάτων.

Λαμβάνοντας υπόψη τις ανωτέρω διαφοροποιήσεις, εκτιμάται ότι απαιτείται σημαντική προετοιμασία για τον υπολογισμό των απαιτούμενων από τα ΔΛΠ μεγεθών για την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων κατά ΔΛΠ. Η προετοιμασία αυτή δεν αφορά μόνο τις οικονομικές υπηρεσίες, αλλά και τις διευθύνσεις οργάνωσης και μηχανογράφησης (για τη δημιουργία ανάλογων εφαρμογών υπολογισμού μεγεθών, όπως π.χ. οι αποσβέσεις των παγίων) καθώς και τη συνεργασία με εξωτερικούς συνεργάτες, όπως ειδικοί εκτιμητές για την εκτίμηση της αξίας ακινήτων ή αναλογιστές για την εκτίμηση του ύψους της απαραίτητης πρόβλεψης για αποζημίωση προσωπικού.

B3. Οι επιπτώσεις από την εφαρμογή των ΔΛΠ ειδικότερα επί των οικονομικών καταστάσεων των τραπεζών μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο βασικές κατηγορίες:

- σε αυτές που θα επέλθουν λόγω της εφαρμογής συγκεκριμένων ΔΛΠ που αφορούν κατά κύριο λόγο πιστωτικά ιδρύματα (συγκεκριμένα των ΔΛΠ Νο30, Νο32 και Νο39, στα οποία θα πρέπει

να προστεθεί οπωσδήποτε και το ΔΛΠ Νο17 σε περίπτωση ύπαρξης θυγατρικής εταιρείας χρηματοδοτικής μίσθωσης) και

- σε αυτές που θα επέλθουν λόγω της εφαρμογής των υπολοίπων ΔΛΠ που αναμένεται να επηρεάσουν σημαντικά και τις οικονομικές καταστάσεις των λοιπών – μη τραπεζικών – εταιρειών. Αρκετές μάλιστα από αυτές τις επιδράσεις θα αντιστοιχούν στην ενσωμάτωση των παρατηρήσεων, που αναφέρονται στα πιστοποιητικά των ελεγκτών, στις οικονομικές καταστάσεις των εταιρειών, συμπεριλαμβανομένων των τραπεζών.

Στην πρώτη κατηγορία, μία από τις σημαντικότερες διαφορές που θα επιφέρουν τα ΔΛΠ στις οικονομικές καταστάσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι η εμφάνιση των πράξεων και συμβάσεων επί παραγώγων σε θέση εντός ισολογισμού. Δεδομένου ότι μέχρι σήμερα τα παράγωγα αντιμετωπίζονται ως στοιχεία εκτός ισολογισμού (όπως π.χ. οι ΠΔΤΕ 2054/1992, ΠΔΤΕ 2246/1993, ΠΔΤΕ 2291/1994 και ΠΔΤΕ 2458/2000) θα απαιτηθεί και σειρά ρυθμίσεων διατάξεων της τραπεζικής νομοθεσίας (σε Κοινοτικό επίπεδο, αφού οι Πράξεις της Τράπεζας της Ελλάδος αποτελούν ενσωμάτωση αντίστοιχων οδηγιών της ΕΕ στην ελληνική νομοθεσία).

Στη δεύτερη κατηγορία, μία από τις σημαντικότερες διαφορές που θα επιφέρουν τα ΔΛΠ στις οικονομικές καταστάσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι ο υπολογισμός και η εμφάνιση επαρκών προβλέψεων στις οικονομικές καταστάσεις, όχι για φορολογικούς, αλλά για πραγματικούς σκοπούς. Η διαφοροποίηση αυτή επίσης θα απαιτήσει και σειρά ρυθμίσεων διατάξεων της τραπεζικής νομοθεσίας, αφού τα ΔΛΠ έχουν δικούς τους κανόνες σχηματισμού προβλέψεων και αποτίμησης των χορηγήσεων, ενώ υπάρχουν άλλοι κανόνες περί σχηματισμού προβλέψεων και για σκοπούς εποπτείας (ΠΔΤΕ 2442/1999).

Σημειωτέον ότι η ετήσια έκθεση GAAP 2001, η οποία βασίστηκε σε ερωτηματολόγιο που απέστειλαν στα μέλη τους επτά (7) μεγάλες διεθνείς εταιρείες ορκωτών λογιστών, με σκοπό να καταγράψουν τις αποκλίσεις μεταξύ των Εθνικών Λογιστικών Προτύπων και των ΔΛΠ για εξήντα χώρες, συ-

μπεριλαμβανομένης της Ελλάδος, δείχνει ότι αντίστοιχες αποκλίσεις μεταξύ ΕΛΠ και ΔΛΠ παρατηρούνται και στη σύγκριση των τοπικών λογιστικών κανόνων άλλων χωρών και ΔΛΠ.

Γ | Τα χρηματοοικονομικά προϊόντα κατά τα ΔΛΠ

Κατά το ΔΛΠ No32 (Financial Instruments: Disclosure and Presentation), τα χρηματοοικονομικά προϊόντα διακρίνονται στον ισολογισμό όχι με βάση το νομικό τύπο τους, αλλά με βάση την ουσία και το πραγματικό περιεχόμενό τους. Η διάκρισή τους γίνεται είτε ως υποχρέωση προς εξόφληση με μετρητά είτε ως έντιμη υποχρέωση (ή αντίστοιχο δικαίωμα για τον αντισυμβαλλόμενο).

Αν υπάρχουν χρηματοοικονομικά προϊόντα, ο τρόπος ρευστοποίησης των οποίων εξαρτάται από την αβέβαιη έκβαση μελλοντικών γεγονότων, τα οποία δεν δύνανται να ελεγχθούν ούτε από τον εκδότη ούτε από τον αγοραστή, τότε αυτά τα προϊόντα πρέπει να ταξινομηθούν σαν υποχρέωση προς εξόφληση, ανεξάρτητα από τον νομικό τους τύπο, ενώ αν υπάρχει πολύ μακρινή και ελάχιστη πιθανότητα ρευστοποίησης σε μετρητά, τότε τα προϊόντα ταξινομούνται ως έντιμη υποχρέωση.

Περαιτέρω, όσα προϊόντα περιέχουν ταυτόχρονα και μία καθαρή υποχρέωση προς εξόφληση και μία έντιμη υποχρέωση, αυτά πρέπει να διαχωρίζονται, να λογιστικοποιούνται και να παρουσιάζονται ξεχωριστά, ενώ συμψηφισμός απαίτησης με υποχρέωση επιτρέπεται μόνο όταν υπάρχει έννομο δικαίωμα συμψηφισμού, αλλά και πρόθεση ταυτόχρονης ρευστοποίησης των δύο στοιχείων (της απαίτησης και της υποχρέωσης).

Σχετικά με τις υποχρεώσεις γνωστοποίησης, το ΔΛΠ No32 αναφέρει ότι στις οικονομικές καταστάσεις πρέπει να γνωστοποιούνται οι πολιτικές διαχείρισης του κινδύνου, οι πολιτικές αντιστάθμισης των κινδύνων, η έκθεση της εταιρείας σε επιτοκιακό, πιστωτικό, συναλλαγματικό κίνδυνο ή κίνδυνο αγοράς, ρευστότητας και ταμειακών ροών, καθώς και η εύλογη αξία των χρηματοοικονομικών προϊόντων.

Κατά το ΔΛΠ No39, τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού και παθητικού αρχικά καταχωρίζονται στο κόστος κτήσης, το οποίο προσδιορίζεται από την εύλογη αξία του τιμήματος που πληρώθηκε ή εισπράχθηκε και συμπεριλαμβάνει όλα τα σχετιζόμενα με την αγορά ή την πώληση έξοδα (σε αντίθεση με τα ΕΛΠ, όπου τα έξοδα απόκτησης των χρηματοοικονομικών στοιχείων μεταφέρονται άμεσα στα αποτελέσματα της χρήσεως).

Η αναγνώριση (καταχώριση) των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού και παθητικού γίνεται μόνο όταν το πιστωτικό ίδρυμα καθίσταται συμβατικό μέρος (με δικαίωμα ή υποχρέωση μεξού αυτής και του αντισυμβαλλόμενου) της σύμβασης η οποία δεσμεύει τα δύο μέρη. Δηλαδή με την υπογραφή της σύμβασης και ανεξάρτητα πότε αυτή θα τεθεί σε ισχύ στο μέλλον, η εγγραφή για τα χρηματοοικονομικά στοιχεία πρέπει να γίνει στον ισολογισμό, εκφράζοντας την παρούσα αξία των μελλοντικών ενδεχόμενων απαιτήσεων ή υποχρεώσεων που απορρέουν από τη σύμβαση.

Η διάκριση χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού, για τα οποία υπάρχει και παράδοση, γίνεται με την ένταξή τους σε 4 κατηγορίες (όπως οι κατηγορίες αυτές αναφέρονται στην επόμενη παράγραφο, ήτοι εμπορικό χαρτοφυλάκιο, διακρατούμενα μέχρι τη λήξη στοιχεία, δάνεια τα οποία δόθηκαν πρωτογενώς από την τράπεζα και διαθέσιμα προς πώληση χρεόγραφα). Για τις 4 αυτές κατηγορίες, η ημερομηνία καταχώρισης στα λογιστικά βιβλία κατά την αγορά, δύναται να είναι είτε η ημερομηνία της αρχικής διενέργειας (συμφωνίας) της πράξης κατά την οποία η επιχείρηση δεσμεύεται να αγοράσει το στοιχείο ενεργητικού, είτε η ημερομηνία αξίας διακανονισμού (value date), δηλαδή αυτή κατά την οποία το στοιχείο ενεργητικού περνάει στην κατοχή της επιχείρησης. Η ευχέρεια επιλογής όμως δεν υπάρχει στην περίπτωση της πώλησης του χρηματοοικονομικού στοιχείου, οπότε η σχετική αναγνώριση γίνεται κατά την ημερομηνία διακανονισμού.

Στον ισολογισμό, τα χρηματοοικονομικά προϊόντα κατατάσσονται σε τέσσερις κατηγορίες χαρτοφυλακίων, ανάλογα με τον σκοπό κατοχής και

την αποδεδειγμένη συμπεριφορά τους στη διάρκεια κατοχής τους από την τράπεζα:

- **εμπορικό χαρτοφυλάκιο**, όπου περιλαμβάνονται τα στοιχεία για τα οποία υπάρχει σκοπός πώλησης-ρευστοποίησης εντός της επόμενης λογιστικής περιόδου για αποκόμιση κέρδους. Αυτά τα στοιχεία αποτιμώνται σε τρέχουσες αξίες με άμεση καταχώριση της υπεραξίας (ή της υποαξίας) στα αποτελέσματα της χρήσης.
- **διακρατούμενα μέχρι τη λήξη**, όπου περιλαμβάνονται όλα τα χρεόγραφα (εκτός από μετοχές) από τα οποία θα εισπραχθούν τόκοι για όλη τη διάρκειά τους. Αυτά αποτιμώνται στην αναπόσβεστη αξία κτήσης, με βάση το πραγματικό επιτόκιο απόδοσης. Η έννοια του πραγματικού επιτοκίου δεν υπάρχει στα ΕΛΠ, όπου για τους αντίστοιχους υπολογισμούς χρησιμοποιούνται τα ονομαστικά επιτόκια, οι δε σχετικοί υπολογισμοί καταλήγουν σε διαφορετικά αποτελέσματα από αυτά των ΔΛΠ. Σημειωτέον ότι η απόσβεση της διαφοράς που προκύπτει κατά την αγορά, δηλαδή της τιμής σε σχέση με τη δεδουλευμένα υπολογισμένη αξία (premium ή discount) λογίζεται στα έσοδα από τόκους και όχι στα χρηματοοικονομικά έσοδα.
- **δάνεια** τα οποία δόθηκαν πρωτογενώς από την τράπεζα (όχι εμπορικά). Αυτά αποτιμώνται στο κόστος κτήσης τους (στο βαθμό της μη επιστροφής τους και της ενσωμάτωσης τόκων) μείον ενδεχόμενες μειώσεις λόγω προβλημάτων εισπραξιμότητας. Στην κατηγορία αυτή δεν περιλαμβάνονται τα δάνεια που αποκτώνται από άλλη τράπεζα, π.χ. ως έντιπλο στοιχείο ενεργητικού.
- **διαθέσιμα προς πώληση**, όσα δηλαδή χρεόγραφα δεν ανήκουν στις προηγούμενες τρεις κατηγορίες. Αυτά αποτιμώνται στην εύλογη αξία και η υπερ(υπο)αξία μπορεί είτε να μεταφερθεί σε λογαριασμό των Ιδίων Κεφαλαίων είτε στα Αποτελέσματα Χρήσης. Η συγκεκριμένη όμως απόφαση περί μεταφοράς ή μη της υπερ-(υπο)-αξίας αυτής στα Ιδια Κεφάλαια ή στα Αποτελέσματα Χρήσης, πρέπει να ακολουθείται με συνέπεια, σε όλες τις επόμενες χρήσεις.

Για να μπορούν να εφαρμοστούν τα ΔΛΠ σχετικά

με τον χαρακτηρισμό των χρηματοπιστωτικών μέσων και την καταχώρησή τους στα επιμέρους χαρτοφυλάκια, θεωρούνται ως απαραίτητες προϋποθέσεις (α) η ύπαρξη θεσμοθετημένων οργάνων από τις τράπεζες σχετικά με την επενδυτική πολιτική (β) η ύπαρξη σχετικών διαδικασιών που να ακολουθούνται με τρόπο που να διασφαλίζει ότι διενεργούνται οι πράξεις που αποφασίστηκαν και ότι τηρείται η σχεδιαζόμενη πολιτική και (γ) η ύπαρξη πλήρους τεκμηρίωσης ώστε να είναι δυνατός ο εντοπισμός και χαρακτηρισμός οποιωνδήποτε σχετικών κινήσεων.

Οι μεταφορές στοιχείων από ένα χαρτοφυλάκιο σε άλλο δεν επιτρέπονται, παρά μόνο σε ελάχιστες περιπτώσεις, όπως π.χ. για την περίπτωση μεταφοράς από το επενδυτικό χαρτοφυλάκιο σε άλλο, όταν υπάρχουν μεταξύ άλλων οι εξής προϋποθέσεις:

- όταν η λήξη των στοιχείων είναι πολύ κοντά (χωρίς να αναφέρεται πόσο κοντά) ή
- όταν έχει μεσολαβήσει εξόφληση του μεγαλύτερου μέρους του αρχικού κεφαλαίου (χωρίς να αναφέρεται ποσοστό) ή
- όταν έχει μεσολαβήσει μεμονωμένο γεγονός, πέρα από τον έλεγχο της επιχείρησης, που δεν αναμενόταν και εκτιμάται ότι δεν θα ξανασυμβεί.

Όσον αφορά τις ίδιες μετοχές, αυτές απεικονίζονται στο κόστος κτήσης (και όχι αναπροσαρμοσμένες σε άλλη αξία) και μάλιστα αφαιρετικά στην καθαρή θέση. Η διαφορά μεταξύ κόστους κτήσης και τιμήματος πώλησης, που προκύπτει κατά την πώληση ιδίων μετοχών δεν καταχωρίζεται στα αποτελέσματα χρήσεως, αλλά μεταφέρεται απευθείας στην καθαρή θέση.

Σχετικά με τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα, αυτά εμφανίζονται στον ισολογισμό αποτιμημένα στην εύλογη αξία τους (fair value). Σύμφωνα με τα ΔΛΠ, τα παράγωγα προϊόντα θεωρούνται ότι έγιναν όλα για κερδοσκοπικούς σκοπούς εκτός εάν μπορεί να αποδειχθεί ότι αυτά έγιναν με σκοπό την αντιστάθμιση κινδύνου (hedging). Για σκοπούς απόδειξης, η αντιστάθμιση πρέπει να βασίζεται και να αφορά συγκεκριμένη συναλλαγή και κίνδυνο και να εφαρμόζεται με συγκεκριμένη αντίστοιχη πράξη αντιστάθμισης, πρέπει δηλαδή να υπάρχει συγκεκρι-

μένη και ξεκάθαρη τεκμηρίωση και συνέπεια με την πολιτική διαχείρισης κινδύνου (risk management strategy). Επίσης, η αντιστάθμιση πρέπει να είναι επαρκώς αποτελεσματική (highly effective) και η αποτελεσματικότητά της πρέπει να επανεκτιμάται σε συνεχή βάση.

Όταν τα παράγωγα γίνονται με κερδοσκοπικό σκοπό (αλλά και όταν δεν μπορεί να αποδειχθεί ότι αυτά έγιναν για αντιστάθμιση κινδύνου, οπότε επίσης θεωρείται ότι έγιναν με κερδοσκοπικό σκοπό) τότε αντιμετωπίζονται όπως και το εμπορικό χαρτοφυλάκιο, οπότε η διαφορά μεταξύ της τρέχουσας αξίας τους και της αρχικής αξίας τους, μεταφέρεται απευθείας στα Αποτελέσματα Χρήσης.

Όταν αποδεικνύεται ότι το παράγωγο αφορά αντιστάθμιση κινδύνου, τότε:

- δεν αναγνωρίζεται πλέον η γενική αντιστάθμιση κινδύνου (macro-hedging),
- δεν είναι αποδεκτό το εσωτερικό (intra-division και intra-group) hedging: (μεταξύ banking book και trading book),
- δεν γίνεται αποδεκτό το hedging σε επίπεδα χαρτοφυλακίων που δεν μοιράζονται τον ίδιο κίνδυνο,
- δε γίνεται αποδεκτή η αντιστάθμιση επιτοκιακού κινδύνου στα στοιχεία που διακρατούνται έως τη λήξη τους.

Η επαρκής αποτελεσματικότητα της αντιστάθμισης ισχύει μόνο όταν η μεταβολή της αγοραίας αξίας ή των ταμιακών ροών της καλυπτόμενης συναλλαγής αντισταθμίζεται επαρκώς από την αντίστοιχη μεταβολή της αγοραίας αξίας ή των χρηματοροών της πράξης αντιστάθμισης.

Το ΔΛΠ Νο39 αποδέχεται ένα εύρος αποτελεσματικότητας των πράξεων αντιστάθμισης 80%-125%. Ο τρόπος καθορισμού του εύρους έγινε με τρόπο ώστε να γίνεται αποδεκτή μια απόκλιση της τάξεως του 20% μεταξύ (α) του αποτελέσματος από τα πρωτογενές χρηματοοικονομικό στοιχείο και (β) του προφανώς αντίθετου αποτελέσματος από την πράξη, η οποία εξετάζεται εν προκειμένω αν αφορά αντιστάθμιση. Εάν υπάρξει υπέρβαση του εύρους αυτού, τότε η παράγωγη πράξη αντιστάθμισης θεωρείται ότι δεν έγινε για σκοπούς αντιστάθμισης.

Εστω δηλαδή ότι η ζημία από ένα πρωτογενές χρηματοοικονομικό στοιχείο ανέρχεται σε 40 και το όφελος από το εξεταζόμενο παράγωγο ανέρχεται σε κέρδος από 32 μέχρι 50, τότε γίνεται αποδεκτό ότι το παράγωγο αυτό είναι αντισταθμιστικό. Πιο συγκεκριμένα, στην περίπτωση που το κέρδος του παραγώγου είναι 32, τότε το εξεταζόμενο ποσοστό είναι $32/40=80\%$ ή αντίστροφα $40/32=125\%$. Ομοίως στην περίπτωση που το κέρδος του παραγώγου είναι 50, τότε το εξεταζόμενο ποσοστό είναι $50/40=125\%$ ή αντίστροφα $40/50=80\%$.

Η εξέταση των αποκλίσεων αυτών προκειμένου να διενεργηθεί ο χαρακτηρισμός των παραγώγων σε αντιστάθμισης και μη, είναι πολύ σημαντική, δεδομένου ότι αποτελεί κριτήριο καταχώρισης των διαφορών στα αποτελέσματα χρήσεως ή στα ίδια κεφάλαια.

Ο λογιστικός χειρισμός των πράξεων αντιστάθμισης ανάλογα με το είδος της αντιστάθμισης έχει ως εξής:

- αντιστάθμιση εύλογης αξίας (fair value hedging) όπου το παράγωγο προϊόν αποτιμάται σε εύλογη αξία και απεικονίζεται στον ισολογισμό ενώ κάθε μεταβολή της αξίας του μεταφέρεται στα αποτελέσματα διότι και η αντίστοιχη μεταβολή της αξίας της καλυπτόμενης συναλλαγής μεταφέρεται στα αποτελέσματα,
- αντιστάθμιση χρηματοροών (cash flow hedging) όπου το παράγωγο προϊόν αποτιμάται σε εύλογη αξία, απεικονίζεται στον ισολογισμό, ενώ κάθε μεταβολή της αξίας του μεταφέρεται απευθείας στην καθαρή θέση (για την καλυπτόμενη συναλλαγή δεν υφίσταται θέμα μεταβολής της εύλογης αξίας της επειδή αυτή αφορά χρηματοροή),
- αντιστάθμιση επένδυσης σε εταιρεία του εξωτερικού, όπου κατά κανόνα ακολουθείται το ΔΛΠ Νο21, όμως, το ποσοστό που εμπίπτει μέσα στο αποδεκτό εύρος αποτελεσματικότητας μεταφέρεται στην καθαρή θέση ενώ κάθε υπέρβαση αυτού μεταφέρεται στα αποτελέσματα.

Κατά την ημερομηνία σύνταξης του ισολογισμού, πρέπει να γίνεται αποτίμηση, με την έννοια της επανεκτίμησης της αξίας των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού, δηλαδή να ελέγχεται εάν η λογιστική αξία των στοιχείων του ενεργητικού εί-

ναι υψηλότερη της καθαρής ρευστοποιήσιμης αξίας τους, οπότε η διαφορά λογίζεται στα αποτελέσματα για όσα φέρονται στο αναπόσβεστο κόστος κτήσης τους. Για όσα υπήρχε λογαριασμός υπερ(υπο)αξίας αποθεματικού, τότε αυτός μεταφέρεται στα αποτελέσματα.

Σε περίπτωση που σε μεταγενέστερο χρόνο υπάρξει ανάκτηση της αξίας, τότε η ζημιά (α) αντिलογίζεται μέσω των αποτελεσμάτων, εάν τα αποτελέσματα είχαν επιβαρυνθεί σε προηγούμενη χρήση ή (β) τακτοποιούνται μέσω μείωσης του υπολοίπου που είχε μεταφερθεί στα ίδια κεφάλαια σε προηγούμενες χρήσεις, στις περιπτώσεις που είχε επιλεγεί αυτή η αντιμετώπιση στο παρελθόν.

Σε περίπτωση επανεκτίμησης αξίας δανείων η μέθοδος είναι όμοια με τα παραπάνω, με τη διαφορά ότι η ανάκτηση της αξίας μεταγενέστερα, αναγνωρίζεται έως το ύψος της αναπόσβεστης αξίας του δανείου κατά εκείνη τη χρονική στιγμή.

Το είδος κάποιων σημαντικών σφαλμάτων που μπορεί να διενεργηθούν κατά την αντιμετώπιση της αποτίμησης των χαρτοφυλακίων, μπορεί να γίνει ευκολότερα κατανοητό με τη χρήση ενός απλοποιημένου παραδείγματος, όπου παρουσιάζεται η επίδραση από εσφαλμένο χαρακτηρισμό ενός χρεογράφου που περιλαμβάνεται στο εμπορικό χαρτοφυλάκιο, αντί να περιλαμβάνεται στο επενδυτικό χαρτοφυλάκιο, όπως έπρεπε.

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟ	ΚΟΣΤΟΣ ΚΤΗΣΗΣ	ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΑΞΙΑ	ΔΙΑΦΟΡΑ
	(1)	(2)	(3) = (2) - (1)
A	100	90	-10
B	150	185	35
Γ	300	250	-50
ΣΥΝΟΛΟ	550	525	-25

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟ	ΚΟΣΤΟΣ ΚΤΗΣΗΣ	ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΑΞΙΑ	ΔΙΑΦΟΡΑ
	(1)	(2)	(3) = (2) - (1)
Δ	500	400	-100
E	100	140	40
Z	200	170	-30
ΣΥΝΟΛΟ	800	710	-90

Ας υποθέσουμε ότι στα κατά ΔΛΠ βιβλία της η εταιρεία:

■ καταχωρίζει στα Αποτελέσματα Χρήσεως τη διαφορά που προκύπτει από την αποτίμηση του Εμπορικού Χαρτοφυλακίου της (ζημιά 25€) και

■ επιλέγει να καταχωρίζει στα Ιδια Κεφάλαια τη διαφορά που προκύπτει από την αποτίμηση του Επενδυτικού Χαρτοφυλακίου της (ζημιά 90€).

Αν από παραδρομή ή από αδύναμο σύστημα λογιστικής ή μηχανογραφικής παρακολούθησης των χαρτοφυλακίων, ένας από τους τίτλους (έστω ο Δ) περιληφθεί σε λανθασμένο χαρτοφυλάκιο, τότε το αποτέλε-

σμα είναι να υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση στα Αποτελέσματα Χρήσεως. Αν ληφθούν κατάλληλα υπόψη οι επιδράσεις των αναβαλλόμενων φόρων, τότε δεν θα πρέπει να υπάρχει διαφοροποίηση στα Ιδια Κεφάλαια.

Αν λοιπόν ο τίτλος Δ περιλαμβάνεται εκ παραδρομής στο Εμπορικό Χαρτοφυλάκιο, τότε η συνολική αποτίμηση θα έχει ως αναγράφεται στους πίνακες της επόμενης σελίδας:

Από τον λανθασμένο αυτό χαρακτηρισμό του χρεογράφου Δ, κατ' αρχήν δεν υφίσταται διαφορά ως προς τη συνολική τρέχουσα αξία των χαρτοφυλακίων ($525 + 710 = 925 + 310 = 1.235\text{€}$) ούτε ως προς

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟ	ΚΟΣΤΟΣ ΚΤΗΣΗΣ	ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΑΞΙΑ	ΔΙΑΦΟΡΑ
	(1)	(2)	(3) = (2) – (1)
A	100	90	-10
B	150	185	35
Γ	500	400	-100
Δ	300	250	-50
ΣΥΝΟΛΟ	1050	925	-125

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟ	ΚΟΣΤΟΣ ΚΤΗΣΗΣ	ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΑΞΙΑ	ΔΙΑΦΟΡΑ
	(1)	(2)	(3) = (2) – (1)
E	100	140	40
Z	200	170	-30
ΣΥΝΟΛΟ	300	310	10

το σύνολο των διαφορών (-25-90=-125+10=-115€).
Ομως, ως αποτέλεσμα της λανθασμένης αυτής αποτίμησης, η εταιρεία:

- ▮ καταχωρίζει στα Αποτελέσματα Χρήσεως τη διαφορά που προκύπτει από την αποτίμηση του Εμπορικού Χαρτοφυλακίου της (ζημιά 125€)

και

- ▮ επιλέγει να καταχωρίζει στα Ιδια Κεφάλαια τη διαφορά που προκύπτει από την αποτίμηση του Επενδυτικού Χαρτοφυλακίου της (κέρδος 10€).

Από την αναφορά των αναγκαίων υπολογισμών για την εφαρμογή των ΔΛΠ σχετικά με το χειρισμό των χαρτοφυλακίων των χρηματοοικονομικών στοιχείων, προκύπτει η τεράστια σημασία της ασφαλούς μηχανογραφικής επεξεργασίας των δεδομένων.

Δ | Θέματα τραπεζικών ομίλων κατά τα ΔΛΠ

Στους τραπεζικούς ομίλους υπάρχουν τρεις ομάδες θεμάτων που πρέπει να αντιμετωπιστούν. Στην πρώτη ομάδα περιλαμβάνονται τα γενικά θέματα που υπάρχουν σε κάθε επιχείρηση, ακόμη και αν δεν υφίσταται όμιλος επιχειρήσεων, στη δεύτερη ομάδα περιλαμβάνονται τα θέματα που υπάρχουν σε κάθε όμιλο επιχειρήσεων και στην τρίτη ομάδα τα θέματα

που οφείλονται στην ιδιαιτερότητα των εργασιών των τραπεζών και των θυγατρικών εταιρειών τους.

Στην *πρώτη ομάδα* θεμάτων περιλαμβάνονται θέματα όπως η παρουσίαση των παγίων, διαφοροποιημένων ως προς την αξία και την ωφέλιμη ζωή τους, ο υπολογισμός και εμφάνιση επαρκών προβλέψεων, ο υπολογισμός και εμφάνιση αναβαλλόμενων φόρων. Σημειώνεται όμως ότι υπάρχουν σημεία τα οποία απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή στην εφαρμογή των ΔΛΠ στις τράπεζες, σε σχέση με άλλες επιχειρήσεις, όπως π.χ.

- ▮ η αντιμετώπιση όσων παγίων περιήλθαν στην τράπεζα από εγγυήσεις επί δανείων,
- ▮ η αντιμετώπιση των υποχρεώσεων για συνταξιοδοτικές παροχές, δεδομένου ότι πολλές τράπεζες έχουν ταμεία ασφάλισης του προσωπικού τους, έχοντας μάλιστα την υποχρέωση ως τράπεζες για κάλυψη οποιωνδήποτε μελλοντικών υποχρεώσεων ταμείων έναντι των ασφαλισμένων.

Στη *δεύτερη ομάδα* θεμάτων περιλαμβάνονται κυρίως οι εργασίες που σχετίζονται με τον καθορισμό του ομίλου, με υπολογισμούς οικονομικών στοιχείων που αφορούν διεταιρικές συναλλαγές – που συνήθως απαλείφονται – και με υπολογισμούς λοιπών οικονομικών, και όχι μόνο, στοιχείων που αποτελούν πληροφορίες που πρέπει να γνωστοποιηθούν μέσω του προσαρτήματος.

Από τα θέματα της *τρίτης ομάδας*, που οφείλονται στην ιδιαιτερότητα των εργασιών των τραπεζών και των θυγατρικών εταιρειών τους, εκτός από το χειρισμό των χρηματοοικονομικών στοιχείων που εξετάστηκε στην προηγούμενη παράγραφο, ιδιαίτερα σημαντικό είναι το θέμα των μισθώσεων που αναφέρεται στο ΔΛΠ 17. Σύμφωνα με το ΔΛΠ αυτό, τα σημαντικότερα σημεία που προκύπτουν σχετικά με την εμφάνιση των μισθωμένων παγίων είναι ο προσδιορισμός του είδους της σύμβασης (αν δηλαδή πρόκειται για σύμβαση λειτουργικής μίσθωσης – operational lease ή για σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης – financial lease) και περαιτέρω, για τις περιπτώσεις σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης – financial lease, τα θέματα που υφίστανται για τα πάγια σε οποιαδήποτε εταιρεία και όχι μόνο στις τράπεζες (α) του υπολογισμού της ωφέλιμης ζωής του παγίου και (β) του προσδιορισμού της αξίας των παγίων που θα εμφανιστεί στον ισολογισμό.

Η χρησιμοποίηση *παραδειγμάτων*, αν και απλοποιημένων, δείχνει το μέγεθος και τη συνθετότητα των απαιτούμενων διαδικασιών και των αναγκαίων λογιστικών προσαρμογών για τη μετατροπή.

Δεδομένα παραδείγματος Α: (αντιμετώπιση στα βιβλία του μισθωτή)

Εστω πάγιο με κόστος κτήσης 20.000€, με εκτιμώμενη ωφέλιμη ζωή 10 έτη, το οποίο αποκτήθηκε από την τράπεζα (ή τον όμιλο της τράπεζας) με σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης την 1/1/2001. Το μίσθωμα του 2001 ανέρχεται σε 4.000€ και περιλαμβάνει τόκο 1.500€. Στα βιβλία του μισθωτή, την 31/12/2001, με βάση τα ΕΛΠ εμφανίζεται στα αποτελέσματα χρήσεως μίσθωμα ύψους 4.000€, κοστολογημένο κατάλληλα, έστω στα έξοδα διοίκησης.

Λύση:

Για να γίνει η μετατροπή της 31/12/2001 πρέπει τα υπόλοιπα που εμφανίζονται στα ελληνικά βιβλία να προσαρμοστούν έτσι ώστε να δείχνουν αυτά που απαιτούνται από τα ΔΛΠ την 31/12/2001 ήτοι:

ΠΑΓΙΟ - ΚΟΣΤΟΣ ΚΤΗΣΗΣ:	20.000
ΠΑΓΙΟ - ΣΩΡΕΥΜΕΝΕΣ ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ	(2.000)
ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ (έξοδα διοίκησης)	2.000

Πρέπει δηλαδή να εγγραφεί Πάγιο και σωρευμένες

αποσβέσεις, ενώ ταυτόχρονα να εγγραφεί η υποχρέωση του ανεξόφλητου κεφαλαίου ως δάνειο. Σημειωτέον ότι από το συνολικό κεφάλαιο των 20.000€, ποσό 2.500€ ($4.000 - 1.500 = 2.500$ €) έχει επιστραφεί ως τμήμα του μισθώματος του 2001.

Ετσι, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι εγγραφές προσαρμογής διενεργούνται στο τέλος της περιόδου, η απαιτούμενη λογιστική εγγραφή θα είναι:

31/12/01		
	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΠΑΓΙΟ	20.000	
ΠΑΓΙΟ - ΣΩΡΕΥΜΕΝΕΣ ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ		(2.000)
ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ (έξοδα διοίκησης)	2.000	
ΜΙΣΘΩΜΑΤΑ (έξοδα διοίκησης)		(4.000)
ΤΟΚΟΙ ΧΡΕΩΣΤΙΚΟΙ	1.500	
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ LEASING		(17.500)

Εάν περαιτέρω, κατά το δεύτερο έτος (2002) καταβληθεί μίσθωμα επίσης 4.000€ και αυτό περιλαμβάνει τόκο 1.000€, και εάν τα δεδομένα του 2001 παραμένουν βεβαίως όπως αναφέρονται ανωτέρω, τότε λαμβάνοντας υπόψη ότι οι εγγραφές προσαρμογής συνεχίζουν να διενεργούνται στο τέλος της περιόδου, η απαιτούμενη λογιστική εγγραφή της 31/12/2002 θα είναι:

31/12/02		
	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΠΑΓΙΟ	20.000	
ΠΑΓΙΟ - ΣΩΡΕΥΜΕΝΕΣ ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ		(4.000)
ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ (έξοδα διοίκησης)	2.000	
ΜΙΣΘΩΜΑΤΑ (έξοδα διοίκησης)		(4.000)
ΤΟΚΟΙ ΧΡΕΩΣΤΙΚΟΙ	1.000	
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ LEASING		(14.500)
ΚΕΡΔΗ ΕΙΣ ΝΕΟΝ		(500)

Σημειώνεται ότι η επίδραση στο λογαριασμό Κέρδη εις νέον ισούται με τη συνολική επίδραση στα αποτελέσματα του 2001, όπως αυτή είχε προκύψει με την προηγούμενη εγγραφή, αυτή της 31/12/2001 (ήτοι Χρεώσεις 2.000€ πλέον 1.500€ και Πίστωση 4.000€ ήτοι συνολική καθαρή Πίστωση ίση με 500€).

Εστω περαιτέρω στο ανωτέρω παράδειγμα, ότι σύμφωνα με τη σύμβαση, το πάγιο περιέλθει στην κυριότητα της επιχείρησης που χρησιμοποιεί το πάγιο (δηλαδή του μισθωτή) στις 31/12/2005, έναντι αξίας 3.000€, και έστω ότι ο συντελεστής απόσβεσης του παγίου είναι κατά την ελληνική νομοθεσία 20% ετήσια. Τότε τα κατά ΕΛΠ αποτελέσματα της εταιρείας χρηματοδοτικής μίσθωσης για το 2005, αφενός θα επιβαρυνθούν με αποσβέσεις 4.000€ (20.000 x 20%) και με τους τόκους του δανείου που έλαβε ως εκμισθωτής, όποιοι και αν είναι αυτοί, και αφετέρου θα πιστωθούν με κέρδος από την πώληση του παγίου ίσο με 3.000€ (ίσο με το τίμημα της πώλησης, αφού το πάγιο είναι πλέον πλήρως αποσβεσμένο κατά ΕΛΠ) ενώ ακόμη στα έσοδα της χρήσης θα εμφανίζεται το σύνολο του μισθώματος, έστω δηλαδή 4.000€.

Σύμφωνα όμως με τα ΔΛΠ, τα αποτελέσματα του 2005, σε περίπτωση *financial lease*:

- για το μισθωτή πρέπει να επιβαρυνθούν (α) με τις κατά ΔΛΠ αποσβέσεις και (β) με τους τόκους του δανείου που περιλαμβάνονται στο μίσθωμα και συνήθως αναφέρονται στον πίνακα αποπληρωμής,
- για τον εκμισθωτή πρέπει να επιβαρυνθούν με τον τόκο που αυτός χρεώνεται για την άντληση των κεφαλαίων, ενώ ούτε αποσβέσεις πρέπει να υπάρχουν στα δικά του βιβλία ούτε αποτέλεσμα από την πώληση του παγίου δεν πρέπει να υπολογίζονται, αφού δεν πρέπει καν να εμφανίζει πάγιο στα βιβλία του.

Σύμφωνα όμως με τα ΔΛΠ, τα αποτελέσματα του 2005, σε περίπτωση λειτουργικής μίσθωσης (*operational lease*):

- για το μισθωτή πρέπει να επιβαρυνθούν με τα μισθώματα,
- για τον εκμισθωτή πρέπει να επιβαρυνθούν (α) με τον τόκο που αυτός χρεώνεται για την άντλη-

ση των κεφαλαίων, (β) με αποσβέσεις του παγίου, υπολογισμένες με βάση τα ΔΛΠ και (γ) αποτέλεσμα από την πώληση του παγίου, το οποίο όμως θα προσδιορίζεται με βάση την πραγματική ωφέλιμη ζωή του παγίου, οπότε στο παράδειγμα θα ανέρχεται σε ζημιά 7.000€ αντί κέρδους 3.000€.

Συνεπώς, όπως φαίνεται, θα υπάρχουν σημαντικές επίσης επιδράσεις για τις *εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης*, όπου θα υφίσταται αντίστροφη υποχρέωση, σε σχέση με τις μισθώτριες εταιρείες. Πρέπει δηλαδή, τα πάγια που εμφανίζονται στις οικονομικές καταστάσεις τους και για τα οποία το είδος της σύμβασης είναι χρηματοδοτικής μορφής (*financial lease*), να διαγραφούν από τα βιβλία τους και αντί αυτών να λογιστικοποιηθούν απαιτήσεις από τους χρηματοδοτούμενους πελάτες. Μάλιστα τα αποτελέσματα για τις εταιρείες αυτές προσαρμόζονται σημαντικότερα με βάση τα ΔΛΠ και κατά τη διάρκεια των μισθώσεων, αλλά και κατά τη λήξη των μισθώσεων, οπότε στα ελληνικά βιβλία αναγράφεται συνήθως ζημιά από την πώληση.

Δεδομένα παραδείγματος Β: (αντιμετώπιση στα βιβλία του εκμισθωτή)

Εστω πάγια συνολικής αξίας κτήσης 500.000€, με εκτιμώμενες ωφέλιμες ζωές 10 έτη κατά μέσο όρο, τα οποία αποκτήθηκαν από την εταιρεία χρηματοδοτικής μίσθωσης (η οποία ανήκει στον όμιλο της τράπεζας) και τα οποία παραχωρήθηκαν με σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης (*financial lease*) κατά 10% σε εταιρείες του ομίλου και κατά 90 % σε λοιπές εταιρείες, εκτός ομίλου κατά την περίοδο από 1/1/2000 μέχρι 31/12/2002. Οι σωρευμένες αποσβέσεις των παγίων που έχουν καταχωρηθεί στα βιβλία της εταιρείας χρηματοδοτικής μίσθωσης ανέρχονται την 31/12/2002 σε 110.000€. Τα συνολικά μισθώματα έσοδα του 2001 ανέρχονται σε 60.000€ και περιλαμβάνουν τόκο 9.000€.

Λύση:

Για να γίνει η μετατροπή της 31/12/2002 πρέπει τα υπόλοιπα που εμφανίζονται στα ελληνικά βιβλία να προσαρμοστούν έτσι ώστε να δείχνουν αυτά που απαιτούνται από τα ΔΛΠ την 31/12/2002 ήτοι την

αξία μόνο των παγίων εκείνων που έχουν εκμισθωθεί σε εταιρείες του ομίλου:

ΠΑΓΙΟ - ΚΟΣΤΟΣ ΚΤΗΣΗΣ (500.000 x 10%)	50.000
ΠΑΓΙΟ - ΣΩΡΕΥΜΕΝΕΣ ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ (10% επί 2 έτη κατά μέσο όρο)	(10.000)
ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ (αποτελεσματικός λογαριασμός, χρήση 2002)	5.000

Πρέπει δηλαδή να διαγραφούν τα Πάγια που έχουν εκμισθωθεί σε τρίτους καθώς και οι σωρευμένες αποσβέσεις τους, ενώ ταυτόχρονα να εγγραφεί ως απαίτηση το ανεξόφλητο κεφάλαιο με το οποίο έχουν ουσιαστικά χρηματοδοτηθεί οι μισθωτές. Σημειωτέον ότι από το συνολικό κεφάλαιο των 500.000€, έστω ποσό 130.000€ έχει επιστραφεί ως τμήμα των μισθωμάτων μέχρι την 31/12/2002.

Ετσι, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι εγγραφές προσαρμογής διενεργούνται στο τέλος της περιόδου, η απαιτούμενη λογιστική εγγραφή θα είναι:

31/12/02		
	ΧΡΕΩΣΗ	ΠΙΣΤΩΣΗ
ΠΑΓΙΟ (500.000 - 50.000)		(450.000)
ΠΑΓΙΟ - ΣΩΡΕΥΜΕΝΕΣ ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ	180.000	
ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ (αποτελεσματικοί λογ/σμοί)		(90.000)
ΜΙΣΘΩΜΑΤΑ (χρήσης 2002)	60.000	
ΤΟΚΟΙ ΕΣΟΔΑ (χρήσης 2002)		(9.000)
ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ LEASING	312.000	
ΚΕΡΑΗ ΕΙΣ ΝΕΟΝ	3.000	

Όπως γίνεται κατανοητό, οι συνέπειες από αυτή τη λογιστική εγγραφή είναι σημαντικές, τόσο σε επίπεδο αποτελεσμάτων χρήσης, όσο και σε επίπεδο ιδίων κεφαλαίων.

Σχετικά με τις χρηματοδοτικές μισθώσεις, πέρα από τα θέματα που αναπτύχθηκαν στα δύο παραδείγματα ανωτέρω, υπάρχουν και άλλα θέματα και περιπτώσεις που αυξάνουν τη συνθετότητα και τους κινδύνους για λανθασμένη μετατροπή σε ΔΛΠ. Τέτοια θέματα είναι:

1. Η περίπτωση της πώλησης και άμεσης επαναμίσθωσης περιουσιακών στοιχείων, όπου η εικό-

να που πρέπει να παραμείνει στα κατά ΔΛΠ βιβλία του πρώην ιδιοκτήτη και νυν μισθωτή είναι η ίδια ακριβώς εικόνα που θα υπήρχε αν δεν είχε διενεργηθεί η πράξη (πλην της περίπτωσης επιβαρύνσεων με έξοδα και φόρους, τα οποία θα παραμείνουν ως επιβάρυνση στα αποτελέσματα χρήσεως). Προφανώς δηλαδή απαλείφονται και οποιαδήποτε αποτελέσματα από την πώληση του παγίου.

2. Η περίπτωση της καταχώρισης στα κατά ΕΛΠ βιβλία του εκμισθωτή, *αποτελεσμάτων από την πώληση παγίων* στο τέλος της μισθωτικής περιόδου, η οποία αντιμετωπίζεται παρόμοια, με απαιτιολογή των αποτελεσμάτων από την πώληση, αν πρόκειται για financial lease, ή με προσαρμογή του αποτελέσματος από την πώληση σε κατά ΔΛΠ ποσά.

Από τις υπηρεσίες που έχουν την ευθύνη της κατάρτισης των οικονομικών καταστάσεων, πρέπει να επιδεικνύεται αυξημένη προσοχή ώστε να αποφεύγονται τα συνήθη σφάλματα κατά τη μετατροπή από ΕΛΠ σε ΔΛΠ, όπως:

- εσφαλμένος υπολογισμός ή/και χειρισμός της “υπεραξίας”
- εσφαλμένος υπολογισμός αποσβέσεων παγίων ή άυλων περιουσιακών στοιχείων
- εσφαλμένες μεταβολές σε χαρτοφυλάκια χρεογράφων
- εσφαλμένη συμφωνία του λογαριασμού “κέρδη εις νέον”
- εσφαλμένος υπολογισμός ή και παρουσίαση των δικαιωμάτων μειοψηφίας
- εσφαλμένος υπολογισμός των αναβαλλόμενων φόρων
- σφάλματα κοστολόγησης, σε συνέχεια λανθασμένων μεγεθών που επιβαρύνουν τα αποτελέσματα χρήσης και
- διαφορετική αντιμετώπιση σε θέματα αποτιμήσεων ή και άλλα θέματα, από διαφορετικές εταιρείες του ομίλου
- σφάλματα στην επιβεβαίωση της αποτελεσματικής λειτουργίας των μηχανογραφικών εφαρμογών, δεδομένου ότι κάποια ίσως έχουν απόλυτα παράλληλη και ταυτόχρονη παρακολού-

θηση όλων των μεγεθών κατά ΕΛΠ και κατά ΔΛΠ, κάποια όμως όχι και

- στη διενέργεια ελέγχου ποιότητας τόσο για τις εργασίες κατάρτισης των οικονομικών καταστάσεων κατά τα ΔΛΠ, όσο και για τις εργασίες ελέγχου τους.

Ε| Συμπεράσματα

Όπως προκύπτει από τα εκτεθέντα ανωτέρω, οι διαφορές μεταξύ ΕΛΠ και ΔΛΠ είναι πολλές και σημαντικές. Μάλιστα για τον τραπεζικό χώρο, υπάρχουν και ιδιαιτερότητες που καθιστούν το έργο της μετάβασης στα ΔΛΠ ακόμη πιο δύσκολο, ειδικά μάλιστα στην περίπτωση τραπεζικού ομίλου.

Τα σημαντικότερα σημεία, στα οποία πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα από τις διοικήσεις των τραπεζών, και όχι μόνο, είναι:

- το έργο της μετάβασης από πλευράς τεχνικής υποστήριξης (ιδιαίτερα δε από πλευράς μηχανογραφικής υποστήριξης) και αξιοπιστίας των δεδομένων, περιλαμβάνοντας στο έργο αυτό τόσο τις μητρικές εταιρείες όσο και τις υπόλοιπες που περιλαμβάνονται στην ενοποίηση,
- η δημιουργία και η αποτελεσματική λειτουργία κατάλληλων υποδομών (θεσμοθετημένα όργανα διαχείρισης κινδύνων, διαδικασίες και τεκμηρίωση λήψης αποφάσεων επενδύσεων κ.λπ.) που είναι απαραίτητες για να υπάρχουν οι δυ-

νατότητες εφαρμογής ορισμένων σημαντικών σημείων των ΔΛΠ,

- η αξιολόγηση των δυνατοτήτων που παρέχονται από τα ΔΛΠ, δηλαδή οι εναλλακτικές επιτρεπόμενες πρακτικές, όπως π.χ. η δυνατότητα καταχώρησης των παγίων σε αξία που προκύπτει από έκθεση ειδικού εκτιμητή,
- η κάλυψη των υποχρεώσεων που επιβάλλονται με νομοθετικές ρυθμίσεις (περιλαμβανομένων θεμάτων συντελεστή φρεγγυότητας, ανοικτών θέσεων κ.λπ.),
- ο όγκος και τα είδη των πληροφοριών που απαιτούνται, κυρίως για τη σύνταξη του προσαρτήματος.

Υπάρχουν όμως και σημαντικά σημεία, στα οποία πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα και λύσεις από την πολιτεία, αλλά και από τους ορκωτούς ελεγκτές όπως, για παράδειγμα:

- ο τρόπος τήρησης των λογιστικών βιβλίων,
- η φορολογική αναγνώριση εξόδων (αν θα εκπίπτουν τα κατά ΔΛΠ έξοδα ή άλλα),
- αν θα γίνουν αποδεκτοί οι “χονδρικοί υπολογισμοί” διαφορών αποσβέσεων (αν εκτιμηθούν, όπως αναμένεται, διαφορετικοί συντελεστές κατά ΕΛΠ και διαφορετικοί κατά ΔΛΠ) προκειμένου για μετάβαση από οικονομικές καταστάσεις κατά ΕΛΠ σε οικονομικές καταστάσεις κατά ΔΛΠ,
- αν θα υπάρχει τρόπος σύγκρισης και αξιολόγησης εκτιμήσεων που γίνονται από εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον ίδιο χώρο κ.λπ.

Βιβλιογραφία

ANSON MARK J., “Accounting and Taxation of Derivative Instruments”, 1 edition, John Wiley & Sons, 1999.

ARDITTI FRED D., “Derivatives: A Comprehensive Resource for Options, Futures, Interest Rate Swaps, and Mortgage Securities” (Financial Management Association Survey and Synthesis Series), Harvard Business School Pr, 1996.

COOPERS AND LYBRANT, “Understanding IAS – Analysis and Interpretation”, Bath Press, London, 1996.

DELOITTE TOUCHE TOHMATSU, “International Accounting Standards – A Practical Guide to Financial Reporting”, Deloitte Touche Tohmatsu, 2001.

EPSTEIN BARRY J., MIRZA ABBAS ALI, “Interpretation and Application of International Accounting Standards”, 1st edition, John Wiley & Sons, 2002.

INTERNATIONAL ACCOUNTING STANDARDS BOARD, “International Accounting Standards”, IASB, 2002.

PERRY RAYMOND E., “Accounting for Derivatives”, 1st edition, McGraw-Hill Trade, 1996.

TROMBLEY MARK, “Accounting for Derivatives and Hedging”, McGraw-Hill/Irwin, 2002.

VAN GREUNING HENNIE, KOEN MARIUS, “International Accounting Standards: A Practical Guide”, 2nd edition, World Bank, 2001.

ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗΣ, ΒΡΟΥΣΤΟΥΡΗΣ, “Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα και Διερμηνείες”, Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών, Αθήνα, 2002.

ΦΙΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, “Τα ΔΛΠ και οι κύριες διαφορές τους από την Ελληνική Νομοθεσία”, Περιοδικό Λογιστής, Απρ. 2001.

ΦΙΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, “Αναβαλλόμενοι Φόροι”, Περιοδικό Λογιστής, Αυγ. 2001.

ΤΑ ΔΙΕΘΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΧΩΡΟ

ΣΤΑΘΗ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Επίκουρου Ορκωτού Ελεγκτή

Μέλους του Τραπεζικού τομέα της Ernst and Young

Είναι πλέον σχεδόν βέβαιο ότι τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ) θα εφαρμοστούν στις εισηγμένες εταιρείες των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 2005. Στη χώρα μας το πρόσφατο νομοσχέδιο περί ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών (παρά κάποιες ασάφειες και γενικότητες προς διευκρίνιση) προβλέπει ρητά την υποχρεωτική εφαρμογή των ΔΛΠ τουλάχιστον από τις εισηγμένες εταιρείες από το 2003.

Όσον αφορά τον ελληνικό τραπεζικό χώρο, τα θέματα σχετικά με την εφαρμογή των ΔΛΠ είχαν αρχίσει να συζητούνται αρκετά νωρίτερα, δεδομένης της ευαισθησίας και του αυξημένου ενδιαφέροντος των στελεχών των ελληνικών τραπεζών.

Πράγματι σχεδόν όλες οι ελληνικές τράπεζες, είτε επίσημα είτε για σκοπούς μόνο εσωτερικής πληροφόρησης, συντάσσουν οικονομικές καταστάσεις σύμφωνα με τα ΔΛΠ εδώ και αρκετά χρόνια, ενώ έχουν ήδη αναπτύξει τμήματα με κύρια δραστηριότητά τους τη λογιστική και χρηματοοικονομική εφαρμογή των ΔΛΠ.

Εκείνο που ίσως δεν είναι ευρύτερα γνωστό είναι το πόσο υπεύθυνη και δύσκολη εργασία αποτελεί η διαδικασία μετατροπής και παρακολούθησης των ελληνικών οικονομικών καταστάσεων από τα ελληνικά πρότυπα στα ΔΛΠ, ιδιαίτερα όταν τα μεγέθη της τράπεζας είναι μεγάλα και όταν υπάρχει τεράστια γκάμα προϊόντων και συναλλαγών.

Πραγματικά η αναμόρφωση και επανασύνταξη των ελληνικών οικονομικών καταστάσεων σύμφω-

να με τα ΔΛΠ είναι μία επίπονη, σοβαρή και ενδελεχής εργασία, η οποία πρέπει να γίνεται πολύ προσεκτικά, διότι, αν τα ΔΛΠ δεν εφαρμοστούν σωστά, τότε το πρόβλημα της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων θα συνεχίσει να υπάρχει. Εκ μέρους των τραπεζών απαιτείται πολύ καλή γνώση τόσο των ΔΛΠ και των ερμηνευτικών τους (SICs) όσο και των ελληνικών λογιστικών αρχών, άριστη λογιστική και χρηματοοικονομική εξοικείωση με τις τραπεζικές ιδιαιτερότητες (οι οποίες είναι αρκετές και πολύπλοκες), σωστός συντονισμός, ιδιαιτέρως με το MIS και τη μηχανογράφηση, καθώς και με όλα τα τμήματα της τράπεζας που παράγουν την πρωτογενή πληροφορία που θα ακολουθήσει μετέπειτα τη λογιστική οδό, η οποία είναι διαφορετική με τα κριτήρια των ΔΛΠ σε σχέση με αυτά των ελληνικών προτύπων (ΕΛΠ).

Η σωστή και ποιοτική εφαρμογή των ΔΛΠ είναι λοιπόν η προϋπόθεση και το ζητούμενο για την επιτυχία. Δέον να σημειωθεί ότι η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών είναι ο μόνος φορέας στην Ελλάδα που έχει αρχίσει να μελετά τις επιπτώσεις, τα προβλήματα και τις προτεινόμενες λύσεις που σχετίζονται με την εφαρμογή των ΔΛΠ από τις ελληνικές τράπεζες.

Η πληροφόρηση που δίνουν οι οικονομικές καταστάσεις των τραπεζών οι οποίες είναι συνταγμένες σύμφωνα με τα ΔΛΠ, αποτελεί εξαιρετικά πολύτιμο εργαλείο για τις διοικήσεις των τραπεζών, τους θεσμικούς επενδυτές, τους οικονομικούς αναλυτές, τις εποπτικές αρχές και για αρκετούς άλλους παράγοντες του διεθνούς χρηματοπιστωτικού χώρου.

Ποιες είναι όμως εκείνες οι περιοχές που αλλάζουν σημαντικά τη χρηματοοικονομική εικόνα των τραπεζών όταν εφαρμόσθούν τα ΔΛΠ αντί των ελληνικών λογιστικών προτύπων (ΕΛΠ);

ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ

ΔΛΠ

Τα δάνεια θεωρούνται χρηματοοικονομικά στοιχεία (financial assets) και διακρίνονται:

α) σε δάνεια που έχουν πρωταρχικά δοθεί από την τράπεζα (originated loans)

β) σε δάνεια που έχουν αγορασθεί από άλλους πρωταρχικούς εκδότες (loans acquired).

Τα δάνεια που έχει δώσει πρωτογενώς η τράπεζα πρέπει να εμφανίζονται στην καθαρή αναπόσβεστη αξία τους.

Τα αγορασθέντα δάνεια πρέπει να ταξινομηθούν είτε ως εμπορικά, διακρατούμενα μέχρι τη λήξη είτε διαθέσιμα προς πώληση.

Οι προβλέψεις για επισφαλείς πελάτες πρέπει να σχηματίζονται και να τεκμηριώνονται εξειδικευμένα (specific), ενώ κάποια γενική πρόβλεψη (general) για ενδεχόμενες επισφάλειες από δάνεια πρέπει να τεκμηριώνεται επαρκώς. Πρέπει επίσης να γίνεται προσδιορισμός της εισπράξιμης αξίας τους με προεξόφληση μελλοντικών ροών (impairment test).

ΧΡΕΟΓΡΑΦΑ

ΔΛΠ

Τα χρεόγραφα (τίτλοι και μετοχές) πρέπει να λάβουν προσδιορισμό (designation), ο οποίος πρέπει να βασίζεται πρωταρχικά στην πρόθεση (intention) αγοράς και να τεκμηριώνεται με βάση τη μεταγενέστερη πραγματική χρήση αυτών των στοιχείων. Οι κατηγορίες των χαρτοφυλακίων είναι οι εξής:

Εμπορικά (trading): Αποτιμώνται στην εύλογη αξία τους (fair value) και η μεταβολή της αξίας τους μεταφέρεται στα αποτελέσματα χρήσης.

Διακρατούμενα έως τη λήξη (held to maturity): Αποτιμώνται στο αναπόσβεστο κόστος κτήσης.

Διαθέσιμα για πώληση (available for sale): Είναι όσα

Ας δούμε επιγραμματικά και απλοποιημένα για τους σκοπούς μόνο του παρόντος άρθρου, ποιες είναι οι σημαντικότερες διαφορές σε κάποιες περιοχές των οικονομικών καταστάσεων των τραπεζών:

ΕΛΠ

Τα δάνεια εμφανίζονται στον ισολογισμό με το υπόλοιπο της απαίτησης, ενώ η πρόβλεψη για επισφαλείς απαιτήσεις εμφανίζεται αφαιρετικά του συνόλου των απαιτήσεων.

Υπολογίζονται δεδουλευμένοι τόκοι και κεφαλαιοποιούνται όταν είναι απαιτητοί.

Ο Ν.2190 ομιλεί περί διενέργειας προβλέψεων γενικών ή και ειδικών για κινδύνους επισφαλών απαιτήσεων.

Για όσα δάνεια δεν υπάρξει αποπληρωμή τόκων εντός 6 μηνών, τότε παύει ο εκτοκισμός και οι τόκοι παρακολουθούνται σε λογαριασμό τάξεως.

ΕΛΠ

Τα χρεόγραφα εμφανίζονται στον ισολογισμό στις εξής κατηγορίες:

- Τίτλοι δεκτοί για επαναχρηματοδότηση από την Κεντρική τράπεζα
 - Συμμετοχές (για όσες υπάρχει ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής 10% και πρόθεση διαρκούς κατοχής)
 - Χρεόγραφα (όλες οι υπόλοιπες μετοχές και τίτλοι).
- Όλα τα ανωτέρω χρεόγραφα αποτιμώνται στη συνολικά χαμηλότερη τιμή μεταξύ κτήσης και τρέχουσας. Δεν υπάρχει διαχωρισμός χαρτοφυλακίων. Οι ίδιες μετοχές αποτιμώνται με τις γενικότερες διατάξεις και πρέπει να σχηματίζεται ισόποσο αποθεματικό

χρεόγραφα δεν κατατάσσονται στις υπόλοιπες κατηγορίες. Αποτιμώνται στην εύλογη αξία τους (fair value), όμως τυχόν μεταβολή της αξίας τους δύναται να μεταφερθεί είτε στα αποτελέσματα της χρήσης είτε απευθείας στην καθαρή θέση.

Η απόσβεση του premium ή discount που πρέπει να γίνεται με τη μέθοδο της πραγματικής απόδοσης (effective interest method) λογίζεται στα έσοδα από τόκους και όχι στα χρηματοοικονομικά έσοδα.

Οι ίδιες μετοχές απεικονίζονται στο κόστος κτήσης και αφαιρετικά της καθαρής θέσης. Κέρδος ή ζημία από πώληση ιδίων μετοχών δεν λογίζεται στα αποτελέσματα αλλά στην καθαρή θέση.

στην καθαρή θέση. Φτάνουν έως το 10% του μετοχικού κεφαλαίου. Πρέπει να γνωστοποιείται στο προσάρτημα ο προσορισμός τους και να αιτιολογείται η αγορά τους.

ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΚΑΙ HEDGING

ΔΛΠ

Ως βασική αρχή, τα παράγωγα προϊόντα θεωρούνται ότι έγιναν όλα για κερδοσκοπικούς σκοπούς (trading), εκτός εάν αποδειχθεί ότι έγιναν για αντιστάθμιση κινδύνου (hedging).

Όσον αφορά την αντιστάθμιση (hedging) διακρίνουμε τις ακόλουθες περιπτώσεις.

α) Hedging εύλογης (τρέχουσας) αξίας (fair value hedging): Το παράγωγο προϊόν αποτιμάται σε εύλογη αξία και απεικονίζεται στον ισολογισμό, ενώ κάθε μεταβολή της αξίας του μεταφέρεται στα αποτελέσματα, διότι και η αντίστοιχη μεταβολή της αξίας της καλυπτόμενης συναλλαγής μεταφέρεται στα αποτελέσματα.

β) Hedging χρηματοροών (cash flow hedging): Δεδομένης της επαρκούς αποτελεσματικότητας του hedging, το παράγωγο προϊόν αποτιμάται σε εύλογη αξία, απεικονίζεται στον ισολογισμό, ενώ κάθε μεταβολή της αξίας του μεταφέρεται απευθείας στην καθαρή θέση.

γ) Hedging επένδυσης σε εταιρεία του εξωτερικού: Κατά κανόνα ακολουθείται το ΔΛΠ 21 όμως το ποσοστό που εμπίπτει στο αποδεκτό εύρος αποτελεσματικότητας μεταφέρεται στην καθαρή θέση, ενώ κάθε υπέρβαση αυτού μεταφέρεται στα αποτελέσματα.

Για την αντιστάθμιση ισχύουν τα εξής:

ΕΔΠ

Δεν υπάρχουν διατάξεις αντίστοιχες με τα διεθνή λογιστικά πρότυπα. Η γενικά αποδεκτή πρακτική λογιστικοποίησης των παραγώγων βασίζεται στη μέθοδο του δεδουλευμένου και στην εμφάνισή τους εκτός ισολογισμού. Δεν γίνεται αποτίμηση σε τρέχουσες αξίες.

- Όλα τα παράγωγα αποτιμώνται στην εύλογη αξία τους (fair value) και εμφανίζονται στον ισολογισμό.
- Όταν τα παράγωγα γίνονται μόνο για κερδοσκοπικούς λόγους, τότε η εξ αποτιμήσεως διαφορά στην τρέχουσα αξία τους, καταχωρίζεται στα αποτελέσματα.
- Όταν το παράγωγο αφορά αντιστάθμιση κινδύνου, τότε ισχύουν τα εξής:
 - Δεν αναγνωρίζεται πλέον η γενική αντιστάθμιση κινδύνου (macro-hedging).
 - Δεν είναι αποδεκτό το εσωτερικό (intra-division και intra-group) hedging, μεταξύ banking book και trading book.
 - Δεν γίνεται αποδεκτό το hedging σε επίπεδα χαρτοφυλακίων που δεν μοιράζονται τον ίδιο κίνδυνο.
 - Δεν γίνεται αποδεκτό το hedging επιτοκιακού κινδύνου στα στοιχεία που διακρατούνται έως τη λήξη τους.
 - Το hedging πρέπει να βασίζεται και να αφορά συγκεκριμένη συναλλαγή και κίνδυνο και να εφαρμόζεται με συγκεκριμένη αντίστοιχη πράξη αντιστάθμισης.
 - Πρέπει να υπάρχει συγκεκριμένη και ξεκάθαρη τεκμηρίωση και συνέπεια με την πολιτική διαχείρισης κινδύνου (risk management strategy).
 - Το hedging πρέπει να είναι επαρκώς αποτελεσματικό (highly effective) και η αποτελεσματικότητα πρέπει να αποτιμάται και να επανεκτιμάται σε συνεχή βάση.

ΑΝΑΒΑΛΛΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΟΙ

ΔΔΠ

Ο φόρος εισοδήματος αποτελεί έξοδο της χρήσης και πρέπει να βαρύνει τα αποτελέσματα της χρήσης που αφορά. Ο φόρος εισοδήματος υπολογίζεται επί του λογιστικού αποτελέσματος και αφού ληφθούν υπόψη οι μόνιμες (permanent) διαφορές μεταξύ λογιστικής και φορολογικής λογικής.

Ο φόρος που αντιστοιχεί στις προσωρινές (temporary) διαφορές μεταξύ λογιστικών και φορολογικών εξόδων/εσόδων, λογίζεται στα αποτελέσματα της χρήσης που αφορά και υπολογίζεται ως διαφορά στοιχείων του ισολογισμού μεταξύ λογιστικής και φορολογικής βάσης αυτών (tax base and carrying amount).

Αυτός ο φόρος αποτελεί “αναβαλλόμενο” κατ’ ου-

ΕΔΠ

Ο φόρος εισοδήματος υπολογίζεται επί του φορολογικού αποτελέσματος, το οποίο διαμορφώνεται με βάση τις φορολογικές αναμορφώσεις εξόδων και εσόδων και λογίζεται μόνο στις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις δια μέσου του πίνακα διανομής. Δεν υπάρχει η έννοια του αναβαλλόμενου φόρου.

σίαν φόρο εισοδήματος (deferred income tax) και εμφανίζεται σε ειδικό λογαριασμό στον ισολογισμό, ενώ έχει διαμορφώσει τα αποτελέσματα χρήσης μαζί με τον τρέχοντα φόρο εισοδήματος.

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΕΣ ΠΑΡΟΧΕΣ

ΔΛΠ

Σύμφωνα με το ΔΛΠ 19, που εφαρμόζεται από το 1999, η δαπάνη συνταξιοδότησης βάσει καθορισμένου προγράμματος παροχών (defined benefit scheme), προσδιορίζεται με τη μέθοδο εκτίμησης του τελικού ύψους των παροχών. Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή, το ετήσιο κόστος που απαιτείται για τη χορήγηση των παροχών αποχωρήσεως, επιβαρύνει τα αποτελέσματα της χρήσεως, ώστε να κατανεμηθεί ομοιόμορφα σε όλα τα έτη υπηρεσίας του εργαζομένου, λαμβάνοντας υπόψη και τις εκτιμήσεις εγκεκριμένων αναλογιστών, οι οποίοι αξιολογούν το πρόγραμμα κάθε έτος. Η υποχρέωση της τράπεζας υπολογίζεται στην παρούσα αξία της εκτιμώμενης μελλοντικής εκταμίευσης για τέτοιες παροχές και πρέπει να λογίζεται με αντίστοιχη πρόβλεψη. Εάν υπάρχει περίπτωση απλής υποχρέωσης καταβολής εισφορών προς το ταμείο (defined contribution scheme) δεν χρειάζεται να γίνει πρόβλεψη.

ΕΛΠ

Δεν υπάρχει συγκεκριμένη διάταξη περί του θέματος αυτού. Με βάση το Ν.2190/20 λογίζονται προβλέψεις για οποιονδήποτε κίνδυνο που πιθανολογείται ότι θα υπάρξει και του οποίου το μέγεθος μπορεί να προσεγγισθεί ποσοτικά. Επειδή η υποχρέωση κάλυψης του ελλείμματος είναι μετρήσιμη και ανειλημμένη, τούτη εντάσσεται στους γενικότερους κινδύνους, οι οποίοι θα έπρεπε να προβλέπονται λογιστικά.

Οι τράπεζες κατά τεκμήριο καταβάλλουν εργοδοτικές εισφορές σε ταμείο, το οποίο έχει ιδρυθεί για κάθε τράπεζα για την παροχή συντάξεων στους υπαλλήλους της. Οι εισφορές αυτές καταχωρούνται ως έξοδο με την καταβολή, ενώ τυχόν ελλείμματα καλύπτονται επίσης ταμειακά.

ΥΠΕΡΑΞΙΑ ΑΠΟ ΕΞΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ

ΔΛΠ

Το ΔΛΠ 22 ορίζει όλες τις πράξεις συγχωνεύσεων και εξαγορών ως “εξαγορές” (acquisitions) με άμεση αναγνώριση της υπεραξίας (goodwill) που προκύπτει ως διαφορά μεταξύ του τιμήματος που πληρώθηκε ή ανταλλάχθηκε και το αντίστοιχο ποσοστό της καθαρής θέσης της εταιρείας που αγοράστηκε, εκφρασμένα σε αγοραίες αξίες (fair value). Για να αναγνωριστεί μία συγχώνευση ως “pooling of interests” πρέπει να συντρέχουν οι εξής τρεις προϋποθέσεις ταυτοχρόνως:

- σχετική αναλογία στις αγοραίες αξίες των δύο εμπλεκόμενων εταιρειών
- συνέχιση περίπου του ίδιου ποσοστού ψήφου των εταίρων και στη νέα εταιρεία

ΕΛΠ

Υπάρχουν τρεις (3) νόμοι που διέπουν τις εξαγορές και συγχωνεύσεις, οι οποίοι ουσιαστικά δέχονται το “pooling of interests” ως τρόπο λογιστικοποίησης της συγχώνευσης/εξαγοράς. Σε περίπτωση αναγνώρισης goodwill τότε αυτό αποσβένεται σε 5 χρόνια ισόποσα ή εφάπαξ. Δεν περιλαμβάνονται διατάξεις στον ελληνικό νόμο για αρνητική υπεραξία.

- ανταλλαγή ή συνάθροιση πλειοψηφικών πακέτων από κάθε μία από τις εταιρείες.

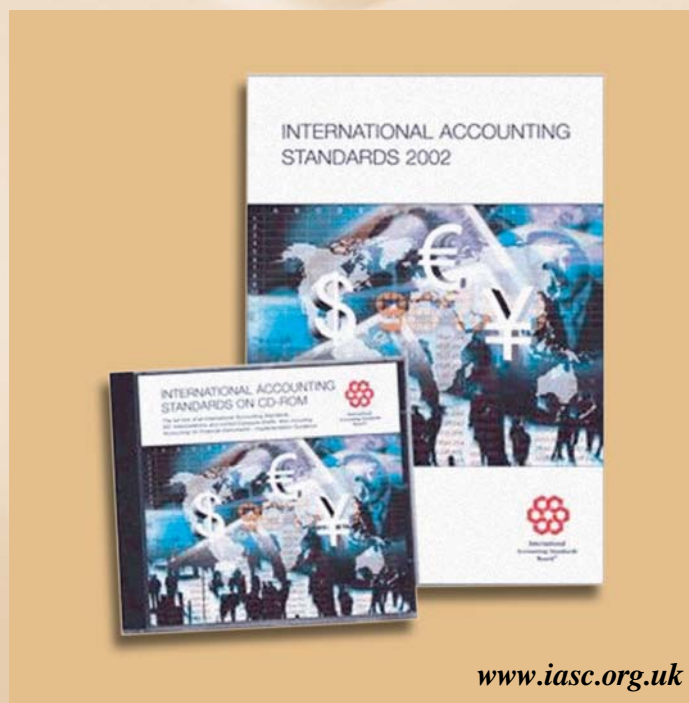
Επίσης όταν δεν είναι δυνατόν να εντοπιστεί ο αγοραστής, τότε η συγχώνευση θεωρείται “pooling of interests”.

Στο “pooling of interests” δεν αναγνωρίζεται υπεραξία (goodwill) λογιστικά.

Η απόσβεση του goodwill γίνεται στην εκτιμώμενη ωφέλιμη ζωή του, η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 20 χρόνια. Κάθε χρόνο γίνεται επανεκτίμηση αυτής και, αν προκύψει διαφορά, τότε λογίζεται ως διόρθωση.

Η φορολογική αναγνώριση της απόσβεσης του goodwill διαφέρει από χώρα σε χώρα.

Η αρνητική υπεραξία [negative goodwill] (που προκύπτει όταν το κόστος απόκτησης των επιμέρους περιουσιακών στοιχείων είναι μικρότερο της πραγματικής αξίας τους) θα πρέπει να μειώνει αναλογικά την αξία των αποκτούμενων στοιχείων. Όταν αυτό δεν είναι δυνατόν, η διαφορά που προκύπτει χαρακτηρίζεται ως αρνητική υπεραξία και απεικονίζεται αφαιρετικά του ενεργητικού.

I

(Πράξεις για την ισχύ των οποίων απαιτείται δημοσίευση)

**ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 1606/2002 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
της 19ης Ιουλίου 2002
για την εφαρμογή διεθνών λογιστικών προτύπων**

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη:

τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, και ιδίως το άρθρο 95 παράγραφος 1,

την πρόταση της Επιτροπής⁽¹⁾,

τη γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής⁽²⁾,

Αποφασίζοντας σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 251 της συνθήκης⁽³⁾,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

- (1) Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας που πραγματοποιήθηκε στις 23 και 24 Μαρτίου 2000 τόνισε την ανάγκη να επιταχυνθεί η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, ζήτησε να τεθεί σε εφαρμογή το σχέδιο δράσης της Επιτροπής για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες μέχρι το 2005 και κάλεσε την Επιτροπή να λάβει μέτρα για τη βελτίωση της συγκρισιμότητας των οικονομικών καταστάσεων των εταιρειών που είναι εισηγμένες σε χρηματιστήριο.
- (2) Προκειμένου να συμβάλλουν στην καλύτερη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, πρέπει να καταστεί υποχρεωτικό για τις εισηγμένες στο χρηματιστήριο εταιρείες να εφαρμόζουν μία ενιαία και υψηλής ποιότητας δέσμη διεθνών λογιστικών προτύπων για την κατάρτιση των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων τους. Είναι επίσης σημαντικό τα πρότυπα χρηματοοικονομικής πληροφόρησης που εφαρμόζουν οι κοινοτικές εταιρείες οι οποίες συμμετέχουν στις χρηματοπιστωτικές αγορές να είναι αποδεκτά σε διεθνές επίπεδο και να αποτελούν πράγματι παγκόσμια πρότυπα. Τούτο προϋποθέτει μεγαλύτερη σύγκλιση των λογιστικών προτύπων που χρησιμοποιούνται σήμερα διεθνώς με απώτερο στόχο την επίτευξη μιας ενιαίας δέσμης παγκόσμιων λογιστικών προτύπων.
- (3) Η οδηγία 78/660/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Ιουλίου 1978, περί των ετήσιων λογαριασμών εταιρειών ορισμένων μορφών⁽⁴⁾, η οδηγία 83/349/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 1983, για τους ενοποιημένους λογαρια-

σμούς⁽⁵⁾, η οδηγία 86/635/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 8ης Δεκεμβρίου 1986, για τους ετήσιους και ενοποιημένους λογαριασμούς των τραπεζών και λοιπών άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων⁽⁶⁾ και η οδηγία 91/674/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1991, για τους ετήσιους και τους ενοποιημένους λογαριασμούς των ασφαλιστικών επιχειρήσεων⁽⁷⁾, αφορούν επίσης τις κοινοτικές εταιρείες οι οποίες είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο. Οι υποχρεώσεις πληροφόρησης που προβλέπουν οι οδηγίες αυτές δεν μπορούν να εξασφαλίσουν το υψηλό επίπεδο διαφάνειας και συγκρισιμότητας της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης όλων των εισηγμένων στο χρηματιστήριο κοινοτικών εταιρειών έτσι ώστε να καταστεί αναγκαία προϋπόθεση για την οικοδόμηση μιας ολοκληρωμένης κεφαλαιαγοράς, η οποία να λειτουργεί αποτελεσματικά, ομαλά και αποδοτικά. Θα πρέπει, συνεπώς, να συμπληρωθεί το νομικό πλαίσιο που ισχύει για τις εισηγμένες στο χρηματιστήριο εταιρείες.

- (4) Στόχος του παρόντος κανονισμού είναι να συμβάλει στην αποτελεσματική και αποδοτική λειτουργία της κεφαλαιαγοράς. Η προστασία των επενδυτών και η διατήρηση κλίματος εμπιστοσύνης στις χρηματοπιστωτικές αγορές συνιστούν άλλη μια σημαντική πτυχή της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς στον τομέα αυτόν. Ο παρών κανονισμός ενισχύει την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων στην εσωτερική αγορά και βοηθά τις κοινοτικές εταιρείες να ανταγωνίζονται σε ισότιμη βάση για την εξεύρεση διαθέσιμων χρηματοοικονομικών πόρων τόσο στις κοινοτικές όσο και στις διεθνείς κεφαλαιαγορές.
- (5) Για την ανταγωνιστικότητα των κοινοτικών κεφαλαιαγορών, είναι σημαντικό να επιτευχθεί σύγκλιση των προτύπων που χρησιμοποιούνται στην Ευρώπη για την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων με διάφορα διεθνή λογιστικά πρότυπα, που μπορούν να χρησιμοποιούνται παγκοσμίως για τις διασυνοριακές συναλλαγές ή την εισαγωγή σε χρηματιστήριο, οπούδήποτε στον κόσμο.
- (6) Στις 13 Ιουνίου 2000, η Επιτροπή δημοσίευσε την ανακοίνωσή της «Στρατηγική χρηματοοικονομικής πληροφόρησης της ΕΕ: η μελλοντική πορεία», με την οποία προτάθηκε να καθιερωθεί, το αργότερο μέχρι το 2005, η κατάρτιση των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων όλων των

⁽¹⁾ ΕΕ C 154 Ε της 29.5.2001, σ. 285.

⁽²⁾ ΕΕ C 260 της 17.9.2001, σ. 86.

⁽³⁾ Γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 12ης Μαρτίου 2002 (δεν έχει ακόμα δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα) και απόφαση του Συμβουλίου της 7ης Ιουνίου 2002.

⁽⁴⁾ ΕΕ L 222 της 14.8.1978, σ. 11· οδηγία όπως τροποποιήθηκε τελευταία από την οδηγία 2001/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 283 της 27.10.2001, σ. 28).

⁽⁵⁾ ΕΕ L 193 της 18.7.1983, σ. 1· οδηγία όπως τροποποιήθηκε τελευταία από την οδηγία 2001/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

⁽⁶⁾ ΕΕ L 372 της 31.12.1986, σ. 1· οδηγία όπως τροποποιήθηκε τελευταία από την οδηγία 2001/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

⁽⁷⁾ ΕΕ L 374 της 31.12.1991, σ. 7.

εισηγμένων σε χρηματιστήριο εταιρειών της Κοινότητας βάσει μιας ενιαίας δέσμης λογιστικών προτύπων, δηλαδή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (ΔΛΠ).

- (7) Τα διεθνή λογιστικά πρότυπα (ΔΛΠ) εκπονούνται από την Επιτροπή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (ΕΔΛΠ), σκοπός της οποίας είναι η δημιουργία μιας ενιαίας δέσμης παγκόσμιων λογιστικών προτύπων. Επ' ευκαιρία της αναδιάρθρωσης της ΕΔΛΠ, το νέο διοικητικό συμβούλιο της επιτροπής αυτής, με μία από τις πρώτες αποφάσεις που έλαβε την 1η Απριλίου 2001, μετονόμασε την ΕΔΛΠ σε Οργανισμό Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (ΟΔΛΠ), και, στο μέλλον, όσον αφορά τα διεθνή λογιστικά πρότυπα, τα ΔΛΠ μετονομάζονται σε Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (ΔΠΧΠ). Τα πρότυπα αυτά θα πρέπει, κατά το δυνατόν και εφόσον εξασφαλίζουν ένα υψηλό επίπεδο διαφάνειας και συγκρισιμότητας των οικονομικών εκθέσεων στην Κοινότητα, να καταστούν υποχρεωτικά προς χρήση, από όλες τις κοινοτικές εταιρείες οι οποίες είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο.
- (8) Τα μέτρα που είναι αναγκαία για την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού θα πρέπει να θεσπισθούν βάσει της απόφασης 1999/468/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1999, για τον καθορισμό των όρων άσκησης των εκτελεστικών αρμοδιοτήτων που ανατίθενται στην Επιτροπή⁽¹⁾ και λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τη δήλωση της Επιτροπής, της 5ης Φεβρουαρίου 2002, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με την εφαρμογή της νομοθεσίας για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες.
- (9) Για την έγκριση ενός διεθνούς λογιστικού προτύπου το οποίο θα εφαρμόζεται στην Κοινότητα, το πρότυπο είναι ανάγκη, καταρχήν, να ανταποκρίνεται στη βασική απαίτηση που διέπει τις προαναφερόμενες οδηγίες του Συμβουλίου, δηλαδή η εφαρμογή του να οδηγεί σε μια πραγματική και αμερόληπτη απεικόνιση της χρηματοοικονομικής κατάστασης και των επιδόσεων μιας επιχείρησης. Η αρχή αυτή εξετάζεται υπό το φως των προαναφερθεισών οδηγιών του Συμβουλίου χωρίς να επιβάλλει μια αυστηρή συμμόρφωση προς καθεμιά από τις διατάξεις των οδηγιών αυτών. Εν συνεχεία, σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 17ης Ιουλίου 2002, το πρότυπο αυτό πρέπει να προάγει το ευρωπαϊκό δημόσιο συμφέρον και, τέλος, να ανταποκρίνεται σε θεμελιώδη κριτήρια όσον αφορά την ποιότητα των πληροφοριών που απαιτούνται για τις οικονομικές καταστάσεις ώστε να είναι εύχρηστες.
- (10) Μια τεχνική επιτροπή λογιστικών θεμάτων θα πρέπει να παρέχει υποστήριξη και εμπειρογνημοσύνη στην Επιτροπή κατά την αξιολόγηση των διεθνών λογιστικών προτύπων.
- (11) Ο μηχανισμός έγκρισης θα πρέπει να κινείται γρήγορα όταν προτείνονται διεθνή λογιστικά πρότυπα και ταυτόχρονα να αποτελεί για τους κυρίως ενδιαφερομένους, ιδίως για τους εθνικούς φορείς καθορισμού λογιστικών προτύπων, τους φορείς εποπτείας στον τομέα των κινητών αξιών, των τραπεζών και των ασφαλειών, τις κεντρικές τράπεζες, συμπεριλαμβανομένης της ΕΚΤ, τον κλάδο των λογιστών και όσους καταρτίζουν και χρησιμοποιούν λογαριασμούς, ένα μέσο διαλόγου, μελέτης και ανταλλαγής πληροφοριών γύρω από

τα διεθνή λογιστικά πρότυπα. Ο μηχανισμός έγκρισης θα πρέπει να αποτελεί μέσο για την ανάπτυξη κοινής αντίληψης όσον αφορά τα εγκεκριμένα διεθνή λογιστικά πρότυπα στην Κοινότητα.

- (12) Σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, τα μέτρα που προβλέπονται στον παρόντα κανονισμό τα οποία απαιτούν από τις εισηγμένες στο χρηματιστήριο εταιρείες να εφαρμόζουν μια ενιαία δέση διεθνών λογιστικών προτύπων, είναι απαραίτητα για την επίτευξη του στόχου της συμβολής στην αποτελεσματική και αποδοτική λειτουργία των κοινοτικών κεφαλαιαγορών και, κατ' επέκταση, στην ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς.
- (13) Σύμφωνα με την ίδια αρχή, είναι απαραίτητο να δοθεί στα κράτη μέλη η δυνατότητα να επιτρέπουν ή να επιβάλλουν, στις εισηγμένες στο χρηματιστήριο εταιρείες, να καταρτίζουν τους ετήσιους λογαριασμούς τους βάσει διεθνών λογιστικών προτύπων που υιοθετούνται με τη διαδικασία που θεσπίζει ο παρών κανονισμός. Τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να αποφασίζουν κατά πόσον θα επεκτείνουν την υποχρεωτική ή προαιρετική εφαρμογή διεθνών λογιστικών προτύπων και σε άλλες εταιρείες όσον αφορά την κατάρτιση των ενοποιημένων και/ή των ετήσιων λογαριασμών τους.
- (14) Προκειμένου να διευκολύνεται η ανταλλαγή απόψεων και να παρέχεται η δυνατότητα στα κράτη μέλη να συντονίζουν τις θέσεις τους, η Επιτροπή θα πρέπει να ενημερώνει κατά διαστήματα την κανονιστική επιτροπή λογιστικών θεμάτων σχετικά με τα δρομολογούμενα σχέδια, τα έγγραφα εργασίας, τις περιληπτικές εκθέσεις, για συγκεκριμένα θέματα και τα σχέδια εκθέσεων τα οποία εκδίδονται από τον ΟΔΛΠ, καθώς και για τις προκύπτουσες τεχνικές εργασίες της τεχνικής επιτροπής λογιστικών θεμάτων. Είναι επίσης σημαντικό να ενημερώνεται η κανονιστική επιτροπή λογιστικών θεμάτων εγκαίρως σε περίπτωση που η Επιτροπή προτίθεται να μην προτείνει την υιοθέτηση ενός διεθνούς λογιστικού προτύπου.
- (15) Κατά τις συζητήσεις και κατά την επεξεργασία των θέσεων που θα πρέπει να λαμβάνονται για τα έγγραφα που εκδίδονται από τον ΟΔΛΠ στη διαδικασία εκπόνησης διεθνών λογιστικών προτύπων (IFRS και SIC-IFRIC), η Επιτροπή θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τη σημασία που έχει η αποφυγή ανταγωνιστικών μειονεκτημάτων για τις ευρωπαϊκές εταιρείες που ασκούν δραστηριότητα στην παγκόσμια αγορά και, στο μέγιστο δυνατό βαθμό, τις απόψεις που εκφράζονται από τις αντιπροσωπείες στην κανονιστική επιτροπή λογιστικών θεμάτων. Η Επιτροπή θα εκπροσωπείται στα καταστατικά όργανα του ΟΔΛΠ.
- (16) Ένα πρόσφορο και αυστηρό καθεστώς επιβολής είναι ουσιώδους σημασίας για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των επενδυτών στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Δυνάμει του άρθρου 10 της συνθήκης, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε να εξασφαλίζουν τη συμμόρφωση προς τα διεθνή λογιστικά πρότυπα. Η Επιτροπή προτίθεται να βρίσκεται σε επαφή με τα κράτη μέλη, κυρίως μέσω της Επιτροπής Ρυθμιστικών Αρχών των Αγορών Κινητών Αξιών (CESR), με σκοπό την ανάπτυξη κοινής προσέγγισης επιβολής των προτύπων.

⁽¹⁾ ΕΕ L 184 της 17.7.1999, σ. 23.

- (17) Επιπλέον, είναι σημαντικό να επιτρέπεται στα κράτη μέλη να αναστέλλουν την εφαρμογή ορισμένων διατάξεων μέχρι το 2007 όσον αφορά τις εισηγμένες στο χρηματιστήριο εταιρείες, τόσο στην Κοινότητα όσο και σε οργανωμένη αγορά τρίτης χώρας, οι οποίες εφαρμόζουν ήδη μια άλλη δέσμη διεθνώς αποδεκτών προτύπων ως πρωτογενή βάση για τους ενοποιημένους λογαριασμούς τους, καθώς επίσης και για εταιρείες των οποίων μόνο οι χρεωστικοί τίτλοι είναι εισηγμένοι στο χρηματιστήριο. Είναι ωστόσο καίριας σημασίας να εφαρμοσθούν, το αργότερο μέχρι το 2007, τα ΔΑΠ ως ενιαία δέσμη διεθνών λογιστικών προτύπων παγκοσμίως για όλες τις κοινοτικές εταιρείες που είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο σε οργανωμένη αγορά της Κοινότητας.
- (18) Προκειμένου να δοθεί στα κράτη μέλη και στις εταιρείες η δυνατότητα να προβούν στις προσαρμογές που είναι αναγκαίες για να καταστήσουν δυνατή την εφαρμογή διεθνών λογιστικών προτύπων, ορισμένες από τις διατάξεις είναι ανάγκη να τεθούν σε εφαρμογή το 2005. Θα πρέπει να θεσπισθούν κατάλληλες διατάξεις για την, για πρώτη φορά, εφαρμογή των ΔΑΠ από εταιρείες, ως συνέπεια της ενάρξεως ισχύος του παρόντος κανονισμού. Οι εν λόγω διατάξεις θα πρέπει να καταρτισθούν σε διεθνές επίπεδο προκειμένου να εξασφαλισθεί η αναγνώριση των υιοθετούμενων λύσεων παγκοσμίως,

ΕΞΕΔΩΣΑΝ ΤΟΝ ΠΑΡΟΝΤΑ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ:

Άρθρο 1

Στόχος

Ο παρών κανονισμός στοχεύει στην υιοθέτηση και τη χρήση διεθνών λογιστικών προτύπων στην Κοινότητα προκειμένου να εναρμονισθούν οι χρηματοοικονομικές πληροφορίες που παρουσιάζονται από τις εταιρείες που αναφέρονται στο άρθρο 4, ούτως ώστε να εξασφαλισθεί ένα υψηλό επίπεδο διαφάνειας και συγκρισιμότητας των οικονομικών καταστάσεων και, ως εκ τούτου, η αποτελεσματική λειτουργία των κεφαλαιαγορών της Κοινότητας και της εσωτερικής αγοράς.

Άρθρο 2

Ορισμοί

Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, ως «διεθνή λογιστικά πρότυπα» νοούνται τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΑΠ), τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (ΔΠΧΠ) και οι συναφείς ερμηνείες (ερμηνείες της SIC-ΔΠΧΠ), οι μεταγενέστερες τροποποιήσεις των εν λόγω προτύπων και συναφών ερμηνειών καθώς και τα μελλοντικά πρότυπα και συναφείς ερμηνείες που θα εκδώσει ή θα δημοσιεύσει στο μέλλον ο Οργανισμός Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (ΟΔΑΠ).

Άρθρο 3

Υιοθέτηση και χρήση διεθνών λογιστικών προτύπων

1. Σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 6 παράγραφος 2, η απόφαση ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής στην Κοινότητα διεθνών λογιστικών προτύπων λαμβάνεται από την Επιτροπή.

2. Τα διεθνή λογιστικά πρότυπα μπορούν να υιοθετούνται μόνον εφόσον:

- δεν είναι αντίθετα προς την αρχή του άρθρου 2 παράγραφος 3 της οδηγίας 78/660/ΕΟΚ και του άρθρου 16 παράγραφος 3 της οδηγίας 83/349/ΕΟΚ, και προάγουν το ευρωπαϊκό δημόσιο συμφέρον, και
- πληρούν τα κριτήρια της κατανοησιμότητας, της συνέπειας, της αξιοπιστίας και της συγκρισιμότητας που απαιτούνται για τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση που είναι αναγκαία για τη λήψη οικονομικών αποφάσεων και την αξιολόγηση της επιστάσεως της διαχείρισης.

3. Το αργότερο έως τις 31 Δεκεμβρίου 2002, η Επιτροπή, βάσει της διαδικασίας που προβλέπεται στο άρθρο 6 παράγραφος 2, λαμβάνει απόφαση ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής στην Κοινότητα των εν χρήσει διεθνών λογιστικών προτύπων κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος κανονισμού.

4. Τα υιοθετούμενα διεθνή λογιστικά πρότυπα δημοσιεύονται εξ ολοκλήρου σε καθεμία από τις επίσημες γλώσσες της Κοινότητας, υπό τύπον κανονισμού της Επιτροπής, στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*.

Άρθρο 4

Ενοποιημένοι λογαριασμοί εισηγμένων στο χρηματιστήριο εταιρειών

Για κάθε οικονομικό έτος που αρχίζει από την 1η Ιανουαρίου 2005 και εφεξής, οι εταιρείες που διέπονται από το δικαίο ενός κράτους μέλους καταρτίζουν τους ενοποιημένους λογαριασμούς τους σύμφωνα με τα διεθνή λογιστικά πρότυπα που υιοθετούνται βάσει της διαδικασίας που προβλέπεται στο άρθρο 6 παράγραφος 2, εάν, κατά την ημερομηνία κλεισίματος του ισολογισμού τους, οι τίτλοι τους είναι δεκτοί προς διαπραγμάτευση σε οργανωμένη αγορά οιοδήποτε κράτους μέλους κατά την έννοια του άρθρου 1 σημείο 13 της οδηγίας 93/22/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 10ης Μαΐου 1993, σχετικά με τις επενδυτικές υπηρεσίες στον τομέα των κινητών αξιών⁽¹⁾.

Άρθρο 5

Δυνατότητες όσον αφορά τους ετήσιους λογαριασμούς και τις μη εισηγμένες στο χρηματιστήριο εταιρείες

Τα κράτη μέλη δύνανται να επιτρέπουν ή να υποχρεώνουν:

- α) τις εταιρείες που αναφέρονται στο άρθρο 4 να καταρτίζουν τους ετήσιους λογαριασμούς τους,
- β) τις άλλες εταιρείες, πλην εκείνων που αναφέρονται στο άρθρο 4, να καταρτίζουν τους ενοποιημένους ή/και τους ετήσιους λογαριασμούς τους,

σύμφωνα με τα διεθνή λογιστικά πρότυπα που υιοθετούνται βάσει της διαδικασίας που προβλέπεται στο άρθρο 6 παράγραφος 2.

Άρθρο 6

Διαδικασία επιτροπής

1. Η Επιτροπή επικουρείται από μια κανονιστική επιτροπή λογιστικών θεμάτων, αναφερόμενη στο εξής ως «επιτροπή».
2. Οσάκις γίνεται αναφορά στην παρούσα παράγραφο, ισχύουν τα άρθρα 5 και 7 της απόφασης 1999/468/ΕΚ, τηρουμένων των διατάξεων του άρθρου 8 της ίδιας απόφασης.

⁽¹⁾ ΕΕ L 141 της 11.6.1993, σ. 27· οδηγία όπως τροποποιήθηκε τελευταία από την οδηγία 2000/64/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 290 της 17.11.2000, σ. 27).

Η προθεσμία η οποία ορίζεται στο άρθρο 5 παράγραφος 6 της απόφασης 1999/468/ΕΚ καθορίζεται σε τρεις μήνες.

3. Η επιτροπή θεσπίζει τον εσωτερικό της κανονισμό.

Άρθρο 7

Ενημέρωση και συντονισμός

1. Η Επιτροπή διατηρεί τακτικές επαφές με την επιτροπή σχετικά με την πρόοδο των δρομολογούμενων προγραμμάτων του ΟΔΑΠ και τα τυχόν σχετικά έγγραφα που εκδίδονται από τον ΟΔΑΠ προκειμένου να συντονίζει τις θέσεις και να διευκολύνει τις συζητήσεις σχετικά με την υιοθέτηση προτύπων που ενδέχεται να προκύψουν από τα εν λόγω προγράμματα και έγγραφα.

2. Η Επιτροπή ενημερώνει δεόντως και εγκαίρως την επιτροπή για την πρόθεσή της να μην προτείνει την υιοθέτηση συγκεκριμένου προτύπου.

Άρθρο 8

Κοινοποίηση

Τα κράτη μέλη ανακοινώνουν αμέσως στην Επιτροπή και στα υπόλοιπα κράτη μέλη τα μέτρα που λαμβάνουν δυνάμει του άρθρου 5.

Άρθρο 89

Μεταβατικές διατάξεις

Κατά παρέκκλιση από το άρθρο 4, τα κράτη μέλη μπορούν να ορίζουν ότι οι απαιτήσεις του άρθρου 4 εφαρμόζονται μόνον για

κάθε οικονομικό έτος που αρχίζει την ή αμέσως μετά την 1η Ιανουαρίου 2007, για τις εταιρείες:

α) των οποίων μόνον οι χρεωστικοί τίτλοι είναι εισηγμένοι σε οργανωμένη αγορά οιοδήποτε κράτους μέλους κατά την έννοια του άρθρου 1 σημείο 13 της οδηγίας 93/22/ΕΟΚ, ή

β) των οποίων οι τίτλοι είναι δεκτοί για απ' ευθείας πώληση στο κοινό σε κράτος μη μέλος, και οι οποίοι, προς το σκοπό αυτό, χρησιμοποιούν διεθνώς αποδεκτά πρότυπα από την αρχή ενός οικονομικού έτους που έχει αρχίσει πριν από τη δημοσίευση του παρόντος κανονισμού στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Άρθρο 10

Ενημέρωση και ανασκόπηση

Η Επιτροπή προβαίνει σε ανασκόπηση της λειτουργίας του παρόντος κανονισμού και υποβάλλει σχετική έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο το αργότερο την 1η Ιουλίου 2007.

Άρθρο 11

Έναρξη ισχύος

Ο παρών κανονισμός αρχίζει να ισχύει την τρίτη ημέρα από τη δημοσίευσή του στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Ο παρών κανονισμός είναι δεσμευτικός ως προς όλα τα μέρη του και ισχύει άμεσα σε κάθε κράτος μέλος.

Βρυξέλλες, 19 Ιουλίου 2002.

Για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Ο Πρόεδρος

P. COX

Για το Συμβούλιο

Ο Πρόεδρος

T. PEDERSEN

ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

Θεσμικές πτυχές της εποπτείας του χρηματοπιστωτικού συστήματος μετά την εισαγωγή του ευρώ

CHARLES A. E. GOODHART

Καθηγητής London School of Economics

Είμαι περήφανος για το γεγονός ότι, εδώ και 35 περίπου χρόνια, συνδέομαι με την Τράπεζα της Αγγλίας, με τη μία ή την άλλη ιδιότητα. Είμαι σχεδόν το ίδιο περήφανος που η σχέση αυτή δεν περιορίσε ποτέ τη δυνατότητά μου να εκφράζω τις προσωπικές μου απόψεις, είτε αυτές ευθυγραμμίζονται είτε όχι, με εκείνες της Τράπεζας. Και αυτά που θα ακούσετε απόψε είναι απόψεις δικές μου και όχι της Τράπεζας.

Ενα από τα σημαντικότερα επεισόδια της αγγλικής ιστορίας ήταν ο εμφύλιος πόλεμος ανάμεσα στο Κοινοβούλιο και το Στέμμα, στα μέσα του 16ου αιώνα, που κορυφώθηκε με την εκτέλεση του τότε βασιλιά Κάρολου Α'. Όπως αναφέρει το χιουμοριστικό ιστορικό βιβλίο (το 1066 και λοιπά), οι Στρογγυλοκέφαλοι Κοινοβουλευτικοί ήταν αποκρουστικοί, αλλά είχαν δίκιο, οι Βασιλόφρονες ήταν ρομαντικοί, αλλά είχαν άδικο.

Κατά την άποψή μου, θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί περίπου το ίδιο για τη διαμάχη ανάμεσα στους (κυρίως Γάλλους) “μονεταριστές” – υπέρμαχους του ενιαίου νομίσματος – και τους Γερμανούς οικονομολόγους για την ανάπτυξη του μακροοικονομικού συστήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αν και στην περίπτωση αυτή η ρομαντική πλευρά, που έχει άδικο, κερδίζει προσωρινά. Οι μονεταριστές στο πλαίσιο αυτό δεν έχουν καμία σχέση με τους μονεταριστές του Σικάγου. Ο μονεταρισμός αλά γαλλικά σημαίνει μάλλον ότι προωθείται η νομισματική ενοποίηση, το σύστημα του ευρώ, θεωρώντας ότι αυτό θα ενισχύσει και μάλιστα θα ασκήσει πίεση

για ευρύτερη συνεργασία, ομοσπονδιακή δομή και ενοποίηση σε άλλους συμπληρωματικούς τομείς, ειδικότερα τη δημοσιονομική πολιτική και τη δημοκρατική πολιτική νομιμοποίηση. Όπως γνωρίζετε, η αντίθετη άποψη της γερμανικής Bundesbank ήταν ότι η νομισματική ένωση πρέπει να είναι το επιστέγασμα, το κλειδί που συμπληρώνει το τόξο, όταν υπάρχει επαρκής αντιστήριξη από ένα πολύ πιο ενοποιημένο και συγκεντρωτικό σύνολο ευρωπαϊκών δημοσιονομικών πολιτικών αφενός και δημοκρατικών πολιτικών μηχανισμών αφετέρου.

Στην προκειμένη περίπτωση, όπως γνωρίζετε, οι Γάλλοι μονεταριστές πέτυχαν εν μέρει λόγω σύμπτωσης προσωπικοτήτων, δηλαδή του ουσιαστικού ρόλου του Ζακ Ντελόρ, και εν μέρει λόγω ιστορικών συμπτώσεων, ειδικότερα επειδή ο Κολ χρειαζόταν τη βοήθεια του Μιτεράν για την επανένωση της Γερμανίας και συμφώνησε, σε αντάλλαγμα, να παραδώσει τη Γερμανία και, με μεγαλύτερη δυσκολία, την Bundesbank, υπό τον όρο ότι η γερμανική κεντρική τράπεζα θα έκτιζε την ΕΚΤ κατά τη δική της εικόνα.

Η διάζευξη που προέκυψε ανάμεσα σε μια ενιαία νομισματική πολιτική και στις δημοσιονομικές πολιτικές που χαράσσονταν και ελέγχονταν ακόμη σε εθνικό επίπεδο, μπορεί να οδηγήσει σε μακρο-πολιτικές συγκρούσεις, οι οποίες υπόκεινται στους περιορισμούς του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης του Αμστερνταμ, τους οποίους συνέλαβε ο Γερμανός υπουργός Οικονομικών Waigel. Οι δυσκολίες που επακολούθησαν στο μακρο-πολιτικό τομέα είναι έντονα εμφανείς σήμερα στην Ευρώπη, αλλά αυτό δεν είναι το θέμα της αποψινής ομιλίας μου.

Αντίθετα, αυτό που θέλω να υποστηρίξω είναι ότι η διάζευξη αυτή ανάμεσα στην ενιαία νομισματική πολιτική και την αποκεντρωμένη δημοσιονομική πολιτική δημιουργεί ανάλογα προβλήματα και εντάσεις σε επίπεδο οργάνωσης και διάρθρωσης του ευρωπαϊκού συστήματος εποπτείας και ρύθμισης. Έτσι με έναν ενιαίο νομισματικό χώρο, τη ζώνη του ευρώ, και μία ενιαία νομισματική πολιτική που εφαρμόζεται από το ενοποιημένο ευρωπαϊκό σύστημα κεντρικών τραπεζών, υπάρχει μια εθνική, τακτική και λογική προτίμηση για ένα ενιαίο εποπτικό και ρυθμιστικό σύστημα και συντονισμένο μηχανισμό πρόληψης και επίλυσης των κρίσεων.

Το πρόβλημα εδώ είναι ότι η επίλυση των κρίσεων αποδεικνύεται συχνά – ή μάλλον συνήθως – δαπανηρή. Η κρίση μπορεί να εμφανιστεί αρχικά ως έλλειψη ρευστότητας και όταν πρόκειται πράγματι καθαρά και μόνο για κρίση ρευστότητας, αντιμετωπίζεται με τη δημιουργία ρευστότητας από την κεντρική τράπεζα που ενεργεί μόνη της.

Είναι γεγονός ότι μια κεντρική τράπεζα μπορεί να παράσχει ρευστότητα και, στις μάλλον σπάνιες περιπτώσεις όπου δεν τίθεται θέμα δυνητικής αφερεγγυότητας, μπορεί να αντιμετωπίσει την κατάσταση μόνη της. Η 11η Σεπτεμβρίου, προηγουμένως η περίπτωση της Bank of New York και η περίοδος Σεπτεμβρίου/Οκτωβρίου 1998 υπήρξαν τέτοιες περιπτώσεις. Υπό κανονικές συνθήκες ωστόσο οι αγορές αντιμετωπίζουν μόνες τους ιδιοσυγκρασιακές περιπτώσεις αμιγούς έλλειψης ρευστότητας. Συνήθως, όταν οργανισμοί που πάσχουν από έλλειψη ρευστότητας λύνουν τα προβλήματά τους μέσω της χρηματαγοράς, αυτό γίνεται επειδή υπάρχουν υποψίες ή φήμες περί πιθανής αφερεγγυότητας. Γενικά είναι πολύ δύσκολο στην αρχή μιας κρίσης να γίνει σαφής διάκριση ανάμεσα σε έλλειψη ρευστότητας και αφερεγγυότητα.

Μια κεντρική τράπεζα μπορεί να δημιουργήσει ρευστότητα, αλλά δεν μπορεί να εξασφαλίσει νέα έγχυση κεφαλαίων. Μόνο η δημοσιονομική αρχή μπορεί να το κάνει αυτό. Όπως ανέφερε ο Tommaso Padoa-Schioppa σε μία παρουσίαση στο συνέδριο της ΕΚΤ για τη χρηματοοικονομική σταθερότητα τον περασμένο μήνα: “Το σχήμα της επίλυσης κρίσεων στις διάφορες χώρες ήταν επίσης αρκετά όμοιο και όχι μόνο επειδή ο ρόλος των κεντρικών τραπεζών ήταν περιορισμένος, σε σύγκριση με το ρόλο του κράτους και των φορέων του. Ενώ, στις περισσότερες περιπτώσεις, είχε δοθεί κάποια αρχική ενίσχυση ρευστότητας ή συμπληρωματικά δάνεια, ήταν συχνά προφανές από την αρχή ότι το πρόβλημα ήταν η αφερεγγυότητα και όχι η έλλειψη ρευστότητας”.

Το πρόβλημα που διαβλέπω είναι ότι οι περισσότερες οικονομικές κρίσεις, τόσο στο μέλλον όσο και στο παρελθόν, θα συνοδεύονται από κάποια ανησυχία σχετικά με τη φερεγγυότητα και την ανάγκη αποκατάστασης της κεφαλαιακής επάρκειας. Αυτό προφανώς δεν σημαίνει ότι όλες οι δυνητικά αφερέγγυες τράπεζες πρέπει να διασωθούν σε βάρος των φορολογουμένων. Ωστόσο, θα υπάρξουν περιπτώσεις όπου η διάσωση θα φαίνεται ως η βέλτιστη λύση και αυτό θα χρειαστεί να αποφασιστεί από κοινού μεταξύ της κεντρικής τράπεζας και της αρμόδιας δημοσιονομικής αρχής. Εξάλλου, έως ότου προσφύγουν στην κεντρική τράπεζα, οι εμπορικές τράπεζες μπορεί να έχουν ήδη εξαντλήσει τις καλύτερες εξασφαλίσεις τους προκειμένου να πάρουν δάνεια από την αγορά, οπότε η παρέμβαση του τελικού αναχρηματοδοτικού δανειστή θα τείνει να δημιουργήσει κάποιον κίνδυνο για το δημόσιο τομέα, δηλαδή τους φορολογουμένους, τα ταμεία.

Η ανάγκη συνεργασίας μεταξύ της κεντρικής τράπεζας και του δημοσιονομικού ομολόγου της για την αξιολόγηση, την πρόληψη και την επίλυση των οικονομικών κρίσεων είναι πολύ πιο δύσκολη στο σύστημα του ευρώ. Σε άλλες χώρες, η εθνική κεντρική τράπεζα μπορεί να ξεκινήσει συζητήσεις με το Υπουργείο Οικονομικών, που έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιεί τα χρήματα των φορολογουμένων, αν παραστεί ανάγκη, για την αντιμετώπιση εθνικών οικονομικών κρίσεων, αν και οι συνεχιζόμενες δυσκολίες στην Ιαπωνία δείχνουν πόσο προβληματικό μπορεί να είναι αυτό. Στην ευρωζώνη η ΕΚΤ λειτουργεί στο επίπεδο του ευρωσυστήματος, αλλά δεν έχει δημοσιονομικό ομολόγο. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν έχει αρμοδιότητα να διαθέσει κονδύλια από τον κοινοτικό προϋπολογισμό για την επίλυση οικονομικών κρίσεων. Συνεπώς οι αρμόδιες δημοσιονομικές αρχές, με τις οποίες μπορεί να διαπραγματευτεί η ΕΚΤ, αναγκαστικά βρίσκονται σε εθνικό επίπεδο.

Αυτό οδηγεί σε διάζευξη ανάμεσα στις ομοσπονδιακές νομισματικές αρχές και τις εθνικές δημοσιονομικές αρχές. Επί του παρόντος αυτό μπορεί να μην έχει και τόσο σημασία, επειδή οι περισσότεροι διαμεσολαβούντες χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί υπόκεινται σε εθνικό μάλλον παρά σε δι-ευρωπαϊκό έλεγχο. Ετσι οποιαδήποτε οικονομική κρίση θα παραμείνει πιθανώς περιορισμένη κυρίως σε μια χώρα, αντί να εξαπλωθεί στο σύνολο της ευρωζώνης. Πράγματι μια κρίση στην Πορτογαλία, για παράδειγμα, θα έχει πιθανώς μεγαλύτερο αντίκτυπο στο Λονδίνο παρά οπουδήποτε αλλού. Στην περίπτωση αυτή το θέμα του ποιος θα χρειαστεί να αναλάβει το βάρος και να πάρει τις αποφάσεις, μπορεί εύλογα να παραμείνει σε επίπεδο εθνικών αρχών. Ωστόσο η προϋπόθεση αυτή του διαχωρισμού, σε εθνι-

κό πλαίσιο, των διαμεσολαβούντων χρηματοοικονομικών οργανισμών, αρχίζει να μην ισχύει και έχει ήδη εξαφανιστεί σε μεγάλο βαθμό στη Σκανδιναβία – όπου μια από τις μεγάλες τράπεζες, η Nordea, είναι σημαντικός παίκτης σε όλες τις σκανδιναβικές χώρες – και τα εθνικά τραπεζικά συστήματα θα έπρεπε πιθανώς να αντικατασταθούν από θεσμούς πιο πανευρωπαϊκούς. Αν συμβεί αυτό, το θέμα του επιμερισμού του βάρους ανάμεσα στις εθνικές αρχές για την επίλυση των οικονομικών κρίσεων πιθανώς να αποδειχθεί πολύ πιο δύσκολο.

Ο Padoa-Schioppa ισχυρίστηκε, στην προαναφερθείσα παρουσίασή του, ότι η σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος αποτελεί πλέον προβληματισμό για το σύνολο της ευρωζώνης. Όσο όμως οι αρμόδιες δημοσιονομικές αρχές παραμένουν σε εθνικό παρά σε ομοσπονδιακό, ευρωπαϊκό επίπεδο, τα θέματα του ευρώ θα εξακολουθούν να συζητούνται από επιτροπές τύπου Lamfalussy, που θα απαρτίζονται από εκπροσώπους των εθνικών αρχών, όπως συμβαίνει σήμερα και όπου οι ευρωπαϊκοί φορείς, τόσο η ΕΚΤ, όσο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, θα έχουν μάλλον υποστηρικτικό παρά κεντρικό ρόλο. Αυτή ήταν και η ουσιαστική βάση για την επιστολή Brown-Euhel στη Σύνοδο του ECOFIN στο Οβιέντο, στις αρχές αυτού του χρόνου. Αναθέτει την κύρια ευθύνη για την επίλυση των κρίσεων στις δημοσιονομικές και εποπτικές αρχές σε εθνικό επίπεδο και στις συντονιστικές επιτροπές των αρχών αυτών για την αντιμετώπιση των διασυννοριακών θεμάτων. Παρεμπιπτόντως αφήνει τις κεντρικές τράπεζες χωρίς εποπτικές αρμοδιότητες και μεταξύ αυτών την Τράπεζα της Αγγλίας επίσης κάπως στο περιθώριο.

Εγώ προσωπικά αμφιβάλλω ότι οι επιτροπές αυτές των εκπροσώπων των εθνικών αρχών θα έχουν την ικανότητα να μοιραστούν τα βάρη, κάτι που θα είναι όλο και πιο αναγκαίο στο μέλλον, καθώς θα αυξάνεται η διασυννοριακή ενοποίηση των ευρωπαϊκών χρηματοπιστωτικών συστημάτων. Τέτοια προβλήματα επιμερισμού του βάρους μπορεί να αποδειχθούν ιδιαίτερα ακανθώδη και ιδιαίτερα δύσκολα στην αντιμετώπισή τους στα πλαίσια ραγδαίων οικονομικών κρίσεων. Ωστόσο, για να αποκατασταθούν τα πράγματα σε ευρωπαϊκό επίπεδο θα χρειαστεί απαραιτήτως να αντιμετωπιστούν και να επιλυθούν τέτοια θέματα χρηματοοικονομικής δομής και διακυβέρνησης. Εφόσον το σύστημα του ευρώ δεν είναι έτοιμο να αντιμετωπίσει αποφασιστικά το δημοσιονομικό αυτό ζήτημα, δεν διαβλέπω δυνατότητα μεταβολής της παρούσας τάσης να προωθείται ο έλεγχος της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας στην ευρωζώνη μέσα από επιτροπές, στις οποίες συμμετέχουν οι εκπρόσωποι των εθνικών αρχών.

Μετάφραση της ομιλίας που εκφώνησε στην Αίγλη Ζαπτείου, στις 14 Νοεμβρίου 2002, προσκεκλημένος από το Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών.

Για το πρωτότυπο κείμενο βλέπε στην ιστοσελίδα της ΕΕΤ: <http://www.hba.gr> (ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ – ΔΕΛΤΙΑ ΤΥΠΟΥ)

Τραπεζικές κρίσεις και πολιτικές αναδιάρθρωσης του τραπεζικού συστήματος

ΓΙΩΡΓΟΥ Ι. ΠΙΝΤΕΡΗ

Λέκτορας Οικονομικών Επιστημών, University of Illinois

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες η πλειονότητα των αναπτυσσόμενων, αλλά και ανεπτυγμένων, οικονομιών αντιμετώπισε κάποιας μορφής τραπεζική κρίση. Στο σύνολο αυτό συγκαταλέγονται οικονομίες με ανεπτυγμένα χρηματοοικονομικά συστήματα, όπως οι ΗΠΑ, η Σουηδία και η Ιαπωνία, αλλά και οικονομίες με πολύ μικρότερου μεγέθους συστήματα, όπως η Ινδονησία, το Μεξικό και το Κουβέιτ. Οι Lindgren, Garcia and Saal (1996) αναφέρουν πως, κατά την περίοδο 1980-1996, περισσότερες από 130 χώρες, οι οποίες αντιστοιχούσαν περίπου στο 75% των χωρών-μελών του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), αντιμετώπισαν σοβαρά προβλήματα στο τραπεζικό τους σύστημα. Οι τραπεζικές κρίσεις συνεπάγονται ένα υψηλό χρηματικό κόστος για τις οικονομίες των επηρεαζόμενων χωρών. Με βάση την πρόσφατη εμπειρία, το κόστος της εξυγίανσης και αναδιάρθρωσης ενός τραπεζικού συστήματος μετά από μια περίοδο κρίσης κυμάνθηκε μεταξύ 5% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ), για μεγάλου μεγέθους οικονομίες όπως οι ΗΠΑ, έως και 50%, όπως στην περίπτωση του Κουβέιτ το 1991.

Ο όρος “τραπεζική κρίση” (banking crisis) αναφέρεται σε περιπτώσεις τραπεζικών συστημάτων όπου έχουν παρατηρηθεί μαζικές αναλήψεις καταθέσεων (bank runs), πτωχεύσεις αρκετών τραπεζικών ιδρυμάτων ή σημαντικές παρεμβάσεις από τις

εποπτικές αρχές και το κράτος για τη διάσωση τραπεζών. Οι περιπτώσεις αυτές διαχωρίζονται από εκείνες όπου ορισμένα τραπεζικά ιδρύματα χαρακτηρίζονται ως “μη φερέγγυα”, αλλά η έκταση των προβλημάτων στο τραπεζικό σύστημα είναι περιορισμένη. Τέτοια φαινόμενα εμπίπτουν στην κατηγορία των τραπεζικών συστημάτων που αντιμετώπισαν “σημαντικές διαταραχές” (considerable banking distress).

Οι τραπεζικές κρίσεις διαταράσσουν την ομαλή λειτουργία του χρηματοοικονομικού συστήματος με αρνητικές συνέπειες για την πραγματική οικονομία. Οι συνέπειες αυτές είναι εντονότερες στις αναπτυσσόμενες ή αναδυόμενες οικονομίες, όπου οι τράπεζες έχουν κυρίαρχο ρόλο στο χρηματοοικονομικό σύστημα. Στις χώρες αυτές οι τράπεζες ελέγχουν το σύστημα πληρωμών και την παροχή ρευστότητας στην οικονομία, κυρίως λόγω του μικρού μεγέθους των αγορών χρήματος και κεφαλαίου, και κρατούν στα χαρτοφυλάκιά τους ένα σημαντικό ποσοστό του δημόσιου χρέους. Η αυξανόμενη παρουσία των τραπεζών στις οικονομίες των αναδυόμενων χωρών υποδηλώνεται από το γεγονός ότι στις χώρες αυτές οι καταθέσεις έχουν αυξηθεί με ταχύτερους ρυθμούς συγκριτικά με το ΑΕΠ τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Οι αρνητικές επιπτώσεις των τραπεζικών κρίσεων έχουν γίνει αισθητές και στις ανεπτυγμένες χώρες, παρότι τις τάσεις χρηματοοικονομικής αποδιαμεσολάβησης που έλαβαν χώρα εκεί κατά τα τελευταία 10-15 χρόνια (Allen

and Santomero, 1999). Οι χρηματοοικονομικές κρίσεις στη Νοτιοανατολική Ασία και τη Ρωσία κατά την περίοδο 1997-98, καθώς και η πρόσφατη κρίση στην Αργεντινή, απέδειξαν πως μια κρίση στις αναδυόμενες αγορές είναι δυνατό να έχει “αρνητικές επιπτώσεις” (negative spillover effects) και στα τραπεζικά συστήματα των ανεπτυγμένων χωρών, λόγω της αλληλεξάρτησης των οικονομιών στην παγκόσμια οικονομία, που προήλθε από την αυξημένη κίνηση κεφαλαίων στη δεκαετία του '90.

Στόχος του παρόντος άρθρου είναι να παρουσιάσει τα κύρια συμπεράσματα της οικονομικής έρευνας στο πεδίο των τραπεζικών κρίσεων. Συγκεκριμένα, θα παρουσιάσουμε τις κύριες αιτίες των τραπεζικών κρίσεων, τις επιπτώσεις τους στην πραγματική οικονομία και το χρηματοοικονομικό σύστημα, και τη δυνατότητα έγκαιρης πρόβλεψής τους. Επιπλέον, θα εξετάσουμε τα μέτρα που έχουν προταθεί για την αναδιάρθρωση ενός τραπεζικού συστήματος μετά από μια περίοδο κρίσης, καθώς και την αποτελεσματικότητα των μέτρων αυτών.

2 ΟΙ ΚΥΡΙΕΣ ΑΙΤΙΕΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ

Οι περισσότερες τραπεζικές κρίσεις έχουν κοινά αίτια. Όμως η δομή και τα χαρακτηριστικά των τραπεζικών συστημάτων, αλλά και των οικονομιών των αναπτυσσόμενων χωρών προσθέτουν κάποιους ιδιόμορφους παράγοντες στο σύνολο των γενικότερων αιτιών. Οι παράγοντες αυτοί συχνά υπονομεύουν τη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος και οδηγούν το σύστημα σε κρίση. Η οικονομική έρευνα έχει εστιάσει στην εξέταση της ικανότητας του συνόλου των αιτιών αυτών να εξηγούν την εμφάνιση τραπεζικών κρίσεων [βλέπε σχετικά τις μελέτες των Demirguc-Kunt and Detragiache (1998a,b), Honohan (1997), Eichengreen and Rose (1998), Goldstein and Turner (1996), και Goldstein (1997)]. Οι αιτίες των τραπεζικών κρίσεων μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο γενικές κατηγορίες. Πρώτον στις αιτίες που σχετίζονται με το μακροοικονομικό περιβάλλον και δεύτερον σε εκείνες που σχετίζονται με τη διάρθρωση και τη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος.

Μια κοινή αιτία πολλών τραπεζικών κρίσεων είναι η εφαρμογή λανθασμένης μακροοικονομικής πολιτικής. Σε αρκετές περιπτώσεις τραπεζικών κρίσεων, η κρίση ήταν επακόλουθο μιας περιόδου επεκτατικής μακροοικονομικής πολιτικής. Η εφαρμογή, για παράδειγμα, μιας επεκτατικής νομισματικής πολιτικής οδηγεί σε ταχεία αύξηση των τραπεζικών χορηγήσεων και μπορεί να προκαλέσει σοβαρά προβλήματα στον τραπεζικό τομέα, αν υπάρξει ανάγκη απότομης στροφής της πολιτικής αυτής. Συγκεκριμένα, σε περιόδους απελευθέρωσης του τραπεζικού συστήματος, οι τράπεζες έχουν την τάση να αυξάνουν τις χορηγήσεις τους προς τον ιδιωτικό τομέα, λόγω της κατάργησης των δεσμεύσεων στα διαθέσιμα κεφάλαιά τους. Μέρος του τραπεζικού δανεισμού χρησιμοποιείται για κερδοσκοπικούς σκοπούς στις αγορές μετοχών και ακινήτων και φουσκώνει τις τιμές στις αγορές αυτές, με αρνητικές συνέπειες για τον πληθωρισμό. Η στροφή προς μια περιοριστική νομισματική πολιτική, συνήθως για τη συγκράτηση του πληθωρισμού, προκαλεί δραστική πτώση των τιμών των μετοχών και ακινήτων και ταυτόχρονα οδηγεί σε μείωση της οικονομικής δραστηριότητας. Η επιβράδυνση της οικονομίας δυσχεραίνει την αποπληρωμή δανείων τόσο από τα νοικοκυριά όσο και από τις επιχειρήσεις, που συνήθως έχουν σημαντικά συσσωρευμένα χρέη. Οι τράπεζες διαπιστώνουν πως αυξάνονται τα επισφαλή δάνεια (non-performing loans) στα χαρτοφυλάκιά τους και διακυβεύεται η φερεγγυότητά τους. Η χειροτέρευση της θέσης του ενεργητικού των τραπεζών είτε μειώνει την κεφαλαιακή τους επάρκεια, λόγω της ανάγκης κάλυψης των ζημιών από τα επισφαλή δάνεια, είτε δημιουργεί φήμες για τη φερεγγυότητα των τραπεζών που μπορεί να προκαλέσουν έναν τραπεζικό πανικό (banking panic).

Η δεύτερη αιτία βρίσκεται στις απότομες αλλαγές του εξωτερικού μακροοικονομικού περιβάλλοντος, κυρίως στην περίπτωση των αναδυόμενων οικονομιών. Η άνοδος των βραχυπρόθεσμων κεφαλαιακών ροών προς τις αναδυόμενες οικονομίες στη δεκαετία του '90 είχε ως συνέπεια την εξάρτηση των τραπεζικών τους συστημάτων από τις εξελίξεις στην παγκόσμια οικονομία. Σε πολλές ανα-

δυνάμενες οικονομίες, όπου η διαφοροποίηση των εξαγωγών είναι σχετικά περιορισμένη, μια απότομη δυσμενής μεταβολή στους όρους εμπορίου έχει σημαντικές αρνητικές συνέπειες για την κερδοφορία των εξαγωγικών επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις αυτές, που συγκαταλέγονται στην πελατεία των τραπεζών, αδυνατούν να εκπληρώσουν τις δανειακές τους υποχρεώσεις, με αποτέλεσμα οι τράπεζες να επιβαρύνονται με επισφαλή δάνεια. Επίσης η αυξημένη κίνηση βραχυπρόθεσμων κεφαλαίων έχει ως συνέπεια αυξημένες εκροές κεφαλαίων σε περίπτωση ανόδου των ονομαστικών επιτοκίων στις διεθνείς κεφαλαιαγορές. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της τραπεζικής κρίσης στο Μεξικό την περίοδο 1994-95, όπου υπήρξαν σημαντικές εκροές βραχυπρόθεσμων κεφαλαίων κατά τη διάρκεια του 1994, λόγω της ανόδου των ονομαστικών επιτοκίων στις ΗΠΑ, ως αποτέλεσμα της εκεί ακολουθούμενης περιοριστικής νομισματικής πολιτικής. Επιπλέον, στις περιπτώσεις αναδυόμενων οικονομιών με ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων και πολιτική σταθερής συναλλαγματικής ισοτιμίας, οι τράπεζες επιδίωξαν την αύξηση της κερδοφορίας τους, αντλώντας κεφάλαια με χαμηλά επιτόκια από τις διεθνείς χρηματαγορές και δανείζοντάς τα με υψηλότερα επιτόκια στην εγχώρια αγορά. Η πρακτική αυτή ακολουθήθηκε, για παράδειγμα, από αρκετές τράπεζες στην Ταϊλάνδη πριν την κρίση του 1997. Η άνοδος των επιτοκίων στις διεθνείς κεφαλαιαγορές αυξάνει το κόστος δανεισμού για τις εγχώριες τράπεζες, το οποίο κατά σειρά μετακυλίνει στους πελάτες τους, χειροτερεύοντας με αυτό τον τρόπο το πρόβλημα των επισφαλών δανείων στο τραπεζικό σύστημα.

Οι τραπεζικές κρίσεις σχετίζονται και με την εμφάνιση μιας συναλλαγματικής κρίσης. Συγκεκριμένα, ένα καθεστώς σταθερής συναλλαγματικής ισοτιμίας διευκολύνει τη διακίνηση κεφαλαίων, λόγω μειωμένου συναλλαγματικού κινδύνου. Αν υπάρχει διαφορά μεταξύ του επιπέδου των εγχώριων και διεθνών επιτοκίων, οι τράπεζες εκμεταλλεύονται τη σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας, προκειμένου να αποκομίσουν κέρδη μέσω arbitrage. Στην περίπτωση αυτή, μια συναλλαγματική κρίση, συνοδευόμενη από σημαντική υποτί-

μηση του εγχώριου νομίσματος, αυξάνει το κόστος αποπληρωμής των δανείων σε ξένο νόμισμα των εγχώριων τραπεζών και συνεπώς διακυβεύει τη φερεγγυότητά τους. Εναλλακτικά, ένα προβληματικό τραπεζικό σύστημα δύναται να σταθεί αφορμή για κερδοσκοπικές επιθέσεις κατά του εγχώριου νομίσματος. Οι κερδοσκόποι ποντάρουν στην αδυναμία της κεντρικής τράπεζας να προστατεύσει τη σταθερή ισοτιμία μέσω αύξησης των επιτοκίων, διότι τα υψηλότερα επιτόκια προκαλούν ύφεση στην οικονομική δραστηριότητα και εξασθενίζουν περισσότερο το τραπεζικό σύστημα. Από την άλλη πλευρά, ένα καθεστώς σταθερής συναλλαγματικής ισοτιμίας δύναται να σταθεί αιτία αποφυγής μιας τραπεζικής κρίσης. Το επιχείρημα είναι πως η σταθερή ισοτιμία επιβάλλει περισσότερη πειθαρχία στη μακροοικονομική πολιτική, λόγω του κινδύνου απώλειας συναλλαγματικών αποθεμάτων και κατάρρευσης της ισοτιμίας σε περίπτωση συναλλαγματικής κρίσης.

Η δεύτερη κατηγορία παραγόντων που σχετίζονται με την εμφάνιση τραπεζικών κρίσεων αφορά τη διάρθρωση και το πλαίσιο λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος. Σε πολλές χώρες που αντιμετώπισαν τραπεζικές κρίσεις, οι τράπεζες δεν εμφάνιζαν ένα διαφοροποιημένο χαρτοφυλάκιο. Ένα μεγάλο ποσοστό των χορηγήσεών τους ήταν συγκεντρωμένο σε μεμονωμένους τομείς της οικονομίας, όπως στον εξαγωγικό τομέα, σε συγκεκριμένους βιομηχανικούς κλάδους, ή στην αγορά ακινήτων. Η έλλειψη διαφοροποίησης των χορηγήσεων των τραπεζών συνεπάγεται υψηλότερους πιστωτικούς κινδύνους. Επίσης είναι πιθανό τα τραπεζικά ιδρύματα να εμφανίζουν μεγάλη “ασυμβατότητα χρονικής διάρκειας” (maturity mismatch) μεταξύ του ενεργητικού και του παθητικού τους, όπως χαρακτηριστικά συνέβη στις ΗΠΑ με την κρίση των Savings and Loans (S&L) στα τέλη της δεκαετίας του '80. Η ασυμβατότητα αυτή καθιστά τις τράπεζες ιδιαίτερα ευάλωτες στον κίνδυνο επιτοκίου. Μια απότομη επιδείνωση του μακροοικονομικού περιβάλλοντος μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην κεφαλαιακή θέση των τραπεζών εκείνων που δεν έχουν φροντίσει να καλύψουν τους παραπάνω κινδύνους.

Επιπλέον πολλές χώρες εμφάνισαν σοβαρά προβλήματα στο τραπεζικό τους σύστημα ως αποτέλεσμα ελλιπούς προετοιμασίας για την αντιμετώπιση των συνεπειών από την απελευθέρωση του συστήματος. Έχει παρατηρηθεί σε αρκετές χώρες, όπως στη Βραζιλία, τη Χιλή, τη Φιλανδία, το Μεξικό, τη Νορβηγία, τη Σουηδία, την Ινδονησία και τις ΗΠΑ, ότι η απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος ακολουθείται από μια περίοδο ταχείας πιστωτικής επέκτασης και υψηλών πραγματικών επιτοκίων. Οι Kaminsky and Reinhart (1999) αναφέρουν πως σε δείγμα 25 χωρών που αντιμετώπισαν τραπεζικές κρίσεις, οι 18 είχαν απελευθερώσει τα τραπεζικά τους συστήματα κατά τα τελευταία 5 χρόνια πριν την κρίση.

Η αδυναμία των εποπτικών αρχών να προβλέψουν τα πιθανά προβλήματα, να ασκήσουν τη σωστή εποπτεία ή να εφαρμόσουν την υπάρχουσα νομοθεσία για τη λειτουργία του συστήματος είναι ένας άλλος παράγοντας που οδηγεί στην επιδείνωση μιας κρίσης και στην άνοδο του κόστους εξυγίανσης του συστήματος. Σε πολλές περιπτώσεις, ορισμένες τράπεζες κατάφεραν να αποκρύψουν το πραγματικό μέγεθος των προβλημάτων τους για μακρύ χρονικό διάστημα, εκμεταλλευόμενες ένα ελλιπές νομοθετικό, λογιστικό και εποπτικό πλαίσιο. Όμως και σε περιπτώσεις χωρών όπου η ύπαρξη σοβαρών προβλημάτων ήταν γνωστή στις εποπτικές αρχές, παρουσιάστηκε μια αδικαιολόγητη αδράνεια όσον αφορά τη λήψη των προβλεπόμενων μέτρων για την εξυγίανση του τραπεζικού συστήματος. Αυτό συνέβη, όχι μόνο σε αναδυόμενες οικονομίες, όπως για παράδειγμα έδειξε η εμπειρία των πρόσφατων τραπεζικών κρίσεων στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας, αλλά και σε ανεπτυγμένες χώρες, όπως χαρακτηριστικά στην περίπτωση της Ιαπωνίας. Στις περιπτώσεις αυτές, οι εποπτικές αρχές εμφάνισαν μια “ανεκτική στάση” (regulatory forbearance) έναντι των προβληματικών τραπεζών λόγω έλλειψης προστασίας τους από εξωτερικές επιρροές, με σκοπό να μην προβούν στη λήψη έγκαιρων διορθωτικών μέτρων. Η έγκαιρη λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση της χειροτέρευσης της κεφαλαιακής θέσης ορισμένων τραπεζικών ιδρυμάτων είναι αναγκαία, μεταξύ άλλων,

και για την αποφυγή “συστημικών κινδύνων”, οι οποίοι μπορεί να προέλθουν από φήμες που οδηγούν σε μαζικές αναλήψεις καταθέσεων.

Ενας επιπλέον λόγος για την εμφάνιση τραπεζικών κρίσεων σε ορισμένες χώρες ήταν η αυξημένη παρουσία του κράτους στο τραπεζικό σύστημα. Στις περισσότερες αναπτυσσόμενες οικονομίες, αλλά και σε αρκετές ανεπτυγμένες, οι κρατικά ελεγχόμενες τράπεζες κατείχαν κυρίαρχη θέση στο τραπεζικό σύστημα έως την πρόσφατη περίοδο ιδιωτικοποιήσεων που συνέβησαν σε πολλές χώρες. Η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (Goldstein and Turner, 1996) διαπίστωσε πως, σε ένα δείγμα 129 χωρών, στις μισές περίπου χώρες το κράτος κατείχε σημαντικό ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου των τραπεζών. Σε αρκετές οικονομίες, κατά το παρελθόν, το κράτος χρησιμοποίησε το πιστωτικό σύστημα ως μέσο διανομής της πίστης σε συγκεκριμένους τομείς της οικονομίας ή σε συγκεκριμένους βιομηχανικούς κλάδους, με αρνητικές επιπτώσεις για την κερδοφορία των τραπεζών. Έχει επίσης διαπιστωθεί πως η πλειονότητα των κρατικών τραπεζών είναι λιγότερο αποτελεσματική σε σχέση με τις αντίστοιχες ιδιωτικές. Οι τράπεζες υπό κρατικό ιδιοκτησιακό καθεστώς, για παράδειγμα, δεν έχουν ισχυρά κίνητρα να ελέγξουν την πιστοληπτική ικανότητα των πελατών τους, διότι θεωρούν πως ενδεχόμενες ζημιές από τις χορηγήσεις τους θα καλυφθούν από τον κρατικό προϋπολογισμό. Βεβαίως, το φαινόμενο αυτό μπορεί να εμφανιστεί και σε ιδιωτικές τράπεζες, ιδιαίτερα στις χαρακτηριζόμενες ως “πολύ μεγάλες για πτώχευση” (too big to fail). Όμως και σε αυτές τις περιπτώσεις, οι ιδιωτικές τράπεζες, συγκριτικά με τις αντίστοιχες κρατικές, λαμβάνουν περισσότερο υπόψη τον κίνδυνο που συνεπάγονται οι δραστηριότητές τους, ιδιαίτερα δε αν οι εποπτικές αρχές έχουν εκφράσει την πρόθεσή τους να μην τους παράσχουν ρευστότητα σε περίπτωση επιδείνωσης της φερεγγυότητάς τους.

Τέλος, σε πολλές χώρες όπου εμφανίστηκαν τραπεζικές κρίσεις δεν υπήρχε το κατάλληλο πλαίσιο κινήτρων, ώστε να περιοριστεί η ανάληψη αυξημένων κινδύνων από τους συμμετέχοντες στο τραπεζικό σύστημα. Αντίθετα, σε αρκετές περιπτώσεις, όπως για παράδειγμα στις τραπεζικές κρίσεις των χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας το

1997, οι συμμετέχοντες στο τραπεζικό σύστημα είχαν κίνητρο να αναλάβουν αυξημένους κινδύνους, υπολογίζοντας σε κάποιον εξωτερικό φορέα για τη διάσωσή τους. Όπως υποστηρίζουν οι Corsetti, Pesenti and Roubini (1998), η κύρια αιτία των χρηματοοικονομικών κρίσεων στην Ασία ήταν η ύπαρξη του προβλήματος του “ηθικού κινδύνου”. Το πρόβλημα αυτό ήταν εμφανές σε τρεις τομείς της οικονομίας. Πρώτον στο βιομηχανικό τομέα, όπου οι επιχειρήσεις είχαν συνηθίσει στην προστασία του κράτους. Το κράτος, όπως χαρακτηριστικά στην περίπτωση της Νότιας Κορέας, παρείχε “εγγυήσεις” στον ιδιωτικό τομέα σε περίπτωση που οι επενδύσεις δεν απέδιδαν τα προσδοκώμενα κέρδη. Έτσι οι επιχειρήσεις είχαν κίνητρο να παραβλέψουν το υψηλό κόστος και τον κίνδυνο των επενδυτικών τους σχεδίων. Τα λανθασμένα κίνητρα προς τον ιδιωτικό τομέα οδήγησαν σε υπερσυσσώρευση κεφαλαίου, που χρηματοδοτήθηκε σε σημαντικό βαθμό με εξωτερικό δανεισμό.

Σε ένα δεύτερο τομέα της οικονομίας όπου εμφανίστηκε το πρόβλημα του ηθικού κινδύνου ήταν στο τραπεζικό σύστημα. Τα τραπεζικά ιδρύματα έπαιζαν το ρόλο του “καναλιού” διοχέτευσης κεφαλαίων από το εξωτερικό σε υψηλού κινδύνου επενδυτικές δραστηριότητες του εγχώριου ιδιωτικού τομέα. Οι τράπεζες βασίζονταν στο κράτος για τη διάσωσή τους σε περίπτωση αδυναμίας των δανειοληπτών να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους. Μια σειρά παραγόντων όξυνε το πρόβλημα αυτό. Οι παράγοντες αυτοί ήταν η ελαστική εποπτεία και το ελλιπές κανονιστικό πλαίσιο του τραπεζικού συστήματος, οι χαμηλοί δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών, η έλλειψη εμπειρίας από την πλευρά των εποπτικών αρχών, η ύπαρξη κινήτρων που οδηγούσαν σε λανθασμένες επιλογές στην κατανομή της πίστης και σε ελλιπή παρακολούθηση της αποπληρωμής των δανείων και, τέλος, η χορήγηση δανείων με βάση τις “πελατειακές σχέσεις” και όχι με πιστοληπτικά κριτήρια. Η απελευθέρωση των τραπεζικών συστημάτων των χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας είχε ως συνέπεια την αυξημένη προσφορά χαμηλού κόστους χορηγήσεων προς τον ιδιωτικό τομέα, λόγω και της αυξημένης εισροής κεφαλαίων από το εξωτερικό.

Τρίτον, όσον αφορά τις εξωτερικές συναλλαγές μιας οικονομίας, το πρόβλημα του ηθικού κινδύνου εμφανίστηκε στη συμπεριφορά των διεθνών τραπεζικών ιδρυμάτων και θεσμικών επενδυτών. Παρά τον υψηλό κίνδυνο των επενδύσεων στις αναδυόμενες οικονομίες της Νοτιοανατολικής Ασίας και την έλλειψη πείρας και υποδομής στα τραπεζικά τους συστήματα, οι διεθνείς επενδυτές κατεύθυναν σημαντικά κεφάλαια προς τις χώρες αυτές, προσδοκώντας υψηλές αποδόσεις και υπολογίζοντας σε έναν τρίτο φορέα, όπως το ΔΝΤ, για τη διάσωσή τους σε περίπτωση ζημιών.

3 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Μια τραπεζική κρίση έχει πολλαπλές αρνητικές επιδράσεις στην οικονομική δραστηριότητα. Σε αρκετές περιπτώσεις, οι τραπεζικές κρίσεις είναι επακόλουθο μιας ύφεσης στην οικονομική δραστηριότητα, που προκαλείται από μια στροφή της νομισματικής πολιτικής προς περιοριστική κατεύθυνση. Η κρίση στο τραπεζικό σύστημα εντείνει και παρατείνει την ύφεση στην οικονομία. Η χειροτέρευση της χρηματοοικονομικής θέσης των τραπεζών λειτουργεί ως αντικίνητρο για την παροχή ρευστότητας προς τον ιδιωτικό τομέα, ώστε να υπάρξει ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας. Το γεγονός αυτό έχει ιδιαίτερα αρνητικές επιδράσεις στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες κατά κανόνα δεν έχουν πρόσβαση σε εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης. Επιπλέον η κρίση έχει ως συνέπεια την άμβλυνση της ποιότητας της πληροφορόρησης που διαθέτουν οι τράπεζες σχετικά με την οικονομική κατάσταση των πελατών τους. Δεδομένης της χειροτέρευσης της πιστοληπτικής ικανότητας πολλών επιχειρήσεων σε περιόδους κρίσης, είναι περισσότερο πιθανή η εμφάνιση του φαινομένου της “δυσμενούς επιλογής” (adverse selection). Κατά συνέπεια, τα διαθέσιμα κεφάλαια για χορηγήσεις των τραπεζών είναι πολύ πιθανό να καταλήξουν σε υψηλού κινδύνου επενδυτικές δραστηριότητες λόγω του ότι μόνον οι υψηλού κινδύνου δανειολήπτες είναι διατεθειμένοι να απο-

δεχτούν τα αυξημένα επιτόκια χορηγήσεων που προσφέρουν οι τράπεζες.

Οι αρνητικές επιδράσεις των τραπεζικών κρίσεων εμφανίζονται και στην άσκηση της νομισματικής πολιτικής. Η κεντρική τράπεζα, ως δανειστής τελευταίας προσφυγής, αναγκάζεται να παρέχει ρευστότητα στο τραπεζικό σύστημα. Όμως η κεντρική τράπεζα βρίσκεται συνήθως αντιμέτωπη με δύο αντικρουόμενους στόχους. Από τη μια πλευρά, την ανάγκη αύξησης της ρευστότητας για την αντιμετώπιση των προβλημάτων του τραπεζικού τομέα και, από την άλλη, την ανάγκη επίτευξης ενός χαμηλού επιπέδου πληθωρισμού. Το δίλημμα αυτό προβάλλεται εντονότερο στην περίπτωση που η κεντρική τράπεζα, λόγω του καταστατικού της, έχει ως πρωταρχικό στόχο τη διατήρηση χαμηλού επιπέδου πληθωρισμού. Επίσης η άσκηση νομισματικής πολιτικής σε περίοδο κρίσης καθίσταται δυσκολότερη, αν η κεντρική τράπεζα ακολουθεί παράλληλα μια πολιτική σταθερής συναλλαγματικής ισοτιμίας. Υπό καθεστώς απελευθερωμένης διακίνησης κεφαλαίων, η συναλλαγματική ισοτιμία δύναται να βρεθεί στο στόχαστρο κερδοσκοπικών επιθέσεων. Η κεντρική τράπεζα βρίσκεται τότε στη δυσμενή θέση να επιλέξει ανάμεσα στην άνοδο των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων για την αντιμετώπιση των κερδοσκοπικών επιθέσεων και στις αρνητικές συνέπειες των υψηλών επιτοκίων για το ήδη αδύναμο τραπεζικό σύστημα.

Μια τελευταία αρνητική επίπτωση των τραπεζικών κρίσεων στην πραγματική οικονομία σχετίζεται με την παρέμβαση του κράτους για τη διάσωση του συστήματος. Το κράτος αναγκάζεται να προσφέρει χρηματικούς πόρους για την επανακεφαλαιοποίηση των αδύναμων τραπεζικών ιδρυμάτων. Οι επιπρόσθετες δαπάνες επιβαρύνουν τον προϋπολογισμό και συχνά καλύπτονται με αύξηση της φορολογίας. Έχει εκφραστεί η άποψη πως, στην περίπτωση αυτή, δεν υφίσταται μια καθαρή επιβάρυνση για την οικονομία, εφόσον ουσιαστικά υπάρχει μια αναδιανομή πόρων από τους φορολογούμενους προς το τραπεζικό σύστημα. Όμως, εάν το κράτος αποφασίσει να καλύψει το κόστος εξυγίανσης των τραπεζών, όχι με αύξηση της φορολογίας, αλλά με αύξηση της προσφοράς χρήματος, τότε η οικονομία

επιβαρύνεται με έναν πληθωριστικό φόρο. Τέλος, η διάσωση ορισμένων τραπεζικών ιδρυμάτων από το κράτος χειροτερεύει το πρόβλημα του ηθικού κινδύνου μελλοντικά. Το πρόβλημα αυτό εμφανίζεται εντονότερο στην περίπτωση των καταθετών, οι οποίοι δεν διαδραματίζουν το ρόλο τους ως “επόπτες” του συστήματος, προσδοκώντας μελλοντικά σε νέα διάσωσή τους από το κράτος στην περίπτωση πτώχευσης τραπεζικών ιδρυμάτων.

4 ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΠΡΟΒΛΕΨΙΜΕΣ;

Πέρα από την αναζήτηση των αιτιών των τραπεζικών κρίσεων, η οικονομική έρευνα έχει προσπαθήσει να εξετάσει την ικανότητα ενός συνόλου δεικτών να προβλέπουν τυχόν επερχόμενες κρίσεις. Η προσπάθεια αυτή έχει άμεσα οφέλη για την άσκηση πολιτικής, καθώς δίνει τη δυνατότητα στις εποπτικές αρχές να λάβουν προληπτικά μέτρα για την αποφυγή ή τον περιορισμό μιας τραπεζικής κρίσης. Ως δείκτες έγκαιρης πληροφόρησης χρησιμοποιούνται μακροοικονομικές και χρηματοοικονομικές μεταβλητές που είναι εύκολα μετρήσιμες και παρακολουθήσιμες, και συμπεριφέρονται διαφορετικά όταν το τραπεζικό σύστημα περνά μια περίοδο κρίσης.

Το σύνολο των μεταβλητών που δύναται να χρησιμοποιηθούν ως δείκτες χωρίζεται, όπως και τα αίτια των τραπεζικών κρίσεων, σε δύο γενικές κατηγορίες: στις μακροοικονομικές μεταβλητές και στις μεταβλητές που σχετίζονται με τη φερεγγυότητα του τραπεζικού συστήματος. Οι Kaminsky and Reinhart (1999) εξέτασαν την πορεία 16 μεταβλητών, σε 26 περιπτώσεις τραπεζικών κρίσεων, για ένα διάστημα 18 μηνών πριν και μετά την κρίση. Το δείγμα τους περιλαμβάνει 5 ανεπτυγμένες και 20 αναπτυσσόμενες οικονομίες που αντιμετώπισαν τραπεζικές κρίσεις κατά την περίοδο 1970-1995. Επίσης διερεύνησαν κατά πόσο οι δείκτες αυτοί έχουν την ικανότητα να στείλουν ένα “σήμα” (signal) πριν την εμφάνιση μιας κρίσης. Ένας δείκτης θεωρείται πως στέλνει ένα σήμα, εάν ξεπερνά κάποιο προκαθορισμένο όριο μέσα σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα πριν από την κρίση. Αν αυ-

τό το σήμα ακολουθείται από μια κρίση, τότε θεωρείται πως ο δείκτης έστειλε ένα σωστό σήμα. Αλλιώς το σήμα ήταν λανθασμένο και θεωρείται απλά ως “θόρυβος” (noise). Το προκαθορισμένο όριο που πρέπει να ξεπεράσει κάθε δείκτης επιλέγεται, ώστε να ελαχιστοποιείται ο “λόγος σημάτων-θορύβου” (noise-to-signal ratio). Η απόδοση των μεταβλητών εξετάζεται με βάση τα στατιστικά σφάλματα τύπου I και II. Από το σύνολο των χρηματοοικονομικών μεταβλητών, των οποίων τη συμπεριφορά εξέτασαν οι Kaminsky and Reinhart (1999), οι ακόλουθες πέντε είχαν τη μεγαλύτερη επιτυχία στη σωστή πρόβλεψη κρίσεων: τα πραγματικά επιτόκια, ο λόγος M2 προς συναλλαγματικά αποθέματα, ο πολλαπλασιαστής M2, οι τραπεζικές καταθέσεις, και ο λόγος επιτοκίου χορηγήσεων προς επιτόκιο καταθέσεων. Άλλες μεταβλητές με μεγάλη επιτυχία ήταν η διαφορά μεταξύ εγχώριων και διεθνών πραγματικών επιτοκίων, οι όροι εμπορίου, τα συναλλαγματικά αποθέματα και η πορεία του ΑΕΠ και των τιμών των μετοχών.

Επιπλέον μια σειρά από δείκτες με βάση τους ισολογισμούς και τα αποτελέσματα χρήσης των τραπεζών είναι χρήσιμοι για την πρόβλεψη μελλοντικών κρίσεων. Η κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών δείχνει την ικανότητά τους να αντιμετωπίσουν τυχόν προβλήματα με ίδιους πόρους. Μια αύξηση στα επισφαλή δάνεια είναι σίγουρα ένας δείκτης αυξημένου μελλοντικού κινδύνου. Τέλος, μια αλλαγή στη διάρθρωση του χαρτοφυλακίου των τραπεζών ή στη “διάρκεια” (maturity) των στοιχείων του ενεργητικού σε σχέση με αυτών του παθητικού μπορεί να υπονομεύσει τη φερεγγυότητα των τραπεζών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι μελέτες που χρησιμοποιήσαν αυτούς τους δείκτες για να εξετάσουν κατά πόσον πέτυχαν στην πρόβλεψη των κρίσεων του 1997 στην Ασία είχαν μεικτά αποτελέσματα. Σε μια προσπάθεια βελτίωσης της μεθοδολογίας, η Kaminsky (1998) κατασκεύασε “σύνθετους” δείκτες που περιλαμβάνουν πληροφόρηση από όλες τις παραπάνω αναφερθείσες μεταβλητές. Τέτοιου είδους δείκτες προέβλεψαν με επιτυχία την επερχόμενη κρίση στην Ασία. Σε μια άλλη μελέτη, οι Demirguc-Kunt and Detragiache (1999) χρησιμοποίησαν ένα οικονομετρικό υπόδειγμα για να εξετάσουν τη δυνατότητα

πρόβλεψης κρίσεων. Ωστόσο, στην περίπτωση των τραπεζικών και χρηματοοικονομικών κρίσεων στη Νοτιοανατολική Ασία κατά την περίοδο 1997-98, το οικονομετρικό τους υπόδειγμα έδειξε μια μικρή πιθανότητα εμφάνισης των κρίσεων αυτών.

5 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Οι τραπεζικές κρίσεις έχουν ως επακόλουθο, όχι μόνον τη δαπάνη πόρων για την εξυγίανση των τραπεζικών ιδρυμάτων, αλλά και το σχεδιασμό μιας πολιτικής για την αναδιάρθρωση του τραπεζικού συστήματος. Στόχος της πολιτικής αυτής είναι να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες για την αποφυγή παρόμοιων προβλημάτων στο μέλλον. Οι Lindgren et al. (1999) υποστηρίζουν πως κύριος στόχος μιας πολιτικής αναδιάρθρωσης του τραπεζικού συστήματος μετά από μια περίοδο κρίσης πρέπει να είναι η αποκατάσταση της χαμένης φερεγγυότητας του συστήματος με όσο το δυνατόν χαμηλότερο κόστος για το κράτος. Οι πολιτικές αναδιάρθρωσης πρέπει να περιλαμβάνουν τη χρήση ενιαίων κριτηρίων για τον προσδιορισμό των φερέγγυων και μη τραπεζικών ιδρυμάτων, την απομάκρυνση των ιδιοκτητών και εκτελεστικών στελεχών από τις μη φερέγγυες τράπεζες, και την προσέλκυση κεφαλαίων από τον ιδιωτικό τομέα, καθώς και από ξένες τράπεζες. Όπως αναφέρει η Dziobek (1998), η πρόσφατη εμπειρία από την αναδιάρθρωση τραπεζικών συστημάτων σε ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες δίνει έμφαση σε πολιτικές που στοχεύουν στη διατήρηση της προσπάθειας απελευθέρωσης και ολοκλήρωσης του τραπεζικού συστήματος με το διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα. Αντίθετα οι πολιτικές που είχαν ακολουθηθεί μετά τις τραπεζικές κρίσεις της δεκαετίας του '30, έδιναν μεγαλύτερο βάρος στο ρόλο του κράτους και στόχευαν σχεδόν αποκλειστικά στο να αποτρέψουν τη διακοπή των εργασιών των τραπεζών.

Η διεθνής εμπειρία έχει καταλήξει σε ένα σύνολο συμπερασμάτων όσον αφορά την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των τραπεζικών κρίσεων. Το πρώτο συμπέρασμα είναι πως επιβάλλεται η

έγκαιρη και ακριβής διάγνωση του μεγέθους και της φύσης των προβλημάτων του συστήματος. Οι χώρες που διέγνωσαν έγκαιρα τα προβλήματα του τραπεζικού τους συστήματος κατάφεραν να επιταχύνουν τη διαδικασία αναδιάρθρωσης. Η διάγνωση των προβλημάτων απαιτεί κατ' αρχάς την κατηγοριοποίηση των επισφαλών δανείων. Απαραίτητη κρίνεται η σωστή αξιολόγηση των επισφαλών δανείων, εφαρμόζοντας σύγχρονες μεθόδους, προκειμένου να εκτιμηθεί η περαιτέρω πορεία των προβληματικών τραπεζών. Η προσπάθεια αξιολόγησης είναι αρκετά δύσκολη σε περιόδους κρίσεων, λόγω της συρρίκνωσης του μεγέθους της αγοράς τραπεζικών δανείων, αλλά και της αυξημένης μεταβλητότητας των τιμών, λόγω της αβεβαιότητας που επικρατεί στο οικονομικό περιβάλλον.

Ενα δεύτερο συμπέρασμα αφορά την προσέγγιση που πρέπει να χαρακτηρίζει την προσπάθεια αναδιάρθρωσης. Η διεθνής εμπειρία έχει δείξει πως το πετυχημένο μείγμα μέτρων δεν εστιάζεται μόνο στην κάλυψη των βραχυπρόθεσμων αναγκών ρευστότητας του συστήματος, αλλά ταυτόχρονα επιδιώκει να αντιμετωπίσει τα οποιαδήποτε κενά στο λογιστικό, νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο. Κύριος στόχος πρέπει να είναι η βελτίωση της αποτελεσματικότητας της εποπτείας του συστήματος. Επίσης η σύσταση ενός ανεξάρτητου φορέα που θα αναλάβει την αναδιάρθρωση του συστήματος αποτελεί την καλύτερη πρακτική. Ο φορέας αυτός, όπως για παράδειγμα το Resolution Trust Corporation που αντιμετώπισε την κρίση των S&L στις ΗΠΑ τη δεκαετία του '80, αναλαμβάνει τη διαχείριση και εξυγίανση των επισφαλών δανείων. Ο ρόλος της κεντρικής τράπεζας στη διαδικασία εξυγίανσης των τραπεζών πρέπει να περιορίζεται στην παροχή ρευστότητας σε βραχυπρόθεσμη βάση και να αποφεύγει τη στήριξη προβληματικών τραπεζών μέσω μακροπρόθεσμων δανείων.

Τα μέτρα (instruments) που δύναται να χρησιμοποιηθούν από τις εποπτικές αρχές για την αναδιάρθρωση του συστήματος χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες (Dziobek, 1998). Τα χρηματοδοτικά μέτρα (financial instruments), τα λειτουργικά μέτρα (operational instruments) και τα διαρθρωτικά μέτρα (structural instruments). Τα χρηματοδοτικά μέ-

τρα στοχεύουν στην αντιμετώπιση της έλλειψης ρευστότητας στο τραπεζικό σύστημα κατά την περίοδο της κρίσης. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν την παροχή ρευστότητας από την κεντρική τράπεζα, κρατικές εγγυήσεις, κρατική χρηματοδότηση και ιδιωτική χρηματοδότηση, με τη μορφή αυξήσεων του μετοχικού κεφαλαίου ή με ομολογιακά δάνεια. Η κεντρική τράπεζα θα πρέπει να παρέχει βραχυπρόθεσμα δάνεια μόνο σε φερέγγυα ιδρύματα που αντιμετωπίζουν προβλήματα ρευστότητας. Τα δάνεια αυτά πρέπει να δίνονται κατόπιν εγγυήσεων (collateral) και με υψηλά επιτόκια (penalty rates). Το κράτος μπορεί να παρέχει εγγυήσεις προς τους καταθέτες, με στόχο την αποφυγή μαζικών αναλήψεων και εμφάνισης πανικού στο σύστημα. Όμως η εφαρμογή αυτής της πολιτικής αντιμετωπίζει δύο προβλήματα. Πρώτον οι καταθέτες μπορεί να μη δείξουν εμπιστοσύνη στις κρατικές εγγυήσεις και δεύτερον οι εγγυήσεις αυτές μπορεί να διογκώσουν το πρόβλημα του "ηθικού κινδύνου" στο μέλλον. Η κρατική χρηματοδότηση μπορεί να λάβει τη μορφή της αντικατάστασης των επισφαλών δανείων με κρατικά ομόλογα, της μεταφοράς καταθέσεων από φερέγγυα σε μη φερέγγυα ιδρύματα και της αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου των προβληματικών τραπεζών με συμμετοχή του κράτους. Τέλος, το κράτος μπορεί να παίξει το ρόλο του διαμεσολαβητή, προκειμένου να προσελκύσει ιδιωτικά κεφάλαια για την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου προβληματικών ιδρυμάτων. Σε αυτή την περίπτωση, το κράτος μπορεί να συμμετέχει ισόποσα στην αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου των προβληματικών τραπεζών, ως κίνητρο για την προσέλκυση επενδυτών.

Τα λειτουργικά μέτρα αφορούν τη διοίκηση και "εσωτερική διακυβέρνηση" (internal governance) των τραπεζών. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν τη βελτίωση της αξιολόγησης των δανείων, τη σωστή τιμολόγηση των τραπεζικών προϊόντων, την εφαρμογή μεθόδων για τη διαχείριση των διαφόρων κινδύνων και την εισαγωγή αποτελεσματικών μηχανισμών ελέγχου, με στόχο τη βελτίωση της εταιρικής διακυβέρνησης των τραπεζών.

Τέλος, τα διαρθρωτικά μέτρα έχουν μακροπρόθεσμο χαρακτήρα και στοχεύουν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και φερεγγυότητας του τραπε-

πεζικού συστήματος μετά από μια περίοδο κρίσης. Εάν ορισμένα τραπεζικά ιδρύματα εξακολουθούν να εμφανίζουν χαμηλούς δείκτες φρεγγυότητας, τότε ενδείκνυται οι εποπτικές αρχές να απαγορεύουν την περαιτέρω λειτουργία τους. Η λύση αυτή δε συνιστάται όταν ένα ίδρυμα κατέχει σημαντικό μερίδιο της τραπεζικής αγοράς και η παύση της λειτουργίας του θα έχει αρνητικές επιδράσεις σε όλο το σύστημα. Επιπλέον, εάν η τραπεζική κρίση έχει γενικότερες διαστάσεις, οι εποπτικές αρχές δεν μπορούν να καταφύγουν στη λύση της παύσης των εργασιών πολλών ιδρυμάτων. Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να αξιολογήσουν κάθε τράπεζα ξεχωριστά και να λάβουν αποφάσεις με βάση τη διαχρονική της πορεία. Μια ακόμα επιλογή των εποπτικών αρχών είναι η προώθηση των συγχωνεύσεων ή “διασπάσεων” (splits) τραπεζικών ιδρυμάτων. Στα πλαίσια μιας τέτοιας πολιτικής, εάν υπάρχουν κρατικές τράπεζες που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα, τότε η αναδιάρθρωση του συστήματος επιτυγχάνεται και μέσω ιδιωτικοποιήσεων. Η διαδικασία των ιδιωτικοποιήσεων όμως πρέπει να είναι αρκετά προσεκτική, ώστε να περιοριστεί ο κίνδυνος μελλοντικής επιστροφής ενός ιδρύματος υπό κρατικό ιδιοκτησιακό καθεστώς, λόγω εμφάνισης παρόμοιων προβλημάτων.

6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

Οι τραπεζικές κρίσεις στην παγκόσμια οικονομία έχουν εμφανιστεί με μεγαλύτερη συχνότητα και ένταση κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Τα αίτια των κρίσεων αυτών βρίσκονται σε απότομες αλλαγές του εγχώριου και εξωτερικού μακροοικονομικού περιβάλλοντος, συχνά μετά από μια περίοδο “έξαρσης” της οικονομικής δραστηριότητας σε μια χώρα, και στις αδυναμίες του κανονιστικού και εποπτικού πλαισίου να παρακολουθήσει τις εξελίξεις στο τραπεζικό σύστημα. Η οικονομική επιστήμη έχει προχωρήσει αρκετά στην κατανόηση των βασικών αιτιών των τραπεζικών κρίσεων και στην ανάπτυξη δεικτών που χρησιμεύουν στην πρόβλεψή τους. Επιπλέον μια σειρά από μέτρα έχουν ληφθεί σε αρκετές χώρες, με στόχο την ενίσχυση των τραπεζικών τους συστημάτων, προκειμένου να αποφευχθούν μελλοντικές κρίσεις. Παρόλη την πρόοδο στην κατανόηση των αιτιών των τραπεζικών και χρηματοοικονομικών κρίσεων τα τελευταία χρόνια, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Stiglitz (1999), η οικονομική επιστήμη πρέπει να συνεχίσει την προσπάθεια ανάπτυξης θεωρητικών υποδειγμάτων για την κατανόηση των κρίσεων αυτών και τον εμπειρικό έλεγχό τους με βάση την εμπειρία των τελευταίων δεκαετιών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ALEXANDER WILLIAM E., JEFFREY M. DAVIS, LIAM P. EBRILL and CARL-JOHAN LINDGREN (eds.) (1997) *Systemic Bank Restructuring and Macroeconomic Policy* International Monetary Fund.

ALLEN FRANKLIN AND ANTHONY M. SANTOMERO (2000) “What Do Financial Institutions Do” *Journal of Banking and Finance*.

BANK FOR INTERNATIONAL SETTLEMENTS (1999) “Bank Restructuring in Practice” BIS Policy Paper No. 6.

CORSETTI GIANCARLO, PAOLO PESENTI and NOURIEL ROUBINI (1998) “What Caused the Asian Currency and Financial Crisis? Part I: A Macroeconomic Overview” NBER Working Paper No. 6833.

DEMIRGUC-KUNT ASLI and ENRICA DETRAGIACHE (1998A) “The Determinants of Banking Crises in Developing and Developed Countries” IMF Staff Papers.

DEMIRGUC-KUNT ASLI and ENRICA DETRAGIACHE (1998B) “Financial Liberalization and Financial Fragility” IMF Working Paper.

DZIOBEK CLAUDIA (1998) “Market-Based Instruments for Systemic Bank Restructuring” IMF Working Paper WP/98/113.

EICHENGREEN BARRY and ANDREW K. ROSE (1998) “Staying Afloat when the Wind Shifts: External Factors and Emerging-Market Banking Crises” NBER Working Paper 6370.

GOLDSTEIN MORRIS (1997) "*The Case for an International Banking Standard*" Institute for International Economics.

GOLDSTEIN MORRIS and PHILIP TURNER (1996) "*Banking Crises in Emerging Economies: Origins and Policy Options*" BIS Economic Paper No. 46.

HONOHAN PATRICK (1997) "*Banking System Failures in Developing and Transition Countries: Diagnosis and Prediction*" BIS Economic Paper No. 39.

KAMINSKY GRACIELA L. (1998) "*Currency and Banking Crises: The Early Warnings of Distress*" Board of Governors of the Federal Reserve System, International Finance Discussion Paper No. 629.

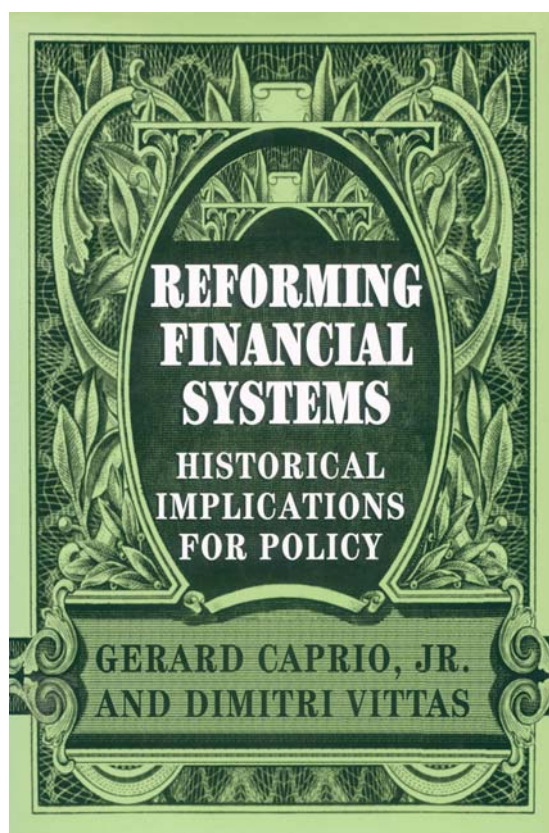
KAMINSKY GRACIELA L and CARMEN REINHART (1999) "*The Twin Crises: The Causes of Banking and Balance-of-Payments Problems*" American Economic

Review, vol. 89, No. 3, pp. 473-502.

LINDGREN CARL-JOHAN, GILLIAN GARCIA and MATTHEW I. SAAL (1996) "*Bank Soundness and Macroeconomic Policy*" International Monetary Fund.

LINDGREN CARL-JOHAN, TOMAS J. T. BALINO, CHARLES ENOCH, ANNE-MARIE GULDE, MARC QUINTYN and LESLIE TEO (1999) "*Financial Sector Crisis and Restructuring: Lessons from Asia*" IMF Occasional Paper 188.

STIGLITZ JOSEPH E. (1999) "*Reforming the Global Economic Architecture: Lessons from Recent Crises*" Journal of Finance, vol. 54, No. 4, pp. 1508-1521.

ΕΚΔΟΣΗ:
Cambridge University Press
© The World Bank 1997

“Value-at-risk” (VAR) μεθοδολογία εκτίμησης του κινδύνου αγοράς και VAR παράγωγα εργαλεία

ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΥ

Διδάκτορας Οικονομικών Επιστημών
Ερευνητή Πανεπιστημίου Αθηνών

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η τεράστια έκρηξη που σημείωσαν οι πράξεις σε παράγωγα προϊόντα (derivatives) τα τελευταία χρόνια, αλλά και οι αξιοσημείωτες ζημιές που προκλήθηκαν εξαιτίας των συγκεκριμένων πράξεων στις παγκόσμιες χρηματοπιστωτικές αγορές, καθώς και οι συζητήσεις σχετικά με την επάρκεια του ρυθμιστικού-κανονιστικού πλαισίου που χαρακτηρίζει τη συγκεκριμένη αγορά, έχουν παρακινήσει τόσο τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα όσο και άλλους παράγοντες της αγοράς (επενδυτικές τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες, μη χρηματοπιστωτικές εταιρείες και συνταξιοδοτικά ταμεία) σε μια κατεύθυνση εξεύρεσης αποτελεσματικότερων τεχνικών ποσοτικοποίησης και διαχείρισης του κινδύνου αγοράς (market risk).

Οι παραδοσιακές μέθοδοι διαχείρισης του κινδύνου αγοράς, ιδιαίτερα στα τραπεζικά ιδρύματα, βασίζονται στις έννοιες της διάρκειας (duration) και της μέτρησης της ευαισθησίας (sensitivity) των παράλληλων μετατοπίσεων της καμπύλης απόδοσης. Μια νέα μέθοδος διαχείρισης του κινδύνου αγοράς, η αποδοχή της οποίας ιδιαίτερα από τα τραπεζικά ιδρύματα αλλά και από τις ρυθμιστικές αρχές (FASB, SEC) αυξάνεται με ιλιγγιώδεις ρυθμούς, είναι η προσέγγιση “value at risk” (VAR).

Με βάση τη νέα αυτή προσέγγιση, η οποία έχει

προσδώσει μια νέα διάσταση και φιλοσοφία σε όλα τα επίπεδα διαχείρισης των χρηματοπιστωτικών και μη ιδρυμάτων, έχει αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια μια διαλεκτική, σε θεωρητικό καταρχάς επίπεδο, για ένα νέο είδος παραγώγων, των VAR παραγώγων προϊόντων. Τα VAR παράγωγα μέσα αναφέρονται σε κάθε μορφής παράγωγα προϊόντα προστασίας χαρτοφυλακίου που επιτελούν μια προσωρινή σταθεροποίηση του VAR και της συνδεδεμένης κεφαλαιακής επάρκειας, η οποία απαιτείται για τα τραπεζικά ιδρύματα από τις ρυθμιστικές αρχές, και αναμένεται να αποτελέσουν, ιδιαίτερα για τα τραπεζικά ιδρύματα, μια τεράστια πηγή διαφοροποίησης του κινδύνου των χαρτοφυλακίων τους και δημιουργίας κερδών.

1 “VALUE-AT-RISK” ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΑΓΟΡΑΣ

Η προσέγγιση VAR παρέχει ένα στατιστικό μέτρο κινδύνου, το οποίο χρησιμοποιείται για την εκτίμηση του κινδύνου αγοράς ενός χαρτοφυλακίου, για το οποίο δεν υπάρχουν διαθέσιμα ιστορικά στοιχεία τιμών. Πιο συγκεκριμένα αποτελεί μια στατιστική εκτίμηση, η οποία υπολογίζει, μέσα σε συγκεκριμένο διάστημα εμπιστοσύνης (π.χ. 95%), το χρηματικό ποσό σε ένα συγκεκριμένο νόμισμα, το

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1: VALUE AT RISK (G-30)

οποίο ένα χαρτοφυλάκιο ή ένα ίδρυμα αντέχει ανώδυνα να χάσει μέσα σε ένα συγκεκριμένο χρονικό ορίζοντα, εξαιτίας των δυνητικών μεταβολών στις αγοραίες τιμές των υποκείμενων τίτλων (Jorion, 1996). Το πιθανό χρονικό διάστημα της ανάλυσης μπορεί να είναι μόνο μία ημέρα για τις περισσότερες θέσεις διαπραγματεύσεως ή ακόμα και ένας μήνας ή περισσότερο για τα χαρτοφυλάκια επενδύσεων. Η σημαντικότητα της συγκεκριμένης μεθόδου συνάγεται από το ότι αποτελεί την πρώτη συλλογική προσπάθεια των συμμετεχόντων στις αγορές και των ρυθμιστικών αρχών (regulators) να δημιουργήσουν μια μεθοδολογία αποτίμησης κινδύνων, είτε πρόκειται για ένα συγκεκριμένο χρεόγραφο, ένα επενδυτικό χαρτοφυλάκιο ή το συνολικό ισολογισμό ενός οργανισμού. Στην έκθεση του G-30 (1993)⁽¹⁾, το VAR ορίστηκε ως το καλύτερο μέτρο του κινδύνου αγοράς των εξω-χρηματοπιστωτικών παραγώγων (OTC derivatives), καθορίζοντας ένα χρονικό ορίζοντα t δύο εβδομάδων και ένα επίπεδο εμπιστοσύνης p 99% (Διάγραμμα 1). Επιπλέον η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (BIS) καθόρισε το p στο 99% και το t σε 10 ημέρες για λόγους μέτρησης της επάρκειας των κεφαλαίων της κάθε τράπεζας⁽²⁾.

Για παράδειγμα, το υπολογιζόμενο 99% VAR

μιας ημέρας είναι το χρηματικό ποσό-σημείο αναφοράς, έτσι ώστε ένα χαρτοφυλάκιο να αναμένεται να υποστεί ζημιές μικρότερες του συγκεκριμένου ποσού μέσα σε ένα χρονικό διάστημα 99 ημερών σε σύνολο 100. Το χρηματικό ποσό αναφοράς βασίζεται στην τωρινή σύνθεση του χαρτοφυλακίου και στην πρόσφατη συμπεριφορά της αγοράς. Για χαρτοφυλάκια τα οποία δεν διαπραγματεύονται σε καθημερινή βάση, το μέτρο που χρησιμοποιείται για την αποτίμηση των κινδύνων αγοράς είναι το μηνιαίο VAR. Ένα χαρτοφυλάκιο, του οποίου το 95% VAR ενός μηνός είναι 4 εκατ. ευρώ, θα αναμένεται να σημειώσει ζημιές μικρότερες των 4 εκατ. κατά τη διάρκεια 95 μηνών επί συνόλου 100.

Ο ακριβής υπολογισμός του VAR ενός χαρτοφυλακίου εξαρτάται από μια σειρά υποθέσεων που αφορούν:

- Την κατανομή των μεταβολών των τιμών (για παράδειγμα, ακολουθούν την κανονική κατανομή);.
- Την έκταση κατά την οποία η σημερινή μεταβολή στην τιμή ενός περιουσιακού στοιχείου συσχετίζεται με τις μεταβολές στο παρελθόν.
- Την έκταση κατά την οποία τα χαρακτηριστικά του μέσου και της μέσης απόκλισης τετραγώνου είναι σταθερά στο χρόνο.
- Την αλληλοσυσχέτιση μεταξύ δύο ή περισσότερων διαφορετικών μετατοπίσεων των τιμών.
- Τη χρονολογική σειρά στοιχείων, στην οποία εφαρμόζονται οι υποθέσεις.

Η κατανομή πιθανότητας (probability distribution) της κερδοφορίας του χαρτοφυλακίου χωρίζεται σε δύο συστατικά μέρη:

- Εκτίμηση της από κοινού κατανομής πιθανότητας (joint probability distribution) για τους διάφορους παράγοντες κινδύνου (risk factors), οι οποίοι επηρεάζουν την αξία του χαρτοφυλακίου. Οι παράγοντες κινδύνου μπορεί να περιλαμβάνουν επιτόκια, τιμές μετοχών ή συναλλαγματικές ισοτιμίες. Για τη συγκεκριμένη κατανομή πιθανότητας υιοθετείται η υπόθεση ότι οι παράγοντες κινδύνου συμμετέχουν σε μια από κοινού κανονική κατανομή μαζί με τις δια-

⁽¹⁾ Group of Thirty (G-30) "Recommendations for Derivatives Practices and Principles", July 1993.

⁽²⁾ Για τη σύνδεση της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών με την προσέγγιση VAR, καθώς και για μια εμπειρική τεκμηρίωση, βλέπε Jackson et al. (1997, 1998).

κυμάνσεις (volatilities) και τις συσχετίσεις (correlations) των τιμών των χρεογράφων ή/και των νομισμάτων που συνθέτουν το χαρτοφυλάκιο και οι οποίες βασίζονται στην πρόσφατη αγοραία συμπεριφορά για κάθε παράγοντα κινδύνου.

- Καθορισμός της κατανομής πιθανότητας για την κερδοφορία χαρτοφυλακίου που βασίζεται στην παραπάνω από κοινού κατανομή και της “ευαισθησίας” (sensitivity) του χαρτοφυλακίου σε κάθε παράγοντα κινδύνου. Η ανάλυση “ευαισθησίας” του χαρτοφυλακίου εξαρτάται από την παρούσα σύνθεσή του. Με αυτόν τον τρόπο η εκτίμηση VAR απεικονίζει την έκθεση του χαρτοφυλακίου στον κίνδυνο αγοράς (Beckstrom and Campbell, 1995).

Για τη διαχείριση του κινδύνου αγοράς χαρτοφυλακίων με παράγωγα προϊόντα χρησιμοποιείται μια προσέγγιση χαρτοφυλακίου (portfolio approach), η οποία εξετάζει την καθαρή ή υπολειμματική έκθεση στον κίνδυνο του συνολικού χαρτοφυλακίου. Αυτό συμβαίνει επειδή ένα χαρτοφυλάκιο θα περιέχει πολλές αντισταθμιζόμενες θέσεις, οι οποίες μειώνουν το συνολικό κίνδυνο του χαρτοφυλακίου κι έτσι το θέμα της αντιστάθμισης επικεντρώνεται σε έναν αρκετά μικρότερο υπολειμματικό κίνδυνο (residual risk). Για τον καθορισμό της καθαρής θέσης του χαρτοφυλακίου, το συνολικό χαρτοφυλάκιο διασπάται στους υποκείμενους θεμελιώδεις παράγοντες κινδύνου, οι οποίοι ποσοτικοποιούνται και διαχειρίζονται με τη βοήθεια της προσέγγισης VAR⁽³⁾. Αμέσως μετά τη διάρεση του χαρτοφυλακίου σε τμήματα σύμφωνα με την παραπάνω ταξινόμηση, είναι δυνατή η ενοποίηση όλων των κινδύνων και η διαχείρισή τους σε μια καθαρή βάση (net basis).

2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΕΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΟΥ VAR

Παρά τη σπουδαιότητα του VAR ως μέτρου εκτίμησης του κινδύνου αγοράς, πρέπει να επισημανθεί ότι αποτελεί μόνο μια στατιστική εκτίμηση, η οποία

βασίζεται συνήθως σε μια κατανομή ιστορικών χρονολογικών στοιχείων και δεδομένων. Αποτελεί δηλαδή μια πρόβλεψη, η οποία εκ φύσεως δεν είναι δυνατό να καθοριστεί με ακρίβεια μέσα σε ένα επίπεδο εμπιστοσύνης 100%. Οι μεθοδολογίες οι οποίες χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό της συγκεκριμένης αυτής πρόβλεψης είναι⁽⁴⁾:

1. Υπόδειγμα ιστορικών τιμών (historical price modelling). Σύμφωνα με το συγκεκριμένο υπόδειγμα, επιχειρείται η κατασκευή μιας κατανομής των αποδόσεων ενός χαρτοφυλακίου από μια σειρά μεταβολών των αξιών του, η οποία βασίζεται σε μια δεδομένη χρονολογική σειρά ιστορικών αγοραίων τιμών των βασικών εργαλείων που συνθέτουν το χαρτοφυλάκιο, όπως συναλλαγματικές ισοτιμίες, επιτόκια, μετοχές και εμπορεύματα κατά την αρχή και το τέλος ενός συγκεκριμένου χρονικού ορίζοντα. Από την κατανομή των αποδόσεων του χαρτοφυλακίου είναι δυνατό να υπολογιστεί η δυνητική ζημιά του, μέσα σε ένα συγκεκριμένο διάστημα εμπιστοσύνης, για μια δεδομένη χρονική περίοδο (Hendrics, 1996).
2. Μέθοδος εκτιμηθείσας διακύμανσης-συνδιακύμανσης. Αφορά τη δημιουργία ενός πίνακα (matrix) που περιλαμβάνει μια σειρά ιστορικών στοιχείων διακύμανσης και συνδιακύμανσης πάνω σε απλουστευμένα χρηματοοικονομικά εργαλεία, και τη μετέπειτα αναγωγή τους στα συστατικά χρεόγραφα που συνθέτουν ένα χαρτοφυλάκιο⁽⁵⁾. Οι συνολικές χρηματικές ροές οποιουδήποτε χαρτοφυλακίου, γραμμικές ή μη-γραμμικές, μπορεί να μετατραπούν σε ταμειακές ροές μηδενικού τοκομεριδίου (παρούσας αξίας) για απλά εργαλεία και σε ποσά ισοδύναμα του “δέλτα” (delta) για παράγωγα εργαλεία,

⁽³⁾ Βλέπε σχετικά Meegan (1995) και Hopper (1996).

⁽⁴⁾ Για μια παρουσίαση αλλά και εμπειρική εφαρμογή των μεθοδολογιών υπολογισμού του VAR, βλέπε Duffie and Pan (1997).

⁽⁵⁾ Για μια ανάλυση των πινάκων συνδιακύμανσης που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του VAR, βλέπε Alexander and Leight (1997).

σε μια διαδικασία που ονομάζεται χαρτογράφηση χρηματικών ροών (cash flows mapping). Αυτό αποτελεί τρόπο τυποποίησης των χρηματικών ροών των περισσότερων χαρτοφυλακίων, με στόχο τη διευκόλυνση της διαδικασίας υπολογισμού του VAR. Με το διαχωρισμό των κινδύνων που χαρακτηρίζουν τις χρηματικές ροές του χαρτοφυλακίου σε τυποποιημένα χρονικά διαστήματα λήξης, γίνεται ευκολότερος ο υπολογισμός του VAR του συνολικού χαρτοφυλακίου, μέσω της χρήσης των στοιχείων της διακύμανσης και της συσχέτισης των συγκεκριμένων τυποποιημένων χρονικών διαστημάτων λήξης. Μια προσέγγιση, η οποία αναπτύχθηκε από την J. P. Morgan και βασίζεται στη μέθοδο της εκτιμηθείσας διακύμανσης-συνδιακύμανσης για τον υπολογισμό του κινδύνου αγοράς, είναι η λεγόμενη “Risk Metrics”⁽⁶⁾.

3. Monte Carlo προσομοίωση (simulation). Σε μια προσομοίωση κατά Monte Carlo χρησιμοποιούνται τυχαίες (random) αγοραίες τιμές των βασικών εργαλείων για να κατασκευαστεί μια κατανομή των αποδόσεων χαρτοφυλακίου από μια σειρά μεταβολών των αξιών του, αντί των ιστορικών τιμών. Η συγκεκριμένη μεθοδολογία προσφέρει μια εκτίμηση του VAR για περίπλοκα χαρτοφυλάκια, τα οποία χαρακτηρίζονται από υψηλές τιμές του “γάμα” και σημαντική κυρτότητα (Rissin, 1997). Το VAR ενός χαρτοφυλακίου εκτιμάται από την τυχαία κατασκευή ενός ιστογράμματος των πιθανών κερδών ή ζημιών που θα σημειώσει μέσα σε ένα προκαθορισμένο χρονικό ορίζοντα. Κατά τη διαδικασία υπολογισμού, για την επιλογή των τυχαίων τιμών χρησιμοποιείται ένας συνδυασμός της τεκμαρτής και της ιστορικής μεταβλητότητας.
4. Ανάλυση “stress”. Η συγκεκριμένη ανάλυση προτάθηκε από το G30 ως επιπρόσθετο εργαλείο

των μεθοδολογιών που βασίζονται στο VAR. Αντί της χρήσης ιστορικών αγοραίων τιμών ή τυχαία επιλεγμένων δεδομένων τιμών, δημιουργούνται μια σειρά από σενάρια τιμών για την εξέταση της απόδοσης ενός χαρτοφυλακίου.

3 Η ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ VAR ΣΤΟ ΜΗ-ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Αν και ο τραπεζικός τομέας αποτελεί το κύριο πεδίο εφαρμογής των τεχνικών “value at risk” για την εκτίμηση του κινδύνου αγοράς τραπεζικών χρηματοοικονομικών προϊόντων ή χαρτοφυλακίων περιουσιακών στοιχείων, τα τελευταία χρόνια και ιδιαίτερα στις ΗΠΑ, επιχειρείται από μεγάλες επιχειρήσεις και συνταξιοδοτικά ταμεία μια “μεταμόσχευση” της προσέγγισης VAR και στον επιχειρηματικό και εξωτραπεζικό επενδυτικό τομέα. Με δεδομένη την επιτυχία του VAR στον τραπεζικό χώρο, πολλά ανώτατα διευθυντικά στελέχη εταιρειών και διαχειριστές κεφαλαίων ευελπιστούν στη χρήση του VAR ως εργαλείου ικανοποίησης των επιθυμιών των διοικήσεών τους για συνεχή παρακολούθηση και ποσοτικοποίηση των κινδύνων και των επικείμενων απαιτήσεων των ρυθμιστικών αρχών. Η τάση υιοθέτησης του VAR στον επιχειρηματικό τομέα ενισχύθηκε και από την πρωτοβουλία της SEC να περιλάβει το VAR ως μια από τις τρεις μεθόδους, με τη χρήση των οποίων οι εταιρείες θα δίνουν στη δημοσιότητα ποσοτικά στοιχεία για τον κίνδυνο αγοράς που συνδέεται με τα παράγωγα προϊόντα.

Ωστόσο η επιθυμία των διευθυντών επιχειρήσεων να ενσωματώσουν τις τεχνικές του VAR στις διαδικασίες διαχείρισης των κινδύνων που αντιμετωπίζουν προσκρούει στην ανεπάρκεια του VAR που εφαρμόζεται στις τράπεζες να υπολογίσει τον εσωτερικό κίνδυνο των παραγώγων που χρησιμοποιούνται ως τμήμα μιας επιχειρηματικής στρατηγικής αντιστάθμισης. Αυτό συμβαίνει διότι η αντιστάθμιση που εφαρμόζεται από τις επιχειρήσεις με τη χρήση παραγώγων είναι μια πολύ διαφορετική δραστη-

⁽⁶⁾ Βλέπε Risk Metrics Tm - Technical Document (1995). Για μια εκτίμηση του VAR σύμφωνα με τη συγκεκριμένη προσέγγιση, βλέπε Marshall and Siegel (1997).

ριότητα από την πρακτική που ακολουθούν οι περισσότερες τράπεζες. Ετσι για να δοθεί μια ολοκληρωμένη εικόνα του προφίλ κινδύνου μιας επιχείρησης είναι αναγκαίο να περιληφθούν με κάποιο τρόπο οι προσδοκώμενες πωλήσεις, ο ισολογισμός και η έκθεση στον οικονομικό κίνδυνο στην εξίσωση του VAR. Η ενσωμάτωση των περίπλοκων αυτών επιχειρηματικών συνιστωσών σε μια σειρά χρηματικών ροών ή βασικών χρηματοοικονομικών εργαλείων (π.χ. παράγωγα προϊόντα για την “κάλυψη” της αξίας των περιουσιακών στοιχείων του ισολογισμού) είναι ένα από τα προβλήματα που θα πρέπει να αντιμετωπίσουν οι διαχειριστές κεφαλαίων των επιχειρήσεων για την εφαρμογή του VAR. Στην ίδια λογική εντάσσονται και τα συνταξιοδοτικά ταμεία, των οποίων οι λειτουργίες και δραστηριότητες με κύριο σκοπό την αποκόμιση κερδών δεν μοιάζουν με αυτές των τραπεζών. Και αυτό γιατί, ενώ τα τραπεζικά ιδρύματα ενδιαφέρονται αρκετά για τη μεταβλητότητα των αποδόσεων των περιουσιακών στοιχείων του χαρτοφυλακίου τους για ένα σχετικά βραχύ χρονικό διάστημα, τα συνταξιοδοτικά ταμεία επικεντρώνονται περισσότερο στη μακροπρόθεσμη απόδοση των επενδύσεών τους σε σύγκριση με ένα σημείο αναφοράς (benchmark).

Παρά τις προφανείς δυσκολίες στην εφαρμογή του VAR στο επιχειρηματικό περιβάλλον, πολλοί σύμβουλοι επιχειρήσεων και εταιρείες πληροφοριακών συστημάτων στις ΗΠΑ προτείνουν μια σειρά από καινοτομικές λύσεις, όπως η χρήση νέων τύπων περιουσιακών στοιχείων, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να αντιπροσωπεύσουν τις διάφορες θέσεις κινδύνου μιας εταιρείας (τη λύση αυτή την εφαρμόζουν ήδη διάφορες εταιρείες πληροφορικής στις ΗΠΑ), η τεχνική “Δέλτα” VAR του Financial Engineering Associates, η χρήση πραγματικών ιστορικών στοιχείων για τη δημιουργία μιας σειράς από σενάρια και διάφορες προσαρμογές της ανάλυσης Monte Carlo⁽⁷⁾.

⁽⁷⁾ Για μια ολοκληρωμένη ανάλυση των καινοτομικών λύσεων, βλέπε Spinner (1996).

4 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ VAR

Η προσέγγιση VAR χρησιμοποιείται ευρύτατα τα τελευταία χρόνια από εμπορικές τράπεζες, επενδυτικές τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες και μη-χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις, οι οποίες έχουν στην κατοχή τους χαρτοφυλάκια περιουσιακών στοιχείων που περιλαμβάνουν μετοχές, ομόλογα, νομίσματα και παράγωγα προϊόντα. Το VAR προσφέρει σε κάθε ένα από τα παραπάνω ιδρύματα μια ένδειξη σχετικά με τις μέγιστες ζημιές που αναμένει να λάβουν χώρα στο χαρτοφυλάκιο τους για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, βοηθώντας τα να κρίνουν τον τρόπο με τον οποίο θα ανακατανέμουν τα ποσοστά συμμετοχής των περιουσιακών στοιχείων στα χαρτοφυλάκιά τους, με σκοπό την επίτευξη ενός επιθυμητού επιπέδου κινδύνου.

Μερικά από τα πλεονεκτήματα που προσφέρει το VAR είναι τα ακόλουθα:

1. **Διαχείριση πληροφόρησης.** Οι πληροφορίες που παρέχει η συγκεκριμένη προσέγγιση χαρακτηρίζονται από απλότητα και σαφήνεια και μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τις ρυθμιστικές αρχές, τους μάνατζερ εταιρειών και ιδρυμάτων, καθώς και από εσωτερικούς και εξωτερικούς ελεγκτές.
2. **Καθορισμός ορίων διαπραγμάτευσης.** Οι τράπεζες μπορούν να καθορίσουν όρια στους διαπραγματευτές συναλλάγματος και χρεογράφων σε όρους του VAR, επιπρόσθετα στο σύστημα οριοθέτησης των θέσεων (Position Limit System) που ισχύει παραδοσιακά. Επιπλέον, με τη χρήση του VAR είναι δυνατή η σύγκριση θέσεων σε διαφορετικές αγορές ή διαφορετικά προϊόντα σε καθημερινή, μηνιαία και ετήσια βάση.
3. **Ανίχνευση της σχέσης κινδύνου-απόδοσης** ενός χαρτοφυλακίου με βάση ένα δείκτη αναφοράς (benchmark index). Υπολογίζοντας το VAR ενός δείκτη από τα συστατικά του μέρη, είναι δυνατή η σύγκρισή του με το VAR ενός οποιουδήποτε χαρτοφυλακίου επενδύσεων.
4. **Κατανομή πόρων.** Με βάση την πληροφόρηση

που παρέχει η συγκεκριμένη προσέγγιση, οι επενδυτές και οι διαχειριστές κινδύνων είναι σε θέση να λάβουν καλύτερες αποφάσεις σχετικά με τη στρατηγική επένδυσης ή διαχείρισης που ακολουθούν, επιτυγχάνοντας τη βέλτιστη απόδοση για τα χαρτοφυλάκιά τους.

5. **Εναρμόνιση** με τις αποφάσεις των ρυθμιστικών αρχών. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι επιχειρήσεις θα πρέπει να εναρμονίσουν τις πρακτικές τους με τις απαιτήσεις κεφαλαιακής επάρκειας και τη δημοσιοποίηση των κινδύνων που λαμβάνουν, όπως ορίζουν οι διάφορες ρυθμιστικές αρχές. Το VAR, με την ανάλυση και ποσοτική πληροφόρηση που παρέχει σχετικά με τους κινδύνους αγοράς των χρηματοοικονομικών εργαλείων, αποτελεί βοήθημα προς αυτή την κατεύθυνση.

Ωστόσο η μεθοδολογία VAR χαρακτηρίζεται και από κάποια μειονεκτήματα ή αδυναμίες και η ακατάλληλη χρήση του μπορεί να οδηγήσει ένα πιστωτικό ίδρυμα σε αναποτελεσματικές αποφάσεις διαχείρισης κινδύνου. Αυτό μπορεί να συμβεί είτε γιατί το VAR έχει υπολογιστεί κατά τρόπο λανθασμένο είτε γιατί, ενώ έχει υπολογιστεί σωστά, δεν σχετίζεται με τους πραγματικούς στόχους του πιστωτικού ιδρύματος για τη διαχείριση κινδύνου (Beder, 1995 και Culp et al., 1998). Ορισμένες από τις αδυναμίες του VAR είναι οι ακόλουθες:

1. **Υπάρχουν** κάποια ερωτηματικά σχετικά με το ποια είναι η καταλληλότερη μέθοδος για την εκτίμηση της διακύμανσης της απόδοσης μιας μετοχής ή ενός χαρτοφυλακίου περιουσιακών στοιχείων. Μια πρώτη μέθοδος που χρησιμοποιείται είναι αυτή της σταθερής μεταβλητότητας (constant volatility method⁽⁸⁾). Ωστόσο το πρόβλημα με τη μέθοδο αυτή είναι ότι οι εμπειρικές έρευνες έχουν δείξει μια αστάθεια της διακύμανσης από ημέρα σε ημέρα και μια μεταβολή της κατά τη διάρκεια του χρόνου. Η μεταβολή της διακύμανσης από ημέρα σε ημέρα

(time-varying volatility) σημαίνει ότι και οι αποδόσεις των περιουσιακών στοιχείων σε ένα χαρτοφυλάκιο επίσης μεταβάλλονται. Η λύση στο πρόβλημα αυτό δόθηκε από την έρευνα του οικονομολόγου Tim Bollerslev (1986, 1990), ο οποίος γενίκευσε την έρευνα του συναδέλφου του Robert Engle (1982). Η τεχνική της μεταβαλλόμενης στο χρόνο διακύμανσης του Bollerslev, η οποία ονομάστηκε μέθοδος GARCH, επιτρέπει την εκτίμηση της διακύμανσης των σημερινών αποδόσεων, χρησιμοποιώντας την εκτίμηση της διακύμανσης της χθεσινής ημέρας και το τετράγωνο της αξίας των χθεσινών αποδόσεων⁽⁹⁾.

2. **Υπάρχει** περίπτωση η μεθοδολογία VAR να προσφέρει υποεκτιμημένα αποτελέσματα, εάν οι αποδόσεις ενός περιουσιακού στοιχείου ή ενός χαρτοφυλακίου ξαφνικά μεταβληθούν κατά μη προβλέψιμο τρόπο, λόγω μιας δομικής αλλαγής της υποκείμενης οικονομίας μιας χώρας.
3. **Το VAR** υπολογίζει τη μέγιστη ζημιά που μπορεί να αναμένει ένας οργανισμός μια δεδομένη χρονική περίοδο, κατά τη διάρκεια ενός συγκεκριμένου χρονικού ορίζοντα. Οι ζημιές υπολογίζονται υποθέτοντας ότι τα περιουσιακά στοιχεία μπορούν να πωληθούν στις τρέχουσες αγοραίες τιμές. Ωστόσο, αν η επιχείρηση έχει στην κατοχή της σε μεγάλο βαθμό μη ρευστοποιήσιμα στοιχεία – που σημαίνει ότι δεν μπορούν μεταπωληθούν γρήγορα – το VAR μπορεί να υποεκτιμά τις πραγματικές ζημιές, αφού τα στοιχεία ίσως χρειάζεται να πωληθούν με έκπτωση.
4. **Ενα ακόμη** δυνητικό πρόβλημα για το VAR είναι ότι οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση των περιουσιακών στοιχείων σε

⁽⁸⁾ Βλέπε Hsieh (1993α) για μια συζήτηση σχετικά με το πότε το υπόδειγμα σταθερής μεταβλητότητας είναι κατάλληλο για χρήση.

⁽⁹⁾ Μια εξελιγμένη τεχνική η οποία συνδέεται άμεσα με τη μέθοδο GARCH είναι η Risk Metrics TM της JP Morgan. Ωστόσο και οι δύο προαναφερθείσες μέθοδοι εμφανίζουν τρωτά σημεία όταν παρατηρούνται ασυμμετρικές κινήσεις της διακύμανσης σε σχέση με τις αποδόσεις των περιουσιακών στοιχείων στο παρελθόν. Για το λόγο αυτό αναπτύχθηκαν μέθοδοι εκτίμησης των ασυμμετρικών διακυμάνσεων (asymmetric volatilities), όπως αυτή του Daniel Nelson (1991), η οποία ονομάστηκε EGARCH.

ένα χαρτοφυλάκιο ίσως δεν μεταχειρίζονται με κατάλληλο τρόπο τον πιστωτικό κίνδυνο. Αυτό μπορεί να συμβεί σε ένα χαρτοφυλάκιο παραγώγων, όπου τόσο η μεθοδολογία των Black-Scholes (1973) για τον υπολογισμό των παραγόντων κινδύνου όσο και η προσομοίωση κατά Monte-Carlo υποθέτουν την ανυπαρξία πιστωτικού κινδύνου των παραγώγων. Για μερικές περιπτώσεις, ο πιστωτικός κίνδυνος ίσως είναι μικρός, έτσι ώστε να μπορεί να αγνοηθεί, ωστόσο σε γενικούς όρους οι χρήστες χρειάζεται να συμπεριλαμβάνουν την ανάλυση του πιστωτικού κινδύνου στις μεθοδολογίες υπολογισμού του VAR.

5 VAR ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

Η επιταχυνόμενη εξάπλωση του VAR και η αναγνώρισή του ως de facto μέτρου του κινδύνου αγοράς και της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζικών ιδρυμάτων έχει ανοίξει νέους δρόμους στη διαχείριση των κινδύνων σε παγκόσμιο επίπεδο. Πολλοί είναι οι ειδικοί που χαρακτήρισαν ήδη το VAR ως την κινητήρια δύναμη της νέας βιομηχανίας διαχείρισης κινδύνων, η οποία αντιμετωπίζει τους κινδύνους αγοράς σε μία ενοποιημένη βάση και όχι τον κάθε κίνδυνο ξεχωριστά. Αυτή η επαναστατικότητα στη διαχείριση κινδύνων που προσφέρει το VAR, συνεπικουρούμενη από την ανάπτυξη εξειδικευμένων υπολογιστικών συστημάτων, έχει ήδη αρχίσει να διεισδύει σταδιακά σε όλα τα επίπεδα διαχείρισης πολλών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, μετασχηματίζοντας συνήθεις τρόπους και πρακτικές λειτουργίας τους. Ο ρυθμός αύξησης, για παράδειγμα, της ζήτησης δικαιωμάτων σε νομίσματα (currency options) ή ανταλλαγών επιτοκίου (interest rate swaps) αναμένεται να σταθεροποιηθεί, αν όχι να μειωθεί, τα επόμενα χρόνια. Στη θέση τους πιστεύεται ότι θα υπάρξει στο μέλλον μια αυξανόμενη ζήτηση για νέα εργαλεία συνολικής διαχείρισης των κινδύνων, όπως τα VAR παράγωγα προϊόντα.

Αν και η συζήτηση σχετικά με τα VAR παράγωγα εργαλεία βρίσκεται σε θεωρητικό στάδιο και πολλοί είναι εκείνοι που τα αντιμετωπίζουν ως “εξωτικά παράγωγα”, ωστόσο η εμφάνισή τους πιστεύεται ότι θα προσδώσει μια νέα διάσταση στη σημερινή βιομηχανία παραγώγων μέσων. Τα συγκεκριμένα παράγωγα εργαλεία μπορούν να αποτελέσουν την απάντηση των τραπεζικών ιδρυμάτων στην πρόκληση εξεύρεσης αποτελεσματικότερων τρόπων διαχείρισης του συνόλου των κινδύνων χαρτοφυλακίου που εμφανίζονται στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές. Ωστόσο, ανεξάρτητα από τη μελλοντική μορφή τους, ο βασικός ορισμός των VAR παραγώγων εργαλείων δεν διαφέρει από τον παραδοσιακό ορισμό των παραγώγων μέσων. Αποτελούν δηλαδή χρηματοπιστωτικά συμβόλαια όπου το κέρδος και η ζημιά καθορίζονται από τις χρηματικές ροές του υποκείμενου εργαλείου, στην περίπτωση αυτή, του VAR.

Σε τεχνικό επίπεδο τα VAR παράγωγα εργαλεία αναφέρονται σε κάθε μορφής παράγωγα μέσα προστασίας χαρτοφυλακίου που αποφέρουν μια προσωρινή σταθεροποίηση του VAR και της συνδεδεμένης κεφαλαιακής επάρκειας, η οποία απαιτείται για τα τραπεζικά ιδρύματα από τις ρυθμιστικές αρχές (regulators) (Liu, 1996). Σε μία απλή μορφή, ένα VAR παράγωγο μέσο μπορεί να αφορά ένα δικαίωμα πώλησης/αγοράς πάνω σε ένα χαρτοφυλάκιο (put/call option on a portfolio), που σκοπό έχει την προστασία του χαρτοφυλακίου από την εμφάνιση δυνητικών ζημιών. Με αυτή τη λογική το δικαίωμα πώλησης πάνω σε ένα χαρτοφυλάκιο είναι σχεδόν όμοιο με τη στρατηγική της ταυτόχρονης αγοράς και πώλησης ενός καλαθιού δικαιωμάτων πώλησης (basket put option spread), με τιμές εκτέλεσης (strike prices) την τρέχουσα αξία (spot value) και το επιλεγμένο επίπεδο VAR του χαρτοφυλακίου. Κατά αντίστοιχο τρόπο ένα δικαίωμα αγοράς πάνω σε ένα χαρτοφυλάκιο είναι σχεδόν όμοιο με τη στρατηγική της ταυτόχρονης αγοράς και πώλησης ενός καλαθιού δικαιωμάτων αγοράς (basket call option spread) ενός χαρτοφυ-

λακίου. Ανάλογα με το ποια από τις δύο τιμές εκτέλεσης είναι υψηλότερη, η στρατηγική της ταυτόχρονης αγοράς και πώλησης δύο ή περισσότερων δικαιωμάτων (basket options) ίδιου τύπου διακρίνεται σε ανατιμητική (bull spread) και σε υποτιμητική (bear spread).

6 ΤΙΜΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ VAR ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ

Η προσπάθεια δημιουργίας ενός θεωρητικού υποδείγματος τιμολόγησης των VAR παράγωγων μέσων διαφέρει σημαντικά από προηγούμενα μοντέλα αποτίμησης των συμβατικών παραγώγων. Η παραπάνω περιγραφή των VAR παράγωγων εργαλείων είναι βασική και ισχυρή μόνο από την πλευρά ενός αγοραστή. Ενα ιδιαίτερα ενδιαφέρον σημείο σχετικά με την έννοια των παράγωγων αυτών μέσων είναι ότι η τιμολόγησή τους είναι αρκετά διαφοροποιημένη από την πλευρά ενός πωλητή. Αυτό οφείλεται τόσο στο αποτέλεσμα της διαφοροποίησης χαρτοφυλακίου (portfolio diversification effect) που επιφέρει η πώληση VAR παράγωγων, όσο και στην απαίτηση των ρυθμιστικών αρχών προς τους πωλητές-τραπεζικά ιδρύματα για το ύψος των κεφαλαίων τους. Αυτό το ύψος των απαιτούμενων κεφαλαίων για την κάλυψη του κινδύνου αγοράς από τα τραπεζικά ιδρύματα είναι ο παράγοντας εκείνος που έχει συνδέσει άμεσα τις πρώτες προσπάθειες τιμολόγησης των VAR παράγωγων εργαλείων με την προσέγγιση του κόστους κεφαλαίου (cost of capital approach⁽¹⁰⁾).

Υπό το πρίσμα αυτής της προσέγγισης, εξαιτίας του γεγονότος ότι όταν ένας αγοραστής-τραπεζικό ίδρυμα αγοράσει ένα VAR παράγωγο εργαλείο δεν θα υπάρχει ανάγκη στο εξής για το ίδρυμα να αποσύρει κάποια απαιτούμενα κεφάλαια για να καλύψει τον κίνδυνο αγοράς, θα δημιουργηθεί ένα όφελος για τον αγοραστή σε όρους κόστους ευκαιρίας κεφαλαίου (opportunity cost of capital). Από την πλευρά

του πωλητή-τραπεζικού ιδρύματος, κατά την τιμολόγηση των VAR παραγώγων η επίδραση της προσφοράς τέτοιων προϊόντων προστασίας χαρτοφυλακίου στο ημερήσιο νούμερο του VAR της τράπεζας ή τελικώς στο ύψος των επαρκών κεφαλαίων της είναι το καθοριστικό στοιχείο που μετράει παρά η αποτίμηση των προϊόντων αυτών σε μεμονωμένη βάση. Κατά συνέπεια διαφορετικοί προμηθευτές θα δίνουν διαφορετικές λογικές τιμές για την προσφορά ενός προϊόντος στους πελάτες, εξαιτίας του διαφορετικού βαθμού διαφοροποίησης του χαρτοφυλακίου τους.

Αν ένας διαχειριστής χαρτοφυλακίου αποφάσισε να προστατεύσει το χαρτοφυλάκιό του από μια υπερβάλλουσα έκθεση στον κίνδυνο, θα μπορούσε να αγοράσει ένα συμβόλαιο ασφάλειας, όπως για παράδειγμα ένα VAR δικαίωμα πώλησης από ένα άλλο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, το οποίο επιθυμεί να προσφέρει ένα τέτοιο συμβόλαιο. Για τον αγοραστή, αυτό το συμβόλαιο πώλησης με τιμές εκτέλεσης την τρέχουσα τιμή άμεσης αγοράς και το επιλεγμένο επίπεδο VAR του χαρτοφυλακίου σημαίνει ουσιαστικά την εκτέλεση μιας στρατηγικής ταυτόχρονης αγοράς και πώλησης ενός καλαθιού δικαιωμάτων πώλησης για ένα συγκεκριμένο ποσό. Η τιμολόγηση ενός τέτοιου δικαιώματος πώλησης πάνω σε ένα χαρτοφυλάκιο δεν διαφέρει σχεδόν σε τίποτα από την αποτίμηση ενός καλαθιού δικαιωμάτων αγοράς ή πώλησης μετοχών (basket stock options). Το μόνο στοιχείο που διαφοροποιείται είναι ο όρος της διακύμανσης, η οποία θα πρέπει, μέσα από πολύπλοκους χειρισμούς ενός πίνακα συσχέτισης (correlation matrix) θετικής και συμμετρικής μορφής, να τροποποιηθεί σε διακύμανση του χαρτοφυλακίου. Η πληρωμή που προσφέρει ένα καλάθι δικαιωμάτων πώλησης (basket put option) στη λήξη περιγράφεται ως εξής:

$$Max \left[\sum_{i=1}^n (X - W_i * S_i(t)), 0 \right]$$

όπου: X: τιμή εκτέλεσης

W_i : η στάθμιση του χρεογράφου $S_i(t)$ στο χαρτοφυλάκιο

t : η ημερομηνία λήξης

n : ο αριθμός των χρεογράφων του χαρτοφυλακίου.

⁽¹⁰⁾ Βλέπε σχετικά Liu (1997).

Για τη στρατηγική ταυτόχρονης αγοράς και πώλησης δικαιωμάτων πώλησης (put spread), η δυναμική πληρωμή για μια συγκεκριμένη περίοδο είναι:

$$\text{Min} \left[\sum_{i=1}^n (X_{\text{spot}} - W_i \cdot S_i(t)), X_{\text{spot}} - X_{\text{VAR}} \right]$$

όπου: X_{spot} : η τρέχουσα τιμή άμεσης αγοράς (spot value) του χαρτοφυλακίου

X_{VAR} : το επιλεγμένο ποσό του VAR για το συγκεκριμένο χαρτοφυλάκιο

t : η ίδια χρονική περίοδος, κατά την οποία υπολογίζεται το συγκεκριμένο επίπεδο VAR.

Η αγορά από ένα τραπεζικό ίδρυμα ενός συμβολαίου προστασίας χαρτοφυλακίου, όπως το VAR δικαίωμα πώλησης, προσφέρει στο ίδρυμα τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει τα απαιτούμενα κεφάλαια που ορίζουν οι ρυθμιστικές αρχές για την κάλυψη του κινδύνου αγοράς του χαρτοφυλακίου σε εναλλακτικές και αποδοτικότερες χρήσεις. Έτσι η πραγματική τιμή για την προστασία του χαρτοφυλακίου, την οποία πληρώνει ο αγοραστής, είναι η θεωρητική λογική τιμή (theoretical fair price) για το “basket put option spread” μείον το ποσό που οφείλεται από το κόστος της διακράτησης ενός υποχρεωτικού ύψους κεφαλαίων για την κάλυψη των κινδύνων του χαρτοφυλακίου.

Από την πλευρά του πωλητή, το πραγματικό κόστος που αναλαμβάνει από την πώληση ενός VAR παράγωγου εργαλείου μπορεί να είναι αρκετά μικρότερο, καθώς το κύριο συστατικό της αποτίμησης προέρχεται από την οριακή συνεισφορά του VAR του πωλητή στο τέλος της ημέρας, το οποίο μπορεί να είναι μικρότερο από ό,τι το μεμονωμένο VAR του χαρτοφυλακίου του πελάτη. Κατά συνέπεια το κόστος κεφαλαίου που απαιτείται για να καλύψει το επίπεδο του VAR του πωλητή θα είναι αρκετά μικρότερο, αν και η διαφορά στο κόστος κεφαλαίου μεταξύ του αγοραστή και του πωλητή είναι επίσης ένας καθοριστικός παράγοντας. Εκτός του κόστους κεφαλαίου, μια νέα διάσταση που προστίθεται στο χαρτοφυλάκιο του πωλητή, σε όρους πραγματικού κινδύνου, είναι το αυξημένο

επίπεδο της συσχέτισης. Οι πωλήτριες τράπεζες μπορούν να το αντιμετωπίσουν, είτε προβαίνοντας σε συναλλαγή αντιστάθμισης είτε διαπραγματεύοντας την έκθεση στη συσχέτιση αυτή με άλλον αντισυμβαλλόμενο ή ακόμα καλύτερα παίρνοντας θέση σε μία οργανωμένη αγορά. Για παράδειγμα μια συναλλαγή αντιστάθμισης ενός παραγώγου προστασίας χαρτοφυλακίου μπορεί να πάρει τη μορφή χρηματοοικονομικής ανταλλαγής (swap), η τιμολόγηση της οποίας, υπό το πρίσμα του κόστους κεφαλαίου, δεν διαφέρει σημαντικά από αυτή ενός δικαιώματος (option).

7 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα τελευταία χρόνια, στο διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα παρατηρείται ένας σταδιακός επαναπροσδιορισμός του πλαισίου διαχείρισης των κινδύνων από την πλευρά των εμπορικών και επενδυτικών τραπεζών, των χρηματοοικονομικών εταιρειών, και των ασφαλιστικών και άλλων ταμείων. Στο πλαίσιο αυτό μπορεί να ενταχθεί και η εμφάνιση και ολοένα επιταχυνόμενη χρήση μιας νέας τεχνικής εκτίμησης του κινδύνου αγοράς, της προσέγγισης ‘value-at-risk’ (VAR). Το VAR αποτελεί μια στατιστική εκτίμηση, η οποία χρησιμοποιείται για τη μέτρηση του κινδύνου αγοράς ενός χαρτοφυλακίου, για το οποίο δεν υπάρχουν διαθέσιμα ιστορικά στοιχεία, και υπολογίζει το χρηματικό ποσό, το οποίο το χαρτοφυλάκιο είναι πιθανό να ζημιωθεί σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, εξαιτίας των δυναμικών μεταβολών στις αγοραίες τιμές των υποκείμενων περιουσιακών στοιχείων.

Η επαναστατικότητα του VAR έγκειται κυρίως στην προσπάθεια μιας συνολικής διαχείρισης των κινδύνων ενός χρεογράφου ή ενός χαρτοφυλακίου περιουσιακών στοιχείων και όχι της διαχείρισης ενός μεμονωμένου τύπου κινδύνου. Αυτή ακριβώς η ιδιαιτερότητά του πιστεύεται ότι θα αυξήσει τη ζήτηση στο μέλλον για νέα εργαλεία συνολικής διαχείρισης των κινδύνων, όπως τα VAR παράγω-

για προϊόντα. Τα καινοτομικά αυτά εργαλεία, αν και έχουν αναπτυχθεί μέχρι στιγμής σε θεωρητικό επίπεδο, αναφέρονται σε κάθε μορφής παράγωγα μέσα προστασίας χαρτοφυλακίου (π.χ. δικαίωμα αγοράς/πώλησης πάνω σε ένα χαρτοφυλάκιο), όπου το κέρδος ή η ζημία καθορίζονται από τις χρηματικές ροές του υποκειμένου, δηλαδή του VAR, και σκοπό έχουν την προσωρινή σταθεροποίηση του VAR και της συνδεδεμένης κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζικών ιδρυμάτων.

Η εμφάνιση των VAR παραγώγων προϊόντων και η ενεργή χρήση τους σε πρώτη φάση από τα τραπεζικά ιδρύματα πιστεύεται ότι ανοίγει νέες προοπτικές στη διεθνή βιομηχανία παραγώγων

προϊόντων, προκαλώντας μια στροφή από τη χρήση παραγώγων διαχείρισης της μεταβλητότητας (volatility-based derivatives) προς τη χρήση παραγώγων διαχείρισης της συσχέτισης (correlation-based derivatives). Ιδιαίτερα για τα τραπεζικά ιδρύματα και τις χρηματοοικονομικές εταιρείες, η χρήση τους μπορεί να αποτελέσει μια νέα πηγή κερδών, μεγιστοποιώντας τις ωφέλειες της διαφοροποίησης των χαρτοφυλακίων τους από την πλευρά της συσχέτισης των υποκειμένων περιουσιακών στοιχείων τους και αξιοποιώντας τις διαφορές στην τιμολόγησή τους από την πλευρά των αγοραστών και των πωλητών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- ALEXANDER, C., AND C. LEIGH (1997). "On the Covariance Matrices used in VAR Models", *Journal of Derivatives* 4 (Spring), pp. 50-62.
- BECKSTROM, R., and A. CAMPBELL (1995). "Value at Risk: Theoretical Foundations", *Capital Market Strategies* 4 (Nov.), pp. 42-52.
- BEDER, T. (1995). "VAR: Seductive but Dangerous", *Financial Analysts Journal* (Sept/Oct), pp. 12-24.
- BLACK, F., AND M. SCHOLES (1973). "The Pricing of Options and Corporate Liabilities", *Journal of Political Economy* 81, pp. 637-59.
- BOLLERSLEV, T. (1986). "Generalized Autoregressive Conditional Heteroskedasticity", *Journal of Econometrics* 31, pp. 307-27.
- BOLLERSLEV, T. (1990). "Modelling the Coherence in Short-Run Nominal Exchange Rates: A Multivariate Generalized ARCH Model", *Review of Economics and Statistics* 78, pp. 498-505.
- CULP, C., M. MILLER, and A. NEVES (1998). "Value at Risk: Uses and Abuses", *Journal of Applied Corporate Finance* 10 (Winter), pp. 26-38.
- DUFFIE, D., and J. PAN (1997). "An Overview of Value at Risk", *Journal of Derivatives* 4 (Spring), pp. 7-49.
- ENGLE, R. F. (1982). "Autoregressive Conditional Heteroskedasticity with Estimates of the variance of U.K. Inflation", *Econometrica* 50, pp. 987-1008.
- GROUP OF THIRTY (G30) (JULY 1993). "Recommendations for Derivatives Practices and Principles".
- HENDRICKS, D. (1996). "Evaluation of Value at Risk Models using Historical Data", *Federal Reserve Bank of New York Economic Policy Review* (April).
- HOPPER, G. (1996). "Value at Risk: A New Methodology for Measuring Portfolio Risk", *Federal Reserve Bank of Philadelphia Business Review* (July/August) pp. 19-30.
- HSIEH, D. A. (1993A). "Implications of Nonlinear Dynamics for Financial Risk Management", *Journal of Financial and Quantitative Analysis* 28, pp. 41-64.
- JACKSON, P., D. MAUDE, and W. PERRAUDIN (1997). "Bank Capital and Value-at-Risk", *Journal of Derivatives* 4 (Spring), pp. 73-90.
- JACKSON, P., D. MAUDE, AND W. PERRAUDIN (1998). "Testing Value-at-Risk Approach to Capital Adequacy", *Bank of England Quarterly Bulletin* (August), pp. 258-266.
- JORION, P. (1996). "Value at Risk: The New Benchmark for Controlling Market Risk", *Irwin Professional Publishing*.
- LIU, R. (1996). "VAR and VAR Derivatives", *Capital Market Strategies* 5 (Sept.), pp. 23-33.
- LIU, R. (1997). "Pricing Issues of VAR Derivatives- A Capital Cost Based Approach", *Financial Products* #63 (April 3).
- MARSHALL, C., AND M. SIEGEL (1997). "Value at Risk: Implementing a Risk Measurement Standard", *Journal of Derivatives* (Spring).
- MEEGAN, C. (1995). "Market Risk Management: The Concept of Value-at-Risk", *Technical Paper 3/RT/95*, Central Bank of Ireland.
- NELSON, D. B. (1991). "Conditional Heteroskedasticity in asset returns: A New Approach", *Econometrica* 59, pp. 347-70.
- Risk Metrics TM-Technical Document*, MORGAN GUARANTY TRUST COMPANY, Global research, New York, 1995.
- RISSIN, D. (1997). "Monte Carlo and VAR calculations", *Derivatives Strategy* 2 (February).
- SPINNER, K. (1996). "Adapting Value at Risk", *Derivatives Strategy* 1, No 5 (April).

ΤΟ VENTURE CAPITAL ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΠΡΩΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Εισαγωγή

Το venture capital (VC) ως νέος θεσμός χρηματοδότησης ξεκίνησε αρχικά στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής στις αρχές της δεκαετίας του 1940 και έκτοτε εξαπλώθηκε σε όλο τον κόσμο. Το VC χρηματοδοτεί νέες επιχειρήσεις και ειδικά αυτές που αναπτύσσουν νέες τεχνολογίες και κατακτούν νέες αγορές. Παράλληλα όμως συμβάλλει στην ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος.

Τα οφέλη από τη χρησιμοποίηση του VC ως μέσου χρηματοδότησης είναι πολλαπλά και, όπως αναφέρουν οι συγγραφείς Γκανέτσου και Φρονίστα (*“Venture capital – Μια ανασκόπηση”, Δελτίον της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών, Σεπτέμβριος 1995, σελ. 78-84*), μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο επίπεδα: (1) στην οικονομία μιας χώρας, (2) στην αναπτυσσόμενη επιχείρηση. Σε επίπεδο οικονομίας, οι δύο συγγραφείς αναφέρουν ότι το VC διευκολύνει την ίδρυση νέων επιχειρήσεων και ταυτόχρονα υποκινεί την ανανέωση και τον εκσυγχρονισμό υπάρχουσων επιχειρήσεων, βοηθώντας με τον τρόπο αυτό στην οικονομική ανάπτυξη και καταπολέμηση της ανεργίας. Ως παραδείγματα αναφέρουν δύο χώρες, τις ΗΠΑ και τη Γαλλία. Στις ΗΠΑ το 4% των αναπτυσσόμενων επιχειρήσεων που χρηματοδοτήθηκαν από VC δημιούργησαν το 70%

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΖΟΠΟΥΝΙΔΗ*

Καθηγητή Πολυτεχνείου Κρήτης

ΜΑΡΙΑΣ ΜΠΑΚΑΤΣΑΚΗ-ΜΑΝΟΥΔΑΚΗ

MSc Πολυτεχνείου Κρήτης

των νέων θέσεων εργασίας. Στη Γαλλία οι επιχειρήσεις που χρηματοδοτήθηκαν με VC πέτυχαν αύξηση 34% στις θέσεις εργασίας, 42% στις πωλήσεις, 80% στις εξαγωγές, καθώς και διπλασιασμό των επενδύσεων στη χρονική περίοδο 1987-1991. Σε επίπεδο αναπτυσσόμενης επιχείρησης, το VC επιτρέπει στην επιχείρηση να πραγματοποιήσει αναγκαίες επενδύσεις ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού χωρίς την επαύξηση του χρηματοοικονομικού κινδύνου λόγω δανεισμού. Παράλληλα το VC, με τη συμμετοχή του στο μετοχικό κεφάλαιο των αναπτυσσόμενων επιχειρήσεων, προσθέτει αξία, η οποία εκφράζεται με την υποστήριξή τους σε θέματα στρατηγικού προγραμματισμού (*strategic planning*), μάρκετινγκ και πωλήσεων, οικονομικού προγραμματισμού (*financial planning*) και ελέγχου, μεταφοράς τεχνογνωσίας και εισαγωγής σύγχρονων μεθόδων διοίκησης (βλ. επίσης Zorounidis, *La Gestion du Capital-Risque, Editions Economica, Paris, 1990*).

Το VC επεμβαίνει και χρηματοδοτεί όλα τα στάδια ανάπτυξης μιας επιχείρησης: ίδρυση, εκκίνηση, ανάπτυξη και εισαγωγή στην κεφαλαιαγορά. Σε κάθε στάδιο ανάπτυξης αντιστοιχούν ειδικές χρηματοδοτήσεις. Ακόμη, οι ανάγκες χρηματοδότησης και διοικητικής υποστήριξης των επιχειρήσεων

* Προέδρου του Τμήματος ΜΠΑ και Διευθυντή του Εργαστηρίου Συστημάτων Χρηματοοικονομικής Διοίκησης του Πολυτεχνείου Κρήτης

και ο κίνδυνος που παρουσιάζουν για τους επενδυτές σε VC διαφέρουν αρκετά ανάλογα με το στάδιο ανάπτυξης.

Συγκρίνοντας το VC με τις παραδοσιακές μορφές χρηματοδότησης (π.χ. δάνειο), είναι δυνατό να επισημανθούν οι παρακάτω τρεις διαφορές: (1) το VC επενδύεται σε σχετικά νέες επιχειρήσεις, για τις οποίες δεν διατίθενται επαρκή ιστορικά δεδομένα, (2) η επένδυση πραγματοποιείται σε μικρές επιχειρήσεις και με άμεση συμμετοχή στο κεφάλαιο, ώστε ο επενδυτής να συμμετέχει ενεργητικά στη ζωή της επιχείρησης, πράγμα που δεν συμβαίνει με τους επενδυτές μεγάλων επιχειρήσεων εισηγμένων στο χρηματιστήριο (inactive role), (3) οι επενδύσεις σε VC δεν εξασφαλίζουν βραχυπρόθεσμα ρευστότητα στον επενδυτή γιατί το κεφάλαιο βρίσκεται “παγιδευμένο” μέσα στην επιχείρηση για μια περίοδο 5 έως 10 ετών.

Η χρηματοδότηση με VC σχετίζεται άμεσα με τη διαδικασία επιλογής επιχειρήσεων ή σχεδίων επιχειρήσεων που τις αναπτύσσουν (για παράδειγμα, η ανακάλυψη μιας νέας τεχνολογικά προηγμένης μεθόδου παραγωγής επιφέρει μείωση στο κόστος παραγωγής του προϊόντος). Τα τελευταία έτη αναπτύχθηκαν μεθοδολογίες για την ορθολογική διαδικασία επιλογής των επιχειρήσεων.

Μεθοδολογία χρηματοδότησης επιχειρήσεων

Κατά μια πρόσφατη μεθοδολογία, η οποία έχει ήδη εφαρμοστεί με μεγάλη επιτυχία σε εταιρείες παροχής VC στις ΗΠΑ (βλ. Tyebjee and Bruno, “A model of venture capitalist investment activity”, Management Science, vol. 30, No 9, σελ. 1051-1066, 1984) και σε γαλλικές εταιρείες παροχής VC (βλ. Zorounidis, 1990), οι δραστηριότητες των εταιρειών παροχής VC περιγράφονται σε πέντε φάσεις: προέλευση των επιχειρήσεων για χρηματοδότηση, προεργασία, εκτίμηση, ολοκλήρωση του συμβολαίου και μεταεπενδυτικές δραστηριότητες.

Α. Η προέλευση των επιχειρήσεων για χρηματοδότηση

Επειδή οι εταιρείες παροχής VC δρουν σε ένα περιβάλλον όπου οι καλές περιπτώσεις επιχειρήσεων σπανίζουν, η ενδεχόμενη συνεργασία τους με μάνατζερ των υπό χρηματοδότηση επιχειρήσεων πραγματοποιείται είτε με δική τους πρωτοβουλία είτε με μεσολάβηση άλλων χρηματοοικονομικών οργανισμών, όπως εμπορικές τράπεζες, πιστωτικά ιδρύματα, σύμβουλοι επιχειρήσεων, επιχειρηματίες που έχουν ήδη συνεργαστεί με εταιρείες παροχής VC.

Β. Η προεργασία

Οι εταιρείες παροχής VC έχουν συνήθως να μελετήσουν ένα μεγάλο αριθμό προτάσεων για χρηματοδότηση και μάλιστα με μικρό αριθμό προσωπικού. Ο Wells (Venture Capital Decision Making, Διδακτορική Διατριβή, Carnegie Mellon University, 1974) αναφέρει ότι οι εταιρείες παροχής VC δέχονται 120 με 1.000 προτάσεις για χρηματοδότηση με ετήσιο μέσο όρο περίπου 450. Ο βασικός στόχος των εταιρειών αυτών είναι να χρηματοδοτήσουν τελικά ένα μικρό αριθμό επιχειρήσεων, τις πιο αποδοτικές. Τα κυριότερα κριτήρια που χρησιμοποιούνται στη φάση αυτή είναι τα ακόλουθα: ο τομέας δραστηριότητας της επιχείρησης, το προϊόν της, το μέγεθός της, η γεωγραφική τοποθεσία της, η πολιτική επενδύσεών της και η ανταγωνιστική θέση της στην αγορά.

Γ. Η εκτίμηση

Οι εταιρείες παροχής VC αξιολογούν τις επιχειρήσεις με βάση τις ποιοτικές και ποσοτικές πληροφορίες, οι οποίες βρίσκονται μέσα στο σχέδιο ανάπτυξης (business plan). Αυτή η αξιολόγηση στηρίζεται επίσης στην υποκειμενική κρίση που διαθέτουν τα στελέχη των εταιρειών παροχής VC.

Στο τέλος της φάσης της εκτίμησης πρέπει να

κατασκευαστεί ένα επιχειρησιακό μοντέλο, το οποίο θα επιτρέπει την αυτόματη αξιολόγηση κάθε επιχείρησης που ζητά τη χρηματοδότηση της εταιρείας παροχής VC. Από μελέτες που έχουν παρουσιαστεί μέχρι σήμερα τα βασικά κριτήρια απόφασης είναι τα ακόλουθα: η ομάδα των μάνατζερ της επιχείρησης (επαγγελματική εμπειρία, διοικητική μόρφωση, ποιότητα διοίκησης, ενδιαφέρον των μάνατζερ για την ανάπτυξη της επιχείρησης, κ.τ.ό.), η αγορά στην οποία δραστηριοποιείται η επιχείρηση (εξέλιξη της αγοράς, ανταγωνιστική θέση πάνω στην αγορά, ανάγκες της αγοράς, κ.ο.κ.), το προϊόν της επιχείρησης, η στρατηγική μάρκετινγκ που ακολουθεί, οι χρηματοοικονομικές της επιδόσεις και το μέγεθος της επένδυσης (βλ. Zorounidis, “*Venture capital modelling: Evaluation criteria for the appraisal of investments*”, The Financier, vol. 1, no. 2, σελ. 54-64, 1994).

Δ. Η ολοκλήρωση του συμβολαίου

Κατά τη διάρκεια της φάσης αυτής γίνονται οι διαπραγματεύσεις ανάμεσα στην εταιρεία παροχής VC και των μάνατζερ της υπό χρηματοδότηση επιχείρησης. Οι διαπραγματεύσεις αναφέρονται στο ποσό που θα επενδυθεί, τη μέθοδο χρηματοδότησης, τις ρήτρες ασφαλείας κ.ά.

Ε. Οι μεταεπενδυτικές δραστηριότητες

Από τη στιγμή που θα υπογραφεί το συμβόλαιο συνεργασίας μεταξύ των δύο εταίρων, οι εταιρείες παροχής VC αλλάζουν καταστατικό και από απλοί επενδυτές γίνονται ενεργοί συνεργάτες των επιχειρήσεων. Εχοντας αυτό το ρόλο, παρέχουν συμβουλές στους μάνατζερ των επιχειρήσεων σε ό,τι αφορά την εξέλιξη των αγορών, τις στρατηγικές που πρέπει να εφαρμοστούν ώστε να αποκτηθούν νέα μερίδια αγορών κ.τ.ό. Η μεγάλη ανησυχία τους είναι να προστατεύσουν την επένδυση που πραγμα-

τοποίησαν και να ετοιμάσουν με ήσυχο τρόπο την έξοδό τους από την επιχείρηση (ρευστοποίηση της συμμετοχής τους). Για το λόγο αυτό, μερικές φορές οι εταιρείες παροχής VC επεμβαίνουν στη διοίκηση της επιχείρησης και μπορούν ακόμη και να προτείνουν ένα νέο διοικητικό συμβούλιο όταν το προηγούμενο διοικητικό συμβούλιο θεωρηθεί αναξιόπιστο και ανεύθυνο.

Η διάρκεια της διαδικασίας αξιολόγησης των επιχειρήσεων μπορεί να είναι από 1 έως 6 μήνες ανάλογα με το προσωπικό που διαθέτουν οι εταιρείες παροχής VC (βλ. Zorounidis, 1990).

Ως συμπέρασμα, είναι ενδιαφέρον να αναφερθούν οι επενδυτικές πολιτικές των εταιρειών παροχής VC σε ό,τι αφορά τις τελικές επιλογές τους. Ο Silver (*Venture Capital: The Complete Guide for Investors*, John Wiley and Sons, New York, 1985) αναφέρει ότι η επενδυτική πολιτική των εταιρειών αυτών μοιάζει με πυραμίδα, δηλαδή η ιδέα είναι να συγκεντρώσουν ένα αρκετά μεγάλο αριθμό προτάσεων (για παράδειγμα, 1000 προτάσεις), ώστε στο τέλος να παραμείνουν για χρηματοδότηση 10 εξαιρετικές προτάσεις. Ο Copin (*Le capital-Risque en France*, Precepta, Paris, 1987) αναφέρει για τη Γαλλία ότι σε σύνολο 100 προτάσεων τελικά μόνο 8 θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο μιας χρηματοδοτικής απόφασης.

Η έρευνα του venture capital στην Ελλάδα

Τα στοιχεία που παρουσιάζονται παρακάτω αποτελούν τα πρώτα αποτελέσματα μιας έρευνας βασισμένης κυρίως σε ερωτηματολόγια που στάλθηκαν σε όλες τις εταιρείες παροχής VC που υπάρχουν στην Ελλάδα και σε συνεντεύξεις που έγιναν στα διευθυντικά στελέχη των εταιρειών. Το αρχικό δείγμα της έρευνάς μας, η οποία ξεκίνησε τον Ιούλιο του 2000, αποτελούνταν από 24 εταιρείες παροχής VC. Όμως μέσα σε ένα χρόνο εξαιτίας της οικονομικής κρίσης που πέρασε το ελληνικό χρηματιστήριο σταμάτησαν τις δραστηριότητές τους αρ-

κετές εταιρείες παροχής VC, κυρίως αυτές που τις διαχειρίζονταν χρηματοπιστωτικές εταιρείες. Μόνο 15 συνεχίζουν να λειτουργούν μέχρι σήμερα και από αυτές οι 11 θέλησαν να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο που τους αποστείλαμε.

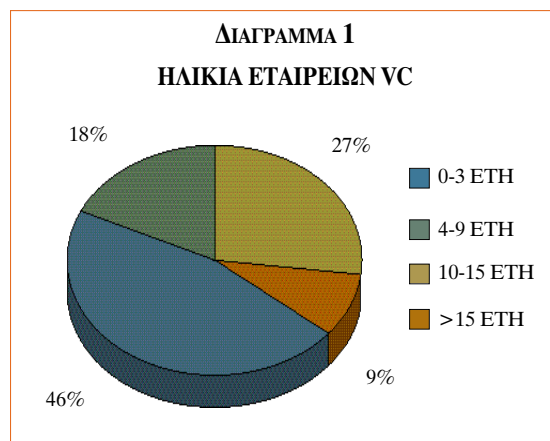
Κύριος στόχος της μελέτης είναι να σκιαγραφήσει το προφίλ και την επενδυτική πολιτική των εταιρειών παροχής VC και να προσδιορίσει τη διαδικασία που ακολουθείται για την αξιολόγηση των προτεινόμενων επιχειρηματικών σχεδίων (κατανομή του χρόνου που διαθέτουν οι εταιρείες παροχής VC στις επενδυτικές δραστηριότητες, άντληση στοιχείων, μεθοδολογική προσέγγιση, κριτήρια αξιολόγησης). Για το λόγο αυτό οι απαντήσεις που εξετάστηκαν από το ερωτηματολόγιο έχουν χωριστεί σε 3 ενότητες:

1. Προφίλ των εταιρειών παροχής VC
2. Επενδυτική πολιτική
3. Κριτήρια εκτίμησης

1. Προφίλ των εταιρειών παροχής VC

Ο θεσμός του venture capital εισήχθη στην Ελλάδα για πρώτη φορά με το νόμο υπ' αριθμ. 1775/25.5.88, σύμφωνα με τον οποίο οι εταιρείες επιχειρηματικού κεφαλαίου (ΕΠΕΚ) είναι ανώνυμες εταιρείες που έχουν ως κύριο σκοπό την προώθηση και υλοποίηση επενδύσεων υψηλής τεχνολογίας και καινοτομίας. Λόγω της αναποτελεσματικότητας αυτού του νόμου θεσπίστηκε νέος νόμος, ο Ν.2367/95, ο οποίος αναιρεί τον προηγούμενο μετά την πάροδο δύο ετών, στον οποίο οι ΕΠΕΚ μετονομάστηκαν σε Εταιρείες Κεφαλαίου Επιχειρηματικών Συμμετοχών (ΕΚΕΣ). Σύμφωνα με τον παραπάνω νόμο ως ΕΚΕΣ ορίζεται μια ανώνυμη εταιρεία που έχει ως σκοπό τη συμμετοχή στο κεφάλαιο επιχειρήσεων που εδρεύουν στην Ελλάδα και ασκούν γεωργική, βιομηχανική, μεταλλευτική, βιοτεχνική, ξενοδοχειακή ή εμπορική δραστηριότητα. Η ανάπτυξη του VC μετά το 1999 σχετίστηκε άμεσα με τη δυναμική ανάπτυξη της ελληνικής κεφαλαιαγοράς. Οι απο-

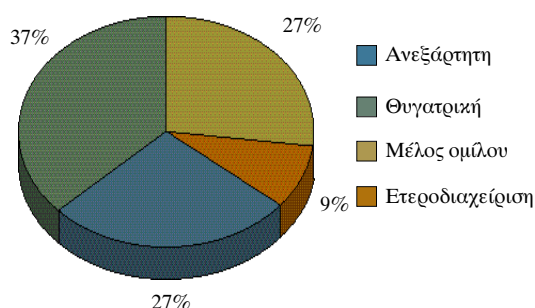
δόσεις των ελληνικών ΕΚΕΣ στο διάστημα αυτό ήταν εντυπωσιακές και υπήρχε οργασμός στην ίδρυση νέων ΕΚΕΣ, οι περισσότερες από τις οποίες αποτελούσαν θυγατρικές χρηματοπιστωτικών εταιρειών. Λόγω της στρέβλωσης που είχε δημιουργηθεί στην αγορά των δημόσιων εγγραφών από την υπερβολική συμπεριφορά του χρηματιστηρίου, το VC εξασφάλισε μεγάλες αποδόσεις ακόμη και όταν οι ΕΚΕΣ επένδυναν σε ώριμες εταιρείες που βρίσκονταν στο τελικό στάδιο ανάπτυξής τους και απείχαν μικρό χρονικό διάστημα από την είσοδό τους στο ΧΑΑ. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται και από την παρούσα έρευνα, όπου η πλειοψηφία των ΕΚΕΣ είναι νέες εταιρείες με ηλικία μέχρι 3 έτη (46%). Σε ποσοστό 27% η ηλικία τους κυμαίνεται μεταξύ των 10 και 15 ετών ενώ αντίστοιχα σε ποσοστό 18% και 9% βρίσκονται ΕΚΕΣ με ηλικία μεταξύ 4 και 9 ετών και μεγαλύτερη από 15 έτη αντίστοιχα (βλ. Διάγραμμα 1).

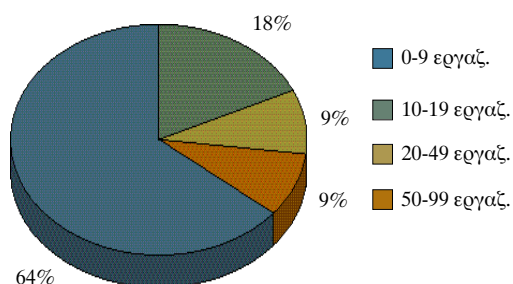
Μια μόνο ΕΚΕΣ υπόκειται σε διαχείριση από άλλη εταιρεία και χρησιμοποιεί ακόμη και το προσωπικό της χρηματοπιστωτικής εταιρείας (στο διάγραμμα αναφέρεται ως ετεροδιαχείριση). Οι άλλες αποτελούν μέλη ομίλων (27%) ή είναι θυγατρικές άλλων εταιρειών (κυρίως τραπεζών) σε ποσοστό 37%, ενώ το υπόλοιπο 27% είναι ανεξάρτητες (Διάγραμμα 2). Χαρακτηριστικό αποτελεί το γεγονός ότι, ακόμη και όταν είναι ανεξάρτητες, μερικές δεν έχουν καθόλου προσωπικό και αναθέτουν τη δια-

χείρισή τους σε άλλη οικονομική εταιρεία. Για το λόγο αυτό η πλειονότητα των ΕΚΕΣ έχουν ελάχιστο προσωπικό (ποσοστό 64% από 0 έως 9 άτομα). Μια μόνο ΕΚΕΣ μπορεί να χαρακτηριστεί ως μεσαία εταιρεία καθώς διαθέτει 69 άτομα (9%). Γενικότερα είναι πολύ μικρές εταιρείες, αφού αθροιστικά το 91% δεν απασχολούν παραπάνω από 50 άτομα.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2
ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΣΧΕΣΗ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ VC

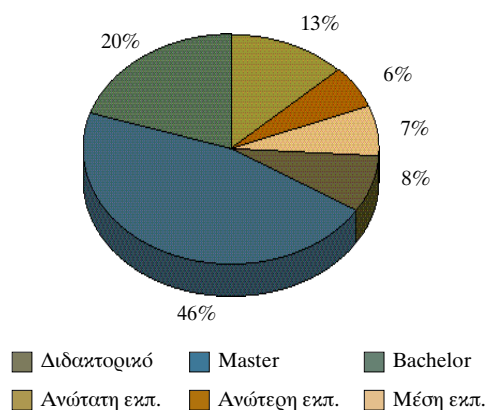

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3
ΜΕΓΕΘΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ VC / ΠΛΗΘΟΣ ΣΤΕΛΕΧΩΝ

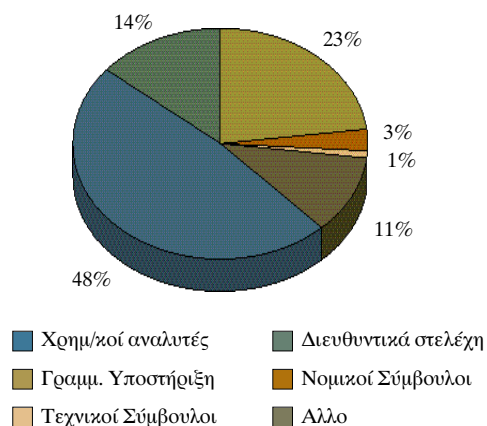

Το επίπεδο μόρφωσης των στελεχών είναι πολύ υψηλό καθώς οι κάτοχοι διδακτορικού τίτλου αποτελούν το 8%, το 46% κατέχει τίτλο Master, το 13% είναι ανώτατης εκπαίδευσης, το 20% Bachelor, ενώ μόλις το 6% είναι ανώτερης εκπαίδευσης και το 7% μέσης εκπαίδευσης (Διάγραμμα 4). Από αυτούς το 48% είναι χρηματιστηριακοί αναλυτές, το 23% εργάζονται στη γραμματειακή υποστήριξη, 14% είναι διευθυντικά στελέχη και σύμβουλοι, ενώ μόλις το 3% είναι νομικοί σύμβουλοι (Διάγραμμα 5).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΣΤΙΣ ΕΚΕΣ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5
ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΣΤΙΣ ΕΚΕΣ

2. Επενδυτική πολιτική

Η επενδυτική πολιτική των ΕΚΕΣ διέπεται από το Νόμο 2367/95, καθώς καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο μια ΕΚΕΣ συμμετέχει στην επιχείρηση, τις υπηρεσίες που θα παρέχει στην ομάδα των μάνατζερ και την έξοδό της από την επένδυση, η οποία πρέπει να γίνει μέσα σε 3 έτη.

Σημαντικό μοχλό ανάπτυξης του venture capital στην Ελλάδα αποτέλεσε η σύσταση του Ταμείου Νέας Οικονομίας ΑΕ (TANEO) με το άρθρο 28 του

N. 2843/2000, που έχει ως κύριο σκοπό τη συγχρηματοδότηση της ίδρυσης εταιρειών κεφαλαίου επιχειρηματικών συμμετοχών, οι οποίες αναλαμβάνουν να επενδύουν σε καινοτόμες επιχειρήσεις που κατά προτίμηση βρίσκονται στα αρχικά στάδια ανάπτυξής τους και έχουν πραγματική και καταστατική έδρα στην Ελλάδα. Γενικότερα στόχος της εταιρείας είναι η στήριξη της αγοράς κεφαλαίου, ώστε αυτή να καταστεί περισσότερο αποτελεσματική, καθώς επίσης και η ανάπτυξη και εδραίωση της επιχειρηματικής κουλτούρας.

Είναι η πρώτη φορά, όπως επισημαίνεται και στο European Venture Capital Journal (10.8.2001), που μια εταιρεία fund of funds (δηλαδή ένα κεφάλαιο που επενδύει σε άλλα κεφάλαια) επενδύει ειδικά σε υψηλής τεχνολογίας start-ups επιχειρήσεις κεφάλαια ύψους 150 εκατ. ευρώ. Πρότυπα για τη δημιουργία του αποτέλεσαν τα μοντέλα των Βρετανικών κεφαλαίων υψηλής τεχνολογίας (UK's high-tech funds), τα Ευρωπαϊκά Κεφάλαια Επενδύσεων (European Investment Fund-EIF) και ο όμιλος venture capital του Ισραήλ, Yozma.

Μετά από πιέσεις του ΟΟΣΑ και του European Association of Venture Capital (EVCA) για την αρχή της φορολογικής ουδετερότητας η κυβέρνηση προχώρησε τον Απρίλιο του 2002:

α) στην ψήφιση του υπ' αριθμ. 2992/20.3.2002 νομοσχεδίου για την επιχειρηματικότητα, το οποίο τροποποιεί τον προηγούμενο νόμο 2843/2000 θέτοντας ένα πιο ευέλικτο θεσμικό πλαίσιο, καθώς i) συγχρηματοδοτεί τη σύσταση Αμοιβαίων Κεφαλαίων Επιχειρηματικών Συμμετοχών κλειστού τύπου (ΑΚΕΣ), τα οποία δεν θα φορολογούνται ως οργανισμός αλλά μόνο οι μέτοχοί τους, όπως συμβαίνει σε όλη την Ευρώπη, ii) τροποποιεί τις ιδρυτικές διατάξεις του TANEΟ (Άρθρο 8) και iii) μεταχειρίζεται ευνοϊκά τις δαπάνες επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας των επιχειρήσεων, το ήμισυ του κόστους (50%) των οποίων θα αφαιρείται από το καθαρό εισόδημά τους κατά τον υπολογισμό των φορολογητέων κερδών τους και

β) στην έκδοση της υπ' αριθμ. 160979/Β.811/12.4.2002 Υπουργικής Απόφασης, με την οποία καθορίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις για τη συμμετοχή της ανώνυμης εταιρείας TANEΟ σε ΑΚΕΣ, ΕΚΕΣ και άλλα αντίστοιχα σχήματα παροχής επιχειρηματικού κεφαλαίου.

Επιτυχία αποτελεί για την ελληνική πραγματικότητα η αναγνώριση του TANEΟ από την Ευρωπαϊκή Ένωση, γεγονός που συνέβη μόλις το Σεπτέμβριο του 2002 και σηματοδοτεί την έναρξη λειτουργίας του TANEΟ. Ο αρμόδιος επίτροπος για τα θέματα ανταγωνισμού Μάριο Μόντι αναγνωρίζει τη συμβατότητα του καθεστώτος της λειτουργίας του TANEΟ με τη συνθήκη περί κρατικών ενισχύσεων που ισχύει στην Ενωμένη Ευρώπη, οπότε ενεργοποιείται άμεσα το πρώτο ελληνικό fund of funds.

Από το TANEΟ προσλήφθηκαν 3 εταιρείες χρηματοοικονομικών συμβούλων η Deutsche Bank, η NBGI, και η EFG Telesis Finance, οι οποίες θα αναλάβουν την προσέλκυση θεσμικών επενδυτών στο κεφάλαιο του TANEΟ. Ήδη έχει προκηρυχθεί η πρώτη πρόσκληση για την υποβολή προτάσεων από τους ενδιαφερομένους να προβούν σε σύσταση οχημάτων παροχής επιχειρηματικού κεφαλαίου, όπου το TANEΟ θα αναλαμβάνει ποσοστό μικρότερο του 50% του κεφαλαίου των επενδυτικών σχημάτων που θα επενδύουν σε ελληνικές καινοτόμες μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Παράλληλα το TANEΟ, σε συνεργασία με το Ελληνικό Κέντρο Επενδύσεων, έχει διοργανώσει τρία Venture Capital Forum μέχρι σήμερα (2000, 2001, 2002) στα οποία δίνεται η ευκαιρία να συναντηθούν με ραντεβού οι νέοι επιχειρηματίες με φορείς παροχής επιχειρηματικών κεφαλαίων, να παρακολουθήσουν παρουσιάσεις σχετικές με την ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, τις τεχνολογικές εξελίξεις σε συναφή με το VC θέματα και τη διεθνή εμπειρία σε θέματα κρατικής στήριξης του VC. Επιπλέον το πρόγραμμα περιελάμβανε φέτος και εκπαιδευτικά προγράμματα που απευθύνονταν τόσο σε επιχειρηματίες όσο και σε στελέχη εταιρειών VC. Τα αποτελέσματα του

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΟΜΕΝΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΓΙΑ ΤΟ 1998-2001
ΠΛΗΘΟΣ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΚΑΙ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΔΙΑ ΠΕΡΙΟΔΟ

(σε Keuro)	1998	1999	Μεταβ.(%)	2000	Μεταβ.(%)	2001	Μεταβ.(%)
Διαθέσιμα κεφάλαια VC	82.708	86.369	4,43	301.583	249,18	491.549	62,99
Επενδύσιμα κεφάλαια	23.127	44.289	91,50	133.013	200,33	52.996	-60,16
Ποσοστό επενδ. (%)	6,44%	1,72%		11,28%		8,12%	
Πλήθος υποψήφιων σχεδίων των επιχειρήσεων	167	238	42,51	907	281,09	905	-0,22
Πλήθος εγκεκριμένων σχεδίων	18	14	-22,22	47	235,71	37	-21,28
Ποσοστό εγκερ. (%)	10,77%	5,88%		5,18%		4,08%	

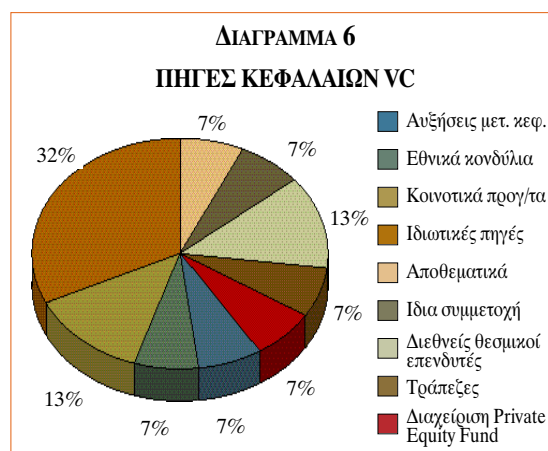
2ου Venture Capital Forum ήταν αρκετά ενθαρρυντικά, καθώς προέκυψαν δύο ελπιδοφόρες επενδύσεις σε venture capital: α) η εταιρεία υψηλής τεχνολογίας Theta Microelectronics με επενδυτή την Εθνική Επιχειρηματικών Συμμετοχών και β) η “ΩΝΙΑ NET” με επενδυτή τον Ομιλο Πουλιάδη (ο οποίος δεν είναι ΕΚΕΣ αλλά ένας μη θεσμικός “business angel”).

Με βάση τα δεδομένα του Πίνακα 1, τα διαθέσιμα και τα επενδύσιμα κεφάλαια για VC βρίσκονται σε εντυπωσιακή άνοδο την περίοδο 1998-2001 (494,32% για τα διαθέσιμα και 129,15% για τα επενδύσιμα κεφάλαια αντίστοιχα). Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι μετά το 1999 ιδρύθηκαν και ουσιαστικά άρχισαν να λειτουργούν από το έτος 2000 άλλες 5 νέες ΕΚΕΣ. Το 2001 όμως παρουσιάστηκε σημαντική μείωση στα επενδύσιμα κεφάλαια (-60%) παρ’ όλο που το διαθέσιμο κεφάλαιο προς επενδύσεις είχε αυξηθεί σημαντικά (63%), εξαιτίας της ανυπαρξίας αξιολογών επιχειρηματικών σχεδίων όπως είχε επισημανθεί και από τα στελέχη των ΕΚΕΣ. Ουσιαστικά όμως λόγω της συνεχούς πτώσης του χρηματιστηρίου δεν υπήρχε η δυνατότητα εξόδου των μέχρι πρότινος αξιολογών υποψήφιων επιχειρηματικών σχεδίων στο ΧΑΑ και αναγκαστικά οι ΕΚΕΣ στράφηκαν στις νέες επιχειρήσεις (start-ups), των οποίων οι επενδύσεις εμπεριέχουν υψηλότερο ρίσκο και είναι λιγότερο δελεαστικές.

Το πλήθος των εγκεκριμένων σχεδίων επιχει-

ρήσεων διπλασιάζεται την περίοδο 1998-2001, αλλά το ποσοστό των εγκεκριμένων σχεδίων μειώνεται παρά την αύξηση του πλήθους των υποψήφιων σχεδίων επιχειρήσεων (από 10,77% το 1998 πέφτει στο 4,08% το 2001). Αυτό δείχνει ότι οι ΕΚΕΣ εφαρμόζουν μια άκρως λιτή και επιλεκτική πολιτική σε ό,τι αφορά την αξιολόγηση σχεδίων επιχειρήσεων.

Οι ΕΚΕΣ αντλούν τα επενδυτικά τους κεφάλαια κυρίως από ιδιωτικές συμμετοχές σε ποσοστό 32%, από θεσμικούς επενδυτές σε ποσοστό 13% και από κοινοτικά προγράμματα σε ποσοστό 13%, ενώ άλλη πηγή αποτελούν η αύξηση του μετοχικού τους κεφαλαίου (7%), τα αποθεματικά τους (7%), τα ίδια κεφάλαια (7%), τα εθνικά κονδύλια (7%), η διαχείριση Private Equity Fund (7%) και οι τράπεζες (7%) (αφορά κυρίως τις εταιρείες που είναι θυγατρικές ή μέλη ομίλων τραπεζών) (Διάγραμμα 6).

Για παράδειγμα η Εθνική Επιχειρηματικών Συμμετοχών διαχειρίζεται και παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες σε 3 επενδυτικούς φορείς, οι οποίοι έχουν ως μόνο μέτοχο τον όμιλο της ΕΤΕ:

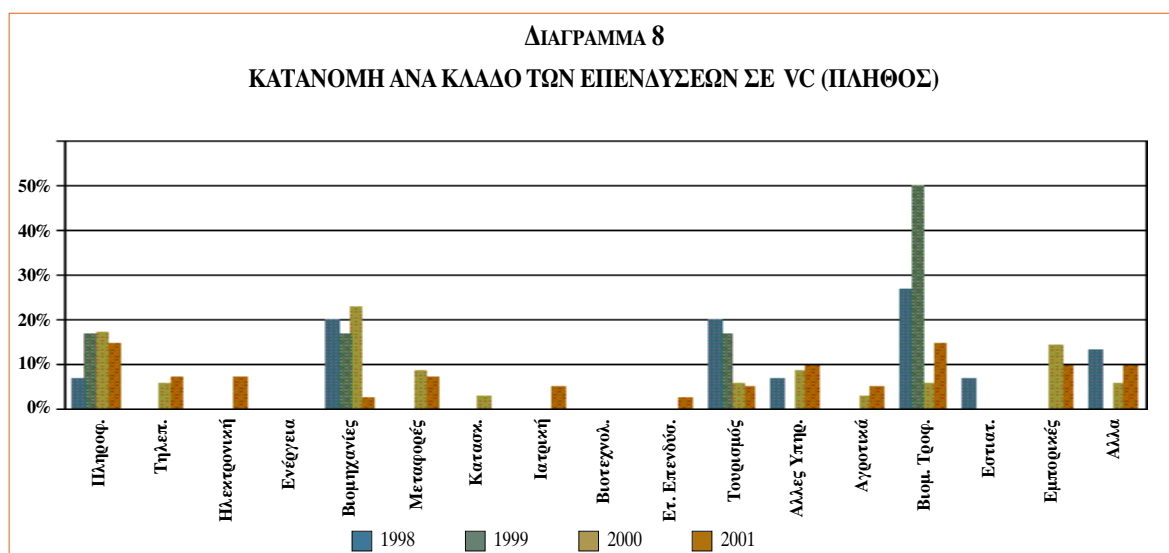
- Το NBG Greek Fund Limited που έχει εγκεκριμένο κεφάλαιο 45 εκατ. ευρώ και επενδύει σε γρήγορα αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις στην Ελλάδα ή μαζί με ελληνικές επιχειρήσεις στη Δυτική Ευρώπη.
- Το NBG Balkan Fund που έχει εγκεκριμένο κεφάλαιο 30 εκατ. ευρώ και επενδύει κυρίως μαζί με ελληνικές επιχειρήσεις στα Βαλκάνια, την Τουρκία, την Αίγυπτο και σε άλλες χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης.
- Το NBG Technology LP που έχει εγκεκριμένο κεφάλαιο 60 εκατ. ευρώ και επενδύει στις βιομηχανίες τεχνολογίας, μέσω μιας μαζικής κοινωνίας και τηλεπικοινωνίας κυρίως της Ελλάδας και της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Στη φάση της προέλευσης των υποψήφιων επιχειρήσεων την πρωτοβουλία αναλαμβάνουν συνήθως οι υποψήφιοι επιχειρηματίες για να προσεγγίσουν τις ΕΚΕΣ σε ποσοστό 100%. Επειδή κάθε ΕΚΕΣ έχει δώσει περισσότερες από μια επιλογές προσέγγισης σχεδίων επιχειρήσεων, τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 7, όπου για παράδειγμα η επιλογή “Πρωτοβουλία του υποψή-

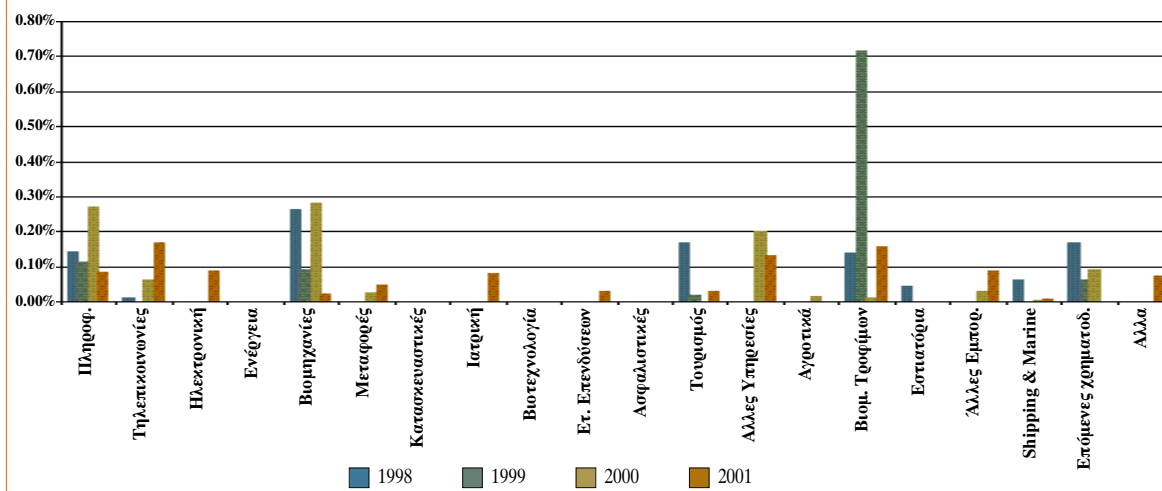

φιου επιχειρηματία” είχε προταθεί και από τις 11 ΕΚΕΣ και για το λόγο αυτό έχει 100%. Με πρωτοβουλία της ίδιας της ΕΚΕΣ ή ύστερα από σύσταση μιας άλλης ΕΚΕΣ τα ποσοστά είναι 82% αντίστοιχα και στις δύο περιπτώσεις. Από έρευνες που έγιναν στο εξωτερικό (κυρίως ΗΠΑ), η προσέγγιση των επιχειρήσεων προκύπτει από συστάσεις που κάνουν άλλες ΕΚΕΣ στην ΕΚΕΣ που κάνει την επιλογή των σχεδίων των επιχειρήσεων.

Σε ό,τι αφορά τις επενδύσεις των ΕΚΕΣ, αυτές διοχετεύονται κυρίως στη βιομηχανία. Ιδιαίτερα η βιομηχανία τροφίμων το 1999 απορρόφησε το 72% των επεν-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 9
ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΣΕ VC (ΠΟΣΟ)

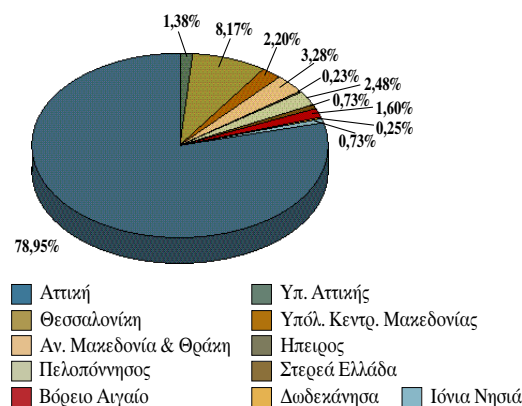
δυόμενων κεφαλαίων, έχοντας συνάψει το 50% των επενδυόμενων σχεδίων (σε πλήθος). Τα Διαγράμματα 8 και 9 δείχνουν πώς κατανέμονται οι επενδύσεις των ΕΚΕΣ τόσο σε πλήθος όσο και σε ποσό.

Η γεωγραφική κατανομή των επενδύσεων των ΕΚΕΣ παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 10. Η Αττική με ποσοστό 78,95% εκ του μακρόθεν δέχεται τα επενδυτικά κεφάλαια όλων των ΕΚΕΣ. Ακολουθεί με 8,17% η περιοχή της Θεσσαλονίκης. Το αποτέλεσμα αυτό δείχνει ότι οι ΕΚΕΣ προτιμούν να επενδύουν σε περιοχές όπου υπάρχουν ανεπτυγμένες βιομηχανικές ζώνες.

Οι περισσότερες ΕΚΕΣ επενδύουν στο εξωτερικό (55%). Οι περιοχές του εξωτερικού που προτιμούν είναι κυρίως η Ανατολική Ευρώπη (27%) και τα γειτονικά Βαλκάνια (27%). Ακολουθούν η Κύπρος (23%) και η Δυτική Ευρώπη (18%), ενώ ελάχιστες επενδύσεις έχουν γίνει στη Βόρεια Αφρική (5%), οι οποίες προέκυψαν κατά τη συνεργασία μιας ελληνικής ΕΚΕΣ με ένα υποκατάστημά της στην Αίγυπτο για σύσταση ενός fund (Βλ. Διαγράμματα 11 και 12 στην επόμενη σελίδα).

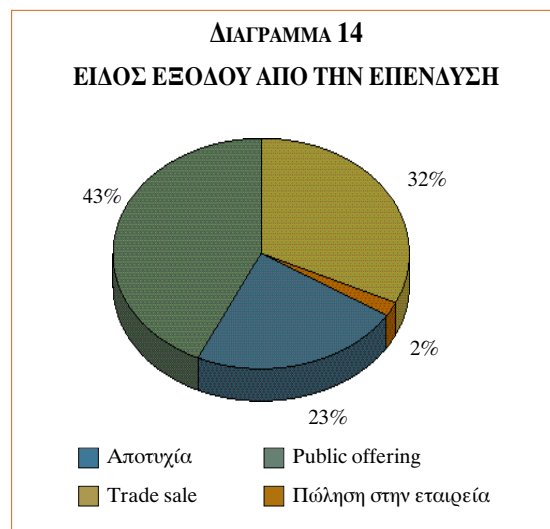
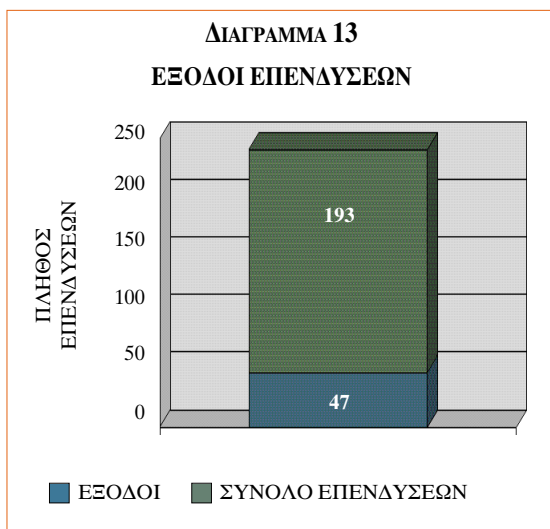
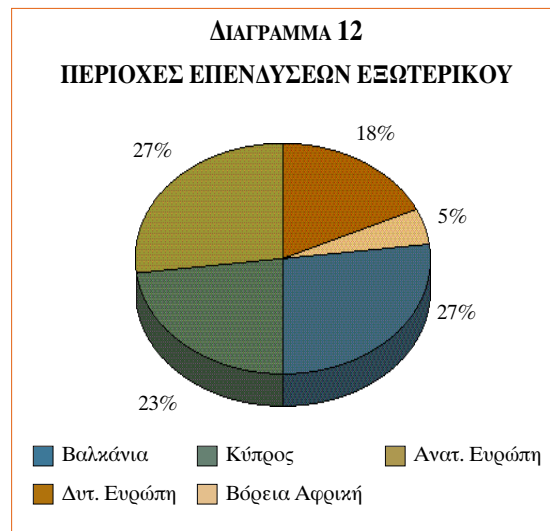
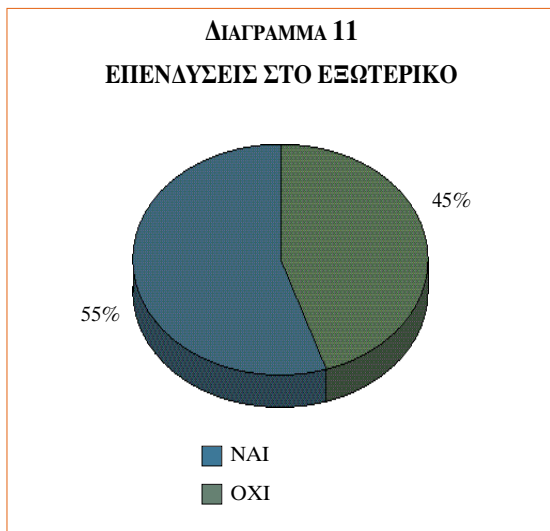
Η έξοδος της ΕΚΕΣ από την επιχείρηση γίνεται σε διάστημα 3-6 ετών. Οι ΕΚΕΣ πραγματοποιούν κατά μέσο όρο εξόδους σε ποσοστό 24,35% (47 εξόδους στο σύνολο 193 επενδύσεων) (Διάγραμμα 13

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 10
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΣΕ VC

στην επόμενη σελίδα), προτιμώντας κυρίως την πώληση της συμμετοχής τους μετά την είσοδο της επιχείρησης στο χρηματιστήριο (public offer) (43%) και λιγότερο την πώληση σε στρατηγικό επενδυτή (trade sale) (31%), ενώ πιο σπάνια (2%) την πώληση στην ομάδα του μανάτζμεντ της χρηματοδοτούμενης εταιρείας. Αρκετά υψηλό είναι το ποσοστό των αποτυχιών σε αυτές τις επενδύσεις, όπου σχεδόν 1 στις 4 επενδύσεις (23%) καταλήγουν σε αποτυχία (write-off) (Διάγραμμα 14 στην επόμενη σελίδα).

Ενα από τα ενδιαφέροντα θέματα που αξίζει να

μελετηθεί σε βάθος είναι η εξέταση των αποδόσεων των επενδύσεων που πραγματοποιούν οι ΕΚΕΣ. Για να γίνει όμως αυτό χρειάζεται μεγάλο χρονικό διάστημα λειτουργίας του VC σε μια χώρα, ώστε να υπάρχουν αξιόπιστα στοιχεία.

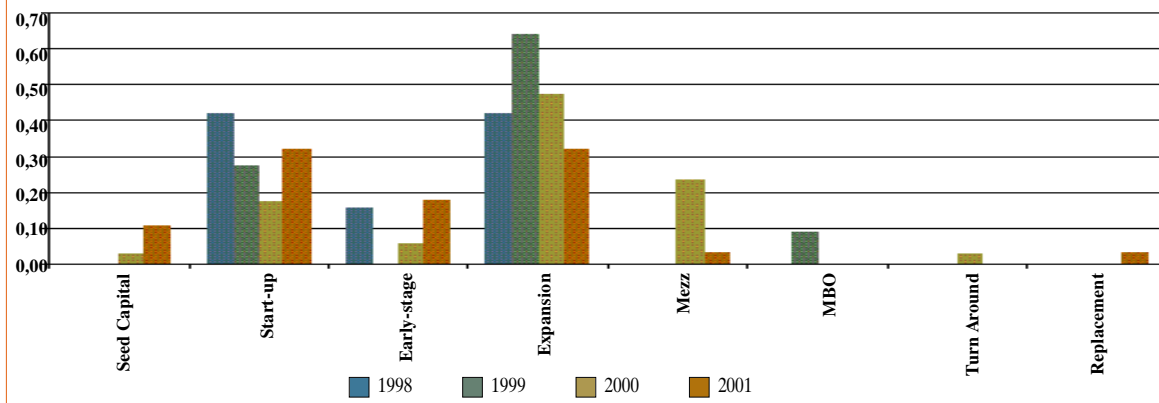
Μορφές χρηματοδότησης σε venture capital

Το VC χρηματοδοτεί μια επιχείρηση στα διάφορα στάδια ανάπτυξής της. Αν και αρκετές φορές δεν υπάρχουν σαφή όρια μεταξύ διαδοχικών μορφών επενδύσεων, αυτές μπορούν να ταξινομηθούν στις

παρακάτω κατηγορίες (βλ. για μια αναλυτική παρουσίαση το άρθρο του Κ. Ζοπουνίδη, 1999, Η αξιολόγηση επενδύσεων σε επιχειρηματικό κεφάλαιο υψηλού κινδύνου: μια πολυκριτήρια προσέγγιση, Οικονομική Επιθεώρηση, 17, σελ. 22-33):

1. Πρωταρχικό κεφάλαιο ή χρηματοδότηση σποράς (*seed capital*).
2. Αρχικό κεφάλαιο ή χρηματοδότηση εκκίνησης (*start-up finance*).
3. Χρηματοδότηση αρχικού σταδίου ανάπτυξης (*early-stage finance*).
4. Χρηματοδότηση ανάπτυξης ή επέκτασης (*development or expansion finance*).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 15
ΠΛΗΘΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡ. ΣΧΕΔΙΩΝ ΑΝΑ ΣΤΑΔΙΟ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ ΣΕ VC

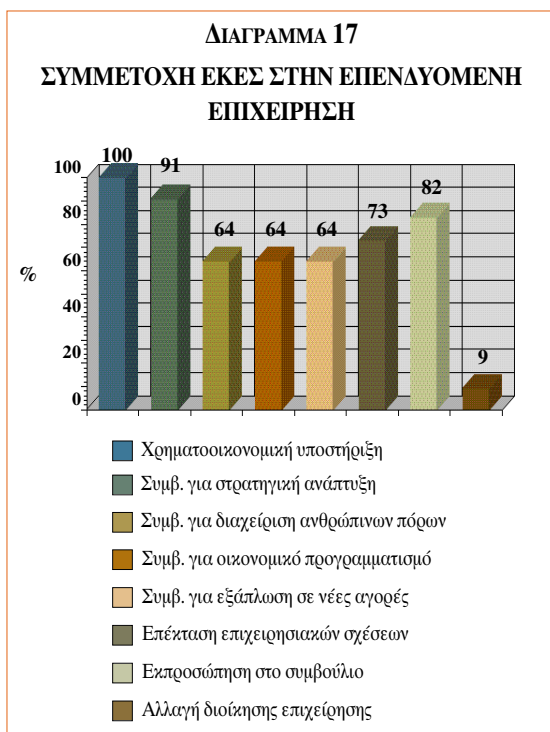
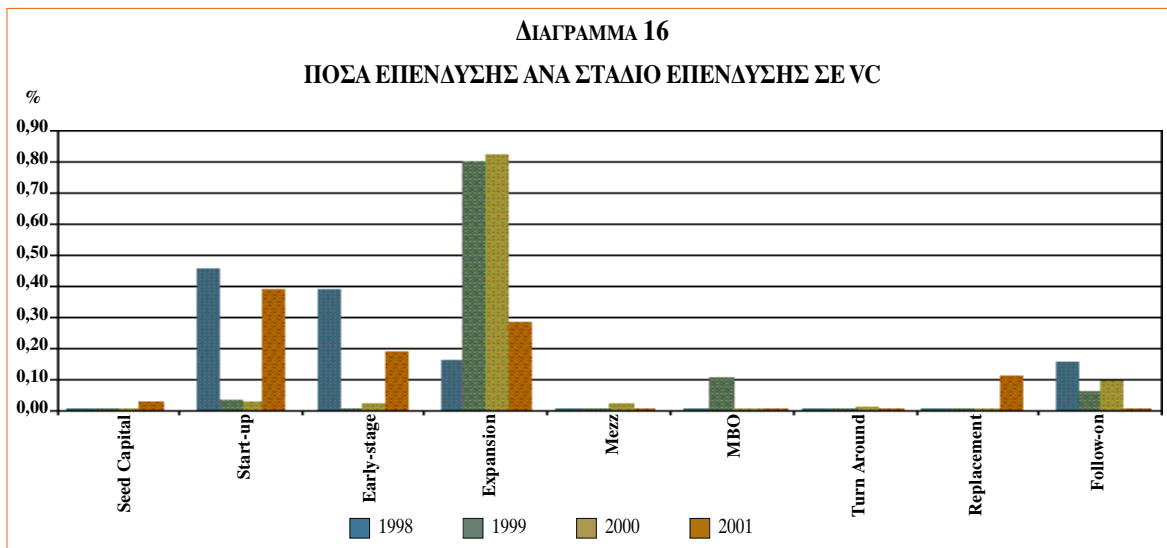

5. Ενδιάμεση χρηματοδότηση (mezzanine (bridge) finance).
6. Κεφάλαιο εξαγοράς management (management buy-out/buy-in finance).
7. Χρηματοδότηση ανόρθωσης ή στροφής (turn around or rescue finance).
8. Χρηματοδότηση αντικατάστασης (replacement finance).

Στην Ελλάδα οι ΕΚΕΣ επενδύουν κυρίως στις ήδη λειτουργούσες επιχειρήσεις για την ανάπτυξη και την επέκτασή τους (σε ποσοστό 16% για το 1998, 80% για το 1999, 82% για το 2000 και 28% για το 2001), οι οποίες παρουσιάζουν περιορισμένο βαθμό κινδύνου. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι, λόγω της συνεχούς πτώσης του χρηματιστηρίου τα τρία τελευταία χρόνια, οι επενδύσεις των ΕΚΕΣ άρχισαν να στρέφονται στις νεοϊδρυόμενες επιχειρήσεις, οι οποίες μακροπρόθεσμα δημιουργούν τις μεγαλύτερες υπεραξίες. Ετσι, ενώ το 2000 τα ποσά που διέθεταν οι ΕΚΕΣ για seed-capital, start-up finance και early-stage καταλάμβαναν σε ποσοστά το 0,5%, 3% και 2% αντίστοιχα των συνολικών επενδύσεων, το 2001 τα ποσοστά των επενδύμενων ποσών εκτοξεύθηκαν αντίστοιχα στο 3%, 39% και 19%. Για την αύξηση του ενδιαφέροντος των ΕΚΕΣ για τις νεοϊδρυόμενες επιχειρήσεις πρέπει να συνεκτιμηθεί και η συμβολή του ΤΑΝΕΟ, το οποίο χρηματοδοτεί μόνο

τα υποψήφια επιχειρηματικά σχέδια νέων επιχειρήσεων (Διάγραμμα 15). Αντίστοιχη συμπεριφορά είχε παρατηρηθεί και πριν την άνοδο του ΧΑΑ, για το 1998, οπότε διέθεταν για τις start up-finance και early-stage finance επιχειρήσεις το 45% και 38% των συνολικών επενδύμενων κεφαλαίων (Διάγραμμα 16 στην επόμενη σελίδα).

Οι ΕΚΕΣ παρέχουν στις επιχειρήσεις, εκτός από χρηματοοικονομική υποστήριξη σε ποσοστό 100%, και άλλες υπηρεσίες όπως συμβουλευτικές για τη στρατηγική και επιχειρηματική τους ανάπτυξη (91%), και επειδή η συμμετοχή τους σε αυτές συνεπάγεται υψηλό ρίσκο επιδιώκουν να εκπροσωπούνται στο συμβούλιο των χρηματοδοτούμενων επιχειρήσεων (82%) ανάλογα με το ποσοστό μετοχών που κατέχουν. Ετσι κύριο μέλημα μιας ΕΚΕΣ είναι να βοηθήσει την επιχείρηση να έχει μια επιτυχημένη επιχειρηματική πορεία, συμβάλλοντας στην επέκταση του δικτύου επιχειρηματικών σχέσεων (73%) και παρέχοντας συμβουλές για τη διαχείριση ανθρώπινων πόρων (64%), τον οικονομικό της προγραμματισμό (64%) και την εξάπλωσή της σε νέες αγορές (64%). Ελάχιστες ΕΚΕΣ είναι που επιδιώκουν αλλαγή στη διοίκηση της υποστηριζόμενης επιχείρησης (9%) (Διάγραμμα 17 στην επόμενη σελίδα). Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται ποσοστιαία σε ραβδόγραμμα, καθώς οι ερωτώμε-

νοι επέλεξαν περισσότερες από μια επιλογές στις απαντήσεις τους, οπότε το 100% στη χρηματοοικονομική υποστήριξη σημαίνει ότι όλες οι ΕΚΕΣ (11/11) παρέχουν χρηματοοικονομική υποστήριξη στις χρηματοδοτούμενες επιχειρήσεις.

3. Κριτήρια επιλογής

Με βάση τη μεθοδολογία χρηματοδότησης επιχειρήσεων από VC που παρουσιάστηκε στην αρχή του άρθρου (προέλευση, προεργασία, εκτίμηση, ολοκλήρωση και μεταεπενδυτικές δραστηριότητες), οι ΕΚΕΣ αφιερώνουν για τις δραστηριότητες αυτές χρόνο πριν και μετά την επένδυση. Ο Πίνακας 2 δείχνει τα ποσοστά αυτά για τις ΕΚΕΣ του δείγματός μας.

Υπολογίζοντας το μέσο όρο του χρόνου, τον οποίο κατανέμουν τα στελέχη των ΕΚΕΣ πριν και μετά την επένδυση, παρατηρούνται τα ακόλουθα (Πίνακας 2):

α) Πριν από την επένδυση καταναλώνουν τον περισσότερο χρόνο τους στη φάση της εκτίμησης (evaluation phase) (35%) αλλά και στις προπαρασκευαστικές διαδικασίες μέχρι την υπογραφή των συμβολαίων (structuring) (33%), ενώ στην προεργασία (screening) αφιερώνουν λιγότερο χρόνο (28%), καθώς δεν κάνουν αυστηρή επιλογή προσπαθώντας να ξεκαθαρίσουν τα επιχειρηματικά σχέδια που παρουσιάζουν κάποιο ενδιαφέρον, ο οποίος όμως δεν είναι λίγος σχετικά με την εκτενή αξιολόγηση, επειδή συνήθως έχουν να ελέγξουν ένα μεγάλο αριθμό υποψηφίων σχεδίων.

β) Μετά την επένδυση ο περισσότερος χρόνος τους

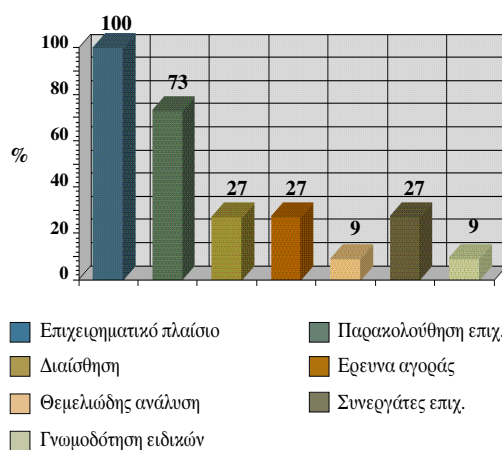
ΠΙΝΑΚΑΣ 2
ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ (ΣΕ %) ΤΩΝ ΕΚΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΕΝΔΥΣΗ

	ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΠΕΝΔΥΣΗ				ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΕΝΔΥΣΗ		
	Προέλευση επιχειρήσεων	Προεργασία	Εκτίμηση	Ολοκλήρωση συμβολαίου	Συνεργασία με την επιχείρηση	Συμβουλευτικές υπηρεσίες	Εξόδοι
ΕΚΕΣ1	5%	30%	45%	20%	30%	50%	20%
ΕΚΕΣ2	9%	25%	33%	33%	37%	26%	37%
ΕΚΕΣ3	20%	10%	40%	30%	0%	100%	0%
ΕΚΕΣ4	10%	40%	30%	20%	50%	20%	30%
ΕΚΕΣ5	20%	40%	30%	10%	70%	20%	10%
ΕΚΕΣ6	20%	25%	25%	30%	40%	30%	30%
ΕΚΕΣ7	5%	10%	20%	65%	40%	20%	40%
ΕΚΕΣ8	20%	20%	30%	30%	0%	0%	0%
ΕΚΕΣ9	20%	20%	40%	20%	50%	30%	20%
ΕΚΕΣ10	10%	40%	30%	20%	80%	20%	0%
ΕΚΕΣ11	5%	15%	30%	50%	50%	30%	20%
Μέσος χρόνος	14%	28%	35%	33%	45%	35%	21%

αφιερώνεται στη συνεργασία με την ομάδα της διοίκησης (45%), ώστε να μπορέσουν να έχουν μια επιτυχημένη ανάπτυξη της επιχείρησης, ενώ σημαντικός χρόνος (35%) αφιερώνεται επίσης και στην παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης σε διάφορους τομείς σημαντικούς για την επιβίωση και ανάπτυξη της επιχείρησης. Ο χρόνος εξόδου (exit) είναι σχετικά χαμηλός (21%) αλλά οι μισές από τις ΕΚΕΣ είναι πολύ νέες (ιδρύθηκαν μετά το 1999-2000) οπότε δεν έχουν αρχίσει να ασχολούνται με αυτές ακόμη.

Κατά τη διάρκεια της φάσης εκτίμησης οι ΕΚΕΣ αξιολογούν τις υποψήφιες επιχειρήσεις με βάση το επιχειρηματικό πλάνο (business plan), στο οποίο δίνεται ιδιαίτερη σημασία (100%). Μερικές ΕΚΕΣ παρουσιάζουν μάλιστα μέσω της ιστοσελίδας τους μια πρότυπη μορφή του business plan και δίνουν οδηγίες για τη συμπλήρωσή του. Το Διάγραμμα 18 δείχνει από πού οι ΕΚΕΣ αντλούν στοιχεία για την αξιολόγηση των υποψήφιων σχεδίων των επιχειρήσεων. Οι περισσότερες ΕΚΕΣ (73%) πριν πάρουν οποιαδήποτε απόφαση παρακολουθούν την ανάπτυξη της υποψήφιας επιχείρησης για αρκετό χρό-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 18
ΑΝΤΛΗΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

νικό διάστημα, ενώ ελάχιστες (27%) αφήνουν τη διάσθηση να τους παρασύρει στην επιλογή του κατάλληλου επιχειρηματικού σχεδίου. Πηγές στοιχείων αποτελούν επίσης οι συνεργάτες της υποψήφιας επιχείρησης (σύμβουλοι, λογιστές, τράπεζες κ.λπ.) (27%), μια έρευνα αγοράς (27%) ή σπανιότερα (9%) οι γνωμοδοτήσεις ειδικών ή η θεμελιώδης

ανάλυση των οικονομικών στοιχείων για περιπτώσεις χρηματοδότησης ανάπτυξης ή επέκτασης σε ήδη λειτουργούσες επιχειρήσεις (τα ποσοστά του Διαγράμματος 18 παρουσιάζονται σε ραβδόγραμμα επειδή τα στελέχη των ΕΚΕΣ απαντούσαν με περισσότερες από μια επιλογές στο ερώτημα της άντλησης των στοιχείων για αξιολόγηση).

Ως προς την τελική αξιολόγηση των υποψήφιων επιχειρήσεων μέσω του ερωτηματολογίου, έγινε προσπάθεια να κατανοηθεί η μεθοδολογία, με την οποία αξιολογούν οι ΕΚΕΣ. Μόνο μια ΕΚΕΣ απάντησε ότι δεν χρησιμοποιεί καμιά μεθοδολογία και άλλες δύο, ενώ απάντησαν θετικά, δεν έδωσαν καμία απάντηση στη μεθοδολογία. Το υπόλοιπο 72% του δείγματος έδωσε απαντήσεις στα στοιχεία που ζητήθηκαν και αφορούσαν τη διαδικασία αξιολόγησης των υποψήφιων επιχειρήσεων. Μερικές από τις απαντήσεις αυτών των ΕΚΕΣ είναι οι ακόλουθες.

1. “Η διαδικασία αξιολόγησης στηρίζεται σε οικονομικά στοιχεία, αγορά και διοίκηση επιχειρήσεων”.
2. “Η διαδικασία αξιολόγησης περιλαμβάνει:
 - **Screening:**
 - Εξέταση business plan
 - Συνάντηση με επιχειρηματίες
 - Αξιολόγηση όρων συμμετοχής
 - Απόφαση ομάδας έργου
 - **Αναλυτική απόφαση:**
 - Λεπτομερής εξέταση
 - Διεξοδικές συζητήσεις
 - Αντληση εξειδικευμένων πληροφοριών
 - Αποτίμηση εταιρείας
 - Συζήτηση με άλλους venture capitalists
 - **Απόφαση συμμετοχής:**
 - Πρόταση όρων (term sheet)
 - Συμφωνία όρων
 - Εγκριση επενδυτικής πολιτικής”.
3. “Η διαδικασία αξιολόγησης περιλαμβάνει τέσσερα διαδοχικά στάδια (αρχική αξιολόγηση, υποβολή πολυετούς επιχειρηματικού σχεδίου, αναλυτική αξιολόγηση επιχειρηματικού σχεδίου, νομικό-οικονομικό και φορολογικό έλεγχο”.

4. “Η διαδικασία αξιολόγησης περιλαμβάνει τη λεπτομερή εξέταση των ιστορικών οικονομικών στοιχείων της εταιρείας και των προβλέψεών της για το μέλλον (τουλάχιστον 4ετή χρονικό ορίζοντα) καθώς και την αξιολόγηση του κλάδου, της αγοράς, του προϊόντος ή της υπηρεσίας αλλά και της διοίκησης και των ανώτερων στελεχών της εταιρείας”.

5. “Αρχικά πραγματοποιούμε την ‘prescreening’ διαδικασία και ακολουθώ (εφόσον η επιχείρηση έχει λάβει θετική προαξιολόγηση) προχωράμε σε εκτεταμένο έλεγχο”.

6. “Προκαταρκτικές επαφές με επιχείρηση, έρευνα αγοράς, εκτεταμένος έλεγχος της επιχείρησης, λογιστική και νομοθετικό πλαίσιο αξιολόγησης”.

7. “α) Υποβολή επιχειρηματικού σχεδίου από ενδιαφερόμενη επιχείρηση-διατύπωση αιτήματος για μορφή-ύψος χρηματοδότησης, β) παρουσίαση από επιχείρηση-επαφή με management, γ) ανάλυση ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων επιχείρησης, αξιολόγηση κλάδου-θέσης της επιχείρησης σε αυτόν και αντίστοιχων προοπτικών, δ) υποβολή διευκρινιστικών ερωτήσεων-επίσκεψη σε γραφεία-εγκαταστάσεις επιχείρησης ε) εισήγηση διεύθυνσης και λήψη τελικής απόφασης από τη διοίκηση”.

8. “Υπάρχουν κριτήρια που προσδιορίζονται από το καταστατικό της εταιρείας μας και λαμβάνονται υπόψη σε κάθε απόφαση επένδυσης. Για παράδειγμα, η τοποθεσία της επιχείρησης σε παραμεθόρια περιοχή εκτός μεγάλων πόλεων, η ανάπτυξη της τεχνολογίας, η σχέση με τον τουρισμό και το να είναι συναλλαγματοφόρα ή αναπτυξιακού χαρακτήρα κ.λπ.”.

Η παραπάνω παρουσίαση δείχνει ότι δεν υπάρχει συγκεκριμένο μεθοδολογικό πλαίσιο σχετικό με την αξιολόγηση των επενδύσεων σε VC. Βέβαια και στη διεθνή βιβλιογραφία και πρακτική όπου υπάρχουν εκτενείς αναφορές, οι περισσότεροι συγγραφείς δυσκολεύονται να προτείνουν κάποια συγκεκριμένη μέθοδο, καθώς οι επενδύσεις σε VC διαφέρουν ριζικά από τις τυπικές επενδύσεις στο

χρηματοστήριο και καταλήγουν και αυτοί σε εμπειρικές αξιολογήσεις. Για μια προσπάθεια τυποποίησης των μεθοδολογιών αξιολόγησης των επενδύσεων σε VC ο αναγνώστης μπορεί να ανατρέξει σε άρθρο του Καθηγητή Κ. Ζοπουνίδη “*Venture Capital modeling: Evaluation criteria for the appraisal of investments*, The Financier: ACMT, vol. 1, no 2, σελ. 54-64”.

Στην παρούσα μελέτη, καταγράφηκαν με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία και τις συζητήσεις που είχαμε με στελέχη των ΕΚΕΣ 19 κριτήρια εκτίμησης για την επιλογή των υποψήφιων σχεδίων των επιχειρήσεων. Τα κριτήρια αυτά περιγράφουν με συνολικό τρόπο το μάντζμεντ, την αγορά, το προϊόν, οργανωτικά και τεχνικά χαρακτηριστικά της υποψήφιας προς χρηματοδότηση επιχείρησης από ΕΚΕΣ. Για να καταστεί δυνατό να εξεταστεί ποια κριτήρια είναι τα πιο σημαντικά και ουσιώδη στην αξιολόγηση σχεδίων επιχειρήσεων από ελληνικές ΕΚΕΣ, ζητήθηκε από τα στελέχη τους να ιεραρχήσουν τα 19 κριτήρια. Στη συνέχεια, με ένα απλό υπόδειγμα σταθμισμένου μέσου όρου, επετεύχθη η παρακάτω κατάταξη των κριτηρίων από το πιο σημαντικό έως το λιγότερο σημαντικό (βλ. λεπτομέρειες υπολογισμού στο άρθρο Μ. Μπακατσάκη-Μανουδάκη, Κ. Ζοπουνίδη (2002), *The venture capital investment process in Greece: Some evaluation aspects*, 15ο Εθνικό Συνέδριο Ελληνικής Εταιρείας Επιχειρησιακών Ερευνών, Τρίπολη 31 Οκτωβρίου - 2 Νοεμβρίου 2002).

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την ιεράρχηση των κριτηρίων στην περίπτωση της Ελλάδας είναι ότι τα κριτήρια “αναμενόμενος βαθμός απόδοσης της επένδυσης” και οι “ικανότητες και τα χαρακτηριστικά της διοίκησης” είναι τα πιο σημαντικά για τη λήψη μιας απόφασης επένδυσης σε VC. Το αποτέλεσμα αυτό είναι σε πλήρη αρμονία και συσχέτιση με τα αποτελέσματα διεθνών ερευνών. Ακολουθούν στην τρίτη και ισόβαθμη θέση “χαρακτηριστικά του κλάδου” και ο “αναμενόμενος κίνδυνος”, στην πέμπτη θέση το κριτήριο “ανάπτυξη της αγοράς”, ενώ στην έκτη θέση βρίσκεται το κριτήριο “πρωτοτυπία-καινοτομία”. Τα έξι πρώ-

τα αυτά κριτήρια δείχνουν σε παγκόσμιο επίπεδο ότι τα στελέχη των ΕΚΕΣ ενδιαφέρονται πρωτίστως οι υποψήφιες επιχειρήσεις να έχουν καλή ομάδα διοίκησης, αγορά σε ανάπτυξη, καλό προϊόν και καλές χρηματοοικονομικές επιδόσεις που βασίζονται στο δίδυμο “απόδοση-κίνδυνος”.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3
ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΚΕΣ

ΚΡΙΤΗΡΙΑ	Βαθμολόγηση	Κατάταξη
1. Ικανότητες και χαρακτηριστικά της διοίκησης	4	2
2. Προσωπικά κίνητρα	0	17
3. Χαρακτηριστικά του κλάδου	2,8	3
4. Διαφοροποίηση του προϊόντος	1,2	8
5. Δυνατότητα ανάπτυξης	1,3	7
6. Πρωτοτυπία-καινοτομία	2,1	6
7. Μέγεθος αγοράς	1,1	9
8. Ανάπτυξη αγοράς	2,2	5
9. Ανταγωνισμός	0,8	13
10. Cash-out method	0,6	14
11. Αναμενόμενος βαθμός απόδοσης	4,7	1
12. Αναμενόμενος κίνδυνος	2,8	3
13. Ποσοστό μετοχικού κεφαλαίου που κατέχει η επιχείρηση	0	17
14. Παροχές επενδυτή	0	17
15. Μέγεθος της επένδυσης	1	10
16. Ρευστότητα	1	10
17. Συστάσεις	0,5	15
18. Στάδιο ανάπτυξης εταιρείας	0,9	12
19. Εξασφάλιση δυνατοτήτων κλάδου από χρηματοδοτούμενη επιχείρηση	0,1	16

Συμπεράσματα και μελλοντική έρευνα

Στο άρθρο αυτό παρουσιάστηκαν τα πρώτα αποτελέσματα πανελλήνιας έρευνας, που αφορούν τη λειτουργία του VC και των ελληνικών ΕΚΕΣ. Η έρευνα βασίστηκε σε ερωτηματολόγια και προσωπικές προφορικές συνεντεύξεις με τα διευθυντικά τους στελέχη.

Σε γενικές γραμμές η πορεία ανάπτυξης του VC τα τελευταία δύο χρόνια είναι θεαματική, καθώς αυξάνονται κατακόρυφα οι επενδύσεις σε VC και ταυτόχρονα έχουν επιτευχθεί σημαντικές εξελίξεις από την πλευρά του θεσμικού πλαισίου με α) την ίδρυση του TANEO, ενός ταμείου που επενδύει VC αποκλειστικά σε νέες καινοτόμες επιχειρήσεις και β) την ψήφιση του νομοσχεδίου για τη σύσταση Αμοιβαίων Κεφαλαίων Επιχειρηματικών Συμμετοχών κλειστού τύπου (ΑΚΕΣ), για τις οποίες ισχύει η αρχή της φορολογικής ουδετερότητας.

Όμως, ενώ τώρα υπάρχει πληθώρα προσφοράς κεφαλαίων τόσο από τις ΕΚΕΣ όσο και από το TANEO, δεν υπάρχει όπως μας επισήμαναν τα διευθυντικά στελέχη των ΕΚΕΣ επαρκής προσφορά αξιόλογων επιχειρηματικών σχεδίων. Εντούτοις οι Έλληνες διαπρέπουν στο εξωτερικό και είναι γνωστοί για το επιχειρηματικό τους δαιμόνιο. Ουσιαστικά όμως λόγω της συνεχούς πτώσης του χρηματιστηρίου δεν υπήρχε η δυνατότητα εξόδου των μέχρι πρότινος αξιόλογων υποψήφιων επιχειρηματικών σχεδίων στο ΧΑΑ και αναγκαστικά οι ΕΚΕΣ στράφηκαν στις νέες επιχειρήσεις (start-ups), των οποίων οι επενδύσεις εμπεριέχουν υψηλότερο ρίσκο και είναι λιγότερο δελεαστικές. Θα πρέπει όμως παράλληλα να καλλιεργείται στην ανώτερη και ανώτατη παιδεία η επιχειρηματικότητα των φοιτητών και ίσως δεν θα έπρεπε να δίνεται έμφαση μόνο στη δημιουργία στελεχών επιχειρήσεων.

Ενθαρρυντικό είναι το γεγονός ότι οι ελληνικές ΕΚΕΣ είναι περισσότερες ριψοκίνδυνες από τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές και επενδύουν σε αρκετά υψηλά ποσοστά (42%) από τα συνολικά κεφάλαια στα πρώτα στάδια ανάπτυξης μιας επιχείρησης (για

seed-capital, start-up και early-stage finance). Η τάση αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι ουσιαστικά οι ΕΚΕΣ αναγκάστηκαν να στραφούν σε νεοϊδρυθένες καινοτόμες επιχειρήσεις, των οποίων οι επενδύσεις μακροπρόθεσμα δημιουργούν μεγαλύτερες υπεραξίες και όχι στις ώριμες επιχειρήσεις, των οποίων η έξοδος στο χρηματιστήριο είναι πλέον δύσκολη έως ακατόρθωτη λόγω της συνεχούς καθόδου του χρηματιστηρίου τα τελευταία τρία χρόνια.

Το VC μπορεί να αποτελέσει σημαντικό μοχλό για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα, καθώς, σε συνδυασμό με το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο, είναι ιδανικό για την υποστήριξη των κατ' εξοχήν ελληνικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων, που θα επιθυμούσαν να είναι καινοτόμες και να συμβαδίζουν με τις επιταγές της σύγχρονης τεχνολογίας, καθιστώντας τις έτσι ανταγωνιστικές απέναντι στην απαιτητική ευρωπαϊκή αγορά.

Η μελλοντική έρευνα σε VC στην Ελλάδα πρέπει να στραφεί σε δύο κατευθύνσεις:

1. Να μελετηθούν οι αποδόσεις των ΕΚΕΣ από τις επενδύσεις τους σε όλα τα στάδια ανάπτυξης των επιχειρήσεων.
2. Να εκπονηθεί μια ολοκληρωμένη και αποδεκτή μεθοδολογία αξιολόγησης επενδύσεων σε VC, η οποία θα γίνει αποτελεσματικό εργαλείο για τα στελέχη των ΕΚΕΣ, προκειμένου να είναι δυνατή η λήψη ορθολογικών επενδυτικών αποφάσεων σε πραγματικό χρόνο (real time).

Η ερευνητική ομάδα του Εργαστηρίου Συστημάτων Χρηματοοικονομικής Διοίκησης έχει ήδη αναλάβει τη μελέτη των δύο αυτών σημαντικών επισημονικών θεμάτων.

ΟΜΟΙΟΜΟΡΦΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ

Εισαγωγή

Εχουν παρέλθει οκτώ σχεδόν χρόνια από τότε που η Τράπεζα της Ελλάδος, με την υπ' αριθμ. 454/12.5.95 Εγκύκλιό της και στηριζόμενη στην ΠΔ/ΤΕ 2344/94, εξοβέλισε και τα τελευταία κατάλοιπα των διοικητικών περιορισμών που αφορούσαν στο εξωτερικό εμπόριο.

Επί μισό αιώνα μετά την απελευθέρωση, επιχειρηματίες, τραπεζίτες, ασφαλιστές, δικηγόροι, εκτελωνιστές και όλοι οι εμπλεκόμενοι στο κύκλωμα του διεθνούς εμπορίου, εταλάνιζοντο από τις αποφάσεις της διοίκησης, η οποία, στην προσπάθειά της να ελέγξει το εμπορικό ισοζύγιο, εξέδιδε σωρεία προστατευτικών ή αποτρεπτικών αποφάσεων.

Υπερ-προστατευτισμός των εξαγωγών με επιδοτήσεις, πιστωτικές διευκολύνσεις, κίνητρα, υπερ-περιορισμός των εισαγωγών με τη θέσπιση ευφάνταστων αντικινήτρων, όπως περιθώρια, δασμοί, ποινές, ειδικές εγκρίσεις, χαρτόσημα επί χαρτοσήμων και λοιπά άλλα επινοήματα.

Αποτέλεσμα: όλοι οι παραπάνω αναφερόμενοι τάλανεζ πολίτες ε γνώριζαν μεν – και πολύ καλά – το δέντρο (τις αποφάσεις της διοίκησης), αγνοούσαν δε το δάσος. Δάσος δε έστι και εστί το σύνολο των ομοιόμορφων κανόνων, οι οποίοι ρυθμίζουν τα θέματα του διεθνούς εμπορίου.

Εκατομμύρια ωρών εσπαταλούντο για την ανάγνωση, αποκρυπτογράφηση, διευκρίνιση, εφαρμογή των “λαμβάνοντας υπ’ όψιν κ.λπ., κ.λπ.” αποφάσεων, ενώ ελάχιστες ώρες αφιερώοντο για την εμβάθυνση των κανόνων, τους οποίους μάλιστα επεκαλούντο!

ΗΛΙΑ ΑΝ. ΠΟΡΤΟΚΑΛΑΚΗ

Διευθυντού Εσωτερικού Ελέγχου

Λαϊκής Τραπέζης (Ελλάδος)

Μέλους της Επιτροπής Εμπειρογνομώνων της ΕΕΤ
για θέματα Διεθνούς Εμπορίου

Γαλουχημένη στο πνεύμα αυτό η προηγούμενη γενιά, με την κατάργηση των περιορισμών, παρέδωσε στη νεώτερη *το τίποτα*. Ελαφρά, επιδερμικά, εξ ονύχων αναγνωρίζοντας τον λέοντα (και όχι τον λέοντα), το σημερινό παραγωγικό δυναμικό έχει αφυδατωθεί και απλοποιήσει σημαντικότερες και πολύπλοκες διαδικασίες των διεθνών κανόνων, μη ευρισκόμενο σε θέση να αντιληφθεί τη σοβαρότητα των κινδύνων που ελλοχεύουν.

Σκοπός αυτού του άρθρου είναι να αφυπνισθούν οι παλαιότεροι και να συνειδητοποιηθούν οι νεώτεροι, έτσι ώστε το πλέγμα των ομοιόμορφων κανόνων, που διέπει τις διεθνείς συναλλαγές, να ερευνηθεί σε βάθος, να γίνει κατανοητή η χρήση τους και να αποτελέσουν εργαλεία χρήσιμα στα χέρια των ενδιαφερομένων.

Θα επιχειρηθεί λοιπόν μία συνοπτική παράθεση των ισχυόντων κανόνων, με επισήμανση των κύριων χαρακτηριστικών τους, καθώς και των κινδύνων που προκύπτουν από τη χρήση τους.

Το Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο (ΔΕΕ)

Όταν αναφερόμαστε σε ομοιόμορφους κανόνες εννοούμε αυτούς, τους οποίους έχει υιοθετήσει το

Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο - International Chamber of Commerce (ICC).

Υπενθυμίζουμε ότι το ΔΕΕ είναι ένας παγκόσμιος επιχειρηματικός, μη κυβερνητικός οργανισμός, ο οποίος ιδρύθηκε το 1919 και έχει μέλη του πάνω από 7.500 εταιρείες και επιχειρηματικούς οργανισμούς από 130 κράτη. Ασχολείται με θέματα

του διεθνούς εμπορίου και παρακολουθεί τους τομείς της εμπορικής πολιτικής, της τραπεζικής τεχνικής, των μεταφορών, των τελωνειακών διατυπώσεων, των διεθνών επενδύσεων, της διεθνούς διαιτησίας κ.λπ.

Οι κυκλοφορούσες και αφορώσες στο θέμα μας εκδόσεις είναι οι ακόλουθες:

ΘΕΜΑ	ΤΙΤΛΟΣ	ΕΚΔΟΣΗ
ΕΝΕΓΓΥΕΣ ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ DOCUMENTARY CREDITS	ΟΜΟΙΟΜΟΡΦΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΗΘΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΝΕΓΓΥΕΣ ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ UNIFORM CUSTOMS & PRACTICE FOR DOCUMENTARY CREDITS	500
ΚΑΛΥΨΕΙΣ ΕΝΕΓΓΥΩΝ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ BANK REIMBURSEMENTS	ΟΜΟΙΟΜΟΡΦΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΚΑΛΥΨΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΓΙΑ ΕΝΕΓΓΥΕΣ ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ UNIFORM RULES FOR BANK-TO-BANK REIMBURSEMENTS UNDER DOC. CREDITS	525
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΣΕ ΑΝΑΜΟΝΗ STANDBY L/CS	ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΣΕ ΑΝΑΜΟΝΗ INTERNATIONAL STANDBY PRACTICES-ISP98	590
ΕΓΓΥΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ LETTERS OF GUARANTEE	A) ΟΜΟΙΟΜΟΡΦΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΓΙΑ ΣΥΜΒΑΤΙΚΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ UNIFORM RULES FOR CONTRACT GUARANTEES	325
	B) ΟΜΟΙΟΜΟΡΦΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΓΓΥΗΤΙΚΕΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ UNIFORM RULES FOR CONTRACT BONDS	524
	Γ) ΟΜΟΙΟΜΟΡΦΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΓΙΑ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΠΡΩΤΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ UNIFORM RULES FOR DEMAND GUARANTEES	458
ΑΞΙΕΣ ΠΡΟΣ ΕΙΣΠΡΑΞΗ COLLECTIONS	ΟΜΟΙΟΜΟΡΦΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΕΙΣΠΡΑΞΕΩΣ ΑΞΙΩΝ UNIFORM RULES FOR COLLECTIONS	522
ΕΜΠΟΡΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ INCOTERMS	ΕΜΠΟΡΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ-2000 INCOTERMS-2000	560

Σημειώνεται επίσης ότι το ΔΕΕ έχει εκδώσει – εκτός των ανωτέρω – πάνω από 100 εξειδικευμένα βιβλία που αναφέρονται σε θέματα ερμηνείας των κανόνων, οδηγιών αντιμετώπισης προβλημάτων, διαιτησίας, τραπεζικής τεχνικής, σύναψης συμβολαίων, πιστοδοτήσεων, διεθνούς νομοθεσίας, απατών, ηλεκτρονικού εμπορίου, ασφαλειών, μεταφορών, διαφήμισης κ.λπ.

Αναλυτική παρουσίαση των Κανόνων

A. Ενέγγυες πιστώσεις - *Documentary credits* (έκδοση No 500)

Η πιο δημοφιλής έκδοση του ΔΕΕ. Τυγχάνει παγκόσμιας αποδοχής και είναι το βασικό όργανο κάθε συναλλασσομένου, ο οποίος επιθυμεί έναν αξιόπιστο τρόπο πληρωμής.

Επιμένουμε στη φράση “τρόπος πληρωμής”, διότι αρκετοί πιστεύουν ότι οι πιστώσεις αποτελούν εγγύηση πληρωμής, καθώς ο υπόχρεος αυτής είναι η εκδότρια τράπεζα και τούτο θεωρείται βεβαιότητα πληρωμής. Και μπορεί βέβαια ο δικαιούχος μιας ενεργύου πιστώσεως (πωλητής/εξαγωγέας) να νιώθει ασφάλεια έχοντας στα χέρια του μία πίστωση, όμως αυτό δε σημαίνει ότι οπωσδήποτε θα πληρωθεί τηρώντας τους όρους της.

Δεν είναι και τόσο σπάνιο η εκδότρια τράπεζα να αρνείται πληρωμή, είτε διότι ανέκυψαν συναλλαγματικοί περιορισμοί στη χώρα της είτε με τη λήψη των εγγράφων διαπιστώνει ότι δεν έχουν τηρηθεί επακριβώς οι όροι της πιστώσεως και ζητά επιστροφή καταβληθέντων χρημάτων. Επιπροσθέτως δεν είναι ασύνηθες φαινόμενο η εκδότρια τράπεζα να αρνηθεί την πληρωμή προθεσμιακής πιστώσεως, καθώς ο εντολέας της, επικαλούμενος παραλαβή ελαττωματικών ή μη συμφωνηθέντων εμπορευμάτων, κατορθώνει, με δικαστική απόφαση της χώρας του, να εμποδίσει την πληρωμή της (προθεσμιακής) υποχρέωσης.

Συνεπώς άριστο μεν μέσον πληρωμής η ενέγ-

γυος πίστωση, αμφιβόλου δε βεβαιότητας, εγγύηση πληρωμής.

Η έκδοση 500 του 1993 (ισχύς από 1.1.1994), περιλαμβάνει 49 άρθρα, τα οποία καλύπτουν το σύνολο των υποχρεώσεων των μερών που εμπλέκονται σε μία συναλλαγή, με βάση ενέγγυο πίστωση.

Φυσικά στο παρόν άρθρο δεν θα αποτολμήσουμε να αναλύσουμε τα άρθρα αυτά, αφού κάτι τέτοιο θα απαιτούσε δεκάδες σελίδων, όμως θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε τα σημεία εκείνα, τα οποία απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή από τους συναδέλφους που χειρίζονται τέτοια θέματα, προς το συμφέρον των τραπεζών αλλά και των πελατών τους. Θεωρείται βέβαια αυτονόητο, ότι η βαθεία γνώση των κανόνων των πιστώσεων, είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την κατανόηση των ακολούθων επισημάνσεών μας.

1. Χειρισμός πιστώσεων από την πλευρά της κοινοποιούσας/βεβαιούσας τράπεζας (πίστωση εξαγωγής - πελάτης μας εξαγωγέας)

Είναι η πλευρά επί της οποίας απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή, διότι οι τράπεζες υφίστανται την πίεση των πελατών τους για πληρωμή.

1.1. Με τη λήψη του μηνύματος (στη συντριπτική πλειονότητα πλέον SWIFT) θα πρέπει να διαβασθεί *πολύ προσεκτικά* το κείμενο, ούτως ώστε εάν παρατηρηθούν ασάφειες, λάθη, παραλείψεις, να διορθωθούν εγκαίρως, πάντοτε σε συνεργασία με τον δικαιούχο της πιστώσεως. Δεν είναι λίγες οι φορές, όπου με την προσκόμιση των εγγράφων, διαπιστώνεται ότι υπάρχουν ανωμαλίες, οι οποίες εμποδίζουν την απρόσκοπτη διεκπεραίωση της συναλλαγής.

1.2. Εάν η πίστωση προβλέπει την προσθήκη βεβαιώσεως (confirmation), να ελεγχθεί εάν υπάρχουν γραμμές (lines) για τη συγκεκριμένη εκδότρια τράπεζα, άλλως να γίνει ενδελεχής έλεγχος όλων των στοιχείων της από την αρμόδια Διεύθυνση (τράπε-

ζα, χώρα, διεθνές περιβάλλον κ.λπ.), προκειμένου να χορηγηθεί προσωρινή γραμμή.

Η προσθήκη βεβαιώσεως πρέπει να ζητείται από την εκδότρια τράπεζα. Εάν η πίστωση δεν αναφέρει περί βεβαιώσεως και ο πελάτης επιθυμεί να βεβαιωθεί η πίστωση, τότε θα πρέπει αυτή να τροποποιηθεί από την εκδότρια. Αυθαίρετη προσθήκη βεβαιώσεως (silent confirmation) είναι επικίνδυνη ενέργεια, η οποία μπορεί να ζημιώσει την τράπεζα, σε περίπτωση όπου η εκδότρια αρνηθεί την πληρωμή της πίστωσης (την οποία θα υποχρεωθεί να πραγματοποιήσει η βεβαιούσα).

1.3. Αυξημένη προσοχή και συνεργασία με τις αρμόδιες Διευθύνσεις παροχής πιστωτικών διευκολύνσεων, σε περίπτωση που ζητηθεί η (προ)χρηματοδότηση της πιστώσεως.

Τις περισσότερες φορές η ύπαρξη μιας ενεργύου πιστώσεως, θεωρείται ένα πολύ καλό μέσο χρηματοδότησης της πελατείας των τραπεζών. Όμως, αν και αυτό είναι πράγματι μια σοβαρή αιτία χρηματοδότησης, δεν θα πρέπει να αγνοείται ότι αυτή και μόνη η ύπαρξη της πιστώσεως, δε σημαίνει αυτοματοποιημένη διαδικασία πιστοδοτήσεως.

Ο έλεγχος της εκδότριας τράπεζας, της χώρας της εκδότριας, των όρων της πιστώσεως αλλά κυρίως η δυνατότητα του πελάτη να ανταποκριθεί στις επιταγές της πιστώσεως, είναι βασικότερες προϋποθέσεις στη λήψη της απόφασης χρηματοδότησης. Εννοείται ότι δικαιούχος *μη πελάτης* της τράπεζας, υφίσταται εξονυχιστικό έλεγχο.

Σε όλες πάντως τις περιπτώσεις (πελάτη, μη πελάτη) ισχύει η αρχή “Γνώριζε τον πελάτη σου” (know your customer), όχι βέβαια μόνο για λόγους “ξεπλύματος βρώμικου χρήματος”.

1.4. Εάν η πίστωση είναι μεταβιβάσιμη (transferable) είτε στο εσωτερικό είτε στο εξωτερικό, χρειάζεται γνώση και εμπειρία των στελεχών που θα τη χειρισθούν, καθώς οι λεπτομέρειες μιας μεταβίβασης είναι πολύπλοκες και λεπτές και άγνωστές τους μπορεί να επιφέρει ζημιές στην τράπεζα.

1.5. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις και μετά από ειδική έγκριση από αρμόδια Διεύθυνση της τράπεζας,

ικανοποιείται αίτημα πελάτη για την έκδοση πιστώσεως αντιστήριξης (back to back).

Με την ευκαιρία αυτή, ας αναλύσουμε τη βασική διαφορά μεταξύ μιας μεταβιβάσιμης πιστώσεως και μιας πιστώσεως αντιστήριξης.

Η μεταβιβάσιμη πίστωση μεταβιβάζεται στο (δεύτερο) δικαιούχο με τους ίδιους αρχικούς όρους, με εξαίρεση το ποσό, οποιαδήποτε τιμή μονάδος, την ημερομηνία λήξεως, την ημερομηνία παρούσας των εγγράφων, την περίοδο για τη φόρτωση και το ποσοστό ασφαλιστικής κάλυψης.

Με αυτές τις τυχόν τροποποιήσεις, ο δεύτερος δικαιούχος μπορεί να παρουσιάσει τα έγγραφα στην κατονομαζόμενη τράπεζα και να απαιτήσει πληρωμή, *ακόμα και εάν δεν εμφανισθεί ο πρώτος δικαιούχος* (για να αλλάξει τα τιμολόγια). Η μεταβιβάζουσα τράπεζα διενεργεί τον έλεγχο και πληρώνει τον δεύτερο δικαιούχο, ως εάν επλήρωνε τον πρώτο, σύμφωνα με τους όρους της πιστώσεως.

Επομένως, ουσιαστικός πιστωτικός κίνδυνος δεν υπάρχει για την τράπεζα σε μία μεταβιβάσιμη πίστωση. Παραμένει ο λειτουργικός κίνδυνος, εάν δεν χειρισθεί σωστά τα προβλεπόμενα από την πίστωση.

Μία πίστωση αντιστήριξης είναι μία *άλλη πίστωση* η οποία εκδίδεται *επί τη βάση της αρχικής*, συχνότατα με άλλους όρους, οι οποίοι διαφέρουν από αυτούς της αρχικής. Έτσι ο δικαιούχος της πίστωσης αντιστήριξης απαιτεί πληρωμή, σύμφωνα με τους όρους της, αδιαφορώντας ή και μη γνωρίζοντας την ύπαρξη άλλης πίστωσης.

Στην περίπτωση όμως αυτή ο πιστωτικός κίνδυνος της τράπεζας είναι τεράστιος, διότι εάν δεν εμφανισθεί ο δικαιούχος της αρχικής πίστωσης για να παρουσιάσει τα προβλεπόμενα έγγραφα, τότε αυτή θα πληρώσει τον δικαιούχο της πίστωσης αντιστήριξης, χωρίς να είναι σε θέση να κάνει χρήση της αρχικής και συνεπώς θα υποστεί τη ζημία εις ολόκληρον, εκτός και έχει λάβει τις κατάλληλες εξασφαλίσεις (collateral).

1.6. Ο έλεγχος των προβλεπόμενων από την πίστωση εγγράφων, πρέπει να γίνεται με πάσα επιμέλεια, ευθύνη και σοβαρότητα από δύο, τουλάχισ-

στον, έμπειρα στελέχη της τράπεζας. Συνιστάται η ύπαρξη ειδικού εντύπου καταγραφής διαφορών, το οποίο, προβλέποντας τις συνήθειες, διευκολύνει τον έλεγχο.

Είναι γνωστό ότι οι τράπεζες ελέγχουν και πληρώνουν μια πίστωση σύμφωνα με τα παρουσιαζόμενα έγγραφα και μόνο. Κατά συνέπεια, η πιστή τήρηση των όρων της πίστωσης είναι το απολύτως ζητούμενο, έστω και εάν υπάρχει οφθαλμοφανές λάθος (π.χ. μη ορθή αναγραφή της διεύθυνσης του δικαιούχου). Για το λόγο αυτό επαναλαμβάνουμε ότι οποιοδήποτε λάθος ή παράλειψη θα μπορεί να εντοπίζεται και να διορθώνεται, αμέσως μετά τη λήψη του μηνύματος.

1.7. Μία πίστωση όψεως (sight) είναι πληρωτέα μετά τη λήψη του σχετικού καλύμματος από την καλύπτρια τράπεζα. Πληρωμή της πιστώσεως πριν τη λήψη του καλύμματος είναι παρακινδυνευμένη ενέργεια, διότι αυτή μπορεί να μην πληρωθεί από την εκδότρια, για διάφορους λόγους. Επομένως οποιαδήποτε πίεση από το δικαιούχο της για άμεση πληρωμή, θα πρέπει να αντιμετωπίζεται υπό το ανωτέρω πρίσμα.

Πληρωμή πιστώσεως όψεως πριν τη λήψη του καλύμματος συνιστά *διαπραγμάτευση* (negotiation), η οποία, αφ' ενός μεν θα πρέπει να αναφέρεται στην πίστωση, αφ' ετέρου δε θα πρέπει να εγκρίνεται από την αρμόδια Διεύθυνση της τράπεζας, καθώς αυτό σημαίνει ανάληψη κινδύνου.

1.8. Αίτημα δικαιούχου προθεσμιακής πιστώσεως για προεξόφλησή της (discount) θα πρέπει να ερευνάται διεξοδικά, διότι ελλοχεύει ο κίνδυνος να μην πληρωθεί τελικά, λόγω δικαστικής απόφασης απαγόρευσης πληρωμής από την εκδότρια τράπεζα. Το φαινόμενο αυτό δεν είναι ασύνηθες, προκύπτει δε από περιπτώσεις διαφωνίας αγοραστή-πωλητή ή από περιπτώσεις απάτης (fraud).

1.9. Η εκχώρηση του προϊόντος μιας πιστώσεως διευκολύνει τον δικαιούχο της, όμως αυτός και ο εκδοχέας θα πρέπει να γνωρίζουν ακριβώς την έννοια της εκχώρησης.

Από το σχετικό άρθρο είναι σαφές ότι η εκχώ-

ρηση δεν έχει καμμία σχέση με την πίστωση, παρά μόνο εάν αυτή εκτελεσθεί σωστά και πληρωθεί, οπότε ο εκδοχέας δικαιούται το ποσό που του έχει εκχωρηθεί.

Πρέπει επομένως οι τράπεζες να ενημερώνουν αναλυτικά τους πελάτες και εκδοχείς, στα δε σχετικά τους έντυπα να διευκρινίζεται απολύτως το καθεστώς της εκχωρήσεως προϊόντος πιστώσεως.

Κρατούσα είναι και η αντίληψη ότι η αναγγελία της εκχωρήσεως στον εκδοχέα πρέπει να γίνεται με δικαστικό επιμελητή, για την απόκτηση βεβαίως χρονολογίας. Η απόκτηση βεβαίως χρονολογίας θέτει εν σειρά τους, πλέον του ενός, εκδοχείς και δεν δημιουργούνται προβλήματα κατά την πληρωμή τους.

2. Χειρισμός πιστώσεων από την πλευρά της εκδότριας τράπεζας (πίστωση εισαγωγής - πελάτης μας εισαγωγέας)

2.1. Η έκδοση της πιστώσεως γίνεται σύμφωνα με τους όρους που θέτει ο πελάτης. Αυτός οφείλει να γνωρίζει τις επί μέρους λεπτομέρειες της συμφωνίας που έχει κάνει με τον πωλητή και είναι υπεύθυνος για τους όρους που τίθενται.

Αν και τις περισσότερες φορές οι συμβάσεις ενεργών πιστώσεων – επί των οποίων περιλαμβάνονται και οι ειδικοί όροι – συμπληρώνονται, προς εξυπηρέτηση των πελατών, από τους υπαλλήλους των τμημάτων εισαγωγών, αυτό θα πρέπει να αποφεύγεται για ευνόητους λόγους.

Βεβαίως και θα πρέπει να βοηθούνται οι πελάτες για τη συμπλήρωση των όρων αφού – κατά τεκμήριο – οι τραπεζικοί διαθέτουν μεγαλύτερη πείρα επί του θέματος, όμως η αναφορά τους πρέπει να γίνεται από τους πελάτες.

2.2. Η χρηματοδότηση των εισαγωγών είναι μία κερδοφόρος εργασία για τις τράπεζες, αλλά χρειάζεται προσοχή στις εξασφάλισεις. Η πλέον συνήθης είναι η εμπράγματος εξασφάλιση, με τα εμπορεύματα της πιστώσεως να ταξιδεύουν για λογαριασμό της χρηματοδοτούσης τραπεζής. Αυτό επιτυγχάνεται με την

έκδοση της σχετικής φορτωτικής “εις διαταγήν” της τραπεζής.

Εκτός όμως της σχετικής φορτωτικής και το ασφαλιστήριο θα πρέπει να έχει εκδοθεί “εις διαταγήν” της τραπεζής, ούτως ώστε να διασφαλίζεται τυχόν αβαρία ή απώλεια των εμπορευμάτων.

Μάλιστα σε περιπτώσεις χρηματοδότησης και όπου η συμφωνία προβλέπει η ασφάλιση να γίνει από τον εισαγωγέα, δεν θα πρέπει να εκδίδεται η πίστωση, εάν δεν έχει παραληφθεί το ασφαλιστήριο συμβόλαιο.

2.3. Καθοριστικό στοιχείο της ομαλής έκβασης μιας πιστώσεως είναι αυτή να ανοιγεί στον ανταποκριτή της τράπεζας στη χώρα του δικαιούχου (εάν αυτό βέβαια είναι εφικτό). Έχει μεγάλη σημασία και επιμένουμε σε αυτό, η αναγγέλουσα ή και κατονομαζόμενη τράπεζα να είναι ανταποκριτής της εκδότριας, καθώς πολλά προβλήματα που αναφύονται κατά τη διάρκεια της ζωής μιας πιστώσεως είναι δυνατόν να επιλυθούν, ένεκα της ειδικής σχέσης που θα έχει αναπτυχθεί μεταξύ των δύο τραπεζών.

Το πλέον χαρακτηριστικό πρόβλημα είναι η κατονομαζόμενη τράπεζα να ζητήσει κάλυψη-πληρωμή της, ενώ υπάρχουν διαφορές στα έγγραφα και η εκδότρια να ζητήσει επιστροφή των καταβληθέντων χρημάτων, ως αχρωστήτως καταβληθέντων. Άλλη θα είναι η συμπεριφορά της άγνωστης τράπεζας και άλλη του ανταποκριτή.

2.4. Και στις πιστώσεις εισαγωγών, ο έλεγχος των παραλαμβανομένων εγγράφων πρέπει να είναι ενδελεχής, ούτως ώστε να αποφευχθούν προστριβές με τους πελάτες-εντολείς και να διαπιστωθεί εάν η κατονομαζόμενη τράπεζα ετήρησε τους όρους της πιστώσεως.

2.5. Όπως προαναφέρθηκε στις πιστώσεις εξαγωγών, είναι υποχρέωση της εκδότριας τράπεζας να πληρώσει προθεσμιακή της υποχρέωση. Ο μόνος λόγος που θα μπορούσε να εμποδίσει την πληρωμή μιας προθεσμιακής υποχρέωσης, είναι ως προελεγχθη, η λήψη δικαστικής απόφασης, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η τράπεζα δεν μπορεί να πληρώσει την υποχρέωσή της από ίδια διαθέσιμα.

Είναι βεβαίως λίγο παράδοξο να θελήσει η τράπεζα να πληρώσει από δικά της διαθέσιμα μια υποχρέωσή της, όμως, επειδή οι πιστώσεις είναι ανεξάρτητες από συμβόλαια, συμβάσεις, συμφωνίες, θεωρούνται δε συμβάσεις αυστηρού δικαίου, είναι πιθανό η τράπεζα για να τιμήσει την υποχρέωσή της προς το δικαιούχο και να διατηρήσει αγαθές σχέσεις με την κατονομαζόμενη τράπεζα, να προβεί σε πληρωμή.

Ο μόνος λόγος μη πληρωμής, είναι η περίπτωση “έκδηλης απάτης” (manifest fraud).

B. Καλύψεις ενεργύων πιστώσεων - Bank Reimbursements (έκδοση Νο 525)

Η έκδοση αυτή μέσα από 17 άρθρα καθορίζει τις σχέσεις μεταξύ των τραπεζών στο θέμα της κάλυψης των ενεργύων πιστώσεων.

Είναι χαρακτηριστικό ότι οι κανόνες αυτοί ετέθησαν για πρώτη φορά εν ισχύ από την 1η Ιουλίου 1996, δύομισυ χρόνια μετά την αναθεώρηση των ομοιόμορφων κανόνων των ενεργύων πιστώσεων (έκδοση Νο 500).

Ο λόγος σύνταξης ξεχωριστών κανόνων για τις καλύψεις ήταν η έλλειψη του ομοιομόρφου αυτών και η δημιουργία σύγχυσης σε πολλές χώρες του κόσμου, διότι η αντιμετώπισή τους εβασίζετο στο τοπικό δίκαιο. Μόνο οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν από πολλά χρόνια θεσπίσει κανόνες κάλυψης των δικών τους τραπεζών.

Από τους κανόνες αυτούς αξίζουν να σημειωθούν τα ακόλουθα:

1. Η τράπεζα που έχει κατονομασθεί στην πίστωση ως καλύπτρια (reimbursing bank), δεν φέρει καμία ευθύνη εάν αρνηθεί την πληρωμή κάποιας πίστωσης, επειδή ο λογαριασμός της εκδότριας κατά το χρόνο της αίτησης για κάλυψη δεν έχει επαρκές υπόλοιπο.

Κατ’ ουσίαν η καλύπτρια τράπεζα ευρίσκεται εκτός των εμπλεκόμενων μερών της πιστώσεως, αφού ο μοναδικός της ρόλος είναι να πληρώνει τις

απαιτήσεις καλύψεων, εφ' όσον υπάρχουν ικανά κεφάλαια στο λογαριασμό της εκδότριας.

Την τελική ευθύνη πληρωμής και πιθανής αποζημίωσης της αιτούσης τράπεζας φέρει η εκδότρια τράπεζα.

2. Εκτός ρητής συμφωνίας με την καλύπτρια τράπεζα, οι εξουσιοδοτήσεις κάλυψης που αποστέλλει η εκδότρια στην καλύπτρια, δεν πρέπει να φέρουν ημερομηνία λήξεως για την υποβολή της αξίωσης. Τούτο σημαίνει ότι μία καλύπτρια μπορεί να πληρώσει κάποια αξίωση, ακόμα και αν μια πίστωση έχει λήξει, χωρίς να έχει ευθύνη.

3. Το πλέον αξιοσημείωτο στους κανόνες αυτούς είναι η πρόβλεψη ύπαρξης “υπόσχεσης κάλυψης”.

Η “υπόσχεση κάλυψης” δύναται να δοθεί από την καλύπτρια προς την αξιούσα την κάλυψη τράπεζα, κατόπιν εντολής της εκδότριας, με την οποία αυτή (καλύπτρια) δεσμεύεται ανέκκλητα ότι θα τιμήσει την αίτηση κάλυψης, υπό την προϋπόθεση της εκπλήρωσης των όρων της πιστώσεως, ανεξάρτητα από την ύπαρξη υπολοίπου στο λογαριασμό της εκδότριας.

Είναι δηλαδή η “υπόσχεση κάλυψης” κάτι ανάλογο με τη βεβαίωση (confirmation) μιας πιστώσεως, αφού η δέσμευση αυτή δίδεται από μια άλλη, εκτός της εκδότριας, τράπεζα. Φυσικά έχει σημασία ποια είναι η καλύπτρια τράπεζα και εάν γίνεται αποδεκτή από το δικαιούχο.

Γ. Υποχρεώσεις σε αναμονή - Standby L/Cs (έκδοση Νο 590)

Οι κανόνες αυτοί ετέθησαν σε ισχύ από την 1η Ιανουαρίου 1999, μετά από πολύχρονη προετοιμασία, μακρές διαβουλεύσεις, συζητήσεις και προτάσεις, έχουν δε αποτυπωθεί σε 10 κανόνες.

Αν και οι υποχρεώσεις σε αναμονή τυγχάνουν ευρείας κυκλοφορίας στις ΗΠΑ από πολλών ετών, για τον υπόλοιπο κόσμο – και για την Ελλάδα – είναι σχετικά νέα πρακτική.

Ο λόγος είναι ότι ο σκοπός που εξυπηρετούν οι υποχρεώσεις σε αναμονή είναι σχεδόν ταυτόσημος

με αυτόν των εγγυητικών επιστολών, οι οποίες εκδίδονται σε όλα τα μέρη του κόσμου πλην των ΗΠΑ, διότι η έκδοση εγγυητικών επιστολών από τράπεζες δεν επιτρέπεται (εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων).

Ετσι λοιπόν οι ανάγκες έκδοσης εγγυήσεων εκλύπτοντο στον υπόλοιπο κόσμο με εγγυητικές επιστολές, ενώ στις ΗΠΑ με υποχρεώσεις σε αναμονή. Δεδομένης όμως της οικονομικής κυριαρχίας των ΗΠΑ στον κόσμο, αλλά και της σύγχυσης, η οποία είχε δημιουργηθεί με την ένταξη των υποχρεώσεων σε αναμονή στους ομοιόμορφους κανόνες των ενεργών πιστώσεων με την έκδοση 400 του 1983, θεωρήθηκε αναγκαία η σύνταξη ξεχωριστών κανόνων.

Για να γίνει κατανοητός ο ρόλος των υποχρεώσεων σε αναμονή αρκεί να παραθέσουμε τον ορισμό που έχει δώσει το Συμβούλιο των Διοικήτων της FEDERAL RESERVE (στους κανόνες της έκδοσης 590 δεν υπάρχει ορισμός).

“Υποχρέωση σε αναμονή είναι οποιαδήποτε πίστωση ή παραπλήσια συμφωνία, όπως και αν ονομάσθηκε ή διατυπώθηκε, η οποία αντιπροσωπεύει μία υποχρέωση στο δικαιούχο αυτής, από τη μεριά του εκδότη, όπως:

- α. αποπληρώσει χρήματα που δανείσθηκε ή προπληρώθηκε ο εντολέας ή (αποπληρώσει) για λογαριασμό του εντολέα,*
- β. πραγματοποιήσει πληρωμή ένεκα οποιασδήποτε οφειλής χρέους που αναλήφθηκε από τον εντολέα, ή*
- γ. πραγματοποιήσει πληρωμή ένεκα παραβάσεως υποχρεώσεων του εντολέα μιας (κύριας συμβατικής) υποχρέωσης”.*

Από τον ανωτέρω ορισμό καταδεικνύεται ότι οι υποχρεώσεις σε αναμονή καλύπτουν τις περιπτώσεις έκδοσης εγγυητικών επιστολών.

Παρ' όλα αυτά οι κανόνες των υποχρεώσεων σε αναμονή εμπεριέχουν αρκετά στοιχεία των ομοιόμορφων κανόνων των πιστώσεων (έκδοση Νο 500), αν και έχουν καταγραφεί 30 διαφορετικές θέσεις ή προσθήκες.

Πριν επισημάνουμε τα κυριότερα σημεία των υποχρεώσεων σε αναμονή, οφείλουμε να επιστήσουμε την προσοχή των συναδέλφων στο δυσνόητο

των κανόνων και να συστήσουμε την εξαντλητική ανάγνωση και ανάλυσή τους.

Στον κανόνα 1.01 υπάρχει η διάκριση μεταξύ του “STANDBY LETTER OF CREDIT” και του “STANDBY”. Στη διάκριση αυτή το “standby letter of credit” ερμηνεύεται ως ο τύπος μιας υποχρέωσης, ενώ το “standby” (απλώς) ως *οποιαδήποτε υποχρέωση*, η οποία υπόκειται σε αυτούς τους κανόνες.

Εξ αυτού παρατηρούμε να υπάρχουν “performance standby” (υποχρέωση σε αναμονή καλής εκτέλεσης), “advance payment standby” (υποχρέωση σε αναμονή προκαταβολής), “bid bond/tender bond standby” (υποχρέωση σε αναμονή συμμετοχής) κ.ο.κ. *αλλά και* “direct pay standby” (υποχρέωση σε αναμονή άμεσης πληρωμής).

Η ανωτέρω υποχρέωση σε αναμονή (άμεσης πληρωμής), διαφοροποιεί ελαφρώς τις υποχρεώσεις σε αναμονή από τις εγγυητικές επιστολές, καθώς μπορεί να γίνει πληρωμή μιας τέτοιας υποχρέωσης, χωρίς την παρουσίαση έγγραφης απαίτησης, συστατικό στοιχείο των εγγυητικών επιστολών, αλλά και των άλλων μορφών υποχρεώσεων σε αναμονή.

Οι υποχρεώσεις σε αναμονή αυτού του τύπου εμφανίζονται στις αγορές κεφαλαίου, όπου καλύπτουν θέματα προνομιακών πληρωμών σε περίπτωση πτώχευσης/αφερεγγυότητας του εντολέα τους.

Με την προαναφερθείσα “υποχρέωση”, εδραιώνεται η θέση ότι οποιαδήποτε υποχρέωση, για οποιοδήποτε λόγο, μπορεί να λάβει τη μορφή μιας “υποχρέωσης σε αναμονή” και να εμφανισθεί με οποιοδήποτε όνομα, αρκεί να αναφέρεται ότι υπόκειται στους κανόνες αυτούς.

Ακόμα, στον κανόνα αυτό διευκρινίζεται απόλυτα ότι οι υποχρεώσεις σε αναμονή είναι ανεξάρτητες (independent) από συμβόλαια, συμφωνίες κ.λπ., κάτι το οποίο είναι ασαφές στις εγγυητικές επιστολές.

Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι οι υποχρεώσεις σε αναμονή μπορεί να καλύπτονται και από τους κανόνες των ενεργών πιστώσεων (έκδοση Νο 500) και από αυτούς της παρούσης έκδοσης.

Όλοι οι υπόλοιποι κανόνες επαναλαμβάνουμε ότι θα πρέπει να διαβασθούν πολύ προσεκτικά.

Α. Συμβατικές εγγυήσεις - Contract guarantees (έκδοση Νο 325)

Οι κανόνες αυτοί κυκλοφόρησαν το 1978 και περιλαμβάνουν 11 άρθρα. Δυστυχώς όμως δεν έτυχαν αποδοχής – κυρίως – διότι προβλέπουν ότι, σε περίπτωση απαίτησης πληρωμής της υποχρέωσης του εκδότη, θα πρέπει να προσκομισθούν σε αυτόν ή δικαστική απόφαση (ότι ο εντολέας αθέτησε την υποχρέωσή του) ή σύμφωνη γνώμη του ίδιου του εντολέα (άρθρο 9).

Είναι αντιληπτό ότι τέτοιοι όροι δεν μπορούν να γίνονται αποδεκτοί από τον δικαιούχο, καθώς αυτός επιθυμεί η πληρωμή του να είναι άμεση, άλλως δεν έχει νόημα η εγγυητική επιστολή.

Ε. Εγγυητικές ασφάλισης - Contract bonds (έκδοση Νο 524)

Οι κανόνες αυτοί είναι μία παραλλαγή των “συμβατικών εγγυήσεων”, με τη βασική διαφορά ότι ο εγγυητής, σε περίπτωση που του ζητηθεί να πληρώσει, μπορεί είτε να πληρώσει αμέσως είτε να *υποκαταστήσει* τον εντολέα στις υποχρεώσεις του. Όπως και με τις “συμβατικές εγγυήσεις”, σε οποιαδήποτε περίπτωση πρέπει να *αποδειχθεί* ότι ο εντολέας δεν εξεπλήρωσε τις υποχρεώσεις του.

Εκδίδονται από ασφαλιστικές εταιρείες ή κατασκευαστικές. Οπου ο πρωτοφειλέτης-εντολέας δεν εξεπλήρωσε την υποχρέωσή του, ο εγγυητής μπορεί είτε να πληρώσει είτε να αποπερατώσει ο ίδιος το έργο.

ΣΤ. Εγγυήσεις πρώτης ζήτησης - Demand guarantees (έκδοση Νο 458)

Στον αντίποδα της λογικής των “συμβατικών εγγυήσεων” (έκδοση Νο 325), κανόνες τους οποίους μνημονεύουμε παραπάνω, κινούνται οι “εγγυήσεις πρώτης ζήτησης”. Ενώ στις “συμβατικές εγγυή-

σεις” ο δικαιούχος ευρίσκεται σε μειονεκτική θέση, αφού θα πρέπει να προσκομίσει δικαστική απόφαση ή τη σύμφωνη γνώμη του εντολέα για να πληρωθεί, στις “εγγυήσεις πρώτης ζήτησης” το πλεονέκτημά του είναι συντριπτικό, διότι αρκεί μία δήλωσή του και μόνο (ότι ο εντολέας δεν εκπλήρωσε τις συμβατικές του υποχρεώσεις) για να διεκδικήσει την πληρωμή του.

Βεβαίως με αυτό τον τρόπο της πληρωμής του δικαιούχου προκύπτει έντονα θέμα ορθής χρήσης του δικαιώματος αυτού, καθ’ όσον είναι δυνατόν να απαιτηθεί και πραγματοποιηθεί πληρωμή, χωρίς να συντρέχουν πραγματικοί λόγοι.

Η περίπτωση αυτή δεν μπορεί να αντιμετωπισθεί, παρά με την προσφυγή του εντολέα στη δικαιοσύνη.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ

Από την παραπάνω παρουσίαση-ανάλυση των εκδόσεων του ΔΕΕ, προκύπτει ότι το θέμα των εγγυητικών επιστολών είναι περισσότερο πολύπλοκο από όσο φαίνεται ή αντιμετωπίζεται στο διεθνές εμπόριο.

Βασική μας θέση είναι ότι στις σημερινές συνθήκες της απελευθέρωσης του εμπορίου και των συναλλαγών γενικότερα, η πλέον ασφαλής προσέγγιση έκδοσης κάποιας εγγύησης ή υποχρέωσης είναι η αποδοχή των κανόνων των “υποχρεώσεων σε αναμονή” (Standby) της έκδοσης No 590.

Είναι κανόνες πλήρεις, σαφείς και σύγχρονοι, καλύπτουν δε όλο το φάσμα των υποχρεώσεων που μπορεί να προκύψουν.

Z. Αξίες προς είσπραξη - Rules for collections (έκδοση No 522)

Πολύτιμοι κανόνες για τη διεκπεραίωση αξιών. Πιο απλοί από αυτούς των ενεργύων πιστώσεων, αλλά ευρύτερης χρήσης.

Φορτωτικά έγγραφα, επιταγές, συναλλαγματικές, γραμμάτια εις διαταγήν, τραπεζικές, οποιο-

δήποτε αξιόγραφο, διακινούνται προς είσπραξη, με κατανοητούς κανόνες που διευκολύνουν τις συναλλαγές.

H. Εμπορικοί κανόνες - Incoterms 2000 (έκδοση No 560)

Όπως αναφέρεται στην εισαγωγή της έκδοσης, “σκοπός των Incoterms είναι η παροχή ενός συνόλου διεθνών κανόνων για την ερμηνεία των συνηθέστερα χρησιμοποιούμενων στο εξωτερικό εμπόριο όρων”. Επίσης “συχνά τα συμβαλλόμενα μέρη δεν γνωρίζουν τις διαφορές που υπάρχουν στην εμπορική πρακτική μεταξύ των δύο χωρών τους και αυτό μπορεί να εγείρει αφορμή για παρεξηγήσεις, αμφισβητήσεις και δικαστικούς αγώνες, με όση απώλεια χρόνου και χρήματος συνεπάγεται αυτό”.

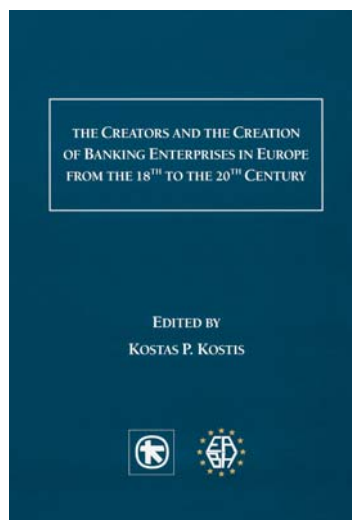
Οι πασίγνωστοι λοιπόν όροι FOB, CIF, EXW και λοιποί αναλύονται σε βάθος και αποτελούν σοβαρό εργαλείο στην ομαλή διεξαγωγή εμπορικών πράξεων.

Η συμμετοχή των τραπεζών στους κανόνες αυτούς δεν έχει την αμεσότητα όπως επί των προηγούμενων, καθώς οι εμπορικοί αυτοί όροι πρωτίτως επηρεάζουν τη σχέση αγοραστή-πωλητή, όμως είναι χρέος των τραπεζικών να γνωρίζουν τους κανόνες αυτούς και να καθοδηγούν τους πελάτες τους.

Εν κατακλείδι οι συνάδελφοι τραπεζικοί θα πρέπει να ενσκήψουν με σοβαρότητα και υπευθυνότητα στους προαναφερθέντες κανόνες, να έχουν δε πάντα κατά νουν οποιαδήποτε διεθνή εμπορική συναλλαγή να την εντάσσουν στους σχετικούς με αυτή ομοιόμορφους κανόνες.

Με τον τρόπο αυτό να είναι σίγουροι ότι οποιαδήποτε διαφορά, αμφισβήτηση, διαφωνία προκύψει, θα είναι σε θέση να την αντιμετωπίσουν.

ΚΩΣΤΑΣ Π. ΚΩΣΤΗΣ
(επιμέλεια)

**THE CREATORS AND THE CREATION
OF BANKING ENTERPRISES IN EUROPE
FROM THE 18TH TO THE 20TH CENTURY**

Alpha Bank, Historical Archives

Αθήνα 2002, 317 σσ.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ: ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΣΤΕΡΓΙΟΥ

Το βιβλίο αυτό αποτελεί τη δημοσίευση των πρακτικών επιστημονικής συνάντησης που διοργανώθηκε στην Κέρκυρα τον Οκτώβριο του 2001, με την οργανωτική υποστήριξη της Alpha Bank, σε συνεργασία με την European Association for Banking History, και στην οποία συμμετείχαν πανεπιστημιακοί και ερευνητές της τραπεζικής ιστορίας από όλη την Ευρώπη.

Οι θεματικοί άξονες των κειμένων, που συγκαταλέγονται σε αυτόν τον τόμο, εισάγουν τον αναγνώστη στην ιστορική διαδικασία των σύνθετων και πολυσχιδών συνθηκών που οδήγησαν στην ίδρυση τραπεζικών επιχειρήσεων στην Ευρώπη από τον 18ο στον 20ό αιώνα, αναδεικνύοντας συνάμα τον “προμηθεϊκό” ρόλο που ανέλαβαν να διαδραματίσουν οι ιδρυτές τους. Επιδιώκεται με άλλα λόγια η ανάδειξη της συμβολής του ατομικού παράγοντα στη δημιουργία ενός τραπεζικού ιδρύματος, καθώς επίσης και των αντικειμενικών, υλικών, συνθηκών που τον ώθησαν στην πραγματοποίηση ενός συχνά καινοφανούς εγχειρήματος με

αβέβαια αποτελέσματα: τα παραδείγματα που περιέχει ο τόμος καλύπτουν εξίσου επιχειρηματικές απόπειρες που οδήγησαν στη συγκρότηση γιγαντιαίων χρηματοπιστωτικών οργανισμών, αλλά και στην αποτυχία.

Σύμφωνα με την προβληματική αυτή, τα κεντρικά ερωτήματα, στα οποία προσπαθεί να απαντήσει το βιβλίο επικεντρώνονται σε τέσσερις βασικούς άξονες: τι ακριβώς αντιπροσωπεύει η δημιουργία ενός τραπεζικού ιδρύματος, από ποιους ανθρώπους αναλαμβάνονται τέτοιου είδους εγχειρήματα, σε ποιες χρονικές περιόδους τα συναντούμε και τέλος ποιοι λόγοι υπαγορεύουν τη δημιουργία τους. Το ιδιαίτερα αξιόλογο στοιχείο του βιβλίου είναι ακριβώς ότι μπορεί να παρουσιάσει τη διαπραγμάτευση αυτής της σχέσης μέσα από την παράθεση υποδειγμάτων από διαφορετικές χώρες (Γαλλία, Ελλάδα, Ισπανία κ.λπ.), με αποτέλεσμα να καθίστανται σαφείς τόσο οι κοινοί τόποι όσο και οι αποκλίσεις στη δημιουργία των τραπεζικών επιχειρήσεων ανά την Ευρώπη. Το χρονικό εύρος άλλωστε των δύο αιώνων, στο οποίο εκτείνονται οι εισηγήσεις, επιτρέπει πρόσφορες συγκριτικές αναλύσεις ανάμεσα σε διαφορετικές περιόδους, ενώ οι πιθανές διαφοροποιήσεις στις συνθήκες, κάτω από τις οποίες διαμορφώθηκαν τα πρώιμα τραπεζικά μορφώματα, θα μπορούσε να σταθεί αρωγός στην προσπάθεια για καλύτερη ταξινόμηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που παρουσιάζει η εξέλιξη κάθε τύπου τραπεζικού ιδρύματος. Σε τούτο λοιπόν το πλαίσιο, το κεντρικό συμπέρασμα στο οποίο θα καταλήξουν όλες οι εισηγήσεις πηγάζει από την κοινή παραδοχή ότι κάθε μορφή τραπεζικού οργανισμού, που θα δημιουργηθεί, δεν είναι αποτέλεσμα της τύχης, αλλά της επιλεκτικής στρατηγικής που θα υιοθετήσουν οι ιδρυτές του.

ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΕΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΕ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΣΑΤΗΡΗ

Νομικού Συμβούλου-Διευθυντή
Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών

Το μήνυμα της ελληνικής προεδρίας της ΕΕ, κατά το Α' εξάμηνο του 2003, είναι "Η Ευρώπη μας. Μοιραζόμαστε το μέλλον σε μια κοινότητα αξιών". Στο πλαίσιο αυτό η κοινωνική ατζέντα εστιάζει στην ενδυνάμωση και τη δημιουργία θεσμών, που εγγυώνται τη συμμετοχή και την ισότητα στην Ευρώπη "όλων των ευρωπαϊκών λαών χωρίς εξαιρέσεις και αποκλεισμούς". Η ελληνική προεδρία παραμένει σταθερή στην επίτευξη του στόχου να καταστεί η ευρωπαϊκή οικονομία η πλέον ανταγωνιστική και δυναμική, βασισμένη στη γνώση, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και ισχυρότερη κοινωνική συνοχή. Η συνέχιση της στρατηγικής της Λισαβόνας για οικονομική και κοινωνική μεταρρύθμιση προς το στόχο του 2010, όσον αφορά την απασχόληση και τα κοινωνικά θέματα, αποτελεί βασική επιδίωξη της ελληνικής προεδρίας.

Τα θέματα της κοινωνικής ατζέντας για το α' εξάμηνο του έτους 2003 διακρίνονται σε δύο άξονες:

(I) σε θέματα πολιτικής και

(II) στο νομοθετικό έργο.

Τα θέματα αυτά θα συζητηθούν σε τρεις συνεδριάσεις, ενώ ενδιάμεσα θα συνέρχονται οι σχετικές επιτροπές και επιμέρους ομάδες εργασίας. Ειδικότερα θα πραγματοποιηθούν οι ακόλουθες συνεδριάσεις:

(α) Στις 24-25.1.2003 στην πόλη του Ναυπλίου, θα συνέλθει το άτυπο Συμβούλιο Υπουργών Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων, πριν από το οποίο θα διεξαχθεί συνάντηση των κοινωνικών

εταίρων για τη σχετική συμμετοχή τους στις υπό επεξεργασία αποφάσεις.

(β) Το Εαρινό Συμβούλιο θα διεξαχθεί στις Βρυξέλλες και κατά τη διάρκειά του θα αρχίσουν να μορφοποιούνται οι σχετικές αποφάσεις.

(γ) Η τελική Σύνοδος του Συμβουλίου στη Θεσσαλονίκη, στην οποία και θα ληφθούν οι τελικά ώριμες αποφάσεις.

I. Θέματα πολιτικής

Α' Επισκόπηση της αντζέντας κοινωνικής πολιτικής:

Το θέμα αυτό αφορά το ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο, όπως διαμορφώθηκε και μετά τη διάσκεψη της Λισαβόνας. Οι τρεις άξονες συζήτησης είναι οι ακόλουθοι:

(I) Προστασία για ένταξη στην εργασία: η δράση αυτή αφορά στην ισορροπία και την άντληση των περισσότερων δυνατών πλεονεκτημάτων από το συνδυασμό των παθητικών πολιτικών για την απασχόληση με τις αντίστοιχες ενεργητικές πολιτικές. Υπό την έννοια αυτή, για παράδειγμα, θα δοθεί μεν βάρος στην επικαιροποίηση και σε νέες μορφές επιδομάτων ανεργίας (παθητική πολιτική), όχι όμως τέτοιας μορφής, είδους και ύψους ποσού που να αποτρέπουν τον άνεργο από την αναζήτηση και την τελική ένταξη στην απασχόληση (ενεργητική πολιτική). Στο θέμα αυτό η οπτική γωνία εστιάζεται στις ευάλωτες ομάδες εργαζομένων, όπως νέοι,

γυναίκες, άτομα με ειδικές ανάγκες, αποφυλακισμένοι, μετανάστες, τοιγγάνοι κ.λπ.

(2) Συντάξεις: για το θέμα αυτό προωθείται μέθοδος συντονισμού των πολιτικών των κρατών μελών, πάνω στις βασικές γραμμές του μέχρι σήμερα συντονισμού των εθνικών σχεδίων δράσης για την απασχόληση. Έτσι, όπως κι εκεί, οι εθνικές πολιτικές που αφορούν τις συντάξεις θα συζητηθούν σφαιρικά (για όλη την Κοινότητα) με βάση τους κατ' ιδίαν απολογισμούς. Κατ' αρχήν η συζήτηση θα διεξαχθεί στο Συμβούλιο του Ναυπλίου και η συνολική έκθεση των κρατών μελών θα τεθεί ως θέμα για λήψη αποφάσεων στο Εαρινό Συμβούλιο. Η έκθεση περιλαμβάνει τους ακόλουθους τρεις άξονες για τις συντάξεις:

□ **βιωσιμότητα:** αφορά στην οικονομική ευρωστία του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης σε βάθος χρόνου,

□ **ποιότητα:** αφορά στη μορφή, το ύψος και είδος των συντάξεων, καθώς και τις πιθανές επενδύσεις,

□ **επάρκεια:** στόχος είναι η βιωσιμότητα και ποιότητα του συστήματος να μπορεί να καλύψει επαρκώς όσο το δυνατόν μεγαλύτερες ομάδες πληθυσμού.

(3) Υγεία και τρίτη ηλικία: το θέμα περιλαμβάνει δράσεις για παροχή καλύτερων υπηρεσιών υγείας, σε συνδυασμό με την προστασία των ατόμων της τρίτης ηλικίας, δηλαδή των απομάρων πλέον της τρίτης ηλικίας και των συνταξιούχων.

Β' Αναθεώρηση της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση:

Το πενταετές πρόγραμμα δράσης για την απασχόληση που αφορούσε τα έτη 1997-2002 και εκπονήθηκε στο Λουξεμβούργο, ολοκληρώθηκε και τίθεται υπό επεξεργασία οι εθνικοί και κοινοτικοί δείκτες απασχόλησης, καθώς και τα σχετικά συμπεράσματα των αντίστοιχων ενδιαμέσων σχεδίων δράσης και απολογισμών. Τελεί υπό συζήτηση το νέο σχέδιο δράσης της πενταετίας 2003-2008, υπό το πρίσμα όμως της προσπάθειας επίτευξης των σχετικών δεικτών απασχόλησης, που έχουν ήδη τεθεί για τα κράτη μέλη για το 2010. Οι σχετικές συ-

ζητήσεις θα γίνουν στις συνόδους που προαναφέρθηκαν (Ναυπλίου, Βρυξελλών, Θεσσαλονίκης), με αντίστοιχη προηγούμενη συνάντηση των κοινωνικών εταίρων. Τα θέματα που περιλαμβάνονται στις σχετικές συζητήσεις είναι τα εξής:

(i) **πλήρης απασχόληση:** για την ολοκληρωμένη θεώρηση του ζητήματος αυτού οι σύνοδοι θα αναφερθούν στις σχετικές δράσεις της Κοινότητας που αφορούν στην ανεργία, την ποιότητα και το ύψος των αποδοχών, την αδήλωτη εργασία, την επιχειρηματικότητα, τη δια βίου μάθηση, τη μετανάστευση κ.λπ.

(ii) **ποιότητα και παραγωγικότητα:** στο θέμα αυτό η παραγωγικότητα συνδυάζεται με την ποιότητα και θεωρείται χαρακτηριστικό συνυφασμένο με αυτήν. Με την έννοια αυτή θα συζητηθούν οι εξής δράσεις: (α) οι δυνατότητες μείωσης της μερικής απασχόλησης προς όφελος της πλήρους απασχόλησης, (β) η αναβάθμιση της δια βίου μάθησης και η ένταξη σε αυτήν όσο το δυνατόν περισσότερων ομάδων απασχολούμενων, (γ) η υγιεινή και η ασφάλεια στην εργασία, (δ) η ευελιξία στην εργασία, υπό την απαραίτητη προϋπόθεση της ασφάλειας και προστασίας της εργασίας, (ε) η ένταξη στην αγορά εργασίας, (στ) η συμφιλίωση εργασιακής και οικογενειακής ζωής, όπως η απασχόληση των γυναικών, η τηλεργασία, η ισόνομη κατανομή των ιεραρχικών θέσεων εργασίας κ.λπ., (ζ) ο κοινωνικός διάλογος και (η) η συνολική απόδοση της εργασίας.

Με τις ανωτέρω δράσεις επιχειρείται αύξηση της παραγωγικότητας, σε συνδυασμό με την ποιότητα, υπό την έννοια της αύξησής της μέσα από τη δημιουργία για τους απασχολούμενους και τις επιχειρήσεις νέων δεξιοτήτων και νέων τρόπων οργάνωσης της εργασίας, καθώς και της διατήρησης άριστης ποιότητας των φυσικών παραγόντων της εργασίας.

Γ' Συνεκτικότητα και συμμετοχική αγορά εργασίας:

Στο θέμα αυτό εντάσσονται μέτρα και δράσεις που αφορούν κυρίως στην έννοια του ανθρώπινου παράγοντα στην απασχόληση. Υπό το πρίσμα αυτό προβλέπονται οι εξής δράσεις:

(i) μέτρα για τις ευάλωτες ομάδες εργαζομένων,

όπως νέοι, γυναίκες, άτομα με ειδικές ανάγκες, αποφυλακισμένοι, μετανάστες, τσιγγάνοι κ.λπ.,
(ii) αύξηση των επενδύσεων στο ανθρώπινο δυναμικό με στόχο την εξισορρόπηση ανθρώπινου και οικονομικού κεφαλαίου,
(iii) μαύρη εργασία και μέτρα ένταξης αυτής της μορφής απασχόλησης στους κοινοτικούς δείκτες απασχόλησης.

Η ελληνική προεδρία έχει στόχο για όλα τα παραπάνω να θεσπίσει, κατά το πρότυπο των εθνικών σχεδίων δράσης για την απασχόληση, μια νέα μέθοδο συντονισμού των δράσεων των κρατών μελών, που ονομάζεται προς το παρόν “Ανοιχτή Μέθοδος Συντονισμού για την Κοινωνική Ενσωμάτωση”. Σύμφωνα με τη διαδικασία αυτή, θα εκπονούνται εθνικά σχέδια δράσης για την κοινωνική ενσωμάτωση, τα συμπεράσματα και οι απολογισμοί των οποίων θα συζητούνται στα Συμβούλια Υπουργών Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων, έτσι ώστε να εκπονούνται κοινές δράσεις με κοινά αποτελέσματα σε όλη την Ένωση, όσον αφορά το σύνολο των κοινωνικών θεμάτων.

II. Νομοθετικό έργο

Το νομοθετικό έργο στη διάρκεια της ελληνικής προεδρίας περιλαμβάνει:

➤ *Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί των όρων εργασίας των προσωρινά απασχολούμενων μέσω εταιρείας προσωρινής απασχόλησης (COM (2002) 0701):* στόχος είναι η οριστικοποίηση της πρότασης. Σημειώνεται ότι στην Ελλάδα με το Ν.2956/2001 έχει προβλεφθεί η ισότητα μεταχείρισης των προσωρινά απασχολούμενων και των πλήρως απασχολούμενων.

➤ *Ευρωπαϊκά σωματεία - ρόλος εργαζομένων:* δεν έχει εκδοθεί ακόμη κείμενο πρότασης οδηγίας, το οποίο πιθανόν να προκύψει κατά τη διάρκεια των εργασιών της ελληνικής προεδρίας.

➤ *Συντονισμός συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης (πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με το συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης-COM (1998)779):* Κανονισμός 1408/71:
• *Κεφάλαιο 2 Τίτλου 3:* Στο πλαίσιο αυτό θα συζητηθούν:

- ⇒ οι συντάξεις αναπηρίας,
- ⇒ οι συντάξεις γήρατος και επιζώντων,
- ⇒ οι μη ανταποδοτικές παροχές,
- ⇒ η ευρωπαϊκή κάρτα ασφάλισης της υγείας.

• *Υπήκοοι τρίτων χωρών:* Πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου για την επέκταση των διατάξεων του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 στους υπηκόους τρίτων χωρών, οι οποίοι δεν καλύπτονται ήδη από τις διατάξεις αυτές μόνο λόγω της ιθαγένειάς τους – COM (2002) 059.

• *Βοηθεί βουλευτών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου:* Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί τροποποίησης υπέρ των βοηθών των βουλευτών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, μη μισθωτούς και τα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας και του Κανονισμού (ΕΟΚ) 574/72 περί του τρόπου εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 – COM (2002)405.

➤ *Προαγωγή υγιεινής και ασφάλειας στο χώρο εργασίας*

• *Αμίαντος:* Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της Οδηγίας 83/477/ΕΟΚ για την προστασία των εργαζομένων από τους κινδύνους που οφείλονται στην έκθεσή τους στον αμίαντο κατά τη διάρκεια της εργασίας – COM (2002)341.

• *Ηλεκτρομαγνητικά πεδία:* δεδομένης της σπουδαιότητας του ζητήματος της προστασίας των εργαζομένων από την έκθεσή τους σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία, στο πλαίσιο της δανικής προεδρίας έγινε η συλλογή του απαραίτητου υλικού, ώστε να υποβληθεί σχετική αναθεωρημένη πρόταση Οδηγίας.

• *Πρόταση Απόφασης του Συμβουλίου για τη συγ-*

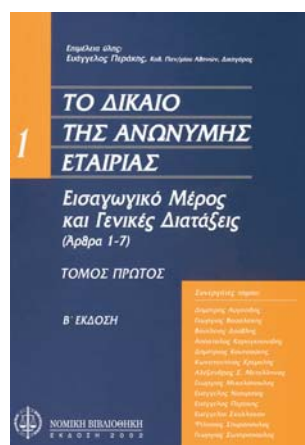
κρότηση συμβουλευτικής επιτροπής για την ασφάλεια, την υγιεινή και την προστασία της υγείας στο χώρο εργασίας – COM (2002)486.

► *Προαγωγή ισότητας των φύλων – Ιση μεταχείριση σε χώρους εκτός εργασίας – COM (2001)321*: Το θέμα αφορά την προώθηση της ισότητας σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής, όπως για παράδειγμα την εκπαίδευση, το συμμετοχικό ρόλο των γυναικών σε θεσμικά όργανα και κέντρα λήψης αποφάσεων κ.λπ.

► *Mainstreaming (κυρίαρχη τάση)*: σε όλες τις πολιτικές να διαχέεται η διάσταση του φύλου: COM (2001) 295 – Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο – Πρόγραμμα δράσης για την ενσωμάτωση των θεμάτων που αφορούν την ισότητα των δύο φύλων στην κοινοτική συνεργασία και ανάπτυξη.

► *Κοινωνικός διάλογος: Πρόταση Απόφασης του Συμβουλίου για τη θέσπιση Τριμερούς Κοινωνικής*

Συνόδου Κορυφής για τη μεγέθυνση και την απασχόληση – COM (2002)341: Η Μόνιμη Επιτροπή Απασχόλησης θα αντικατασταθεί με την Τριμερή Κοινωνική Σύνοδο Κορυφής, η θεσμοθέτηση της οποίας δεν ολοκληρώθηκε υπό τη δανική προεδρία, δεδομένου ότι ανέκλυψε ένα νομικό ζήτημα. Συγκεκριμένα, η νομική υπηρεσία του Συμβουλίου επισήμανε ότι η πρόταση της Επιτροπής για την υποβολή εκθέσεως από την Τριμερή Κοινωνική Σύνοδο Κορυφής στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα ερχόταν σε αντίθεση με τους κανόνες που διέπουν τις εργασίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, όπως είχαν υιοθετηθεί στο Συμβούλιο της Σεβίλλης. Στο πλαίσιο της δανικής προεδρίας αποφασίστηκε τελικά ότι σε ένα αρχικό στάδιο θα πραγματοποιούνται οι εν λόγω σύνοδοι, αλλά ατύπως έως ότου επιλυθούν τα σχετικά νομικά ζητήματα. Στόχος είναι το θέμα αυτό να αποτελέσει αντικείμενο συζήτησης στο Εαρινό Συμβούλιο.

NΟΜΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΩΝ ΠΑΡΟΧΩΝ

Η διαμόρφωση του κοινοτικού και ελληνικού ρυθμιστικού πλαισίου

1. Εισαγωγή

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας (24-25 Μαρτίου 2000) τόνισε ιδιαίτερα την ανάγκη για αποτελεσματικές και ολοκληρωμένες κεφαλαιαγορές, που λειτουργούν με διαφάνεια, στο βαθμό που αυτές μπορούν να προάγουν την οικονομική ανάπτυξη/μεγέθυνση (growth) και την απασχόληση, δημιουργώντας νέες, ποιοτικές και βιώσιμες θέσεις εργασίας, συντελώντας στην καλύτερη διάθεση του κεφαλαίου και μειώνοντας το κόστος του⁽¹⁾.

Για να επιταχυνθεί άλλωστε η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, στα Συμπεράσματα της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβώνας⁽²⁾ αναφέρεται ότι θα πρέπει να υλοποιηθεί το Πρόγραμμα Δράσης Χρηματοπιστωτικών Υπηρεσιών του 1999⁽³⁾ ως το 2005 και να εξαλειφθούν τα εμπόδια στις επενδύσεις και των συνταξιοδοτικών κεφαλαίων, ώστε τα συνταξιοδοτικά προγράμματα να λειτουργούν με τη μεγαλύτερη δυνατή ασφάλεια και βιωσιμότητα.

Δεδομένων και των εξελίξεων του δημογραφικού στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Φεΐρα (20 Ιουνίου 2000) υπογραμμίστηκε⁽⁴⁾ ότι θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων, με προσδιορισμό δύο αξιό-νων δράσης που προβλέπουν:

α) στη βελτιωμένη πρόγνωση των μελλοντικών τάσεων και

β) στην απόκτηση εμπειροστατωμένης γνώσης των πρόσφατων υφιστάμενων ή μελετώμενων εθνικών στρατηγικών μεταρρύθμισης των συνταξιοδοτικών συστημάτων.

Εννοείται ότι οι θεμελιώδεις αρχές οργάνωσης

ΗΡΩΣ ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ-ΣΤΕΦΑΝΟΥ

Καθηγήτριας Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Δικαίου

Παντείου Πανεπιστημίου Αθηνών

.....

των συνταξιοδοτικών καθεστώτων και η επιλογή των χρηματοδοτικών μηχανισμών παραμένουν στην αρμοδιότητα των κρατών μελών (εθνική αρμοδιότητα), όπως ορίζει η Συνθήκη (α. 137 §4 ΣΕΚ μετά την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Νίκαιας).

Κάτω από αυτές τις περιστάσεις το Συμβούλιο Υπουργών ECOFIN ενέκρινε επί Ισπανικής Προεδρίας, στις 6.6.2002, κατά πλειοψηφία (εκτός Βέλγων) την πρόταση οδηγίας (με την τελική της διατύπωση) που είχε υποβάλει στις 11.10.2000 η Επιτροπή “για τις δραστηριότητες των ιδρυμάτων επαγγελματικών συνταξιοδοτικών παροχών” και η οποία βρίσκεται ενώπιον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τη δεύτερη ανάγνωση⁽⁵⁾.

Δεδομένης της ενισχυμένης ασφάλειας που προσφέρει πλέον η ζώνη του ευρώ (ΖτΕ) εξαλείφοντας το συναλλαγματικό κίνδυνο, η απόφαση του ECOFIN έδωσε τέλος σε μια μακρά διαπραγματεύση που κράτησε 11 χρόνια, ενώ υποβλήθηκαν τέσ-

⁽¹⁾ Συμπεράσματα Προεδρίας, 20.

⁽²⁾ Συμπεράσματα Προεδρίας, 21.

⁽³⁾ Εγκρίθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας (Ιούνιος 1999), COM (1999) 232. Είχαν προηγηθεί το Πράσινο Βιβλίο COM (1997) 283 τελικό της 10.6.1997, η Ανακοίνωση της Επιτροπής COM (1999) 134, η Ανακοίνωση της Επιτροπής COM (2000) 622 τελικό της 11.10.2000 για ασφαλείς και βιώσιμες συντάξεις και το Ψήφισμα A5-0053-2000 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

⁽⁴⁾ Συμπεράσματα Προεδρίας, I.28.35.

⁽⁵⁾ COM (2000) 507 τελικό της 11.10.2000.

σερα σχέδια της ίδιας πρότασης οδηγίας. Η μέχρι τώρα καθυστέρηση της υιοθέτησης της πρότασης οδηγίας οφειλόταν στην ασυμφωνία σχετικά με την έκταση των εξουσιών των εποπτικών αρχών για τη διαφύλαξη της περιουσίας των συνταξιοδοτικών ταμείων και σχετικά με το ποια συνταξιοδοτικά ταμεία θα αφορούσε τελικά η οδηγία, δηλαδή όσα έχουν έρεισμα τη συμβατική ελευθερία των εργαζομένων ή και όσα έχουν έρεισμα το νόμο. Πάντως η προσπάθεια που ξεκίνησε το 1991 αποτέλεσε και το πρώτο βήμα προς την “ενιαία αγορά για τις συμπληρωματικές συντάξεις”, άλλες όψεις της οποίας – όπως οι διασυννοριακές πληρωμές παροχών – ρυθμίστηκαν με την οδηγία 98/49 ΕΚ.

Ειδικότερα, στις 12.11.1991 η Επιτροπή είχε υποβάλει στο Συμβούλιο την πρώτη σχετική πρόταση οδηγίας⁽⁶⁾ που αφορούσε “την απελευθέρωση διαχείρισης και επένδυσης των αποθεματικών που συγκεντρώνουν οι συνταξιοδοτικοί φορείς (*institutions de retraite*)”, όταν μετά την υιοθέτηση της οδηγίας 88/361 ΕΟΚ του Συμβουλίου για την ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων⁽⁷⁾ και τη δεύτερη οδηγία ασφάλειας ζωής 90/619 ΕΟΚ του Συμβουλίου⁽⁸⁾, διαπιστώθηκε ότι παρέμεναν σε εκκρεμότητα συνταξιοδοτικά ζητήματα, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ιδίως όσον αφορούσε το ρυθμιστικό πλαίσιο για την ανάληψη και άσκηση δραστηριοτήτων των ιδρυμάτων επαγγελματικών συνταξιοδοτικών παροχών (ΙΕΣΠ). Μελετώντας την πρόταση οδηγίας του 1991, γίνεται μεταξύ άλλων σαφές ότι:

α) η αξιοποίηση των αποθεματικών των ασφαλιστικών ταμείων είναι μια πολλαπλά υπεύθυνη εργασία και απαιτεί διαφάνεια και χρηστή διαχείριση, και ότι

β) η απελευθέρωση των επενδύσεων των περιουσιακών στοιχείων πρέπει να γίνεται με βάση τους σύγχρονους κανόνες διασποράς των κινδύνων, της επαρκούς δηλαδή διαφοροποίησης (*diversification*) και να ακολουθούνται οι αρχές της ποιότητας, ρευστότητας (*liquidity*) και αποφυγής τοποθέτησης στη χρηματοδοτούσα επιχείρηση.

2. Το ρυθμιστικό πλαίσιο της πρότασης οδηγίας της 11.10. 2000

2.1. Είδη ΙΕΣΠ και βαθμός εποπτείας

Το άρθρο 6 της τελευταίας πλέον πρότασης οδηγίας της 11.10.2000, που ενέκρινε το ECOFIN στις 6.6.2002 και ήδη βρίσκεται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τη δεύτερη ανάγνωση, δίνει την ακριβή έννοια του Ιδρύματος Επαγγελματικών Συνταξιοδοτικών Παροχών (ΙΕΣΠ) και ορίζει ότι είναι το ίδρυμα, το οποίο λειτουργεί σε χρηματοδοτούμενη βάση και ιδρύεται ξεχωριστά από οποιαδήποτε χρηματοδοτούσα επιχείρηση ή ένωση επιχειρήσεων, με μοναδικό στόχο να παρέχει συνταξιοδοτικές παροχές στο πλαίσιο της επαγγελματικής δραστηριότητας, με βάση συμφωνία ή σύμβαση, η οποία έχει συναφθεί ατομικά ή συλλογικά μεταξύ εργοδότη(-τών) και εργαζομένου(-ων) ή των εκπροσώπων τους αντίστοιχα ή μεταξύ του ιδρύματος και μεμονωμένων ατόμων, είτε αυτοαπασχολούμενων είτε μισθωτών.

Η τελευταία αυτή πρόταση οδηγίας της 11.10.2000 καλύπτει τρία είδη συνταξιοδοτικών προγραμμάτων:

α) ομαδικά συμβόλαια ιδιωτικών ασφαλιστικών εταιρειών ζωής,

β) συνταξιοδοτικά προγράμματα που οργανώνονται εντός της εργοδότης εταιρείας με εσωτερική χρηματοδότηση, και

γ) συνταξιοδοτικά προγράμματα που οργανώνονται εντός της εργοδότης εταιρείας μέσω χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων (π.χ. επενδυτικών ταμείων, *Pensionskassen*) που θα εισπράττουν τις εισφορές εργοδότη-εργαζομένου, θα τις επενδύουν και θα καταβάλλουν τις παροχές (κεφαλαιοποιητικό σύστημα).

⁽⁶⁾ COM (1991) 301 τελικό της 12.11.1991, το οποίο αποσύρθηκε και αντικαταστάθηκε από το COM (1993) 237 τελικό, για ν' αποσυρθεί ξανά το 1994. Για την πρόταση οδηγίας του 1991, αλλά και γενικότερα για τη βελτίωση της διαχείρισης των πόρων, τη χρηματοδότηση της κοινωνικής ασφάλισης και τον εξορθολογισμό του συστήματος εισπράξης των εισφορών, βλ. περισσότερα στο Νικολακοπούλου-Στεφάνου, Η. “Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Πρότυπο. Προκλήσεις και προοπτικές” στο Κρεμάλης, Κ. (επιμ.) Απλοποίηση και Συστηματοποίηση των Κανόνων Κοινωνικής Προστασίας, Αντ. Σάκουλας, Αθήνα 1996, 101 (134-141) και τις εκεί παραπομπές.

⁽⁷⁾ Οδηγία 88/361 ΕΟΚ του Συμβουλίου, ΕΕ L 178 της 8.7.1988, σ. 5.

⁽⁸⁾ Δεύτερη οδηγία 90/619 ΕΟΚ του Συμβουλίου, ΕΕ L 330 της 29.11.1990, σ. 50.

Συνθέτοντας τα παραπάνω, η πρόταση οδηγίας της 11.10.2000 αναφέρεται και έχει εφαρμογή σε ΙΕΣΠ συμβατικά, προαιρετικά, που λειτουργούν, όχι σε διανεμητική βάση – pay as you go – αλλά με το κεφαλαιοποιητικό σύστημα, ως περισσότερο ευέλικτο.

Τα ιδρύματα επαγγελματικών συνταξιοδοτικών παροχών είναι ήδη πολύ διαδεδομένα στα ευρωπαϊκά κράτη, και με τις επενδύσεις τους, που έχουν μακροπρόθεσμο χαρακτήρα, τονώνουν την ευρωπαϊκή οικονομία και τη λειτουργία των κεφαλαιαγορών. Στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης καλύπτουν το 10% των παρεχόμενων συντάξεων, ενώ σ' αυτά είναι ασφαλισμένο το 25% του ευρωπαϊκού εργατικού δυναμικού. Ας σημειωθεί ότι η αξία των παγίων αυτών των ΙΕΣΠ υπερβαίνει τα 2.000 δισ. ευρώ, ισούται δηλαδή με το 25% του ΑΕΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην Ολλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιρλανδία είναι πολύ βασικός ο ρόλος τους και συγκεκριμένα στην Ολλανδία, τα στοιχεία του ενεργητικού τους ανέρχονται στο 115% του ΑΕΠ και ασφαλίζουν το 91% του εργατικού δυναμικού. Στο Ηνωμένο Βασίλειο ανέρχονται στο 90% του ΑΕΠ και αφορούν το 50% του εργατικού δυναμικού και στην Ιρλανδία ανέρχονται στο 57% του ΑΕΠ και αφορούν επίσης το 50% του εργατικού δυναμικού. Από τα παραπάνω διαφαίνεται και ο λόγος για τον οποίο έχει ανοίξει στην ΕΕ η συζήτηση για την ενιαία κοινή εποπτεία των τριών τομέων του χρηματοπιστωτικού χώρου (κεφαλαιαγορές, πιστωτικά ιδρύματα, ασφαλιστικές εταιρείες ιδιωτικές ή/και ΙΕΣΠ)⁽⁹⁾.

⁽⁹⁾ Στην Ελλάδα υπάρχει ακόμα νομοθετικό κενό και για τη λειτουργία του θεσμού του Bankassurance (πώληση τραπεζικών και ασφαλιστικών προϊόντων από εταιρείες που θα ασκούν αποκλειστικά τραπεζοασφαλιστικές δραστηριότητες) στο βαθμό που δεν έχει εκδοθεί ακόμα η υπουργική απόφαση για να ενεργοποιηθεί ο ν. 400/70, ενώ και ο νεότερος ν. 1569/85 δεν καλύπτει το ζήτημα. Η ανεξάρτητη διοικητική αρχή με την επωνυμία Εθνική Αναλογιστική Αρχή (ΕΑΑ) που συνεστήθη με το α. 9 του ν. 3029/ 2002 υπό την εποπτεία του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων παρακολουθεί, μεταξύ άλλων αρμοδιοτήτων της, την πορεία των αναλογιστικών δεδομένων των ασφαλιστικών οργανισμών που έχουν τη μορφή ν.π.δ.δ. ή ν.π.ι.δ. του ν. 3029/2002 και κάθε άλλου ασφαλιστικού οργανισμού που τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ή άλλου Υπουργού, ενώ άλλα ν.π.ι.δ. όπως σωματεία, ενώσεις προσώπων, λογαριασμοί, λοιπά μορφώματα χωρίς νομική προσωπικότητα με σκοπό την παροχή

Επειδή υπάρχουν πολλοί τύποι Ταμείων Επαγγελματικής Ασφάλισης (ΤΕΑ) στην Ευρώπη, με διαφορετικού βαθμού κρατική εποπτεία, πρέπει να είναι ανάλογος και ο βαθμός της εποπτικής εναρμόνισης, οπότε η ψηφισθείσα από το ECOFIN οδηγία, προσφέρει, ειδικά για τα Ιδρύματα Επαγγελματικών Συνταξιοδοτικών Παροχών (αυτά δηλαδή με διασυννοριακές δραστηριότητες ή με διαχειριστή σε άλλο κράτος μέλος) και σε αντίθεση με τα εθνικά επαγγελματικά συνταξιοδοτικά συστήματα (που λειτουργούν με βάση τις εθνικές νομοθεσίες), ένα περισσότερο χαλαρό ρυθμιστικό πλαίσιο, που δίνει τη δυνατότητα ευελιξίας, διαφοροποιήσεων και προσαρμογών. Ειδικότερα η ρύθμιση για τα ευρωπαϊκά (διασυννοριακής εμβέλειας) Ιδρύματα Επαγγελματικών Συνταξιοδοτικών Παροχών θα είναι χαλαρότερη των εθνικών νομοθεσιών ως προς τους περιορισμούς για επενδύσεις κεφαλαίων, στο βαθμό που τα ευρωπαϊκά ιδρύματα μπορούν να επενδύουν και σε μη ρευστά ενεργητικά στοιχεία (π.χ. μετοχές), αναπτύσσοντας επιχειρηματικά κεφάλαια, υποκείμενα όμως σε τρεις περιορισμούς:

- ❑ όχι περισσότερο από 5% σε μετοχές που ανήκουν στην ίδια επιχείρηση/εταιρεία,
- ❑ όχι περισσότερο από 30% σε μη ρυθμισμένες αγορές,
- ❑ όχι περισσότερο από 30% σε στοιχεία ενεργητικού, εκφρασμένα σε νομίσματα εκτός ευρώ.

2.2. Πεδίο εφαρμογής της πρότασης οδηγίας και το ελληνικό σύστημα ασφάλισης

Η πρόταση οδηγίας της 11.10.2000, που υιοθετήθηκε από το ECOFIN στις 6.6.2002, αφορά κατ' αρχήν τον λεγόμενο 2ο πυλώνα – ειδικότερα όμως ορισμένου τύπου συμπληρωματικά επαγγελματικά συνταξιοδοτικά συστήματα που λειτουργούν σε προαιρετική βάση, είναι συμβατικά, με κρατική “εποπτεία” και λειτουργούν με βάση το κεφαλαιοποιητικό σύστημα.

Όσον αφορά την Ελλάδα, θα πρέπει να θεωρηθεί ότι η πρόταση οδηγίας της 11.10.2000 έχει

ασφαλιστικών υπηρεσιών, μπορούν να υπάγονται με αίτησή τους στην εποπτεία και τον έλεγχο της ΕΑΑ. Η ΕΑΑ θα συνεργάζεται με τις αντίστοιχες αρχές άλλων κρατών ή με διεθνή και ευρωπαϊκά όργανα και θα συμμετέχει στις δραστηριότητές τους.

εφαρμογή πέραν και παράλληλα με τα “παλαιού τύπου” συστήματα υποχρεωτικής επικουρικής κοινωνικής ασφάλισης, που αποτελούν τμήμα της υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης, τελούν υπό την “εγγύηση” του Κράτους⁽¹⁰⁾ και λειτουργούν αποκλειστικά με βάση το διανεμητικό σύστημα⁽¹¹⁾.

Πλην λοιπόν των “νέου τύπου” επαγγελματικών συμπληρωματικών συνταξιοδοτικών συστημάτων του α. 7 του ν. 3029/2002, που δεν λειτουργούν σε διανεμητική βάση, στο πεδίο εφαρμογής της πρότασης οδηγίας εμπίπτουν (σύμφωνα με το άρθρο 3) και αυτά που διαχειρίζονται καθεστώτα υποχρεωτικής συνταξιοδότησης, συνδεδεμένα με την εργασία, δηλαδή καθεστώτα κοινωνικής ασφάλισης (όπως είναι τα γνωστά “παλαιού τύπου” ελληνικά), αλλά μόνο για τις μη υποχρεωτικές (τις προαιρετικές) δραστηριότητές τους, στον τομέα της επαγγελματικής συμπληρωματικής συνταξιοδότησης, δηλαδή ως προς την παρεχόμενη προαιρετική, όπως δίνεται πλέον η δυνατότητα με το Ν. 3029, συμπληρωματική ασφάλιση, στο βαθμό που είναι οργανωμένη πάντως σε κεφαλαιοποιητική βάση. Μάλιστα, χωρίς να διευκρινίζεται από την πρόταση οδηγίας της 11.10.2002, αν πρόκειται σ’ αυτή την τελευταία περίπτωση οι παρεχόμενες προαιρετικές δραστηριότητες να προέρχονται από συμβατικές πρωτοβουλίες ή με πρωτοβουλία της διοίκησης ενός καθεστώτος υποχρεωτικής συντα-

ξιοδότησης, συνδεδεμένου με την εργασία (καθεστώς κοινωνικής ασφάλισης), σε αντίθεση με τα “νέου τύπου” (για την Ελλάδα) σχήματα, όπου σύμφωνα με την πρόταση οδηγίας που ψηφίστηκε από το ECOFIN, η πρωτοβουλία πρέπει να ανήκει στους ενδιαφερομένους.

Η πρόταση οδηγίας που υιοθετήθηκε από το ECOFIN δεν αφορά απαραίτητα (χωρίς να αποκλείει πάντως) και τα επικουρικά συνταξιοδοτικά συστήματα του λεγόμενου 3ου πυλώνα (α. 2 και α. 4 της πρότασης οδηγίας), δηλαδή όσα χορηγούν παροχές μέσω της ιδιωτικής, συμβατικής και προαιρετικής ασφάλισης που λειτουργεί με το κεφαλαιοποιητικό σύστημα, κυρίως με τη μορφή της ιδιωτικής ασφάλειας ζωής (με ατομικά ή ομαδικά συνταξιοδοτικά συμβόλαια) ή και όσων τυγχάνουν ήδη των πλεονεκτημάτων της ενιαίας αγοράς και της οδηγίας για τις επενδυτικές υπηρεσίες (οδηγία 93/22 ΕΟΚ του Συμβουλίου⁽¹²⁾).

2.3. ΙΕΣΠ με διασυννοριακές δραστηριότητες και Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΛΠ)

Όπως προκύπτει και από την παρούσα πρόταση οδηγίας για τα ΙΕΣΠ, την Ευρωπαϊκή Ένωση ενδιαφέρει η κινητικότητα και η ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων, καθώς και η εφαρμογή ενιαίων κανόνων εποπτείας, ελέγχου και διαφάνειας των φορέων επικουρικής ασφάλισης. Για τις επιχειρήσεις όμως που συνιστούν αποθεματικά στον ισολογισμό τους για να παράσχουν μελλοντικά συνταξιοδοτικές παροχές στους υπαλλήλους τους – και στο βαθμό που αυτές επιθυμούν να προβούν σε διασυννοριακές επενδύσεις, όπως π.χ. τράπεζες για το προσωπικό τους (οπότε και τότε μόνο εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας πρότασης οδηγίας) – σχετικό είναι το ζήτημα της εφαρμογής των διεθνών λογιστικών προτύπων (ΔΛΠ – IAS: International Accounting Standards).

Το ζήτημα ενδιαφέρει, λόγω της εγγύησης που πρέπει να παρέχουν τα προκαθορισμένων εισφορών (defined contribution) συμπληρωματικά επαγγελματικά ασφαλιστικά ταμεία, για την κάλυψη των υποχρεώσεών τους (παροχών), την εγγύηση

⁽¹⁰⁾ Βλ. το α. 22 §5 και το νέο α. 25 §1 Συντάγματος της Ελλάδας 2001 που αναφέρεται ρητά στην αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου και ορίζει ότι: “Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους. Όλα τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιση και αποτελεσματική άσκησή τους...”. Εξάλλου, το άρθρο 7 §2 του ν. 3029/2002 (ΦΕΚ Α’ 160/11.7.2002) αναφέρει σχετικά με τα Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης (ΤΕΑ) ότι έχουν ως σκοπό την παροχή στους ασφαλισμένους και δικαιούχους παροχών, επαγγελματικής ασφαλιστικής προστασίας πέραν της παρεχόμενης από την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση για τους ασφαλιστικούς κινδύνους, ενώ το άρθρο 7 §1 αναφέρει ότι τα (ΤΕΑ) λειτουργούν υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

⁽¹¹⁾ Σήμερα τα α. 7 §3 και 8 του ν. 3029/2002 αφήνουν περιθώρια για νέου τύπου συμβατική προαιρετική συμπληρωματική επαγγελματική ασφάλιση, με “εποπτεία” του Κράτους, που δεν εγγυάται αλλά διασφαλίζει τα δικαιώματα των ασφαλισμένων και τη φερεγγυότητα των ταμείων αυτών (μέσω αντασφάλισης) και με βάση το κεφαλαιοποιητικό σύστημα.

⁽¹²⁾ Οδηγία 93/22 ΕΟΚ του Συμβουλίου, ΕΕ L 141 της 11.6.1993, σ. 27.

των αποθεματικών τους, στην περίπτωση που ασκούν διασυννοριακές δραστηριότητες. Εννοείται ότι τέτοιο ζήτημα δεν τίθεται για τα προκαθορισμένων παροχών (defined benefit) ταμεία. Τα διεθνή λογιστικά πρότυπα επιβάλλουν τη διαφάνεια και απαιτούν τη δικαιολόγηση και την εγγύηση των οικονομικών υποχρεώσεων των επιχειρήσεων, δηλαδή και την εγγύηση των υποχρεώσεων των επικουρικών τους ταμείων, είτε από το κράτος είτε από τον ίδιο τον εργοδότη⁽¹³⁾. Στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας πάντως εμπίπτουν, όπως ήδη τονίστηκε, μόνο όσες επιχειρήσεις από αυτές που συνιστούν αποθεματικά στον ισολογισμό τους προκειμένου να χορηγήσουν συνταξιοδοτικές παροχές στους υπαλλήλους τους, ασκούν και διασυννοριακές δραστηριότητες, οπότε τα διεθνή λογιστικά πρότυπα βοηθούν, στο βαθμό που απαιτείται η διασφάλιση και η διατηρησιμότητα (sustainability) των συμπληρωματικών επαγγελματικών συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων των εργαζομένων. Σημειωτέον ότι η υποχρεωτική εφαρμογή των ΔΛΠ προβλέπεται να γίνει σταδιακά⁽¹⁴⁾.

⁽¹³⁾ Στη δεύτερη περίπτωση αυτό θεωρείται “βάρος” και αβέβαιη μελλοντική υποχρέωση της επιχείρησης. Η κάλυψη μπορεί να προέλθει από αντισφάλιση, όπως συμβαίνει ήδη και σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ με τα λεγόμενα pension funds. Πάντως, και το α. 8 παρ. 1, 2, 3 του ν. 3029/2002 προσδιορίζει την εποπτεία του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων προς τα TEA, ώστε να τηρείται η νομοθεσία και να προστατεύονται τα συμφέροντα των ασφαλισμένων και η φερεγγυότητα των TEA. Ετσι ο Υπουργός, μετά από γνώμη της νέας ανεξάρτητης διοικητικής αρχής του α. 9 του ν. 3029/ 2002, της Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής, μπορεί κατά περίπτωση να απαγορεύσει την ελεύθερη διάθεση των παγίων, να θέσει το TEA σε αναγκαστική διαχείριση ή και να απαγορεύσει τις δραστηριότητές του. Ο έλεγχος της Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής αναφέρεται δηλαδή στην οικονομική λειτουργία και τη βιωσιμότητα των TEA, μέσω της παρακολούθησης, του ελέγχου, της πορείας των αναλογιστικών τους δεδομένων.

⁽¹⁴⁾ Σύμφωνα με τον Κανονισμό 1606/2002 του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, καθίσταται στην ΕΕ υποχρεωτική η κατάρτιση των ενοποιημένων λογαριασμών, σύμφωνα με τα ΔΛΠ, από όλες τις εισηγμένες στο χρηματιστήριο εταιρείες, από 1.1.2005. Στην Ελλάδα, ήδη με το α. 1 του ν. 2992/2002 (ΦΕΚ Α' 54 της 20.3.2002) “Μέτρα για την ενίσχυση της κεφαλαιαγοράς και την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και άλλες διατάξεις” καθιερώνονται τα ΔΛΠ από 1.1.2003 για τις εταιρείες που είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο. Στη Γερμανία, αντίθετα, ζητούν παρόταση για την εφαρμογή τους μετά την 1.1.2007. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, στα πλαίσια του UK-GAAP (Generally Accepted Accounting Principles) ο κανόνας FRS 17, αντίστοιχος με τα ΔΛΠ, είναι ήδη σε

2.4. Φορολογικές ρυθμίσεις

Ενα τελευταίο σημείο που πρέπει να επισημανθεί είναι ότι η παρούσα πρόταση οδηγίας για τα ΙΕΣΠ (στο βαθμό που προωθεί και τις διασυννοριακές δραστηριότητες, δηλαδή τις διασυννοριακές επενδύσεις ή/και τη διασυννοριακή διαχείριση) θεωρεί ως δεδομένη την αλληλεπίδραση μεταξύ αφενός της ανάπτυξης, της απασχόλησης και της κοινωνικής ασφάλισης και αφετέρου της φορολογικής πολιτικής, αφού θέτει ως προαπαιτούμενο ανάπτυξης των ΙΕΣΠ το ζήτημα της ελάχιστης φορολογικής εναρμόνισης, μεταξύ των κρατών μελών⁽¹⁵⁾, η οποία συνδέεται άμεσα και με

ισχύ με υποχρεωτική εφαρμογή, ενώ τα ΔΛΠ εφαρμόζονται προς το παρόν μόνο προαιρετικά.

⁽¹⁵⁾ Συγκεκριμένα, η ελληνική κυβέρνηση σε εφαρμογή του άρθρου 7 παρ. 17 του ν. 3029/ 2002 που ορίζει ότι τα φορολογικά κίνητρα και οι φορολογικές απαλλαγές για την ασφάλιση στα TEA καθορίζονται από το φορολογικό νόμο (στα πλαίσια του παρακλειστικού κράτους – Etat Propulsif) και σε αναλογία με τις αντίστοιχες φορολογικές ρυθμίσεις για την ιδιωτική ασφάλιση, προχώρησε στις 3.12.2002, με κοινή απόφαση των Υπουργείων Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Οικονομίας και Οικονομικών, στην εξειδίκευση των φορολογικών κινήτρων, για την προώθηση της ίδρυσης Ταμείων Επαγγελματικής Ασφάλισης (TEA) και η οποία προβλέπει μεταξύ άλλων:

(α) Σχετικά με τη φορολογία εισοδήματος των φυσικών προσώπων, ότι από το συνολικό εισόδημα του φορολογουμένου αφαιρείται το ποσό των εισφορών που θα έχει καταβάλει στα TEA.

(β) Σχετικά με τη φορολογία εισοδήματος των επιχειρήσεων, ότι οι εισφορές που θα καταβάλλουν αυτές στα TEA, βάσει των οριζόμενων στο ιδρυτικό καταστατικό τους, θα εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδά τους.

(γ) Σχετικά με τη φορολογία εισοδήματος των TEA, που αποτελούν ν.π.ι.δ. μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (α. 7 του ν. 3029/2002), ότι αντικείμενο φόρου είναι το καθαρό εισόδημα μόνο από την εκμίσθωση οικοδομών και γαιών, που θα φορολογείται με συντελεστή 35% και αυτό από κινητές αξίες, ενώ δεν αποτελούν αντικείμενο φορολογίας τα λοιπά έσοδά τους, που πραγματοποιούνται κατά την επιδίωξη της εκπλήρωσης του σκοπού τους, βλ. ΤΟ ΒΗΜΑ, 4.12.2002.

Αντίστοιχη φορολογική μεταχείριση προβλέπεται και για τα συμπληρωματικά επαγγελματικά συνταξιοδοτικά σχήματα άλλων κρατών μελών της ΕΕ, όπως π.χ. το Individual Savings Account (ISA) στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπου αν δεν έχουν οι αποταμιεύσεις μορφή κατάθεσης, οι τόκοι είναι αφορολόγητοι, αν δε έχουν μορφή χρηματιστηριακού λογαριασμού, τα κέρδη του είναι αφορολόγητα. Στη Γαλλία ισχύει μεταξύ άλλων το επαγγελματικό συνταξιοδοτικό σχήμα Plan d'épargne entreprise, σύμφωνα με το οποίο το εισόδημα που προκύπτει από τις εισφερόμενες αποταμιεύσεις, δεν υπολογίζεται στις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, ενώ δεν φορολογούνται οι εισφορές του εργοδότη. Ειδικά για τις ΜΜΕ, στη Γαλλία λειτουργούν τέτοια σχήματα και σε τοπικό περιφερεια-

την ελευθερία παροχής υπηρεσιών, με τη διευκόλυνση της διασυνοριακής κινητικότητας των εργαζομένων, οι οποίοι θα μπορούν να μετακινούνται χωρίς να κινδυνεύουν να χάσουν μέρος των συνταξιοδοτικών τους δικαιωμάτων⁽¹⁶⁾.

3. Τελικές παρατηρήσεις

Μπροστά στο αδιέξοδο στο οποίο βρίσκονται τα ασφαλιστικά συστήματα, τα κράτη μέλη συμφώνησαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης (15-16 Μαρτίου 2002) να δώσουν ισχυρή ώθηση στα Ιδρύματα Επαγγελματικών Συνταξιοδοτικών Παροχών, με την επίσπευση ιδίως της ψήφισης της σχετικής οδηγίας.

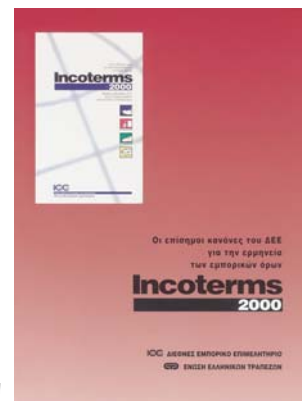
Στα κράτη μέλη και στους κοινωνικούς εταίρους εναπόκειται να διαμορφώσουν τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη βιώσιμων ασφαλιστικών φορέων, δηλαδή φορέων ικανών να αντιμετωπίσουν τις διακυμάνσεις της διεθνούς οικονομίας. Στην κατεύθυνση αυτή ουσιαστικό ρόλο καλούνται να παίξουν συμπληρωματικές ρυθμίσεις, όπως τα ΔΛΠ και οι υπό διαμόρφωση κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ.

ακό ή κλαδικό επίπεδο. Βλ. περισσότερα στο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ, ALPHA BANK, τεύχος 82.

⁽¹⁶⁾ Για τους εργαζομένους σε πολυεθνικές επιχειρήσεις η παρούσα πρόταση οδηγίας προβλέπει ειδικά και τη δημιουργία ενιαίων ασφαλιστικών σχημάτων αυτοχρηματοδοτούμενης συνταξιοδότησης σε διασυνοριακή βάση

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΔΙΕΘΝΟΥΣ

ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ *ΚΑΙ* ΔΙΚΑΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΛ. ΓΚΟΡΤΣΟΣ
ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΛΙΒΑΔΑ
ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗΣ

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ – Αθήνα 2002

Α' ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

1. ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Στις 18 Νοεμβρίου δημοσιεύτηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κείμενο εργασίας αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών και των εταιρειών επενδύσεων⁽¹⁾. Στόχος είναι το κείμενο αυτό να αποτελέσει αντικείμενο μιας πρώτης διαβούλευσης με τους εμπλεκόμενους φορείς της αγοράς (μέχρι τον Ιανουάριο του 2003), η οποία θα εξελιχθεί σταδιακά, προκειμένου να υιοθετηθεί πρόταση Οδηγίας μέσα στο 2004 και να αρχίσει να ισχύει μέχρι το 2006, λαμβάνοντας υπόψη και τις συζητήσεις που διεξάγονται για το ίδιο θέμα στο πλαίσιο της Επιτροπής της Βασιλείας (Basel Accord).

2. ΠΡΟΤΑΣΗ ΟΔΗΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ, ΤΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΠΟΥ ΑΝΗΚΟΥΝ ΣΕ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥΣ ΟΜΙΛΟΥΣ ΕΤΕΡΟΓΕΝΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ (ΧΟΕΔ)

Σε συνέχεια της Κοινής Θέσης του Συμβουλίου που εκδόθηκε στις 12 Σεπτεμβρίου⁽²⁾, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υιοθέτησε, χωρίς παρατηρήσεις κατά τη δεύτερη ανάγνωση, την πρόταση Οδηγίας για τη συμπληρωματική εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ομίλων ετερογενών δραστηριοτήτων (ΧΟΕΔ)⁽³⁾.

3. ΚΑΘΙΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΛΟΓΙΑΣ (ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ LAMFALUSSY) ΣΤΙΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ, ΤΙΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥΣ ΟΜΙΛΟΥΣ ΕΤΕΡΟΓΕΝΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ (ΧΟΕΔ)

Το Σεπτέμβριο του 2002 η Οικονομική και Δημοσιονομική Επιτροπή⁽⁴⁾ υπέβαλε στο Συμβούλιο ECOFIN έκθεση αναφορικά με την καθιέρωση της διαδικασίας της επιτροπολογίας στον τραπεζικό και τον ασφαλιστικό τομέα. Η έκθεση αυτή βασίζεται στα πορίσματα της Επιτροπής Lamfalussy αναφορικά με την καθιέρωση της διαδικασίας της επιτροπολογίας στον τομέα των κεφαλαιαγορών, η οποία έχει ήδη τεθεί σε εφαρμογή.

⁽¹⁾ Το κείμενο εργασίας είναι διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: (http://www.europa.eu.int/comm/internal_market/en/finances/capitaladequacy/workingdoc/cover-doc_en.pdf).

⁽²⁾ COM (2001) 213 τελικό.

⁽³⁾ IP/02/1712, 20 Νοεμβρίου 2002.

⁽⁴⁾ Η σύνθεση και η αποστολή της εν λόγω επιτροπής καθορίζονται στο άρθρο 114 Συνθ.Ε.Κ.

Στις 14 Οκτωβρίου του 2002 δημοσιεύτηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, για λογαριασμό της Δανικής Προεδρίας, κείμενο διαβούλευσης⁽⁵⁾ για τον τρόπο και τη μεθοδολογία βελτίωσης της διαδικασίας, με την οποία τα κοινοτικά όργανα (Επιτροπή, Κοινοβούλιο, Συμβούλιο) θα καθορίζουν το γενικό πλαίσιο, την υιοθέτηση και την εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας στο χρηματοπιστωτικό τομέα⁽⁶⁾.

Η διαδικασία ανοικτής διαβούλευσης βασίστηκε σε έκθεση της Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Επιτροπής (Economic and Financial Committee-EFC) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία υιοθετεί τη διαδικασία της επιτροπολογίας που πρότεινε η Επιτροπή Lamfalussy – η οποία έγινε αποδεκτή από τα θεσμικά όργανα λήψης αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις αγορές κινητών αξιών – επεκτείνοντάς την και σε άλλες ειδικές αγορές, όπως είναι οι τράπεζες και οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις. Στη συνεδρίαση του Συμβουλίου ECOFIN στις 3 Δεκεμβρίου⁽⁷⁾, εξετάστηκαν τα σχόλια που προέκυψαν από τη διαδικασία διαβούλευσης και υιοθετήθηκε οριστικά το κείμενο της Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Επιτροπής (EFC), με την προτροπή να συνεχιστούν οι συζητήσεις και η διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Β' ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΑΓΟΡΩΝ Κοινοτικό Επίπεδο

1. ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ (MARKET ABUSE)

Μετά τη δεύτερη ανάγνωση από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο της πρότασης Οδηγίας για τις καταχρηστικές πρακτικές στην αγορά⁽⁸⁾ το Συμβούλιο υιοθέτησε, στις 3 Δεκεμβρίου 2002, το τελικό κείμενο της Οδηγίας⁽⁹⁾. Αναφορικά με την πρακτική εφαρμογή των διατάξεων της Οδηγίας, οριστικοποιήθηκε το περιεχόμενο της γνωμοδότησης της CESR, λαμβάνοντας υπόψη και τα αποτελέσματα της διαβούλευσης, ενώ αναμένεται να αποφασιστεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η μορφή, την οποία θα λάβει σε σχέση με την Οδηγία, εάν θα αποτελέσει δηλαδή ξεχωριστό κείμενο και με ποιο χαρακτήρα ή εάν θα ενσωματωθεί στην Οδηγία.

2. ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΚΙΝΗΤΩΝ ΑΞΙΩΝ

Στις 19 Νοεμβρίου 2002 υποβλήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρόταση Οδηγίας για τις επενδυτικές υπηρεσίες και τις ρυθμιζόμενες αγορές⁽¹⁰⁾, με την οποία αναθεωρείται η υφιστάμενη Οδηγία 93/22/ΕΟΚ. Όπως επισημαίνεται στην αιτιολογική έκθεση της πρότασης Οδηγίας, από τη θέσπιση της Οδηγίας 93/22/ΕΟΚ,

⁽⁵⁾ Το Δελτίο Τύπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, καθώς και το πλήρες κείμενο διαβούλευσης με τα παραρτήματά του είναι διαθέσιμα στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://www.europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/02/1464;0;RAPID&lg=EN&display=

⁽⁶⁾ Τράπεζες, ασφαλιστικές επιχειρήσεις, συνταξιοδοτικά ταμεία και επιχειρήσεις, καθώς και χρηματοπιστωτικοί όμιλοι ετερογενών δραστηριοτήτων.

⁽⁷⁾ Τα συμπεράσματα του Συμβουλίου ECOFIN είναι διαθέσιμα στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://ue.eu.int/Newsroom/LoadDoc.asp?MAX=1&BID=93&DID=73473&LANG=1>

⁽⁸⁾ IP/02/1547, 24 Οκτωβρίου 2002.

⁽⁹⁾ Βλ. IP/02/1789. Μέχρι στιγμής η Οδηγία δεν έχει δημοσιευτεί στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Επί της ανάλυσης που έγινε στο προηγούμενο ΔΕΛΤΙΟΝ της ΕΕΤ (Τεύχος αριθ. 30) δεν υπήρξαν κάποιες αλλαγές από τη δεύτερη ανάγνωση του ΕΚ.

⁽¹⁰⁾ COM (2002) 625 τελικό.

η ευρωπαϊκή χρηματοπιστωτική αγορά έχει καταστεί πολυσύνθετη και η διάκριση ανάμεσα στις αγορές και τους διαμεσολαβητές είναι πολύ πιο δυσχερής. Οι τεχνολογίες της πληροφορίας επέτρεψαν την αναπαραγωγή της κεντρικής λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών από μη χρηματοπιστωτικά συστήματα με χαμηλό κόστος, ενώ τα χρηματιστήρια αναζητούν νέους ρόλους ως ανταγωνιστικοί φορείς της αγοράς. Οι φορείς αυτοί είναι σήμερα περισσότεροι και το φάσμα των εναλλακτικών δυνατοτήτων διαπραγμάτευσης ευρύτερο. Συγκεκριμένα, σε ό,τι αφορά στις νέες τάσεις διαπραγμάτευσης χρηματοπιστωτικών μέσων στην ΕΕ παρατηρούνται τα εξής:

- **Ανταγωνισμός μεταξύ χρηματιστηρίων:** η εποχή στην οποία τα χρηματιστήρια αποτελούσαν τη μοναδική και αναμφισβήτητη πηγή ρευστότητας, έχει παρέλθει. Τα χρηματιστήρια ανταγωνίζονται σήμερα μεταξύ τους για την προσέλκυση ροών εντολών και την εισαγωγή κινητών αξιών, επιδιώκοντας να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους με διασυννοριακές συγχωνεύσεις και κάθετη ολοκλήρωση έως τα στάδια της εκκαθάρισης και του διακανονισμού.
- **Ανταγωνισμός εκ μέρους εναλλακτικών συστημάτων συναλλαγής (Multilateral Trading Facility Systems – MTFs):** οι νέοι φορείς προτείνουν στους θεσμικούς και τους επαγγελματίες επενδυτές ένα νέο είδος υποδομής διαπραγμάτευσης για ίδιο λογαριασμό. Τα συστήματα αυτά αποτελούν σήμερα τις κυριότερες οργανωμένες υποδομές για τη διαπραγμάτευση ομολογιακών τίτλων. Ωστόσο στην ΕΕ αντιπροσωπεύουν μόνο το 1% του όγκου των συναλλαγών σε μετοχές.
- **Ανάπτυξη της “εσωτερικής” εκτέλεσης εντολών πελατών από τις επιχειρήσεις επενδύσεων:** η συγκέντρωση της διαμεσολάβησης σε ένα όλο και μικρότερο αριθμό επιχειρήσεων επενδύσεων και τραπεζών δημιουργεί ένα περιβάλλον, στο οποίο μεγάλοι όγκοι εντολών πελατών μπορούν να εκτελεστούν “in-house” – είτε με τη διασταύρωση της εντολής ενός πελάτη με την εντολή άλλου πελάτη είτε με την εκτέλεση της εντολής έναντι ιδίων θέσεων χρηματιστών-διαπραγματευτών. Οι – όλο και λιγότερες – εντολές μικροεπενδυτών, που δεν μπορούν να εκτελεστούν “εσωτερικά”, κατευθύνονται προς εκτέλεση στα χρηματιστήρια. Η πρακτική αυτή είναι διαδεδομένη σε χώρες που δεν εφαρμόζουν τον κανόνα της “συγκέντρωσης των συναλλαγών”. Στις χώρες αυτές οι διαθέσιμες πληροφορίες δείχνουν ότι πολλές μεγάλες επιχειρήσεις “εσωτερικοποιούν” το 15-30% των εντολών.

Η αναθεώρηση της Οδηγίας 93/22/ΕΟΚ κατευθύνεται στην καθιέρωση κανόνων, ώστε η εκτέλεση εντολών,

- είτε σε ρυθμιζόμενη αγορά
- είτε μέσω MTFs
- είτε εσωτερικά από τις ίδιες τις επιχειρήσεις,

να διέπεται από ένα πλήρες σύνολο κανόνων για τη διαφάνεια των αναγκών για τη διαπραγμάτευση πληροφοριών κατά περίπτωση, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες που χαρακτηρίζουν τα εν λόγω συστήματα και το γεγονός ότι ο ίδιος βαθμός διαφάνειας δεν είναι κατάλληλος για όλα τα είδη υποδομών.

Αυτές οι υποχρεώσεις διαφάνειας έχουν στόχο, κατά την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, να επιτρέψουν την αποτελεσματική, σε πραγματικό χρόνο και σε διασυννοριακή βάση εκτέλεση των εντολών για την προώθηση της ενιαίας χρηματοπιστωτικής αγοράς. Η πρόταση προβλέπει επίσης μια σειρά μέτρων, που θα εξασφαλίσουν ότι η εξωχρηματοπιστωτική εκτέλεση των εντολών πελατών γίνεται μόνο εάν μπορεί να αποδειχθεί ότι εξυπηρετεί με τον καλύτερο τρόπο τα συμφέροντά τους (έμφαση στην υποχρέωση βέλτιστης εκτέλεσης των εντολών). Στο πλαίσιο αυτό προτείνονται τα ακόλουθα:

1. Αρχές υψηλού επιπέδου για τις ρυθμιζόμενες αγορές:

- σαφής προσδιορισμός της αρμόδιας αρχής και του εφαρμοστέου δικαίου (άρθρο 33),
- επιβολή απαιτήσεων στο φορέα εκμετάλλευσης της αγοράς (άρθρο 34),
- καθορισμός των οργανωτικών απαιτήσεων για τις ρυθμιζόμενες αγορές (άρθρα 36, 39),
- εισαγωγή ενός συνόλου υποχρεώσεων διαφάνειας πριν (άρθρο 41) και μετά (άρθρο 42) τη διαπραγμάτευση,
- εισαγωγή μέσων προς διαπραγμάτευση (άρθρο 37),
- αναστολή και απόσυρση ενός μέσου από τη διαπραγμάτευση (άρθρο 38).

2. Συστήματα πολυμερούς διαπραγμάτευσης (MTFs):

- οργανωτικές απαιτήσεις για τα MTFs (άρθρο 13),
- υποχρεώσεις διαφάνειας πριν και μετά τις συναλλαγές σε μετοχές που καταρτίζονται σε MTFs (άρθρα 27, 28),
- μη εφαρμογή των υποχρεώσεων επιμέλειας των διαμεσολαβητών για τις συναλλαγές που καταρτίζονται σε MTFs (άρθρο 22),
- παροχή δικαιώματος στα MTFs να εγκαθιστούν τεσματικά σε κράτη μέλη (άρθρο 29).

3. Εκτέλεση εντολών από τις επιχειρήσεις επενδύσεων:

- εισαγωγή χωριστής διάταξης για τις συγκρούσεις συμφερόντων (άρθρο 16),
- ενίσχυση των υποχρεώσεων βέλτιστης εκτέλεσης (άρθρο 19),
- καθιέρωση κανόνων επεξεργασίας των εντολών πελατών (άρθρο 20),
- υποχρεώσεις διαφάνειας μετά τη διαπραγμάτευση (άρθρο 26),
- υποχρεώσεις διαφάνειας πριν τη διαπραγμάτευση (άρθρο 20 παρ. 4, άρθρο 25).

Σημαντικές είναι επίσης οι μεταβολές που επέρχονται στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας, καθώς στις κύριες επενδυτικές υπηρεσίες συμπεριλαμβάνονται οι επενδυτικές συμβουλές και η εκμετάλλευση MTFs, ενώ στις παρεπόμενες επενδυτικές υπηρεσίες συμπεριλαμβάνεται πλέον και η χρηματοοικονομική ανάλυση. Τέλος, στα χρηματοπιστωτικά μέσα συμπεριλαμβάνονται, βάσει της πρότασης Οδηγίας, και τα παράγωγα μέσα εμπορευμάτων.

Αλλα θέματα, που ρυθμίζονται στην πρόταση Οδηγίας ή των οποίων η ρύθμιση τροποποιείται σε σχέση με το υφιστάμενο καθεστώς, είναι η κεφαλαιακή επάρκεια, οι συγκρούσεις συμφερόντων, οι κανόνες επαγγελματικής δεοντολογίας κατά την παροχή υπηρεσιών σε πελάτες, η βέλτιστη εκτέλεση, οι κανόνες επεξεργασίας των εντολών πελατών και οι πράξεις με επιλέξιμους αντισυμβαλλόμενους.

Τέλος, στις 16 Νοεμβρίου 2002 δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων⁽¹¹⁾ σχολιασμένη παρουσίαση των οργανωμένων αγορών και των εθνικών διατάξεων για την εφαρμογή σχετικών απαιτήσεων της Οδηγίας 93/22/ΕΟΚ, σύμφωνα με το άρθρο 16 αυτής.

3. ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

Μετά την υποβολή της τροποποιημένης πρότασης Οδηγίας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁽¹²⁾, στις 5 Νοεμβρίου του 2002, υπήρξε πολιτική συμφωνία του Συμβουλίου επί του νέου κειμένου⁽¹³⁾. Με το κείμενο της πολιτικής συμφωνίας που υιοθετήθηκε, επιχειρείται η εξισορρόπηση των διαφορετικών προτεραιοτήτων των κρατών μελών και η διασφάλιση της ισορροπίας μεταξύ της ευελιξίας της αγοράς και της προστασίας των επενδυτών.

4. ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ ΕΞΑΓΟΡΑΣ

Στις 2 Οκτωβρίου 2002 υποβλήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρόταση Οδηγίας⁽¹⁴⁾ σχετικά με τις δημόσιες προσφορές εξαγοράς. Η πρωτοβουλία και οι προσπάθειες για την έκδοση Οδηγίας για τη ρύθμιση των δημόσιων προσφορών εξαγοράς σε κοινοτικό επίπεδο είχαν ξεκινήσει από το 1985, ενώ η πρώτη πρόταση Οδηγίας υποβλήθηκε το 1989. Επρόκειτο για ένα φιλόδοξο κείμενο, το οποίο προέβλεπε λεπτομερή εναρμόνιση στον τομέα των δημόσιων προσφορών εξαγορών, που όμως συνάντησε την έντονη αντίδραση ορισμένων κρατών μελών. Το Φεβρουάριο του 1996 η Επιτροπή υπέβαλε νέα πρόταση Οδηγίας, η οποία αποτελούσε

⁽¹¹⁾ Ε.Ε. C 280, 16.11.2002, σελ. 2-7.

⁽¹²⁾ COM (2002) 460 τελικό, 09.08.2002.

⁽¹³⁾ IP/02/1607. 05.11.2002.

⁽¹⁴⁾ COM (2002) 534 τελικό 02.10.2002.

προϊόν διαβουλεύσεων με τα κράτη μέλη και θέσπιζε γενικές αρχές, χωρίς να προβαίνει σε λεπτομερείς ρυθμίσεις. Το συμβιβαστικό κείμενο που προέκυψε από τις διαπραγματεύσεις που ακολούθησαν απορρίφθηκε στις 4 Ιουλίου 2001 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με 273 ψήφους υπέρ και 273 ψήφους κατά.

Η εν λόγω Οδηγία αποτελεί όμως μέρος του Προγράμματος Δράσης για τις Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες, ενώ το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας την είχε περιλάβει μεταξύ των προτεραιοτήτων για την ολοκλήρωση της ενοποίησης των ευρωπαϊκών χρηματοπιστωτικών αγορών μέχρι το 2005. Δεδομένου δε ότι η Επιτροπή θεωρεί απαραίτητη την κατάρτιση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για τις διασυνοριακές προσφορές εξαγοράς, αποφάσισε την υποβολή νέας πρότασης Οδηγίας. Προς τούτο συνέστησε καταρχήν ομάδα εμπειρογνομόνων υπό την προεδρία του καθηγητή κ. Jaap Winter με αποστολή να υποβάλει συστάσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που είχαν θιγεί από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο⁽¹⁵⁾.

Η νέα πρόταση, επιδιώκοντας τους ίδιους στόχους με την προηγούμενη, αποσκοπεί στην ενίσχυση της νομικής ασφάλειας των διασυνοριακών δημόσιων προσφορών εξαγοράς προς όφελος όλων των ενδιαφερόμενων μερών και στην εξασφάλιση της προστασίας των μετόχων της μειοψηφίας κατά τις διαδικασίες αυτές. Δημιουργεί ταυτόχρονα ένα κοινό πλαίσιο δράσης για τα κράτη μέλη, καθώς επιβάλλει ορισμένες γενικές αρχές, επιτρέποντας σε αυτά τη συγκεκριμενοποίηση των κανόνων, υπό την προϋπόθεση ότι δεν θα υφίστανται διαφορές που από τη φύση τους θα εμποδίζουν την εφαρμογή της Οδηγίας σε κοινοτικό επίπεδο. Ταυτόχρονα λαμβάνονται υπόψη οι προβληματισμοί που εκφράστηκαν το 2001 και γίνεται προσπάθεια ανταπόκρισης στις τροπολογίες που είχαν εγκριθεί από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Από τις διατάξεις της πρότασης Οδηγίας επισημαίνονται ιδίως τα ακόλουθα:

- Η προστασία των μετόχων της μειοψηφίας επιχειρείται να εξασφαλιστεί μέσω της υποχρεωτικής δημόσιας πρότασης, αφήνοντας όμως, όπως και οι προηγούμενες προτάσεις, στα κράτη μέλη τον προσδιορισμό του ποσοστού των δικαιωμάτων ψήφου, με το οποίο θεωρείται δεδομένη η απόκτηση του ελέγχου, καθώς επίσης και τη μέθοδο υπολογισμού του ποσοστού αυτού. Ωστόσο η καινοτομία σε σχέση με τις προηγούμενες προτάσεις έγκειται στο ότι η τιμή που θα καταβάλλεται για υποχρεωτική προσφορά θα είναι καθορισμένη, ενώ στην πρόταση Οδηγίας προβλέπεται συγκεκριμένος ορισμός για τη δίκαιη τιμή.
- Σημαντικές είναι επίσης οι νέες ρυθμίσεις σχετικά με τις πληροφορίες που πρέπει να δημοσιεύουν οι εταιρείες, τις οποίες καλύπτει η πρόταση Οδηγίας και αφορούν τους μηχανισμούς που μπορούν να εμποδίσουν την απόκτηση και την άσκηση ελέγχου της εταιρείας από έναν προσφέροντα. Ο προβλεπόμενος κατάλογος πληροφοριών πρέπει να δημοσιεύεται από τις εταιρείες τουλάχιστον στην ετήσια έκθεση διαχείρισης, την οποία καταρτίζουν και να επικαιροποιείται κατά τη διάρκεια του έτους.

Πρόκειται για μια Οδηγία-πλαίσιο, η οποία αφήνει τη διακριτική ευχέρεια στα κράτη μέλη για την περαιτέρω ρύθμιση των θεμάτων, για τα οποία προβλέπονται γενικού περιεχομένου κανόνες. Όπως ρητά σχολιάζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η παρούσα πρόταση Οδηγίας προσφέρει μια συνεκτική προσέγγιση, η οποία αντιπροσωπεύει ό,τι ρεαλιστικότερο στο παρόν στάδιο.

⁽¹⁵⁾ Η Επιτροπή στηρίχθηκε σε μεγάλο βαθμό στις συστάσεις της ομάδας εμπειρογνομόνων. Βλ. Έκθεση της ομάδας εμπειρογνομόνων υψηλού επιπέδου σε θέματα εταιρικού δικαίου, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Βρυξέλλες, 10.01.2002.

5. ΕΒΔΟΜΗ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΟΔΟΥ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ (ΠΔΧΥ)

Το Δεκέμβριο του 2002 υποβλήθηκε η τακτική εξαμηνιαία έκθεση προόδου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, σε σχέση με το ΠΔΧΥ⁽¹⁶⁾. Η έκθεση προόδου επιβεβαιώνει καταρχήν την πολιτική βούληση των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για αποτελεσματική ενσωμάτωση του ΠΔΧΥ μέχρι το 2005 και του Risk Capital Action Plan (RCAP) μέχρι το 2003. Στη συνέχεια περιγράφει την πρόοδο που παρουσίασαν οι νομοθετικές και κανονιστικές πρωτοβουλίες, που έθεσε ως προτεραιότητα για το έτος 2002 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης (το Μάρτιο του 2002) και οι οποίες προωθήθηκαν υπό την Ισπανική και Δανική Προεδρία (βλέπε κατωτέρω Πίνακα 1), ενώ επίσης παρουσιάζεται το νομοθετικό και κανονιστικό πρόγραμμα εργασιών για το επόμενο έτος⁽¹⁷⁾.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΒΑΡΚΕΛΩΝΗΣ	
Κανονισμός για την εφαρμογή των διεθνών λογιστικών προτύπων	(ΕΚ) 1606/2002, ΕΕ L243, 11/9/2002
Οδηγία σχετικά με τις συμφωνίες παροχής χρηματοοικονομικής ασφάλειας	2002/47/ΕΚ, ΕΕ L168, 27/6/2002
Οδηγία σχετικά με την εξ αποστάσεως εμπορία χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών προς τους καταναλωτές	2002/65/ΕΚ, ΕΕ L271, 9/10/2002
Οδηγία για την ασφαλιστική διαμεσολάβηση	Υιοθετήθηκε στις 30 Σεπτεμβρίου 2002
Οδηγία για τη συμπληρωματική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων, των ασφαλιστικών επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων επενδύσεων που ανήκουν σε χρηματοπιστωτικούς ομίλους ετερογενών δραστηριοτήτων (ΧΟΕΔ)	Υιοθέτηση του κειμένου της πρότασης Οδηγίας μετά τη δεύτερη ανάγνωση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στις 20 Νοεμβρίου 2002
Οδηγία για τις καταχρηστικές πρακτικές στην αγορά	Κοινή Θέση του Συμβουλίου στις 19 Ιουλίου 2002 και υιοθέτηση του τελικού κειμένου της Οδηγίας στις 3 Δεκεμβρίου
Οδηγία για τα συνταξιοδοτικά ταμεία	Κοινή Θέση του Συμβουλίου στις 5 Νοεμβρίου 2002
Οδηγία για τα ενημερωτικά δελτία	Πολιτική συμφωνία του Συμβουλίου στις 5 Νοεμβρίου 2002

⁽¹⁶⁾ Το πλήρες κείμενο είναι διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση http://www.europa.eu.int/comm/internal_market/en/finances/actionplan/progress7_en.pdf

⁽¹⁷⁾ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το κανονιστικό πλαίσιο για την ενιαία ευρωπαϊκή κεφαλαιαγορά και το πρόγραμμα δράσης για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, βλέπε το σχετικό ειδικό αφιέρωμα του ΔΕΛΤΙΟΥ της ΕΕΤ, αριθ. 30, Ιούλιος – Σεπτέμβριος 2002.

6. ΛΗΨΗ ΜΕΤΡΩΝ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Τον Οκτώβριο του 2002 η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) δημοσίευσε κείμενο, με το οποίο εγκαινίασε την έναρξη διαδικασίας διαβούλευσης με τους φορείς της αγοράς σε σχέση με τη λήψη μέτρων, με σκοπό τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του λειτουργικού πλαισίου για την άσκηση της νομισματικής πολιτικής⁽¹⁸⁾. Το πλαίσιο άσκησης της νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος λειτουργεί εύρυθμα από την υιοθέτηση του ευρώ το 1999. Ωστόσο η ΕΚΤ εξετάζει το ενδεχόμενο να προχωρήσει στη λήψη ορισμένων μέτρων τεχνικής φύσεως, τα οποία θα αφορούν τη λειτουργική εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής. Όπως σημειώνεται, αν τελικά υιοθετηθούν τα προτεινόμενα μέτρα, η εφαρμογή τους θα αρχίσει το νωρίτερο από το 2004. Από την υπό εξέταση ισχύουσα διάρθρωση του λειτουργικού πλαισίου σε σχέση με το υφιστάμενο πλαίσιο άσκησης της νομισματικής πολιτικής, οι τροποποιήσεις που προτείνει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα είναι τρεις:

1. Αλλαγή της χρονικής οριοθέτησης της περιόδου τήρησης των ελάχιστων υποχρεωτικών αποθεματικών, ούτως ώστε η περίοδος αυτή να αρχίζει πάντοτε την ημέρα του διακανονισμού της πράξης κύριας αναχρηματοδότησης που διενεργείται μετά τη συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου, στην οποία έχει προγραμματιστεί να συζητηθεί η νομισματική πολιτική, οπότε κατά κανόνα οι εφαρμοζόμενες αλλαγές των επιτοκίων των πάγιων διευκολύνσεων να συμπίπτουν χρονικά με την έναρξη της νέας περιόδου τήρησης ελάχιστων υποχρεωτικών αποθεματικών.
2. Μείωση της διάρκειας των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης (ΠΚΑ) από δύο εβδομάδες σε μία.
3. Αναστολή της διεξαγωγής πράξεων πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης (ΠΠΜΑ).

Η διαδικασία πρώτης διαβούλευσης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας με τα πιστωτικά ιδρύματα της ζώνης του ευρώ και τις ενώσεις τραπεζών ολοκληρώθηκε κατά τη διάρκεια του Δεκεμβρίου και αναμένεται η οριστικοποίηση των μεταβολών που θα επέλθουν στο κανονιστικό πλαίσιο άσκησης της ενιαίας νομισματικής πολιτικής από την ΕΚΤ και η έκδοση νέου κειμένου κατά τη διάρκεια του πρώτου τριμήνου του 2003.

Γ' ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΠΛΗΡΩΜΩΝ – ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ – ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

1. ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ ΣΕ ΤΙΤΛΟΥΣ

Σε συνέχεια της Ανακοίνωσης που εξέδωσε η Επιτροπή το Μάιο του 2002⁽¹⁹⁾, με την οποία ξεκίνησε διαδικασία διαβούλευσης με τους εμπλεκόμενους φορείς της αγοράς (δημόσιες αρχές επίβλεψης και συμμετέχοντες στην αγορά), το Δεκέμβριο του ίδιου έτους δημοσιεύτηκε κείμενο βασικών συμπερασμάτων βασισμένο στα σχόλια που προέκυψαν από τη διαδικασία διαβούλευσης, κατά τη διάρκεια της οποίας υπήρξαν 61 απαντήσεις⁽²⁰⁾.

⁽¹⁸⁾ Το κείμενο της δημόσιας διαβούλευσης, το οποίο δημοσίευσε η ΕΚΤ στις 7 Οκτωβρίου, είναι διαθέσιμο στην ελληνική γλώσσα στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.ecb.int/pub/cons/efficiency/pcopframemonpoel.pdf>.

⁽¹⁹⁾ COM (2002) 257, τελικό, 28.5.2002.

⁽²⁰⁾ Για μια περίληψη των απαντήσεων στο κείμενο διαβούλευσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής βλέπε στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://www.europa.eu.int/comm/internal_market/en/finances/mobil/clearing/docs/responses_en.pdf.

Τα σχόλια των εμπλεκόμενων φορέων της αγοράς αφορούσαν κυρίως τα εξής:

- Τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να αντιμετωπιστούν όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά τα τεχνικά, νομικά και φορολογικά εμπόδια για την αποτελεσματική διεκπεραίωση των διασυνοριακών συναλλαγών σε τίτλους.
- Τον τρόπο δημιουργίας ενός κοινού πλαισίου δραστηριότητας για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη της αγοράς που παρέχουν και χρησιμοποιούν υπηρεσίες συμψηφισμού και εκκαθάρισης τίτλων.
- Τον τρόπο με τον οποίο θα εξασφαλιστεί ανοιχτή και ισότιμη πρόσβαση σε υπηρεσίες αυτού του τύπου για όλους τους συμμετέχοντες στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Το εάν τελικά κρίνεται σκόπιμη η υιοθέτηση κοινοτικής Οδηγίας για τη ρύθμιση των υπηρεσιών συμψηφισμού και εκκαθάρισης τίτλων.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη (α) τα σχόλια που προέκυψαν από τη διαδικασία διαβούλευσης, (β) την έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που αναμένεται να υιοθετηθεί τον Ιανουάριο του 2003, καθώς και (γ) τη δεύτερη έκθεση της Ομάδας Giovannini⁽²¹⁾, θα εκδώσει έκθεση (policy paper), στην οποία θα συμπεριλάβει όλα εκείνα τα μέτρα, τα οποία θεωρεί απαραίτητα προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος μιας ολοκληρωμένης, ασφαλούς και ανταγωνιστικής, ως προς το κόστος, αγοράς συμψηφισμού και εκκαθάρισης τίτλων στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

2. TARGET 2 – ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΛΗΡΩΜΩΝ TARGET

Στα πλαίσια του καταστατικού της ρόλου η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα έχει αναπτύξει και διαχειρίζεται το Σύστημα Διακανονισμού σε Συνεχή Χρόνο (ΣΔΣΧ) TARGET, με το οποίο είναι συνδεδεμένα τα εθνικά ΣΔΣΧ και μέσω των οποίων πραγματοποιούνται εγχώριες και διασυνοριακές πληρωμές.

Τον Οκτώβριο του 2002 το Διοικητικό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας ανακοίνωσε την απόφαση του σχετικά με τη μακροπρόθεσμη στρατηγική για το TARGET (TARGET 2). Οι βασικοί στόχοι του νέου συστήματος, οι οποίοι περιγράφηκαν σε δελτίο τύπου της ΕΚΤ, είναι:

- Η καλύτερη εξυπηρέτηση των αναγκών των χρηστών μέσω της παροχής ενός διευρυμένου και εναρμοτισμένου επιπέδου υπηρεσιών,
- η εξασφάλιση αποτελεσματικής κοστολόγησης του συστήματος και
- η προετοιμασία για έγκαιρη και ομαλή υιοθέτηση μελλοντικών εξελίξεων, συμπεριλαμβανομένης της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ευρωσυστήματος.

Το Δεκέμβριο του 2002 η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα δημοσίευσε Ανακοίνωση, σε συνέχεια του δελτίου τύπου του Οκτωβρίου, σχετικά με τις αρχές και τη δομή του συστήματος TARGET 2. Με την Ανακοίνωση αυτή ουσιαστικά εγκαινιάζεται το πρώτο στάδιο διαβούλευσης του Ευρωσυστήματος με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς της αγοράς, όπως οι εθνικές κεντρικές τράπεζες, τα πιστωτικά ιδρύματα και οι εθνικές και ευρωπαϊκές ενώσεις του πιστωτικού τομέα, το οποίο αναμένεται να ολοκληρωθεί στις 14 Φεβρουαρίου του 2003. Η Ανακοίνωση πραγματεύεται ζητήματα που αφορούν τις πολλαπλές πλατφόρμες, από τις οποίες θα απαρτίζεται το TARGET 2, την περίμετρο του συστήματος, δηλαδή την “ενδοημερήσια ολοκλήρωση των συναλλαγών σε συνεχή χρόνο” σε αντιδιαστολή με την εκκαθάριση και οριστικοποίηση των συναλλαγών στο τέλος της ημέρας, το αντικείμενο, τα χαρακτηριστικά και τις διασυνδέσεις του συστήματος, καθώς και ζητήματα διοίκησης, χρηματοδότησης και τιμολόγησης των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Στην παρούσα φάση ο ρόλος και οι θέσεις των εθνικών κεντρικών τραπεζών παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, δεδομένου ότι μια εθνική τράπεζα θα μπορεί είτε να διαχειρίζεται τη δική της πλατφόρμα είτε να συμμετέχει σε μια πλατφόρμα από κοινού με άλλες εθνικές κεντρικές τράπεζες είτε τέλος να ενταχθεί σε μια κεντρική ευρωπαϊκή πλατφόρμα, την οποία θα διαχειρίζεται η ΕΚΤ. Η συμβολή των πιστωτικών ιδρυμάτων – ως

⁽²¹⁾ Το Giovannini Group of Financial Experts συμβουλεύει τα τελευταία χρόνια την Ευρωπαϊκή Ένωση σε θέματα κεφαλαιαγορών.

χρηστών του συστήματος – στην παρούσα φάση έγκειται κυρίως στην τοποθέτησή τους σε σχέση με το επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών από το νέο σύστημα και την ομοιόμορφη τιμολόγηση για αντίστοιχου τύπου υπηρεσίες ανεξαρτήτως της επιλεγόμενης τελικά πλατφόρμας για τη διεκπεραίωση των πληρωμών.

Δ' ΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ (INSURANCE INTERMEDIARIES)

Στις 9 Δεκεμβρίου 2002 υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο η Οδηγία 2002/92/ΕΚ σχετικά με την ασφαλιστική διαμεσολάβηση⁽²²⁾. Με την Οδηγία αυτή θεσπίζονται κανόνες για την ανάληψη και άσκηση δραστηριοτήτων ασφαλιστικής και αντασφαλιστικής διαμεσολάβησης από φυσικά και νομικά πρόσωπα, τα οποία είναι εγκατεστημένα ή επιθυμούν να εγκατασταθούν σε άλλο κράτος μέλος. Ως ασφαλιστική διαμεσολάβηση νοούνται οι δραστηριότητες είτε παρουσίασης, πρότασης, προπαρασκευής ή σύναψης συμβάσεων ασφάλισης είτε οι δραστηριότητες παροχής βοήθειας κατά τη διαχείριση και την εκτέλεση των εν λόγω συμβάσεων, ιδίως σε περίπτωση επέλευσης του ασφαλιστικού κινδύνου. Δεν θεωρούνται ως ασφαλιστική διαμεσολάβηση οι εν λόγω δραστηριότητες, όταν αναλαμβάνονται από ασφαλιστική επιχείρηση ή από υπάλληλο ασφαλιστικής επιχείρησης, ο οποίος ενεργεί υπό την ευθύνη της ασφαλιστικής επιχείρησης, ενώ ως ασφαλιστικός διαμεσολαβητής νοείται κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, το οποίο αναλαμβάνει ή ασκεί επ'αμοιβή δραστηριότητες ασφαλιστικής διαμεσολάβησης.

Στην Οδηγία προβλέπονται, μεταξύ άλλων, τα εξής:

- η υποχρέωση εγγραφής των ασφαλιστικών και αντασφαλιστικών διαμεσολαβητών σε μητρώο αρμόδιας αρχής και οι προϋποθέσεις αυτής,
- τα απαιτούμενα επαγγελματικά προσόντα των ασφαλιστικών και αντασφαλιστικών διαμεσολαβητών,
- η διατήρηση κεκτημένων δικαιωμάτων για τα πρόσωπα εκείνα που, πριν από το Σεπτέμβριο του 2002, είχαν τα απαιτούμενα στην Οδηγία προσόντα και είχαν εγγραφεί σε μητρώο,
- η κοινοποίηση εγκατάστασης και παροχής υπηρεσιών σε άλλα κράτη μέλη,
- οι αρμόδιες αρχές και οι κυρώσεις,
- η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ κρατών μελών, και
- οι πληροφορίες που οφείλουν να παρέχουν οι ασφαλιστικοί διαμεσολαβητές, καθώς επίσης και οι όροι της ενημέρωσης αυτής.

⁽²²⁾ Ε.Ε. L 9/15.1.2003, σελ. 3-10.

Ζ' ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Στις 27 Αυγούστου 2002 υποβλήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρόταση Οδηγίας για τους όρους εργασίας των προσωρινά απασχολούμενων μέσω εταιρείας προσωρινής απασχόλησης⁽²³⁾. Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση της πρότασης, το μερίδιο της προσωρινής εργασίας μέσω εταιρείας προσωρινής απασχόλησης αυξάνεται συνεχώς εδώ και δέκα χρόνια, μολονότι το μερίδιό της στη συνολική απασχόληση παραμένει ακόμη μικρό. Ουσιώδες και κοινό χαρακτηριστικό της προσωρινής εργασίας είναι η “τριγωνική σχέση” μεταξύ χρήστριας επιχείρησης, μισθωτού και εταιρείας προσωρινής απασχόλησης. Ωστόσο, πέρα από το βασικό αυτό σχήμα, η νομική κατάσταση διαφέρει σημαντικά από το ένα κράτος μέλος στο άλλο.

Η πρόταση Οδηγίας αποτελεί συνέχεια διαφόρων προηγούμενων νομοθετικών προτάσεων και των πρόσφατων διαπραγματεύσεων μεταξύ των κοινωνικών εταίρων, οι οποίες δεν κατέληξαν σε συμφωνία. Η Επιτροπή διαπίστωσε ότι από τις εν λόγω διαπραγματεύσεις προέκυψαν πολλές κοινές θέσεις, οι οποίες άφηναν να διαφανεί ότι τα μέρη βρίσκονταν πράγματι πολύ κοντά στην επίτευξη συμφωνίας.

Στόχος της πρότασης Οδηγίας είναι η βελτίωση της ποιότητας της προσωρινής εργασίας με την εξασφάλιση του σεβασμού της αρχής της απαγόρευσης διακρίσεων έναντι των προσωρινά απασχολούμενων και η θέσπιση κατάλληλου πλαισίου χρησιμοποίησης της προσωρινής εργασίας ως συμβολή στην καλή λειτουργία της αγοράς εργασίας και στην απασχόληση.

Στην πρόταση Οδηγίας περιέχονται, μεταξύ άλλων, ρυθμίσεις για την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων, για τη δυνατότητα και τις προϋποθέσεις πρόσβασης σε μόνιμη θέση εργασίας, την εκπροσώπηση των απασχολούμενων με προσωρινή εργασία, καθώς επίσης και την πληροφόρηση των εκπροσώπων των εργαζομένων.

Η' ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ

1. ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΗΣ FATF ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΠΟΥ ΕΜΠΛΕΚΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ

Τον Οκτώβριο του 2001 η FATF (Financial Action Task Force on Money Laundering) υιοθέτησε οκτώ ειδικές συστάσεις για την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Μια από τις εν λόγω συστάσεις⁽²⁴⁾ αφορά τις ασύρματες μεταφορές κεφαλαίων και βασικός στόχος της υιοθέτησής της είναι ο εντοπισμός και η αποφυγή χρήσης από τρομοκράτες και άλλα φυσικά πρόσωπα που κατηγορούνται για ποινικά αδικήματα, αυτών των υπηρεσιών για τη διακίνηση των κεφαλαίων τους.

Σύμφωνα με τα όσα ορίζει η Ειδική Σύσταση VII τα κράτη θα πρέπει να λάβουν τα κατάλληλα θεσμικά μέτρα, προκειμένου να απαιτείται, από τα πιστωτικά ιδρύματα και τις επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών διαμεσολά-

⁽²³⁾ COM (2002) 149.

⁽²⁴⁾ Special Recommendation VII on Wire Transfers.

βησης στη μεταφορά κεφαλαίων, να συμπεριλαμβάνουν κατά την εκτέλεση μιας διασυνοριακής μεταφοράς κεφαλαίων πληροφορίες που αφορούν το ονοματεπώνυμο, τη διεύθυνση και τον αριθμό λογαριασμού του εντολέα της πληρωμής. Οι εν λόγω πληροφορίες θα πρέπει να μεταδίδονται καθόλη τη διάρκεια της αλυσίδας, μέχρι την πίστωση των χρημάτων στο λογαριασμό του τελικού δικαιούχου.

Δεδομένης της τεχνικής πολυπλοκότητας και των διαφορετικών προσεγγίσεων των εθνικών νομοθετικών κανόνων περί τραπεζικού απορρήτου, που ορίζουν τις υποχρεώσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων σε κάθε χώρα, η FATF δημοσίευσε κατά τη διάρκεια του τέταρτου τριμήνου του 2002, ερμηνευτικό κείμενο για την Ειδική Σύσταση VII, ζητώντας από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς να αποστείλουν τυχόν σχόλια τους. Μετά την εξέταση των σχολίων από ειδική ομάδα εργασίας, το Διοικητικό Συμβούλιο της FATF θα οριστικοποιήσει το ερμηνευτικό κείμενο για την εφαρμογή και ενσωμάτωση της Ειδικής Σύστασης VII από τα κράτη μέλη, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, και τα κράτη-παρατηρητές της FATF.

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ομοσπονδία, στα σχόλια τα οποία απέστειλαν και έχουν ήδη δημοσιευτεί⁽²⁵⁾, τονίζουν μεταξύ άλλων:

- Την ανάγκη να αντιμετωπιστούν όλες οι συναλλαγές που πραγματοποιούνται σε ευρώ μεταξύ κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν ενταχθεί στην ΟΝΕ ως εγχώριες πληρωμές και κατά συνέπεια να εξαιρεθούν από τις υποχρεώσεις πληροφόρησης που επιβάλλει η Ειδική Σύσταση VII. Στην περίπτωση των εγχώριων μεταφορών κεφαλαίων απαιτείται μόνο η αναγραφή του τραπεζικού λογαριασμού του εντολέα, εφόσον μπορεί η τράπεζα του εντολέα να αντλήσει και να διαθέσει τα υπόλοιπα στοιχεία του πελάτη, εάν της ζητηθεί κάτι τέτοιο με βάση και τις διαδικασίες που προβλέπει το εθνικό δίκαιο.
- Τα συστήματα πληρωμών και οι διαχειριστές τους δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως πιστωτικά ιδρύματα. Κατά συνέπεια δεν θα πρέπει να ευθύνονται για τη μη ολοκληρωμένη αναγραφή στο ηλεκτρονικό μήνυμα διεκπεραίωσης της πληρωμής των απαιτούμενων πληροφοριών του εντολέα (ονοματεπώνυμο, διεύθυνση και αριθμός λογαριασμού).
- Η εφαρμογή της Ειδικής Σύστασης VII δεν θα πρέπει να τεθεί σε εφαρμογή πριν το ειδικό μήνυμα μεταφοράς κεφαλαίων MT 103 του οργανισμού SWIFT αποτελέσει παγκόσμιο τυποποιημένο μέσο για την ηλεκτρονική μεταφορά κεφαλαίων, κάτι που αναμένεται να συμβεί μέχρι το τέλος του 2003.

ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Η καταπολέμηση των παράνομων δραστηριοτήτων μέσω της χρήσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος αποτελεί κύριο μέλημα των εθνικών αρχών και των πιστωτικών ιδρυμάτων, με βάση τις διεθνείς, κοινοτικές και εθνικές διατάξεις.

Το Fraud Working Group, που λειτουργεί υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ομοσπονδίας, δημοσίευσε έκθεση με ολοκληρωμένη καταγραφή της νομοθεσίας και των εθνικών μέτρων που έχουν υιοθετηθεί από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άλλες ευρωπαϊκές χώρες και τρίτες χώρες⁽²⁶⁾.

⁽²⁵⁾ Τα πλήρη κείμενα με τα σχόλια της ΕΚΤ και της ΕΤΟ είναι διαθέσιμα στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις: <http://www.fatf-gafi.org/pdf/INSR7-EUR-ECB-20021205.PDF> και <http://www.fatf-gafi.org/pdf/INSR7-EUR-EBF-20021129.PDF> αντίστοιχα.

⁽²⁶⁾ FBE Report on anti money laundering measures – November 2002. Το πλήρες κείμενο είναι διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://www.fbe.be/downloads/publications/01_DOCUMENTS/Money_Laundering_Nov02.pdf.

Ακολουθώντας μια τυποποιημένη μορφή, η έκθεση περιλαμβάνει αναλυτικές πληροφορίες, από το νομοθετικό πλαίσιο μέχρι τους αρμόδιους εθνικούς φορείς για την παροχή της απαιτούμενης στατιστικής πληροφόρησης και τις υποχρεώσεις των τραπεζών και του προσωπικού τους, για 31 χώρες. Επιπλέον περιλαμβάνει παραρτήματα:

- για τους τρόπους αντιμετώπισης της ταυτοποίησης του συναλλασσομένου κατά τη διενέργεια εξ αποστάσεως τραπεζικών εργασιών,
- για τα μέτρα αντιμετώπισης της χρηματοδότησης των τρομοκρατικών οργανώσεων και των μελών τους και
- ευρετήριο με τις διευθύνσεις των αρμόδιων εθνικών ενώσεων τραπεζών.

ΜΕΛΕΤΕΣ / ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Επιμέλεια:
Αλεξάνδρα Μανιάτη

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ *Euro area inflation persistence* Working Paper No. 201

Στη μελέτη παρουσιάζονται αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με τη χρονική υστέρηση που παρατηρείται ανάμεσα στη χρονική στιγμή λήψης μέτρων νομισματικής πολιτικής και την αντίδραση του πληθωρισμού, συνολικά στην ευρωζώνη, αλλά και μεμονωμένα στη Γερμανία, την Ιταλία και τη Γαλλία. Όπως συνέβη και με προγενέστερα ευρήματα που αφορούσαν τις ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο, τα αποτελέσματα και εδώ δείχνουν ότι αυτή η χρονική υστέρηση υπερβαίνει τον ένα χρόνο, τό-

σο στην ευρωζώνη όσο και στις μεμονωμένες χώρες, καθώς και ότι υστέρηση αυτής της διάρκειας υφίσταται στην Ευρώπη τουλάχιστον από τότε που κατέρρευσε το σύστημα του Bretton Woods, παρά τις πολυάριθμες μεταβολές που έχουν επέλθει στο καθεστώς της ευρωπαϊκής νομισματικής πολιτικής έκτοτε. Αποτελέσματα βασισμένα σε εναλλακτικούς ορισμούς επιμονής του πληθωρισμού, τεκμηριώνουν τα ευρήματα αυτά και είναι αναμφισβήτητα, παρ' όλο που σε εθνικό επίπεδο δείχνουν εξασθένιση της επιμονής του πληθωρισμού στη Γερμανία και αξιολογή μεταβολή στο μέσο όρο του, κυρίως στην Ιταλία και τη Γαλλία, για συγκεκριμένους σε κάθε περίπτωση λόγους. Από τη μελέτη προκύπτει ότι η επιμονή του πληθωρισμού στην ευρωζώνη πιθανότατα αποτελεί εγγενές φαινόμενο, παρά "τυχαία επιτυχία της στατιστικής" που οφείλεται στην ενοποίηση των στατιστικών δεδομένων, εύρημα που υποστηρίζει σαφώς το μεσοπρόθεσμο προσανατολισμό της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:
www.ecb.int/pub/wp/ecbwp201.pdf

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ *FBE News – November 2002* 28 FBE members soon (Editorial)

Το τεύχος Νοεμβρίου του ενημερωτικού δελτίου της Τραπεζικής Ομοσπονδίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΤΟ) επικεντρώνεται στην επερχόμενη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο Γενικός Γραμματέας της ΕΤΟ σημειώνει στο κύριο άρθρο ότι η Ένωση σχεδιάζει τη δική της διεύρυνση παράλληλα με τη Σύσταση της Ευ-

ρωπαϊκής Επιτροπής της 9ης Οκτωβρίου 2002 για την αποδοχή δέκα νέων μελών στις αρχές του 2004. Όταν οι χώρες αυτές ενωθούν με την ΕΕ, οι τραπεζικές τους ενώσεις θα μπορούν, κατόπιν αιτήσεώς τους, να γίνουν τακτικά μέλη της ΕΤΟ.

Η ΕΤΟ ήδη συνεργάζεται στενά με τις ενώσεις των υπό ένταξη χωρών, αφού εδώ και πολλά χρόνια είναι συνδεδεμένα μέλη της και εκπροσωπούνται ενεργά στις επιτροπές και τις ομάδες εργασίας. Οι ενώσεις άλλων υπό ένταξη χωρών, οι οποίες δεν θα μπουν στην ΕΕ το 2004, θα παραμείνουν συνδεδεμένα μέλη μέχρι να επισημοποιηθεί η συμμετοχή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

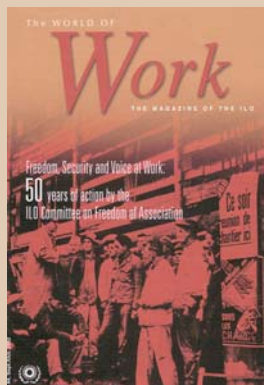
Ο κ. Böhmcke τονίζει ότι, παρά την ενεργή προετοιμασία της διεύρυνσης κατά τα τελευταία χρόνια, οι συνδεδεμένες ενώσεις γνωρίζουν ότι έχουν να αντιμετωπίσουν προκλήσεις ως προς τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, είτε αναφερόμαστε στην ενσωμάτωση του "ευρωπαϊκού κεκτημένου" στη νομοθεσία τους είτε στην επίλυση άλλων προβλημάτων που παραμένουν. Ωστόσο η ομαλή διεύρυνση απασχολεί εξίσου και τα υφιστάμενα κράτη μέλη και τους νεοεισερχόμενους. Η ΕΤΟ θα προσπαθήσει να γεφυρώσει τα κενά που έχουν απομείνει και να διασφαλίσει την καλύτερη δυνατή μετάβαση για όλους. Η διεύρυνση αποτελεί μοναδική ευκαιρία για την ΕΕ, τόσο ιστορικά όσο και οικονομικά και η ΕΤΟ είναι πανέτοιμη για την είσοδο των δέκα νέων μελών.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:
www.fbe.be/newsletter/news03/index.html

INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION

World of Work – Sept./Oct. 2002

Conference tackles globalization, personal security,
poverty and job creation

Από το τεύχος Σεπτεμβρίου-Οκτωβρίου του περιοδικού του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας (ΔΟΕ) ξεχωρίζει το άρθρο για το 90ο Διεθνές Συνέδριο για την Εργασία, που έγινε στη Γενεύη, τον Ιούνιο 2002. Στα αντικείμενα που συζητήθηκαν περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων η παραοικονομία

και οι επαγγελματικές ασθένειες.

Αναφορικά με την παραοικονομία συζητήθηκε έκθεση με τίτλο Decent work and the informal economy, η οποία διαπιστώνει ότι: το ποσοστό των ανθρώπων που εργάζονται στην παραοικονομία είναι πάρα πολύ υψηλό σε χώρες όπως η Ινδία και το Μεξικό (93% και 62% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού αντίστοιχα), αλλά εντυπωσιακό ποσοστό σημειώνεται επίσης στην ΕΕ (30%). Στις ΗΠΑ, ειδικότερα, αυτό ισχύει για 1 στους 4 εργαζομένους, ενώ λιγότερο από το 20% των εργαζομένων με μερική απασχόληση διαθέτει ασφάλιση υγείας ή συνταξιοδοτικό πρόγραμμα στο οποίο να συνεισφέρει ο εργοδότης. Το συνέδριο αναγνώρισε την ανάγκη για ένα νέο πρόγραμμα εργασίας του ΔΟΕ, το οποίο θα επικεντρώνεται σε ζητήματα δημιουργίας θέσεων εργασίας, κοινωνικής προστασίας και μείωσης της φτώχειας, για εκείνους που εργάζονται στην παραοικονομία.

Στον τομέα της υγείας και ασφάλειας στο χώρο εργασίας το συνέδριο υιοθέτησε μεταξύ άλλων μια Σύσταση για την επικαιροποίηση του καταλόγου επαγγελματικών ασθενειών. Με αυτή ζητείται από τα κράτη-μέλη να εκπονήσουν εθνικό κατάλογο επαγγελματικών ασθενειών, για τους σκοπούς της πρόληψης, καταγραφής, γνωστοποίησης και αποζημίωσης. Ο κατάλογος που περιλαμβάνεται στο παράρτημα της Σύστασης θα επικαιροποιείται τακτικά μέσω τριμερών συναντήσεων εμπειρογνομόνων, που θα συνέρχονται υπό τον ΔΟΕ.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:

www.ilo.org/public/english/bureau/inf/magazine/44/90ilc.htm

CSR EUROPE

The CSR Magazine

October 2002

Από το τεύχος Οκτωβρίου της τριμηνιαίας έκδοσης του ευρωπαϊκού οργανισμού για την εταιρική κοινωνική ευθύνη ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η συνέντευξη του κ. Doug Miller, Προέδρου της εταιρείας δημοσκοπήσεων Environics International, η οποία διεξήγαγε για τρίτη συνεχή

χρονιά την έρευνα CSR Monitor.

Τα ευρήματα της έρευνας, η οποία καλύπτει τις χώρες του G20 και εξετάζει την αντίδραση της κοινής γνώμης ως προς το μεταβαλλόμενο ρόλο των επιχειρήσεων, είναι σημαντικά, καθώς δείχνουν μια συνεχώς ανοδική τάση του ενδιαφέροντος του κοινού για την κοινωνική συμπεριφορά των επιχειρήσεων. Φαίνεται ότι, ειδικά στις χώρες του G7, αυξάνεται το ποσοστό των καταναλωτών που “τιμωρούν” μια επιχείρηση, επειδή πιστεύουν ότι είναι ανεπαρκής ως προς τις κοινωνικές ευθύνες της. Ο κ. Miller επισημαίνει ότι οι περισσότερες επιχειρήσεις διεξάγουν έρευνες αγοράς, οι οποίες απευθύνονται σε εκείνους που αγοράζουν τα προϊόντα τους. Το κοινό αυτό δεν επηρεάζεται ιδιαίτερα από την κοινωνική συμπεριφορά της εταιρείας, της οποίας το προϊόν αγοράζει. Ωστόσο, όταν ερωτώνται γιατί δεν προτιμούν το προϊόν εκείνοι που δεν το αγοράζουν, προκύπτει ότι η εταιρική κοινωνική ευθύνη αποτελεί παράγοντα αποφασιστικής σημασίας.

Η συνέντευξη καταλήγει υπενθυμίζοντας ότι στη Σύνοδο Κορυφής για την Αειφόρο Ανάπτυξη, που έγινε στο Γιοχάνεσμπουργκ, εναποτέθηκε δια στόματος Κόφι Ανάν μια σημαντική ευθύνη στις επιχειρήσεις: να μην περιμένουν τις κυβερνήσεις να λάβουν τα σχετικά μέτρα, αλλά να προχωρήσουν οι ίδιες στην αλλαγή του τρόπου, με τον οποίο διεξάγουν τις εργασίες τους. Έτσι θα διαθέτουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, όταν η νομοθεσία θα επιβάλει μέτρα για την εταιρική κοινωνική ευθύνη.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:

www.csreurope.org/pubserve/default.asp?pageid=316

ΜΕΛΕΤΕΣ / ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Επιμέλεια:
Βασίλης Παναγιωτίδης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πίνακας αποτελεσμάτων εσωτερικής αγοράς
Δέκα Χρόνια Εσωτερικής Αγοράς – Νοέμβριος 2002

Το 2002 ολοκληρώθηκε η πρώτη δεκαετία λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Γενική Διεύθυνση Εσωτερικής Αγοράς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην ειδική αυτή έκδοση κάνει μια αναδρομή στα βασικότερα από τα επιτεύγματα των τελευταίων δέκα ετών, ιδιαίτερα όσον αφορά τις επιδόσεις των κρατών μελών σε σχέση με την εσωτερική αγορά.

Σε σχέση με την εφαρμογή του νομικού πλαισίου της εσωτερικής αγοράς, το έλλειμμα μεταφοράς νομοθεσίας μειώθηκε σημαντικά από 21,4% το 1992 σε 2,1% σήμερα. Ωστόσο μόνο πέντε κράτη μέλη έχουν επιτύχει το στόχο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για μέγιστο έλλειμμα μεταφοράς νομοθεσίας 1,5% έως την άνοιξη του 2003. Εξάλλου τρία κράτη μέλη, μεταξύ των οποίων και η χώρα μας, έχουν υπερδιπλάσιο του στόχου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου έλλειμμα μεταφοράς της κοινοτικής νομοθεσίας.

Η έκδοση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής περιλαμβάνει ειδικό κεφάλαιο σε σχέση με τις απόψεις των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και των ευρωπαίων πολιτών για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, μετά από έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τις υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Βασικό συμπέρασμα των ενδιαφερομένων που έλαβαν μέρος στην έρευνα είναι πως η εσωτερική αγορά λειτουργεί, αλλά μπορεί και πρέπει να βελτιώνεται συνεχώς, αποτελώντας βασική προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο μέλλον. Τέλος ένας ειδικά διαμορφωμένος δείκτης εσωτερικής αγοράς δείχνει σημαντική πρόοδο στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς κατά την πρώτη δεκαετία λειτουργίας της (αύξηση από 100 σε 143). Ωστόσο η Ελλάδα μαζί με την Πορτογαλία σημείωσαν τα μικρότερα ποσοστά αύξησης σε σχέση με το μέσο όρο των υπόλοιπων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:

http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/update/score/index.htm

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

**Review of the International Role of the euro –
December 2002**

Στην ετήσια έκθεση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας για το 2002, σε σχέση με το ρόλο του ευρώ στις διεθνείς αγορές εξετάζεται η σημασία του νέου νομίσματος στις παγκόσμιες αγορές και στις χώρες εκτός ευρωζώνης, με στόχο να βοηθήσει την κατανόηση του Ευρωσυστήματος ως προς τη σημερινή κατάσταση διεθνοποίησης του ευρώ και προσδιορισμού των βασικών μελλοντικών εξελίξεων.

Η περίοδος ανάλυσης, που αφορά το χρονικό διάστημα από την αρχή του 2001 μέχρι και τα μέσα του 2002, εξετάζει τη θέση που επάγει το ευρώ αφενός στις παγκόσμιες αγορές (συμπεριλαμβανομένων των αγορών κεφαλαίου, συναλλάγματος και των διεθνών αγορών αγαθών και υπηρεσιών) και αφετέρου στις τρίτες χώρες ως αποθεματικό, αντιστάθμισμα ή παράλληλο νόμισμα. Τα βασικά συμπεράσματα της μελέτης μπορούν να συνοψιστούν στα εξής:

1. Το ευρώ αποτέλεσε κατά τη διάρκεια του υπό εξέταση χρονικού διαστήματος το δεύτερο περισσότερο χρησιμοποιούμενο διεθνές νόμισμα, αυξάνοντας το διεθνή του ρόλο στις παγκόσμιες αγορές, έστω και με μικρή πρόοδο έναντι του δολαρίου ΗΠΑ.
2. Ο διεθνής ρόλος του ευρώ φαίνεται να επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από την προσφορά επενδυτών εντός της ευρωζώνης. Όπως αποδεικνύεται από τα στατιστικά στοιχεία της μελέτης πολλοί κάτοικοι κρατών μελών της ευρωζώνης έχουν αποκτήσει ένα σημαντικότατο ποσοστό ομολόγων, τα οποία έχουν εκδοθεί σε ευρώ από τρίτες χώρες.
3. Η γεωγραφική γειτνίαση με τα κράτη μέλη της ευρωζώνης αποτελεί έναν ακόμα σημαντικό παράγοντα για την επιλογή του ευρώ από χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης ή για μεγάλα χρηματιστηριακά κέντρα της Ευρώπης όπως, το City του Λονδίνου.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:

<http://www.ecb.int/pub/pdf/euro-international-role2002.pdf>

BANK FOR INTERNATIONAL SETTLEMENTS

ΤΡΑΠΕΖΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΔΙΑΚΑΝΟΝΙΣΜΩΝ
Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία
*Management and Supervision of Cross-Border
 Electronic Banking Activities Basel Committee
 Publications No. 93 (October 2002)*

Η καθιέρωση και ενδυνάμωση της ηλεκτρονικής τραπεζικής στις εθνικές χρηματοπιστωτικές αγορές οδηγεί σταδιακά στην επόμενη γενιά παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών ηλεκτρονικής τραπεζικής σε διασυνοριακό επίπεδο. Η διαχείριση κινδύνων και η εποπτεία αυτών των δραστηριοτήτων αποτέλεσε αντικείμενο της μελέτης της Ομάδας Ηλεκτρονικής Τραπεζικής της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία.

Στόχος της μελέτης είναι να προαχθεί περαιτέρω ο διάλογος του χρηματοπιστωτικού κλάδου και των αρμόδιων εποπτικών αρχών σε σχέση με ζητήματα που αφορούν την εποπτεία και τη διαχείριση των κινδύνων από δραστηριότητες ηλεκτρονικής τραπεζικής σε διασυνοριακό επίπεδο. Οι δύο βασικές περιοχές, στις οποίες εστιάζει την προσοχή της η Ομάδα Ηλεκτρονικής Τραπεζικής στην εν λόγω μελέτη, αφορούν:

□ Τον προσδιορισμό των υποχρεώσεων των τραπεζών για την έγκαιρη διαχείριση του κινδύνου εξαιτίας των παρεχόμενων υπηρεσιών ηλεκτρονικής τραπεζικής διασυνοριακά. Στη μελέτη συμπληρώνονται κάποιες γενικές αρχές διαχείρισης κινδύνων, καθώς και διαδικασίες εποπτικής παρακολούθησης σε σχέση και με όσα αναλύονταν σε παλαιότερη μελέτη της Επιτροπής της Βασιλείας, με τίτλο “Risk Management Principles for Electronic Banking”.

□ Την ανάγκη επίτευξης αποτελεσματικής εποπτείας από τη χώρα εγκατάστασης του πιστωτικού ιδρύματος, το οποίο παρέχει υπηρεσίες και προϊόντα ηλεκτρονικής τραπεζικής διασυνοριακά. Γίνονται προτάσεις για το ρόλο και τις αρμοδιότητες των εποπτικών αρχών, τόσο στη χώρα εγκατάστασης της τράπεζας, όσο και στη χώρα παροχής των υπηρεσιών ηλεκτρονικής τραπεζικής. Τέλος διατυπώνονται μεθοδολογίες για την ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας μεταξύ των εποπτικών αρχών, δεδομένου ότι η αύξηση των διασυνοριακών συναλλαγών ηλεκτρονικής τραπεζικής μεσοπρόθεσμα θα απαιτήσει στενότερη συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων, για την επίτευξη ασφαλών και ανεμπόδιστων συναλλαγών χωρίς κανονιστικά και θεσμικά εμπόδια, λόγω της πολλαπλότητας των εθνικών νομοθεσιών.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:
<http://www.bis.org/publ/bcb93.pdf>

**ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ
 ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**
OECD Economic Outlook No. 72 – December 2002

Η ανάλυση της οικονομικής προοπτικής και οι βασικές τάσεις για τα επόμενα δύο χρόνια, τόσο στην παγκόσμια οικονομία όσο και στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ, απασχολεί τη μελέτη που δημοσίευσε το Δεκέμβριο του 2002 ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης.

Η οικονομική ανάπτυξη, που αυξήθηκε σταδιακά στις αρχές του 2002, στη συνέχεια υποχώρησε, εξαιτίας της εξασθένησης της εμπιστοσύνης των καταναλωτών και των επιχειρήσεων. Παράλληλα διατηρήθηκαν οι μεγάλες διαφορές ανάπτυξης στις γεωγραφικές περιοχές της Βόρειας Αμερικής, της Ευρώπης και της Ιαπωνίας, γεγονός που δημιουργεί σκεπτικισμό σε σχέση με το ότι οι πολιτικές οικονομικής σταθεροποίησης δεν έχουν ενισχύσει την παγκόσμια ζήτηση σε όλες τις περιοχές του ΟΟΣΑ ομοιόμορφα.

Όσον αφορά τις μεσοπρόθεσμες προσδοκίες της παγκόσμιας οικονομίας, σύμφωνα με τους συντάκτες της έκθεσης, αυτές θα εξαρτηθούν από τις απαντήσεις σε τρία βασικότερα ερωτήματα:

□ Πόσο απέχουν οι οικονομίες των χωρών μελών του ΟΟΣΑ από την επαναφορά τους σε υγιείς οικονομικές θεμελιώδεις αρχές;

□ Οι πολιτικές οικονομικής σταθεροποίησης που επιλέγονται, παρέχουν τα κατάλληλα ανασταλικά μέσα για την προστασία της οικονομικής δραστηριότητας από τον αποπληθωρισμό σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα, εξαιτίας ενός διπλού κύκλου ύφεσης;

□ Έχουν αναληφθεί τα κατάλληλα διαρθρωτικά μέτρα από τις άλλες χώρες μέλη του ΟΟΣΑ, σε διάφορες γεωγραφικές περιοχές, προκειμένου να καλύψουν την καθυστέρησή τους στους ρυθμούς ανάπτυξης σε σχέση με τη Βόρεια Αμερική;

Αναφορικά με την Ελλάδα ο Οργανισμός προβλέπει μικρή αύξηση του ΑΕΠ, περίπου κατά 4% ετησίως, λόγω της ενίσχυσης της εγχώριας και διεθνούς ζήτησης. Η ανεργία αναμένεται να μειωθεί με μικρούς ρυθμούς, αν και θεωρείται ήδη αρκετά υψηλή, ενώ οι ρυθμοί αύξησης του πληθωρισμού θα μειωθούν, επηρεαζόμενοι κυρίως από τις χαμηλές τιμές στα καύσιμα και τα τρόφιμα. Οι πιέσεις ωστόσο θα εξακολουθήσουν να υπάρχουν σε σχέση με τον πληθωρισμό, εξαιτίας του οικονομικού κύκλου της Ελλάδας.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:

<http://www.oecd.org/oecd/pages/documentation/display.xml/0,3375,EN-document-0-nodirectorate-21578-0.00.html>

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΣΑΤΗΡΗΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΡΑΔΑΙΟΣ
ΙΩΑΝΝΑ ΓΙΑΝΝΙΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ – Αθήνα 2002

ΝΟΜΟΙ

1. ΝΟΜΟΣ 3060/2002

**ΡΥΘΜΙΣΗ ΘΕΜΑΤΩΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΟΣ
 ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ**

ΦΕΚ Α' 242/11-10-2002, σελ. 4625

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 8 του ανωτέρω νόμου, με τίτλο Υποθηκοφυλακεία, ρυθμίζονται τα δικαιώματα που καταβάλλει η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος για την εγγραφή υποθήκης, προσημείωσης υποθήκης ή κατάσχεσης. Οι ευνοϊκές ρυθμίσεις ισχύουν πλέον μόνο για τα δάνεια προς αγρότες, κτηνοτρόφους, αλιείς και συνεταιριστικές οργανώσεις, ενώ για κάθε άλλου είδους δάνεια θα καταβάλλονται τα δικαιώματα που καταβάλλουν και οι άλλες τράπεζες.

Η εισηγητική έκθεση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

<http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/EisigisiEpitropon/r-dikaio-eisig.pdf>

Το κείμενο του νόμου όπως ψηφίστηκε είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/ValidNomosxedio/k-dikaio-pap.pdf>

2. ΝΟΜΟΣ 3064/2002

**ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ, ΤΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ
 ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΓΕΝΕΘΗΣΙΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ, ΤΗΣ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑΣ
 ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ
 ΤΗΣ ΓΕΝΕΘΗΣΙΑΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΑΡΩΓΗ ΣΤΑ ΘΥΜΑΤΑ ΤΩΝ
 ΠΡΑΞΕΩΝ ΑΥΤΩΝ**

ΦΕΚ Α' 248/15-10-2002, σελ. 4681

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Με τον νόμο αυτό τροποποιούνται διατάξεις του Ποινικού Κώδικα και συγκεκριμένα του δεκάτου όγδοου και δεκάτου ένατου κεφαλαίου του ειδικού μέρους. Με την διάταξη της παραγράφου 5 του άρθρου 11 του ανωτέρω νόμου, προστέθηκαν στην έννοια της εγκληματικής δραστηριότητας, της περίπτωσης α' του άρθρου 1 του Ν.2331/1995 "Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες", τα κακουργήματα του άρθρου 323Α ΠΚ "Εμπορία ανθρώπων" και του άρθρου 351ΠΚ "Σωματεμπορία".

Η εισηγητική έκθεση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

<http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/EisigisiEpitropon/k-porno-eis.pdf>

Το κείμενο του νόμου όπως ψηφίστηκε είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/ValidNomosxedio/k-porno-pap.pdf>

3. ΝΟΜΟΣ 3066/2002

ΣΥΣΤΑΣΗ “ΦΟΡΕΑ ΕΓΓΥΟΔΟΣΙΑΣ ΜΙΚΡΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΥ ΜΙΚΡΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ”, ΣΥΣΤΑΣΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ “ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΠΙΣΤΕΥΣΗΣ Α.Ε.”, ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ “ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΑΛΥΚΕΣ Α.Ε.”, ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ “ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΑ ΥΠΕ ΜΕΣΟΧΩΡΑΣ” ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

ΦΕΚ Α' 252/18-10-2002, σελ. 4697

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Με το πρώτο κεφάλαιο του ανωτέρω νόμου, άρθρα 1 έως 10 συστάθηκε η ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία “ΤΑΜΕΙΟ ΕΓΓΥΟΔΟΣΙΑΣ ΜΙΚΡΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΥ ΜΙΚΡΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Α.Ε.” με σκοπό την διευκόλυνση της πρόσβασης των μικρών επιχειρήσεων στην αγορά κεφαλαίων με την παροχή εγγυήσεων για την κάλυψη υποχρεώσεών τους έναντι πιστωτικών ή χρηματοδοτικών ιδρυμάτων. Στο Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρείας συμμετέχει ένας εκπρόσωπος της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών. Με το άρθρο 8 θεσπίζονται οι αρχές που θα διέπουν τον Κανονισμό Παροχής Εγγυήσεων ενώ με το άρθρο 9 ορίστηκε ότι η εταιρεία θα εποπτεύεται από την Τράπεζα της Ελλάδος.

Η εισηγητική έκθεση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

<http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/EisigisiEpitropon/s-diapis-eis.pdf>

Το κείμενο του νόμου όπως ψηφίστηκε είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/ValidNomosxedio/s-diapis-pap.pdf>

4. ΝΟΜΟΣ 3082/2002

ΣΥΣΤΑΣΗ ΑΝΩΝΥΜΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΩΝΥΜΙΑ “ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ”

ΦΕΚ Α' 316/16-12-2002, σελ. 6365

Η εισηγητική έκθεση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

<http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/EisigisiEpitropon/S-TAXIDRO-eisig.pdf>

Το κείμενο του νόμου όπως ψηφίστηκε είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/ValidNomosxedio/s-taxidro-pap.pdf>

5. ΝΟΜΟΣ 3084/2002

ΚΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΣΛΟΒΕΝΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΦΥΓΗ ΤΗΣ ΔΙΠΛΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΦΟΡΟΥΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

ΦΕΚ Α' 318/16-12-2002, σελ. 6417

6. ΝΟΜΟΣ 3085/2002

ΚΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
 ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΦΡΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΦΥΓΗ
 ΤΗΣ ΔΙΠΛΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΟΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ
 ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΦΟΡΟΥΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

ΦΕΚ Α' 319/16-12-2002, σελ. 6449

7. ΝΟΜΟΣ 3091/2002

ΑΠΛΟΥΣΤΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ
 ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

ΦΕΚ Α' 330/24-12-2002, σελ. 6579

Η εισηγητική έκθεση είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

<http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/EisigisiEpitropon/A-FOREIS-eisig.pdf>

Το κείμενο του νόμου όπως ψηφίστηκε είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<http://www.parliament.gr/ergasies/nomosxedia/ValidNomosxedio/A-FOREIS-papyr.pdf>

Η γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

<http://www.oke.gr/greek/gnomi82.htm>

ΠΡΟΕΔΡΙΚΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

1. Π.Δ. 288/2002

Προσαρμογή του Ν. Δ. 400/1970 (Α' 10) "περί ιδιωτικής επιχειρήσεως ασφαλίσεως", όπως ισχύει, προς: i) τις διατάξεις της Οδηγίας 98/78/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Οκτωβρίου 1998 "σχετικά με την συμπληρωματική χρηματοοικονομική εποπτεία ασφαλιστικών επιχειρήσεων στο πλαίσιο ενός ασφαλιστικού ομίλου" (L 330/15-12-1998), ii) ορισμένες διατάξεις όπως ισχύουν, των Πρώτων Οδηγιών για την πρωτοασφαλιστική δραστηριότητα 73/239/ΕΟΚ (L 228/3/16-8-1973) [ασφαλίσεις ζημιών] και 79/267/ΕΟΚ (L 63/13-3-1979) [ασφαλίσεις ζωής].

ΦΕΚ Α' 258/23-10-2002, σελ. 4765

2. Π.Δ. 301/2002

Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της οδηγίας 98/27/ΕΚ του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19ης Μαΐου 1998 “περί των αγωγών παραλείψεως στον τομέα της προστασίας των συμφερόντων των καταναλωτών” (ΕΕ αριθ. L 166 της 11-6-1998, σ. 51-54) και τροποποίηση του Νόμου 2251/1994 για την προστασία των καταναλωτών (ΦΕΚ Α’ 191).

ΦΕΚ Α’ 267/4-11-2002, σελ. 4923

3. Π.Δ. 342/2002

Διακίνηση εγγράφων με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο μεταξύ αυτών και των φυσικών ή νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου και των ενώσεων φυσικών προσώπων.

ΦΕΚ Α’ 284/22-11-2002

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Το Π.Δ. 342/2002 ρυθμίζει πότε είναι υποχρεωτική η ψηφιακή υπογραφή για έγγραφα που διακινούνται με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο μεταξύ υπηρεσιών του Δημοσίου, των ΝΠΔΔ, των ΟΤΑ και μεταξύ αυτών και των φυσικών ή νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου. Στο προοίμιο και αιτιολογικό του προεδρικού διατάγματος δεν αναφέρονται ως εξουσιοδοτούσες διατάξεις αυτές του άρθρου 14 του Ν.2672/1998 οι οποίες ρυθμίζουν και αυτές την διακίνηση εγγράφων με ηλεκτρονικά μέσα, μεταξύ υπηρεσιών του Δημοσίου, των ΝΠΔΔ, των ΟΤΑ και μεταξύ αυτών και των φυσικών ή νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου.

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΔΙΟΙΚΗΤΗ

1. ΠΔ/ΤΕ 2501/31-10-2002

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΣΣΟΜΕΝΩΝ ΜΕ ΤΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΡΟΥΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΙΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ

ΦΕΚ Α’ 277/18-11-2002, σελ. 5005

Το κείμενο της πράξης είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<http://www.bankofgreece.gr/announcements/files/praxi.doc>

2. ΠΔ/ΤΕ 2511/30-12-2002

ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΗΣ ΕΞΑΙΡΕΣΗΣ ΥΠΟΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ “ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (Ε.Τ.Β.Α.) Α.Ε.” ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ Ν.2076/1992

ΦΕΚ Α’ 337/31-12-2002, σελ. 6639

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

1. ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ 135/24-9-2002, ΘΕΜΑ 1

Εγκριση για την απόκτηση από την ΑΣΠΙΣ ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΕ
α) δικτύου 17 υποκαταστημάτων της ABN AMRO BANK N.V
στην Ελλάδα καθώς και β) ειδικής συμμετοχής μέχρι
ποσοστού 100% στο μετοχικό κεφάλαιο της
“ABN AMRO ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΗΣ Α.Ε.”

ΦΕΚ Α' 256/22-10-2002, σελ. 4756

2. ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ 137/30-10-2002, ΘΕΜΑ 6

Εγκριση συγχώνευσης της Ανώνυμης Τραπεζικής Εταιρείας
“ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΕ” με τη θυγατρική
της Ανώνυμη Τραπεζική Εταιρεία “ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΑΕ”,
με απορρόφηση της δεύτερης από την πρώτη.

ΦΕΚ Α' 286/27-11-2002, σελ. 5107

3. ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ 138/5-11-2002, ΘΕΜΑ 1

Εγκριση ίδρυσης Γραφείου Αντιπροσωπείας της
ΑΛΦΑ ΤΡΑΠΕΖΑΣ Α.Ε. στη Νέα Υόρκη των Η.Π.Α.

ΦΕΚ Α' 303/10-12-2002, σελ. 6072

4. ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ 139/3-12-2002, ΘΕΜΑ 8

Εγκριση συγχώνευσης των εταιρειών “ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΕΣ ΜΙΣΘΩΣΕΙΣ Α.Ε.” και
“Π. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΕΣ ΜΙΣΘΩΣΕΙΣ Α.Ε.”, με
απορρόφηση της δεύτερης από την πρώτη.

ΦΕΚ Α' 321/19-12-2002, σελ. 6501

5. ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ 139/3-12-2002, ΘΕΜΑ 6

Τροποποίηση της απόφασης ΕΝΠΘ 502/3/23-6-1992,
όπως ισχύει.

ΦΕΚ Α' 337/31-12-2002, σελ. 6639

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ – ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ ΚΑΙ ΑΔΗΜΟΣΙΕΥΤΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

1.

Με την ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1077209/1542/Α0012/ΠΟΛ1229/25-9-2002 ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ορίστηκε ότι όσοι έχουν υποχρέωση υποβολής οριστικής δήλωσης φόρου μισθωτών υπηρεσιών, εφόσον απασχολούν περισσότερους από 20 μισθωτούς ή χορηγούν συντάξεις, μερίσματα, βοηθήματα ή άλλες παροχές σε περισσότερους από 20 συνταξιούχους και χρησιμοποιούν μηχανογραφικά μέσα για τη μισθοδοσία των μισθωτών τους ή τη χορήγηση παροχών στους συνταξιούχους τους, υποχρεούνται να υποβάλλουν σε μαγνητικά μέσα το σύνολο των στοιχείων που περιλαμβάνονται στις σχετικές βεβαιώσεις, καθώς και το φόρο που παρακρατήθηκε. Σε περίπτωση απασχόλησης λιγότερων από 20 μισθωτούς ή χορήγησης παροχών σε λιγότερους από 20 συνταξιούχους η υποβολή των στοιχείων σε ηλεκτρομαγνητικά μέσα προβλέπεται δυνητική. Περαιτέρω, η απόφαση περιλαμβάνει σε Παράρτημα τον Πίνακα των χαρακτηριστικών των αποδεκτών μαγνητικών μέσων και ορίζει αφενός ότι ισχύει για τις αποδοχές ή συντάξεις που χορηγήθηκαν το έτος 2002 και εφεξής και αφετέρου ότι υποβολή οριστικής δήλωσης φόρου μισθωτών με τρόπο διαφορετικό από τα οριζόμενα σε αυτήν δεν παράγει έννομα αποτελέσματα.

2.

Με το ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1080467/573/0015/4-10-2002 ΕΓΓΡΑΦΟ ΤΟΥ ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ορίστηκε, αναφορικά με την ΑΥΟ 1046323/326/ΠΟΛ 1167/29-5-2002, με την οποία είχε προβλεφθεί για τους επιτηδευματίες που τηρούν βιβλία γ' κατηγορίας με μηχανογραφικό τρόπο η υποχρέωση εκτύπωσης μέχρι το τέλος του επόμενου μήνα εκείνου που αφορούν οι οικονομικές πράξεις, θεωρημένου ισολογίου των λογαριασμών όλων των βαθμίδων, ότι ειδικά

οι Τράπεζες μπορούν να συνεχίσουν μέχρι την 31-12-2002 να τηρούν τα βιβλία τους με τον τρόπο που ήδη τα τηρούσαν. Η δυνατότητα αυτή παρασχεθήκε στις Τράπεζες αφού ελήφθη υπόψη το μέγεθος και η πολυπλοκότητα των μηχανογραφικών συστημάτων τους και προκειμένου να δοθεί χρόνος για την προσαρμογή τους.

3.

Με το ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. ΟΙΚ.2/54566/0020/7-10-2002 ΕΓΓΡΑΦΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ορίστηκε, αναφορικά με τη χορήγηση επιδοτούμενων δανείων απόκτησης πρώτης κατοικίας σύμφωνα με την υπ' αριθ. 1065690/6-8-2002 Υπουργική Απόφαση, ότι η υποβαλλόμενη από τον δανειολήπτη υπεύθυνη δήλωση θα απευθύνεται μέσω της Τράπεζας στο Υπουργείο Οικονομικών και θα παραμένει στο τηρούμενο από την Τράπεζα αρχείο. Διατηρείται η υποχρέωση των δανειοληπτών να υποβάλλουν εκ των υστέρων εκκαθαριστικό σημείωμα, εφόσον δεν έχει παραληφθεί μέχρι την ημερομηνία υποβολής των δικαιολογητικών, διαφορετικά θα διακόπτεται οριστικά η επιδότηση του επιτοκίου. Σε περίπτωση που διαπιστωθεί από το εκκαθαριστικό σημείωμα που υποβάλλεται εκ των υστέρων ότι ο δανειολήπτης δεν εδικαιούτο επιδοτούμενο δάνειο, πέραν της οριστικής διακοπής της επιδότησης του επιτοκίου, θα επιστρέφεται σύμφωνα με τις σχετικές ΚΥΑ και διευκρινιστικές εγκυκλίους το ήδη καταβληθέν ποσό. Αποκλίσεις μεταξύ του δηλωθέντος εισοδήματος και του προκύπτοντος από το εκκαθαριστικό σημείωμα μικρότερες του 7% δεν θα επιφέρουν διαφοροποίηση του ήδη χορηγηθέντος δανείου.

4.

Με την ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1075186/3583-19/0016/ΠΟΛ.1231/2-10-2002 ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, χορηγήθηκαν παρατάσεις των προθεσμιών υποβολής δηλώσεων πάσης φύσεως φόρων, τελών και εισφορών, περιοδικών δηλώσεων Φ.Π.Α., των προθεσμιών καταβολής βεβαιωμένων χρεών των οφειλετών, καθώς και αναστολή πληρωμής των βεβαιωμένων και ληξιπρόθεσμων χρεών προς το Δημόσιο, για τους υποχρέους ή οφειλέτες φυσικά ή νομικά πρόσωπα, που έχουν την κατοικία ή επαγγελματική τους έδρα στις περιοχές που επλήγησαν από τις πλημμύρες της 8ης Ιουλίου 2002 στη Νομαρχία Αθηνών και Πειραιώς.

5.

Με την **ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1059406/10553/B0012/ΠΟΛ1237/15-10-2002 ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΤΟΥ ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ**, ορίσθηκε ότι οι μονοπρόσωπες εταιρείες περιορισμένης ευθύνης (Ε.Π.Ε.) που έχουν προέλθει από μετατροπή ατομικών επιχειρήσεων με τις ευεργετικές διατάξεις του Ν.Δ/τος 1297/1972 ή τις γενικές διατάξεις του Ν. 3190/1955 πριν από την έκδοση της ΠΟΛ. 1132/18-4-2002, θεωρείται ότι έχουν συσταθεί νόμιμα. Το αυτό ισχύει και για τις μετατροπές ατομικών επιχειρήσεων σε μονοπρόσωπες Ε.Π.Ε. που ενδεχόμενα έχουν γίνει και με τις διατάξεις του Ν. 2166/1993 πριν την έναρξη εφαρμογής της εγκυκλίου ΠΟΛ. 1132, ήτοι την 18-4-2002.

6.

Με το **ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1036463/10314/B0012/24-10-2002 ΕΓΓΡΑΦΟ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ**, ορίσθηκε ότι οι τόκοι από πράξεις Repo που αποκτώνται από αλλοδαπές τράπεζες, οι οποίες δεν έχουν μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα, εξαιρούνται της αυτοτελούς φορολογίας με συντελεστή 7%, μόνο εφόσον αφορούν σε ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου που είναι σε ξένο νόμισμα (εκτός ευρώζωνης). Ενώ οι τόκοι από πράξεις Repo που αποκτώνται από αλλοδαπές

τράπεζες, οι οποίες δεν έχουν μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα και αφορούν σε ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου σε δραχμές ή άλλο νόμισμα της ευρώζωνης υπόκεινται στην αυτοτελή φορολογία του 7%. Στην περίπτωση, όμως, που υφίστανται συμβάσεις αποφυγής διπλής φορολογίας εισοδήματος μεταξύ της Ελλάδας και της χώρας στην οποία είναι εγκατεστημένη η αλλοδαπή τράπεζα, εφαρμόζονται οι διατάξεις της οικείας σύμβασης, εφόσον είναι ευνοϊκότερες. Τέλος, διευκρινίστηκε ότι σε περίπτωση που τράπεζα ή μέλος του Χ.Α.Α. επαναγοράσει τίτλους του Δημοσίου πριν από τη λήξη τους, τους οποίους είχε προηγουμένως πωλήσει σε πελάτη του (φυσικό ή νομικό πρόσωπο) χωρίς συμβατική υποχρέωση για την επαναγορά αυτή, τεκμαίρεται ότι ουσιαστικά υφίσταται σύμβαση Repo.

7.

Με την **ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. ΠΟΛ.1239/16-10-2002 ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΤΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ**, κοινοποιήθηκαν ορισμένες του Ν. 3052/2002 για τις "Απλουστεύσεις στον Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων" και παρασχέθηκαν οδηγίες για την εφαρμογή τους. Συγκεκριμένα και αναφορικά με το άρθρο 9 για τα πρόστιμα ΚΒΣ ορίζεται ότι: (α) Εφόσον διαπιστώνονται από τον ίδιο έλεγχο, ήτοι την ίδια χρονική στιγμή ή στην ίδια διαχειριστική περίοδο, περισσότερες από μία πράξεις ή παραλείψεις στο ίδιο βιβλίο ή στοιχείο, που επισύρουν γενικές (με συντελεστή βαρύτητας ίσο ή μεγαλύτερο της μονάδας) ή αυτοτελείς παραβάσεις, επιβάλλεται μόνο ένα πρόστιμο, το βαρύτερο. Για τον προσδιορισμό του βαρύτερου αυτού προστίμου λαμβάνεται υπόψη το συνολικό οικονομικό αποτέλεσμα που προκύπτει κατά παράβαση. Αν το οικονομικό αποτέλεσμα είναι ίσο επιβάλλεται το πρόστιμο της βαρύτερης καταλογισθείσας παράβασης. Για την πρακτική εφαρμογή της διάταξης αυτής στην εγκύκλιο παρατίθενται σχετικά παραδείγματα. (β) Με την παράγραφο 3 του άρθρου 9 προβλέπεται πρόστιμο σε βάρος του λογιστή-φοροτέχνη, που υπογράφει τον ισολογισμό

και τις λοιπές οικονομικές καταστάσεις, χωρίς να έχει το σχετικό δικαίωμα. (γ) Η καταχώρηση στα βιβλία από 24-9-2002 ανύπαρκτης αγοράς ή εξόδου που δεν έχει πραγματοποιηθεί (εικονικά έξοδα ή αγορές) και δεν έχει εκδοθεί φορολογικό στοιχείο, δεν αντιμετωπίζεται πλέον ως αυτοτελής παράβαση με πρόστιμο ανάλογο της κατηγορίας των βιβλίων, αλλά επισύρει ως ιδιόζουσα φορολογική παράβαση τις κυρώσεις που επιβάλλονται για τη λήψη ή την έκδοση εικονικών στοιχείων. Περαιτέρω, αναφορικά με τα πρόσθετα βιβλία, επιβάλλεται αυτοτελές πρόστιμο μόνο για τις ανακριβείς καταχωρήσεις των δεδομένων που είναι προσδιοριστικά στοιχεία του ύψους της συναλλαγής, ενώ για την ανακριβή καταχώρηση των λοιπών δεδομένων (μη προσδιοριστικών του ύψους της συναλλαγής) επιβάλλεται μια γενική παράβαση για όλες τις ανακριβείς αυτές καταχωρήσεις. (δ) Στις μεταβατικές διατάξεις της παραγράφου 9 του άρθρου 9 ορίζεται ότι για παραβάσεις που τελέσθηκαν μέχρι την 24-9-2002 (χρόνο έναρξης ισχύος των νέων διατάξεων), εφαρμόζονται οι διατάξεις που προβλέπουν ευνοϊκότερη για το φορολογούμενο μεταχείριση, ανεξάρτητα από το χρόνο διαπίστωσης της παράβασης από τη φορολογική αρχή. Διευκρινίστηκε ότι για υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων (Πρωτοδικείων, Εφετείων) και του ΣτΕ, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν με αίτησή τους υποβαλλόμενη στον αρμόδιο Προϊστάμενο Δ.Ο.Υ. το αργότερο μέχρι την 25-11-2002 να ζητήσουν διοικητική επίλυση της διαφοράς.

8.

Με την ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1089424/6271/1068/0014/ΠΟΛ.1248/12-11-2002 ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΤΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, κοινοποιήθηκαν διατάξεις του άρθρου 11 του Ν. 3052/2002 ("Δηλώσεις Φ.Π.Α. και Μητρώων"). Ειδικότερα, ορίστηκε ότι: (α) από την 1-1-2003 παύει η υποχρέωση υποβολής πιστωτικών ή μηδενικών δηλώσεων και κατ' εξαίρεση διατηρείται μόνο για τις φορολογικές περιόδους που

πραγματοποιούνται ενδοκοινοτικές συναλλαγές ή υποβάλλεται αίτημα ή είναι επιθυμία του υπόχρεου. Στην εγκύκλιο αυτή παρατίθεται πίνακας, όπου αναλύεται ανά κατηγορία βιβλίων και συναλλαγών (ενδοκοινοτικών ή μη) ο χρόνος υποβολής των δηλώσεων. (β) από την 1-1-2003, σε περίπτωση που διαπιστώνεται ότι δεν έχουν υποβληθεί ή υποβάλλονται εκπρόθεσμα πιστωτικές ή μηδενικές περιόδους δηλώσεις που αφορούν φορολογικές περιόδους μέχρι την 31-12-2002, δεν θα επιβάλλονται τα πρόστιμα που προβλέπονται από τις αντίστοιχες διατάξεις. Παρέλκει η υποβολή μηδενικών ή πιστωτικών δηλώσεων και για το διάστημα από 24-9-2002 (ημερομηνία δημοσίευσης του νόμου) μέχρι την 1-1-2003 (ημερομηνία έναρξης εφαρμογής του). (γ) Η υποβολή πιστωτικών ή μηδενικών περιόδων δηλώσεων είναι μεν προαιρετική στις περιπτώσεις που δεν προβλέπεται σχετική υποχρέωση, πλην όμως σε περίπτωση διενέργειας φορολογικού ελέγχου εφόσον ζητηθεί η σύνταξή τους για τη διευκόλυνση του ελέγχου, ο υπόχρεος πρέπει να τις συντάξει και να τις παραδώσει εντός της ταχθείσης από τον έλεγχο προθεσμίας. (δ) Επιμηκύνεται ο χρόνος υποβολής της δήλωσης μεταβολής εργασιών από 10 σε 30 ημέρες από το χρόνο των μεταβολών. Η ισχύς της ρύθμισης άρχεται από την 1-1-2003 και καλύπτει δηλώσεις που υποβάλλονται στη Δ.Ο.Υ. από αυτήν την ημερομηνία και εφεξής, ανεξάρτητα αν οι σχετικές μεταβολές επήλθαν πριν την 1-1-2003.

9.

Με το ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 211219/Β.1988/11-11-2002 ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΤΙΚΟ ΕΓΓΡΑΦΟ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ορίστηκε αναφορικά με την εφαρμογή της ΚΥΑ 2032215/24-6-1991 των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Οικονομικών και Γεωργίας, ότι το ποσοστό επιδότησης επιτοκίου στεγαστικών δανείων α' κατοικίας θα εφαρμόζεται στο επιτόκιο στεγαστικού δανείου, πλέον της εισφοράς του Ν. 128/75.

10.

Με την ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1092083/4432-20/0016/ΠΟΛ.1260/14-11-2002 ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, παρατάθηκε μέχρι την 31-12-2002 η προθεσμία υποβολής των αιτήσεων και καταβολής των δόσεων της ρύθμισης των διατάξεων του άρθρου 45 Ν. 2778/1999, όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 2873/2000, αναφορικά με τις οφειλές σεισμοπλήκτων της 7-9-1999 του Λεκανοπεδίου Αττικής. Περαιτέρω, μέχρι το τέλος του έτους πρέπει να καταβληθούν και όλες οι ληξιπρόθεσμες δόσεις των ρυθμίσεων, χωρίς προσαυξήσεις εκπρόθεσμης καταβολής.

11.

Με το ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 213963/Β.1786/18-11-2002 ΕΓΓΡΑΦΟ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, διευκρινίστηκε σχετικά με την εφαρμογή της ΑΥΟ 192723/Β1609/12-9-2002 ότι ως προσφορότερο επιτόκιο νοείται το επιτόκιο βάσης για τις αντίστοιχες κατηγορίες επιχειρήσεων, πλέον περιθωρίου ανάλογου με την πιστοληπτική ικανότητα των επιχειρήσεων και τις παρεχόμενες εξασφαλίσεις. Το ποσοστό επιδότησης 30% θα εφαρμόζεται στο προσφορότερο επιτόκιο πλέον της εισφοράς του Ν. 128/75, όπως ισχύει, ενώ ο περιορισμός του 20% του κύκλου εργασιών του προηγούμενου έτους ή του 50% του ύψους των παραγγελιών του τρέχοντος έτους, αναφέρεται στο συνολικό δανεισμό της επιχείρησης για κεφάλαιο κίνησης όπως προκύπτει από τις σχετικές τραπεζικές βεβαιώσεις.

12.

Με την ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1091862/1857/1068/Α0012/ΠΟΛ.1265/4-12-2002 ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, διευκρινίστηκαν ζητήματα αναφορικά με την έκδοση και χορήγηση βεβαιώσεων σε ευρώ για τις αποδο-

χές ή τις συντάξεις και τις κάθε είδους φορολογούμενες αμοιβές που καταβλήθηκαν σε δικαιούχους, καθώς και για το φόρο που παρακρατήθηκε από αυτές κατά το έτος 2002. Μεταξύ άλλων, ορίστηκε ότι τα αναγραφόμενα στις βεβαιώσεις αποδοχών ή συντάξεων ποσά θα εμφανισθούν σε ευρώ με δύο δεκαδικά ψηφία, καθώς και ότι η έκδοση και χορήγηση των οικείων βεβαιώσεων πρέπει να πραγματοποιηθεί το αργότερο μέχρι την 15-2-2003, διαφορετικά σε περίπτωση εκπρόθεσμης χορηγήσεως, αρνήσεως χορηγήσεως ή αναληθούς χορηγήσεως αυτών θα επιβάλλεται πρόστιμο 1.170 ευρώ.

13.

Με την ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1098584/1805/Τ.&Φ.Ε./ΠΟΛ.1268/9-12-2002 ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, καθορίστηκε νέος τρόπος απόδοσης των οφειλομένων τελών χαρτοσήμου για τα πινάκια των επιταγών των τραπεζών κατ' εφαρμογή των διατάξεων της παρ. 1 του άρθρου 1 του Ν. 1957/1991. Συγκεκριμένα, τα τέλη χαρτοσήμου θα αποδίδονται συγκεντρωτικά για κάθε ημερολογιακό πενήτημερο στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. από κάθε τραπεζικό κατάστημα, εντός πέντε ημερών από τη λήξη του πενήτημέρου, με υποβολή σχετικής κατάστασης σύμφωνα με το υπόδειγμα του Υπουργείου. Ο νέος αυτός τρόπος ισχύει για τα πινάκια των επιταγών που εκδίδονται από 1-1-2003.

14.

Με την ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1099224/1944/ΔΕ-Α'/ΠΟΛ.1269/6-12-2002 ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, κοινοποιήθηκαν ορισμένες διατάξεις των νόμων 2992/2002 και 3052/2002 και δόθηκαν οδηγίες και διευκρινίσεις για την ορθή και ομοιόμορφη εφαρμογή τους, ιδίως αναφορικά με την έκδοση, τη χρήση ή νόθευση εικονικών ή πλαστών φορολογικών στοιχείων.

15.

Με την ΥΠ' ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1101117/10876ΠΕ/Β0012/ΠΟΛ.1275/12-12-2002 ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, διευκρινίστηκε, μεταξύ άλλων, ότι από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 16 του Ν.2515/1997, του άρθρου 2 του Ν. 2166/1993 και της υπ' αριθ. 249/1999 γνωμοδότησης του Ν.Σ.Κ., προκύπτει ότι η απορροφώσα τράπεζα μετά την ολοκλήρωση της απορρόφησης πρέπει να μεταφέρει στα βιβλία της με συγκεντρωτικές εγγραφές αφενός τα δεδομένα του ισολογισμού μετασχηματισμού της απορροφούμενης τράπεζας και αφετέρου τις πράξεις που η τελευταία διενήργησε από την 1-5-2001 μέχρι και την 31-12-2001. Οι εγγραφές αυτές θα επηρεάσουν νομίμως (λογιστικά και φορολογικά) τα αποτελέσματα της διαχειριστικής περιόδου 1/1-31/12/2001 της απορροφώσας τράπεζας, ενώ περαιτέρω η απορροφώσα τράπεζα πρέπει να μεταφέρει στα βιβλία της με συγκεντρωτική εγγραφή τις πράξεις που διενήργησε η απορροφούμενη τράπεζα από την 1/1-15/3/2002, η δε εγγραφή αυτή θα επηρεάσει νομίμως για τον ίδιο λόγο τα λογιστικά και φορολογικά αποτελέσματα της διαχειριστικής περιόδου 1/1-31/12/2002. Τα ανωτέρω ισχύουν αναλογικά και στην περίπτωση απορροφήσεων, που πραγματοποιούνται δυνάμει του Ν. 2166/1993. Κρίσιμο σε κάθε περίπτωση είναι ότι το αντικείμενο εργασιών της απορροφούμενης επιχείρησης είναι αποκλειστικά η παροχή υπηρεσιών και χωρίς την ύπαρξη αποθεμάτων.

16.

Με την ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1100052/10943/Β0012/ΠΟΛ.1276/12-12-2002 ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ρυθμίστηκαν οι λεπτομέρειες εφαρμογής των διατάξεων της παρ. 13 του άρθρου 13 του Ν. 2992/2002, αναφορικά με τη μείωση του συντελεστή φορολογίας εισοδήματος των ημεδαπών ανωνύμων εταιρειών, των εταιρειών περιορισμένης ευθύνης, των πιστωτικών ιδρυμάτων που λειτουργούν με τη μορφή αμιγούς πιστωτικού

συνεταιρισμού του Ν. 1667/1986, καθώς και των εγκατεστημένων στην Ελλάδα υποκαταστημάτων αλλοδαπών επιχειρήσεων από 35% σε 34% ή 33% ή 32,5%, εφόσον η απασχόληση σε αυτές έναντι της προηγούμενης χρήσης αυξάνεται κατά 5%, 10% ή 12,5%, αντίστοιχα. Ειδικότερα, με την Απόφαση αυτή δόθηκε η έννοια του όρου “απασχόληση” και καθορίστηκε ο τρόπος υπολογισμού του ποσοστού αύξησης της απασχόλησης, σύμφωνα με τις ανωτέρω διατάξεις. Περαιτέρω, προβλέφθηκε ότι αν επιχείρηση που έχει φορολογηθεί με μειωμένο συντελεστή για τη χρήση 2002 συγχωνευτεί ή μετατραπεί σε άλλη εταιρεία, η υποχρέωση μη απολύσεως προσωπικού αναλαμβάνεται από την εταιρεία που προέρχεται από τον μετασχηματισμό αυτό, ενώ στην περίπτωση συγχώνευσης είτε με δημιουργία νέου νομικού προσώπου είτε με απορρόφηση η κάλυψη του προσωπικού που ενδεχόμενα θα μειωθεί λόγω απολύσεως δεν μπορεί να γίνει από το υφιστάμενο προσωπικό της άλλης/ων εταιρείας/ών, με τις οποίες θα γίνει η συγχώνευση.

17.

Με την ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1102339/2093/Α0012/ΠΟΛ.1283/20-12-2002 ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ορίστηκε ότι από 1-1-2003 ο υπολογισμός του φόρου που πρέπει να παρακρατείται κατά την καταβολή μισθών, ημερομισθίων, συντάξεων και λοιπών παροχών θα γίνεται σύμφωνα με τα όσα ορίζονται από τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 57 του Ν. 2238/94 και την παρτιθέμενη φορολογική κλίμακα. Με την εγκύκλιο παρέχονται επιμέρους οδηγίες για τους παρέχοντες υπηρεσία με σχέση μίσθωσης εργασίας πέραν του ενός έτους στον ίδιο εργοδότη ή αορίστου χρόνου, για τους αμειβόμενους με ημερομίσθιο, εφόσον η σχέση εργασίας είναι ορισμένου χρόνου. Περαιτέρω, παρέχονται οδηγίες για την παρακράτηση φόρου μισθωτών υπηρεσιών κατά την καταβολή αμοιβών για υπερωριακή εργασία, πρόσθετες αμοιβές, επιδόματα, καθώς επίσης σε επικουρικές συντάξεις και βοηθήματα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

ΕΝΩΣΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

ΔΙΑΤΡΑΠΕΖΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ

- ΘΕΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ
- ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ
- ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΠΛΗΡΩΜΩΝ
- ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ – ΠΡΟΤΥΠΑ
- ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ
- ΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ
- ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ
- ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ
- ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ ΘΕΜΑΤΑ
- ΛΟΙΠΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΘΕΜΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ

36η ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΑΓΟΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ (ΕΤΟ)

Ενόψει της ελληνικής προεδρίας η 36η συνεδρίαση της ως άνω Επιτροπής πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα στις 2 Δεκεμβρίου 2002.

Στην εν λόγω συνεδρίαση προσκλήθηκαν και μετείχαν, μεταξύ άλλων, ο Πρόεδρος της Ελληνικής Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, κ. Σταύρος Θωμάδης, καθώς επίσης και εκπρόσωπος της Τράπεζας της Ελλάδος, ο οποίος προεδρεύει της ομάδας

εργασίας για την αναθεώρηση της Οδηγίας για την παροχή επενδυτικών υπηρεσιών στον τομέα των κινητών αξιών.

Αντικείμενο της συνεδρίασης ήταν η ανταλλαγή απόψεων για τις τρέχουσες κοινοτικές εξελίξεις σε θέματα κεφαλαιαγορών και ιδίως για τη χειραγώγηση της αγοράς, τα ενημερωτικά δελτία και την παροχή επενδυτικών υπηρεσιών.

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΑ ΔΕΛΤΙΑ

Τον Οκτώβριο του 2002 η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Εποπτικών Αρχών Κινητών Αξιών (Committee of European Securities Regulators-CESR) υπέβαλε σε δημόσια διαβούλευση τις προτάσεις της αναφορικά με τα μέτρα εκτελεστικού χαρακτήρα, που πρέπει να ληφθούν για την εφαρμογή της επικείμενης Οδηγίας για τα ενημερωτικά δελτία.

Η ΕΕΤ, στο πλαίσιο των εργασιών της Επιτροπής Αναδόχων και της αρμόδιας Ομάδας Εργασίας, συμμετείχε στην εν λόγω διαβούλευση υποβάλλοντας τις θέσεις της, τόσο στη CESR όσο και στην ελληνική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς και την Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ομοσπονδία.

ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ – ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΩΝ ΑΓΟΡΩΝ, ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

Το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών υπέβαλε, το Νοέμβριο του 2002, προς διαβούλευση Σχέδιο Νόμου αναφορικά με την ίδρυση και εποπτεία χρηματιστηρίων και οργανωμένων αγορών και τροποποιήσεις της χρηματιστηριακής νομοθεσίας. Με το νομοσχέδιο αυτό τίθενται οι βάσεις και ορίζονται οι προϋποθέσεις για τη λειτουργία και εποπτεία χρηματιστηρίων και οργανωμένων αγορών, επέρχονται τροποποιήσεις σε ό,τι αφορά στην έγκριση ενημερωτικών δελτίων και εισαγωγή κινητών αξιών για διαπραγμάτευση σε οργανωμένες αγορές, καθώς επίσης και σε άλλες

λες διατάξεις της χρηματιστηριακής νομοθεσίας.

Προβληματισμό προκαλούν ιδίως οι οριζόμενες στο σχέδιο νόμου προθεσμίες για την έγκριση του ενημερωτικού δελτίου, οι οποίες σαφώς υπερβαίνουν τις αντίστοιχα προβλεπόμενες στην πρόταση Οδηγίας για τα ενημερωτικά δελτία, η οποία βρίσκεται στο τελικό στάδιο έκδοσής της. Η διαφοροποίηση αυτή δεν γίνεται κατανοητή και θα έχει ως αποτέλεσμα την ανάγκη πολύ σύντομης τροποποίησης των εν λόγω διατάξεων του νόμου – εφόσον παραμείνουν ως έχουν – κατά το στάδιο της ενσωμάτωσης της κοινοτικής Οδηγίας στην ελληνική νομοθεσία.

ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗΣ ΠΙΣΤΗΣ – ΠΡΟΩΡΗ ΕΞΟΦΛΗΣΗ

Περί τα τέλη Οκτωβρίου του 2002 εκδόθηκε από το Υπουργείο Ανάπτυξης το υπ' αριθ. Ζ1-668/17.10.02 έγγραφο σχετικά με τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης, και ειδικότερα τον υπολογισμό του ΣΕΠΠΕ και την πρόωρη αποπληρωμή των δανείων.

Η ΕΕΤ υπέβαλε ακολούθως τις παρατηρήσεις της στο Υπουργείο Ανάπτυξης, οι οποίες επικεντρώθηκαν στα εξής:

➤ Σε ό,τι αφορά στο πρώτο σκέλος του εγγράφου αναφορικά με τον υπολογισμό του Συνολικού Ετήσιου Πραγματικού Ποσοστού Επιβάρυνσης (ΣΕΠΠΕ), το συγκεκριμένο θέμα που τίθεται εν προκειμένω δεν αφορά στα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς αναφέρεται στις περιπτώσεις πώλησης προϊόντων επί πιστώσει και όχι σε καταναλωτικά δάνεια.

➤ Σε ό,τι αφορά στη νομοθετική ρύθμιση της πρόωρης αποπληρωμής των δανείων, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 10 παράγραφος 2 της ΚΥΑ Φ1-983/1991, προβλέπεται ότι “Σε περίπτωση που ο καταναλωτής εκπληρώσει τις συμβατικές του υποχρεώσεις πριν να καταστούν ληξιπρόθεσμες δικαιούται εύλογη μείωση επί του συνολικού κόστους της πίστωσης” και ορίζεται ο τρόπος υπολογισμού αυτής. Με τη διάταξη αυτή ενσωματώνεται η διάταξη του άρθρου 8 της Οδηγίας 87/102/ΕΟΚ για την καταναλωτική πίστη, η οποία, όπως είναι γνωστό, τελεί υπό αναθεώρηση. Σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο έγγραφο Ζ1-668/17.10.2002, από τη διάταξη αυτή συνάγεται ότι σε περίπτωση πρόωρης αποπληρωμής του χρέους ο καταναλωτής, ανεξαρτήτως της ύπαρξης ή μη περιόδου χάριτος, δικαιούται μείωσης επί του συνολικού κόστους της πίστωσης. Τούτο συμβαίνει πράγματι, καθώς στις περιπτώσεις πρόωρης αποπληρωμής, οι τράπεζες προβαίνουν στον υπολογισμό της μείωσης με βάση τα προβλεπόμενα στη νομοθεσία. Η μείωση όμως του συνολικού κόστους, την οποία δι-

καιούται και απολαμβάνει ο καταναλωτής, δεν συνεπάγεται ότι η τράπεζα δεν έχει δικαίωμα να ζητήσει αποζημίωση λόγω της πρόωρης αποπληρωμής.

➤ Του ανωτέρω θέματος επιλαμβάνεται ρητά και η κοινοτική νομοθεσία. Πιο συγκεκριμένα, στην αιτιολογική έκθεση της πρότασης Οδηγίας για την καταναλωτική πίστη η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αναφερόμενη στην τροποποίηση της συγκεκριμένης διάταξης του άρθρου 8 της Οδηγίας 87/102/ΕΟΚ, προβαίνει σε ερμηνεία της υφιστάμενης διάταξης, η οποία διαφοροποιείται με την ανωτέρω θέση του Υπουργείου. Όπως αναφέρει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, από το άρθρο 8 της υφιστάμενης Οδηγίας συνάγεται ότι ο πιστωτικός φορέας δικαιούται να αξιώνει μια – επίσης εύλογη – αποζημίωση επανεπένδυσης, με σκοπό την αντιστάθμιση των εξόδων του και της απώλειας της επένδυσής του. Περαιτέρω, αναφερόμενη στην προτεινόμενη τροποποιημένη διάταξη για την πρόωρη αποπληρωμή, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξηγεί ότι προκειμένου να διασφαλιστεί η ισορροπία μεταξύ των πλεονεκτημάτων για τον καταναλωτή και των μειονεκτημάτων για τον πιστωτικό φορέα – ταυτόχρονα διαχείριση της πρόωρης εξόφλησης και επανεπένδυση των ληφθέντων κεφαλαίων – θα πρέπει να προβλέπεται δικαίωμα αποζημίωσης του πιστωτικού φορέα, αρκεί η αποζημίωση να είναι αντικειμενική, δίκαιη και υπολογισμένη σύμφωνα με μαθηματικές αρχές.

➤ Επιστημαίνεται τέλος ότι στο Πόρισμα που εξέδωσε το 1998 η Ειδική Επιτροπή για την Εξέταση Καταχρηστικών Ορων στις Τυποποιημένες Τραπεζικές Συμβάσεις με τους Καταναλωτές, αναγνωρίζεται ρητά το δικαίωμα αποζημίωσης της τράπεζας σε περίπτωση πρόωρης εξόφλησης στεγαστικών δανείων και καθορίζεται σαφώς το κατά περίπτωση ανώτατο ποσοστό αυτής επί του κεφαλαίου του δανείου

που εξοφλείται πρόωρα. Κατόπιν αυτού το Υπουργείο Ανάπτυξης εξέδωσε και σχετικό δελτίο τύπου για την πληρέστερη ενημέρωση των καταναλωτών. Βέβαια σε αυτό γίνεται αναφορά στα στεγαστικά δάνεια και μόνο. Είναι όμως προφανές ότι αναγνωρίζεται το δικαίωμα της τράπεζας να ζητά αποζημίωση σε κάθε περίπτωση πρόωρης εξόφλησης δανείου, ανεξαρτήτως της αιτίας χορήγησής του.

Κατόπιν των προαναφερθέντων είναι προφανές ότι το έγγραφο Ζ1-668/17.10.02, στο μέτρο που αφορά στη μείωση του κόστους για τον καταναλωτή σε περίπτωση πρόωρης εξόφλησης δανείου, ήδη εφαρμόζεται από τις τράπεζες. Δεν είναι όμως δυνατόν να καταργηθεί άνευ ετέρου κάθε δυνατότητα αποζημίωσης της τράπεζας σε περίπτωση πρόωρης εξόφλησης δανείων.

ΠΑ/ΤΕ 2501/2002 – ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΣΣΟΜΕΝΩΝ ΜΕ ΤΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΡΟΥΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΙΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΤΟΥΣ

Με την Πράξη αυτή της Τράπεζας της Ελλάδος τροποποιούνται και κωδικοποιούνται οι υφιστάμενες διατάξεις που αφορούν στην ενημέρωση των συναλλασσομένων με τα πιστωτικά ιδρύματα (βλ. αναλυτικά επί του περιεχομένου της Πράξης στις *Εσωτερικές Εξελίξεις*, στην ενότητα *Τραπεζικό Δίκαιο* και *Δίκαιο της Κεφαλαιαγοράς*).

Η Γενική Γραμματεία της ΕΕΤ επεξεργάστηκε τη νέα Πράξη και κατόπιν διατραπεζικής σύσκεψης, που πραγματοποιήθηκε με τη συμμετοχή εκπροσώπων της ΤτΕ απέστειλε γραπτές παρατηρήσεις προς την ΤτΕ, επισημαίνοντας ιδίως τα εξής:

➤ Η εφαρμογή αρκετών διατάξεων της ΠΑ/ΤΕ 2501/2002 προϋποθέτει εκτεταμένες προσαρμογές στα συστήματα των τραπεζών (μηχανογραφικά, οργανωτικά κ.λπ.), στις επιμέρους τραπεζικές συμβάσεις, καθώς επίσης και στα ενημερωτικά τους φυλλάδια, οι οποίες είναι αντικειμενικά πολύ δύσκολο – αν όχι αδύνατο – να επέλθουν εντός του χρονικού διαστήματος των δύο μηνών που έχει προβλεφθεί. Για το λόγο αυτό θεωρήθηκε αναγκαία η εύλογη μετάθεση έναρξης ισχύος των διατάξεων της Πράξης που έχουν άμεση σχέση με τα θέματα αυτά.

➤ Κρίθηκε επίσης αναγκαία η παροχή διευκρινίσεων από την ΤτΕ σχετικά με τον τρόπο προσδιορισμού της μεταβολής του γενικού επιτοκίου αναφοράς βάσει των νέων διατάξεων της Πράξης.

➤ Στην ΠΑ/ΤΕ γίνεται επίσης αναφορά στις χρεώσεις που έχουν δικαίωμα να επιβάλλουν οι τράπε-

ζες, με διάκρισή τους σε προμήθειες, αμοιβές για τυχόν παρεχόμενες ειδικές υπηρεσίες, εφάπαξ δαπάνες και έξοδα υπέρ τρίτων. Οι έννοιες αυτές περιλαμβάνουν κόστη που δεν είναι δυνατό να συμπεριληφθούν στο επιτόκιο. Προκειμένου να αποφευχθούν τυχόν παρερμηνείες, ζητήθηκε να διευκρινιστούν ειδικότερα οι έννοιες αυτές. Επισημάνθηκε επίσης ότι και για τις τρεις αυτές κατηγορίες η απαρίθμηση των στοιχείων κόστους δεν μπορεί παρά να είναι *ενδεικτική*, καθώς το μεγάλος εύρος των τραπεζικών εργασιών, οι διαρκείς και συχνές αλλαγές που επέρχονται στον τρόπο παροχής των υπηρεσιών, αλλά και η εμφάνιση νέων προϊόντων και υπηρεσιών δεν επιτρέπουν την εξαντλητική παράθεσή τους. Η σημασία άλλωστε μιας τέτοιας εξαντλητικής απαρίθμησης αμβλύνεται ουσιαστικά, εφόσον για τη συγκεκριμένη εκάστοτε συναλλαγή προσδιορίζονται επακριβώς τα κόστη και οι επιβαρύνσεις και γνωστοποιούνται στους πελάτες ήδη από το προσυμβατικό στάδιο.

➤ Επισημάνσεις έγιναν επίσης αναφορικά με το δικαίωμα, τους όρους και τις προϋποθέσεις της πρόωρης εξόφλησης.

➤ Περαιτέρω, η ΕΕΤ υπέβαλε διεξοδικές παρατηρήσεις αναφορικά με ρυθμίσεις της Πράξης για τη σύναψη συμβάσεων καταναλωτικών δανείων ή πιστώσεων, τη νομική θέση και τα δικαιώματα των συναλλασσομένων, τη μονομερή τροποποίηση των όρων των συμβάσεων και την περιοδική ενημέρωσή. Σε ό,τι αφορά ειδικά στην περιοδική ενημέρω-

ση για ειδικές περιπτώσεις δανείων που ρυθμίζονται βάσει ειδικής νομοθεσίας, όπως τα σεισμοδάνεια, τα δάνεια παλιννοστούντων και λοιπά δάνεια που είναι εγγυημένα από το ελληνικό Δημόσιο, κρίθηκε αναγκαίο να διευκρινιστεί κατά πόσο θα εφαρμόζονται οι προβλεπόμενες στην Πράξη διατάξεις για την περιοδική ενημέρωση. Ο λόγος που

ζητήθηκαν διευκρινίσεις έγκειται στο ότι τα δάνεια αυτά διαφοροποιούνται ουσιαστικά από τις υπόλοιπες κατηγορίες στεγαστικών δανείων, με αποτέλεσμα αφενός μεν να είναι πρακτικά πολύ δυσχερές η εφαρμογή των προβλεπόμενων διατάξεων και αφετέρου να μην εξυπηρετεί ουσιαστικά τους συναλλασσόμενους.

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

1. ΠΡΑΞΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟ ΤΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΕΠΙΒΛΕΨΗΣ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

Η Τράπεζα της Ελλάδος, με την Πράξη του Συμβουλίου Νομισματικής Πολιτικής αριθ. 50/31.7.2002, με τίτλο “Καθορισμός πλαισίου επίβλεψης των συστημάτων πληρωμών”, προχώρησε σε θεσμοθέτηση της εποπτείας των συστημάτων και μέσων πληρωμών μικρής και μεγάλης αξίας σε ευρώ.

Σε συνάντηση που πραγματοποιήθηκε τον Οκτώβριο στην Τράπεζα της Ελλάδος, κατόπιν πρωτοβουλίας της ΕΕΤ, οι αρμόδιοι εκπρόσωποι των τραπεζών είχαν την ευκαιρία να ζητήσουν διευκρινίσεις σε σχέση με τον τρόπο συμπλήρωσης και αποστολής των απαιτούμενων πληροφοριών.

Οι εκπρόσωποι της Τράπεζας της Ελλάδος διένημαν διευκρινιστικό κείμενο αναφορικά με τη συμπλήρωση του Παραρτήματος ΙΙΑ της Πράξης ΣΝΠ 50/31.7.2002, ενώ καθορίστηκε ως ημερομηνία αποστολής των στοιχείων από τις τράπεζες η 29η Νοεμβρίου 2002.

2. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ (ΕΚ) 2560/2001 ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΣΕ ΕΥΡΩ

2.1. Επιστολή της Γενικής Γραμματείας της ΕΕΤ προς τον Υφυπουργό Ανάπτυξης κ. Χρ. Θεοδώρου
Στις 14 Οκτωβρίου η Γενική Γραμματεία της Ενω-

σης Ελληνικών Τραπεζών απέστειλε επιστολή προς τον Υφυπουργό Ανάπτυξης σε σχέση με την εφαρμογή των διατάξεων του Κανονισμού (ΕΚ) 2560/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ.

Η επιστολή ενημέρωνε τον Υφυπουργό ότι οι τράπεζες της χώρας μας, που εκδίδουν χρεωστικές και πιστωτικές κάρτες, έχουν συμμορφωθεί πλήρως με τα προβλεπόμενα από τον Κανονισμό (ΕΚ) 2560/2001 και ειδικά με την αρχή της ισότητας των εξόδων που εφαρμόζεται από την 1η Ιουλίου 2002, στις ηλεκτρονικές συναλλαγές για ποσά μέχρι 12.500 ευρώ, σύμφωνα με το άρθρο 3(α) του Κανονισμού.

2.2. Επιστολή της Γενικής Γραμματείας της ΕΕΤ προς τον Υποδιοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος

Τον Οκτώβριο η Γενική Γραμματεία της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών επανήλθε με νεότερη επιστολή προς τον Υποδιοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος σε σχέση με την εφαρμογή του κοινοτικού Κανονισμού (ΕΚ) 2560/2001.

Η συνδρομή της Τράπεζας της Ελλάδος στην απλοποίηση των σχετικών διαδικασιών, ώστε οι διασυνοριακές μεταφορές πίστωσης σε ευρώ μέχρι μέγιστου ποσού 12.500 ευρώ, να έχουν την ίδια μεταχείριση έναντι της πολιτείας με τις αντίστοιχες εγχώριες συναλλαγές, θεωρείται απαραίτητη από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της χώρας μας.

2.3. Τιμολογιακή πολιτική των τραπεζών στις διασυννοριακές πράξεις ηλεκτρονικής πληρωμής σε ευρώ
Σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 3 του Κανονισμού 2560/2001 σχετικά με τις διασυννοριακές πληρωμές σε ευρώ: “Από την 1η Ιουλίου 2002, τα έξοδα που επιβάλλει ίδρυμα για τις διασυννοριακές πράξεις ηλεκτρονικής πληρωμής σε ευρώ μέχρι μεγίστου ποσού 12.500 ευρώ είναι ίδια με τα έξοδα που επιβάλλει το ίδιο ίδρυμα για αντίστοιχες πληρωμές σε ευρώ στο εσωτερικό του κράτους μέλους στο οποίο είναι εγκατεστημένο το ίδρυμα αυτό”.

Παράλληλα η παράγραφος 1 του άρθρου 4 του Κανονισμού 2560/2001, η οποία ισχύει από την 1η Ιανουαρίου 2002, προβλέπει ότι: “Κάθε ίδρυμα παρέχει εκ των προτέρων στους πελάτες του, με άμεσα κατανοητή μορφή, γραπτώς, καθώς και κατά περίπτωση, βάσει των εθνικών κανόνων, με ηλεκτρονικά μέσα, πληροφορίες σχετικά με τα έξοδα που επιβάλλει για διασυννοριακές πληρωμές και για πληρωμές στο εσωτερικό του κράτους μέλους στο οποίο είναι εγκατεστημένο”.

Επειδή η εφαρμογή του Κανονισμού θα συνεχίσει να αποτελεί ιδιαίτερο μέλημα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Γενικής Γραμματείας Καταναλωτή του Υπουργείου Ανάπτυξης, των Ενώσεων Καταναλωτών και της Τράπεζας της Ελλάδος (όπως φαίνεται και από την πρόσφατη Πράξη Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος αριθ. 2501/31.10.2002), η ΕΕΤ, προκειμένου να ανταποκριθεί καλύτερα στο έργο της, ζήτησε από τις τράπεζες που εκδίδουν κάρτες να της αποστείλουν, το συντομότερο δυνατό, το πληροφοριακό υλικό που παρέχουν στην πελατεία τους και από το οποίο προκύπτει η τιμολογιακή πολιτική τους, σε σχέση με τα έξοδα που επιβάλλονται στην Ευρωζώνη, για τη χρήση:

- πιστωτικών καρτών,
- χρεωστικών καρτών και
- καρτών αναλήψεως μετρητών.

2.4. Επιστολή της ΕΕΤ ως προς το ερμηνευτικό κείμενο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το άρθρο 9 του Κανονισμού 2560/2001

Το άρθρο 9 του Κανονισμού 2560/2001 προβλέπει ότι: “Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται επίσης στις

διασυννοριακές πληρωμές που πραγματοποιούνται με νόμισμα άλλου κράτους μέλους εφόσον αυτό κοινοποιήσει στην Επιτροπή την απόφασή του να επεκτείνει την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού και στο νόμισμά του. Η κοινοποίηση δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα από την Επιτροπή. Η επέκταση παράγει αποτελέσματα δεκατέσσερις ημέρες μετά την εν λόγω δημοσίευση”.

Κατά τη διάρκεια του Νοεμβρίου η ΕΕΤ απέστειλε στους εκπροσώπους των διατραπεζικών επιτροπών κίνησης κεφαλαίων και καρτών των τραπεζών μελών της, το ερμηνευτικό κείμενο που δημοσίευσε η Γενική Διεύθυνση Εσωτερικής Αγοράς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε σχέση με την πρακτική εφαρμογή του άρθρου 9 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2560/2001 για τις διασυννοριακές πληρωμές σε ευρώ.

Δεδομένου ότι από 25 Ιουλίου 2002 οι διατάξεις του Κανονισμού 2560/2001 εφαρμόζονται και στο εθνικό νόμισμα της Σουηδίας (σουηδικές κορώνες), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προχώρησε στην έκδοση ερμηνευτικού κειμένου. Σύμφωνα με την ερμηνεία των αρμόδιων οργάνων της Επιτροπής, το πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού επεκτείνεται εκτός από το ευρώ και στις σουηδικές κορώνες. Αυτό πρακτικά σημαίνει πως η αρχή της ενιαίας τιμολόγησης εγχώριων και διασυννοριακών πληρωμών (άρθρο 3 του Κανονισμού 2560/2001) που πραγματοποιούνται είτε με διασυννοριακές πράξεις ηλεκτρονικής πληρωμής (π.χ. κάρτες) είτε με διασυννοριακές μεταφορές πιστώσεων, ισχύει και στην περίπτωση συναλλαγών στο εθνικό νόμισμα της Σουηδίας, με τη δυνατότητα επιβολής προμήθειας από τις τράπεζες των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη μετατροπή συναλλάγματος από ευρώ σε σουηδικές κορώνες. Συνεπώς:

α) Από την 1η Ιουλίου 2002 τα έξοδα που επιβάλλει μια τράπεζα για τις διασυννοριακές πράξεις ηλεκτρονικής πληρωμής με κάρτες σε ευρώ και σουηδικές κορώνες, μέχρι μεγίστου ποσού 12.500 ευρώ, θα πρέπει να είναι ίδια με τα έξοδα που επιβάλλει για αντίστοιχες πληρωμές σε ευρώ εντός της χώρας.

β) Από την 1η Ιουλίου 2003 τα έξοδα που επιβάλλει μια τράπεζα για τις διασυννοριακές μεταφορές πί-

στώσης σε ευρώ και σουηδικές κορώνες, μέχρι μέγιστου ποσού 12.500 ευρώ, θα πρέπει να είναι ίδια με τα έξοδα που επιβάλλει για αντίστοιχες μεταφορές πίστωσης σε ευρώ εντός της χώρας.

3. ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΥΝΑΙΝΕΣΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΟΛΥΜΕΡΟΥΣ ΔΙΑΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ (MULTILATERAL INTERCHANGE FEE - MIF) ΣΤΙΣ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ

Κατά τη διάρκεια του τέταρτου τριμήνου του 2002 η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κοινοποίησε στους Γενικούς Γραμματείς των τριών Ευρωπαϊκών Ενώσεων του Πιστωτικού Τομέα έγγραφη γνωστοποίηση σε σχέση με την προσαρμογή της Πολυμερούς Διατραπεζικής Προμήθειας (MIF) με το άρθρο 81(3) της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (Κανόνες ανταγωνισμού – Κανόνες εφαρμοστέοι επί των επιχειρήσεων).

Με την έγγραφη αυτή γνωστοποίηση η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συναινεί στην εφαρμογή της MIF ύψους 3 ευρώ, που θα εισπράττει η τράπεζα του δικαιούχου και θα αφορά πλήρως αυτοματοποιημένες (STP) διασυνοριακές μεταφορές πιστώσεων, με ένδειξη εξόδων “OUR” (τα έξοδα επιβαρύνουν αποκλειστικά τον εντολέα της πληρωμής). Η καταρχήν έγκριση αφορά χρονικό διάστημα μέχρι την 30ή Ιουνίου 2003, δεδομένου ότι από την 1η Ιουλίου 2003 τίθεται σε εφαρμογή το άρθρο 3 παρ. 2 του Κανονισμού 2560/2001 σχετικά με τις διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ.

Η επιστολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής συζητήθηκε στα πλαίσια της ΕΕΤ και έχουν κληθεί οι τράπεζες να ενημερώσουν την Ένωση, εάν συναινούν με την εφαρμογή της MIF – εφόσον δεν υπάρχει διμερής συμφωνία με κάποιον ανταποκριτή – για τις διασυνοριακές μεταφορές πιστώσεων σε ευρώ, σύμφωνα με τους όρους έγκρισής της από τη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Η ΕΕΤ θα παρακολουθεί τις εξελίξεις που αφορούν τα ειδικότερα θέματα εφαρμογής της MIF (π.χ. κοινή έναρξη εφαρμογής πανευρωπαϊκά, υποχρεωτικότητα ή μη εφαρμογής από τις τράπε-

ζες, δυνατότητα επέκτασης της εφαρμογής της MIF και μετά την 1η Ιουλίου 2003 κ.ά.) και θα ενημερώνει σχετικά τις τράπεζες μέλη της.

4. ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΠΛΗΡΩΜΩΝ (EUROPEAN PAYMENTS COUNCIL - EPC)

4.1. Δεύτερη συνεδρίαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών

Στις αρχές Οκτωβρίου πραγματοποιήθηκε η δεύτερη συνεδρίαση του European Payments Council.

➤ Ο Γενικός Διευθυντής των Συστημάτων Πληρωμών της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) έκανε εκτεταμένη παρουσίαση των θέσεων της ΕΚΤ όσον αφορά τη σκοπιμότητα συνεργασίας της με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών και τη συμμετοχή της στις ομάδες εργασίας που έχουν συσταθεί και λειτουργούν ήδη υπό την αιγίδα του. Τα μέλη του EPC αποφάσισαν μετά από συζήτηση και ψηφοφορία να συμμετάσχει με παρατηρητή η ΕΚΤ στο EPC και στις ομάδες εργασίας του πλην εκείνης για τις απαιτήσεις της πελατείας των πιστωτικών ιδρυμάτων (Business Requirements Working Group).

➤ Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών παρακάλεσε τα μέλη της ομάδας εργασίας για τις Απαιτήσεις της Πελατείας των πιστωτικών ιδρυμάτων να παρουσιάσουν το συντομότερο δυνατό το τελικό κείμενο της συμφωνίας CREDEURO. Τα μέλη του EPC συμφωνούν ότι το κείμενο αυτό θα αποτελέσει το πρώτο ουσιαστικό “παραδοτέο” προς το ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα για τη βελτίωση της ποιότητας και τη μείωση του κόστους των διασυνοριακών μεταφορών κεφαλαίων.

➤ Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών ενημερώθηκε σχετικά με την πρόοδο των εργασιών των ομάδων εργασίας, έγινε αποδεκτή η πρόταση για την Επικοινωνιακή Πολιτική και τον Προϋπολογισμό και ορίστηκε ότι το Καταστατικό του EPC θα συμφωνηθεί με τις Ευρωπαϊκές Ενώσεις του Πιστωτικού Τομέα.

Η επόμενη συνάντηση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών προγραμματίστηκε για το τέλος Ιανουαρίου 2003.

4.2. Ομάδα Εργασίας για τις Κάρτες (Cards Working Group)

Μία από τις Ομάδες Εργασίας που δημιουργήθηκαν, στελεχώθηκαν και άρχισαν ήδη να λειτουργούν στο πλαίσιο του EPC είναι και η Ομάδα Εργασίας για τις Κάρτες αποστολή της οποίας είναι:

- Να διαμορφώσει το όραμα για την ευρωπαϊκή σύγκλιση των προϊόντων καρτών, των προτύπων και της δομής των διατραπεζικών επιτροπών
- Να δημιουργήσει μέχρι το τέλος του 2002 μια Λευκή Βίβλο με τις απόψεις, τις προτιμήσεις και τις επιλογές του κλάδου.

Η ΕΕΤ κατά τη διάρκεια του τέταρτου τριμήνου του 2002 διαβίβασε στις τράπεζες ερωτηματολόγια της Ομάδας Εργασίας για τις Κάρτες σε σχέση με:

- Το “Όραμά” τους, όσον αφορά την αγορά καρτών για τα επόμενα 3-5 χρόνια στα πλαίσια της SEPA (Single Euro Payment Area)
- Τα ζητήματα που εγείρονται για την υλοποίηση αυτού του οράματος
- Τις ενέργειες που θα πρέπει να γίνουν για να επιλυθούν τα ζητήματα αυτά και
- Τα χαρακτηριστικά της εθνικής αγοράς καρτών (country map).

Με βάση τις απαντήσεις των τραπεζών, η ΕΕΤ απέστειλε το συμπληρωμένο για τη χώρα μας ερωτηματολόγιο.

4.3. Ομάδα Εργασίας για τα Μετρητά

Η ΕΕΤ στα πλαίσια της ενημέρωσης των τραπεζών όσον αφορά τις δραστηριότητες και τις εξελίξεις σχετικά με τα μετρητά, διαβίβασε στις τράπεζες:

- Σχέδιο κειμένου θέσεων των ESTA (European Security Transport Associations), με θέμα την εναρμόνιση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για την ασφαλή μεταφορά κατά τη διεθνή διασυνοριακή διακίνηση τραπεζογραμματίων, καθώς και κείμενό της που αναδεικνύει ένα φάσμα ζητημάτων εναρμόνισης ως προς την ασφάλεια
- Γράμμα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προς την ΕΤΟ σχετικό με τις αρχές του Ευρωσυστήματος για τη συσκευασία των νομισμάτων και τον κωδικό αναγνώρισης για μέλη που εμπλέκονται στη διαδικασία

- Κείμενο εργασίας που στάλθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή προς την ΕΤΟ με θέμα τη μεταφορά μετρητών.

Επίσης διαβίβασε το ερωτηματολόγιο της κοινής έρευνας της ΕΤΟ και της Association for Payment and Clearing Services (APACS) σε θέματα μετρητών, με συμπληρωμένες τις απαντήσεις των 17 χωρών που έλαβαν μέρος, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας.

4.4. EPC Newsletter

Στα πλαίσια της συστηματικής ενημέρωσης του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού κλάδου για τις πρωτοβουλίες και τις ενέργειες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών, αποφασίστηκε να εκδίδεται σε τακτά χρονικά διαστήματα ένα συνοπτικό ηλεκτρονικό έντυπο (newsletter) για τις εργασίες του EPC.

Τα πρώτα δύο τεύχη, τα οποία εκδόθηκαν τον Οκτώβριο και Νοέμβριο του 2002, διανεμήθηκαν από την ΕΕΤ στους εκπροσώπους των τραπεζών που συμμετέχουν στις διατραπεζικές επιτροπές κίνησης κεφαλαίων και καρτών, καθώς και στη διεύθυνση νομισματικής πολιτικής και τραπεζικών εργασιών της Τράπεζας της Ελλάδος. Επίσης έχουν συμπεριληφθεί στην ιστοσελίδα της ΕΕΤ, στο δικτυακό τόπο “ΓΙΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥΣ”, όπου μπορούν να έχουν ελεύθερη πρόσβαση όλοι οι ενδιαφερόμενοι.

5. ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΡΑΠΕΖΩΝ – ΔΙΑΣ ΚΑΙ ΦΟΡΕΩΝ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

5.1. Είσπραξη ασφαλιστικών εισφορών ΤΕΒΕ

Μετά την επιτυχημένη συνεργασία των τραπεζών με το ΙΚΑ, το δεύτερο μεγαλύτερο ασφαλιστικό ταμείο της χώρας, το Ταμείο Ασφαλίσεως Επαγγελματιών και Βιοτεχνών Ελλάδος (ΤΕΒΕ), συμφώνησε με τις τράπεζες και την εταιρεία ΔΙΑΣ για τη διατραπεζική είσπραξη των ασφαλιστικών εισφορών από τους ασφαλισμένους του, υπόχρεους σε πληρωμή, μέσω του συστήματος αυτόματης εξόφλησης υποχρεώσεων (DIASDEBIT). Η σύμβαση μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών υπογράφηκε τον Οκτώβριο του 2002 και εφαρμόζεται ήδη.

5.2. Σύμβαση καταβολής “δωρόσημου”

Μετά από σχετικό του αίτημα, το ΙΚΑ δήλωσε ότι επιθυμεί την καταβολή μέσω του συστήματος πληρωμής αποδοχών DIASPAY, των “δωρόσημων” που παρακρατά από τους υπόχρεους εργοδότες και αποδίδει στους δικαιούχους εργαζομένους, με πίστωση των τραπεζικών λογαριασμών που τηρούν οι δικαιούχοι, σε τράπεζες της επιλογής τους.

Το ΙΚΑ επεκτείνοντας τη συνεργασία του με το τραπεζικό σύστημα υπέγραψε κατά τη διάρκεια του Δεκεμβρίου σύμβαση με την εταιρεία ΔΙΑΣ και τις τράπεζες, με την οποία πραγματοποιήθηκε η καταβολή του “Δωρόσημου” στους τραπεζικούς λογαριασμούς των ασφαλισμένων που το επιθυμούσαν.

5.3. Ανανέωση χρόνου καρτοκινητής τηλεφωνίας Vodafone μέσω του DIASDEBIT σε πραγματικό χρόνο

Η εταιρεία ΔΙΑΣ πραγματοποίησε μία σειρά επαφών με τις εταιρείες κινητής τηλεφωνίας για την ανανέωση του χρόνου της καρτοκινητής τηλεφωνίας μέσω του διατραπεζικού συστήματος πληρωμής λογαριασμών DIASDEBIT σε πραγματικό χρόνο.

Οι τράπεζες σε συνεργασία με τη ΔΙΑΣ αποφάσισαν να συνεργαστούν με τις εταιρείες κινητής τηλεφωνίας, προκειμένου να καταρτιστούν οι συμβάσεις που θα παρέχουν στους πελάτες τους τη δυνατότητα να ανανεώνουν το χρόνο ομιλίας των καρτοκινητών τους τηλεφώνων με χρέωση των τραπεζικών τους λογαριασμών.

5.4. Είσπραξη των λογαριασμών του ΟΤΕ με τη βοήθεια του συστήματος DIASDEBIT

Οι τράπεζες και η εταιρεία ΔΙΑΣ εξετάζουν τη δυνατότητα συνεργασίας με τον ΟΤΕ, ώστε να δοθεί η δυνατότητα εξόφλησης των λογαριασμών του οργανισμού με χρέωση των τραπεζικών λογαριασμών που τηρούν οι πελάτες του ΟΤΕ σε τράπεζες της επιλογής τους, μέσω του συστήματος DIASDEBIT, με παράλληλη κατάργηση των διμερών συμφωνιών που έχουν ήδη υπογράψει με τον οργανισμό ορισμένες τράπεζες.

5.5. Είσπραξη των οφειλών του ΙΚΑ προς τα συμβεβλημένα με αυτό φαρμακεία μέσω του συστήματος DIASPAY

Μετά από αίτημα του Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων, οι τράπεζες σε συνεργασία με τη ΔΙΑΣ εξετάζουν τη δυνατότητα να εξυπηρετήσουν την πληρωμή των φαρμακείων που είναι συμβεβλημένα με το ΙΚΑ μέσω του διατραπεζικού συστήματος πληρωμής αποδοχών DIASPAY.

5.6. Επιστολή της Γενικής Γραμματείας της ΕΕΤ προς τον Πρόεδρο του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Αθηνών (ΕΒΕΑ) με θέμα την καταβολή ασφαλιστικών εισφορών των εργοδοτών στις τράπεζες

Στις αρχές Νοεμβρίου 2002 ο Γενικός Γραμματέας της ΕΕΤ, απαντώντας σε σχετική επιστολή διαμαρτυρίας του Προέδρου του ΕΒΕΑ, αναφορικά με την προμήθεια την οποία επιβάλλουν οι τράπεζες σε βάρος των εργοδοτών κατά την καταβολή των ασφαλιστικών εισφορών, *τόνισε για μια ακόμα φορά τα εξής:*

➤ Τη συμβολή των τραπεζών της χώρας μας, με τη βοήθεια της θυγατρικής τους εταιρείας ΔΙΑΣ, στη διάδοση της χρήσης του ηλεκτρονικού χρήματος και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας

➤ Τη ρητή πρόβλεψη της από 13.2.2002 Σύμβασης Διατραπεζικής Είσπραξης των Εργοδοτικών Εισφορών του ΙΚΑ, σύμφωνα με την οποία οι τράπεζες έχουν συμφωνήσει με το ΙΚΑ ότι είναι της απόλυτης επιλογής τους, τόσο η τιμολογιακή πολιτική όσο και το “δίκτυο” που η κάθε μια εξ αυτών έχει θέσει στη διάθεση της πελατείας της, προκειμένου να παρέχει την υπηρεσία της είσπραξης των εργοδοτικών εισφορών

➤ Τους λόγους που υποχρεώνουν ορισμένες τράπεζες να επιβάλλουν προμήθειες όταν εξοφλούν οι εργοδότες τις εισφορές με μετρητά στα ταμεία των τραπεζών και μόνο κατά τις τελευταίες μέρες του κάθε μήνα (κόστος ταμειακών συναλλαγών, αυξημένη κίνηση, εμπορική πολιτική κ.ά.)

➤ Την ύπαρξη των εναλλακτικών δικτύων που παρέχονται από τις τράπεζες προς τους εργοδότες για την εξόφληση των ασφαλιστικών εισφορών τους,

εντελώς δωρεάν καθ' όλη τη διάρκεια του μήνα με τη χρήση ηλεκτρονικού χρήματος (internet banking, phone banking) ή με χρέωση τραπεζικού λογαριασμού με πάγια ή ad hoc εντολή πληρωμής

➤ Τη γνωστοποίηση από μέρους των τραπεζών προς το ΙΚΑ των παρεχόμενων προς την πελατεία τους “δικτύων” για την εξόφληση των ασφαλιστικών εισφορών του ΙΚΑ, με στόχο την καλύτερη ενημέρωση των εργοδοτών του Ιδρύματος.

6. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ FATF ΓΙΑ ΤΗΝ “ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΣΤΑΣΗ VII”

Μετά την τρομοκρατική επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου στις ΗΠΑ, η FATF (Financial Action Task Force on Money Laundering) δημοσίευσε οκτώ “Ειδικές Συστάσεις” για την καταπολέμηση της χρηματοδότησης τρομοκρατικών οργάνωσεων. Η “Ειδική Σύσταση VII” (Wire Transfers), που αφορά άμεσα τα πιστωτικά ιδρύματα προβλέπει πως κατά την εκτέλεση μιας πληρωμής (έμβασμα, επιταγή, άμεση χρέωση κ.ά.), η τράπεζα του εντολέα θα πρέπει να λαμβάνει πληροφορίες που αφορούν το ονοματεπώνυμο, τη διεύθυνση και τον αριθμό λογαριασμού του εντολέα και οι συγκεκριμένες πληροφορίες θα πρέπει να μεταφέρονται αυτούσιες σε όλη την αλυσίδα μηνυμάτων μέχρι την ολοκλήρωση της πληρωμής (άρα και μέχρι την τράπεζα του δικαιούχου).

Η ΕΕΤ διαβίβασε στις τράπεζες το ερμηνευτικό κείμενο της FATF, το οποίο βρίσκεται σε στάδιο διαβούλευσης. Η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών θα ενημερώσει για τα τελικά συμπεράσματα της διαδικασίας διαβούλευσης τους εκπροσώπους των τραπεζών.

7. ΔΙΑΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ

Η ΕΕΤ σε συνεργασία με τα μέλη της προχωρεί στη διαμόρφωση του διατραπεζικού φυλλαδίου για την εκ των προτέρων πληροφόρηση της πελατείας και την ενίσχυσή της όσον αφορά τα έξοδα που καταβάλλει ο εντολέας πελάτης σε σχέση με τις διασυνοριακές μεταφορές πιστώσεων, σύμφωνα με τις διατάξεις του Αρθρου 4 του Κανονισμού 2560/2001, αλλά και της Οδηγίας 97/5/ΕΚ για τις διασυνορια-

κές μεταφορές πιστώσεων. Όταν οριστικοποιηθεί το κείμενο του φυλλαδίου, οι τράπεζες μέλη θα μπορούν να προμηθεύονται το κατάλληλο υλικό από την ΕΕΤ, προκειμένου να προχωρήσουν στην εκτύπωσή του ανάλογα με τις ανάγκες τους.

8. ΣΥΝΕΡΓΙΑΣΗ ΤΟΥ TARGET WORKING GROUP (TWG) ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ (ΕΤΟ)

Στις 29 Οκτωβρίου 2002 πραγματοποιήθηκε η 28η συνεδρίαση του TARGET Working Group στις Βρυξέλλες. Τα βασικά θέματα που απασχόλησαν την ομάδα εργασίας αφορούσαν:

➤ Τη διαμόρφωση από το TWG ενός τελικού σχεδίου για τις απαιτήσεις των χρηστών στο αναβαθμισμένο σύστημα TARGET, γνωστό ως TARGET 2 (TARGET 2 User Requirements), το οποίο θα υποβληθεί στο EPC Coordination Group για επικύρωση και στη συνέχεια θα διαβιβαστεί στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ).

➤ Την ομάδα εργασίας που αποφασίστηκε να δημιουργηθεί κατά τη διάρκεια της κοινής συνάντησης του Target Management Working Group (TMWG) της ΕΚΤ και του Target Working Group (TWG) της ΕΤΟ, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 3 Σεπτεμβρίου 2002. Εργο της ομάδας εργασίας θα είναι ο ορισμός και η καταγραφή των κρίσιμων πληρωμών και η προετοιμασία ενός σχεδίου κειμένου μετά τη συνεδρίαση του COGEPS στις 15 Νοεμβρίου 2002

➤ Τη δημόσια διαβούλευση της ΕΚΤ αναφορικά με τη “λήψη μέτρων με σκοπό τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του λειτουργικού πλαισίου για την άσκηση της νομισματικής πολιτικής”. Σύμφωνα με το κείμενο διαβούλευσης της ΕΚΤ οι προς εξέταση τροποποιήσεις είναι τρεις:

(α) Η αλλαγή της χρονικής οριοθέτησης της περιόδου τήρησης ελάχιστων υποχρεωτικών αποθεματικών,

(β) η μείωση της διάρκειας πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης (ΠΚΑ) από δύο εβδομάδες σε μία, και

(γ) η αναστολή της διεξαγωγής πράξεων πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης.

Το TWG, λόγω αντικειμένου, θα επεξεργαστεί προτάσεις μόνο σε σχέση με την πρώτη προτεινόμενη τροποποίηση.

➤ Το δελτίο τύπου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας της 24ης Οκτωβρίου 2002 αναφορικά με τη μακροπρόθεσμη εξέλιξη του TARGET, η οποία

προβλέπει τη δημιουργία μιας πλατφόρμας IT (Information Technology), όπου θα μπορεί να συμμετάσχει, εφόσον το επιθυμεί, οποιαδήποτε κεντρική τράπεζα των 15 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και οποιαδήποτε από τις κεντρικές τράπεζες των υπό ένταξη χωρών.

ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ – ΠΡΟΤΥΠΑ

1. ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΝΤΥΠΟΥ ΤΩΝ ΕΜΒΑΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ IPI ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΕΝΤΟΣ ΧΩΡΑΣ

Οι τράπεζες ζήτησαν από την ΕΕΤ να εξετάσει:

1. Τη δυνατότητα και σκοπιμότητα αξιοποίησης του προτύπου εντύπου της Διεθνούς Οδηγίας Πληρωμής (International Payment Instruction) και για τις συναλλαγές εντός χώρας
2. Τη δυνατότητα τυποποίησης του εντύπου εμβασμάτων για εγχώριες και διασυνοριακές πληρωμές.

Η αρμόδια διατραπεζική ομάδα εργασίας ολοκλήρωσε τις εργασίες της, παραδίδοντας σχετική εισήγηση, η οποία περιλαμβάνει:

➤ Το σχεδιασμό του εντύπου εμβασμάτων για εγχώριες και διασυνοριακές πληρωμές μέχρι του ποσού των 12.500 ευρώ και τις αντίστοιχες προδιαγραφές κατασκευής του. Το έντυπο αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί από κάθε τράπεζα, καλύπτει τις προδιαγραφές για μετάδοση μέσω των σημερινών διατραπεζικών συστημάτων (SWIFT, DIASTRANSFER) και περιέχει τα απαραίτητα στοιχεία για την αυτόματη επεξεργασία του μηνύματος εμβάσματος (STP)

➤ Πίνακα με τους υφιστάμενους όρους που διέπουν τη συγκεκριμένη τραπεζική εργασία κάθε τράπεζας. Επειδή οι όροι αυτοί είτε έχουν θεσπιστεί με βάση παλαιές κανονιστικές διατάξεις είτε έχουν δημιουργηθεί κατά την κρίση κάθε τράπεζας, δεν είναι τυποποιημένοι ούτε ενημερωμένοι σύμφωνα με τις πρόσφατες κοινοτικές Οδηγίες, απαιτείται νομική επεξεργασία και τυποποίησή τους

➤ Την πρόταση της ομάδας εργασίας, μετά από εξέταση των προδιαγραφών λειτουργίας του προτύπου IPI (International Payment Instruction), για χρησιμοποίησή του και στις εγχώριες συναλλαγές χωρίς τροποποίηση. Η ομάδα έλαβε υπόψη τη λεπτομερή τυποποίηση του προτύπου και την αδυναμία αλλαγής στοιχείων του χωρίς την αλλαγή της λειτουργικότητάς του. Με βάση τα παραπάνω προκύπτει ότι το ελληνικό IPI θα έχει θέση εντύπου Οδηγιών για τη διενέργεια τραπεζικής πίστωσης και, ανάλογα με τους κανόνες λειτουργίας κάθε τράπεζας, θα συμπληρώνεται ή όχι και αίτηση αποστολής εμβάσματος.

Η τελική εισήγηση της ομάδας εργασίας θα συζητηθεί στα πλαίσια των εργασιών της διατραπεζικής επιτροπής κίνησης κεφαλαίων της ΕΕΤ, προκειμένου να ληφθούν οι οριστικές αποφάσεις.

2. ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΩΝ ΣΕ ΔΙΑΤΑΓΗ ΞΕΝΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ

Μετά την τυποποίηση των συναλλαγματικών και γραμματίων σε διαταγή σε ευρώ, η ΕΕΤ προχώρησε στη διερεύνηση της δυνατότητας τυποποίησης και των συναλλαγματικών και γραμματίων σε διαταγή σε ξένο νόμισμα.

Οι σχετικές προτάσεις της Ένωσης ολοκληρώθηκαν και θα υποβληθούν για έγκριση στα αρμόδια καταστατικά της όργανα, ώστε οι τράπεζες να μπορούν από το 2003 να εκτυπώνουν και να διανέμουν στην πελατεία τους τις τυποποιημένες συναλλαγματικές και γραμμάτια σε διαταγή σε ξένο νόμισμα.

3. ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΩΝ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΟΔΗΓΙΑΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ (IPI)

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τραπεζικών Προτύπων δημοσίευσε, τον Σεπτέμβριο 2002, αναθεωρημένες εκδόσεις των τεχνικών εγχειριδίων EBS 206 και SIG 208 που αφορούν τη Διεθνή Οδηγία Πληρωμής. Η αλλαγή κρίθηκε επιβεβλημένη, προκειμένου να προσαρμοστεί το πρότυπο IPI* με τη χρήση του IBAN (αντί του λογαριασμού δικαιούχου) και του BIC SWIFT Address (αντί της τράπεζας του δικαιούχου).

Με την υποχρεωτική χρήση του Διεθνούς Αριθμού Τραπεζικού Λογαριασμού (IBAN), για την απεικόνιση του τραπεζικού λογαριασμού του δικαιούχου και του BIC SWIFT Address (BIC), για την απεικόνιση της τράπεζας του δικαιούχου, μειώνονται δραστηκά τα λάθη και οι αντιλογισμοί, αφού αυτό επιτρέπει στην τράπεζα του εντολέα τον εκ των προτέρων έλεγχο της ορθότητας του αναγραφόμενου λογαριασμού και της τράπεζας του δικαιούχου.

Η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών προσαρμοζόμενη στις αλλαγές που επέφερε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τραπεζικών Προτύπων στα δυο ανωτέρω τεχνικά εγχειρίδια, ενσωμάτωσε τις αλλαγές και διαβίβασε στις τράπεζες τις αναθεωρημένες εκδόσεις από:

1. Το Εγχειρίδιο Τυποποίησης της Διεθνούς Οδηγίας Πληρωμής (IPI) (ET-05), βασισμένο στο αντίστοιχο Εγχειρίδιο Τυποποίησης της ECBS, το EBS-206
2. Το Εγχειρίδιο Οδηγιών Εφαρμογής του Προτύπου IPI, βασισμένο στο αντίστοιχο Εγχειρίδιο Τυποποίησης της ECBS, το SIG-206.

Τα τεχνικά εγχειρίδια έχουν επίσης δημοσιευτεί και στην επίσημη ηλεκτρονική διεύθυνση της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών:

<http://www.hba.gr/7publ/protypa.htm>

4. ΣΥΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΕΝΑΡΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΤΥΠΟΥ ePI

Παρότι η διατραπεζική επικοινωνία στην αποστολή και λήψη μηνυμάτων πληρωμών έχει τυποποιηθεί και η ηλεκτρονική επικοινωνία μεταξύ των τραπεζών έχει παγιωθεί, δεν υπάρχει σήμερα κανένα πρότυπο παγκοσμίως αποδεκτό για πληρωμές μεταξύ επιχειρήσεων και πελατών τους.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τραπεζικών Προτύπων (ECBS) και ο Οργανισμός SWIFT ανέλαβαν την πρωτοβουλία να αναπτύξουν ένα ηλεκτρονικό πρότυπο, το οποίο, εναρμονισμένο με τις πλέον πρόσφατες τραπεζικές εξελίξεις και πρότυπα (π.χ. μήνυμα SWIFT MT103+), θα διευκολύνει τις ηλεκτρονικές πληρωμές με αυτόματη επεξεργασία (Straight Through Processing - STP), λαμβάνοντας υπόψη και την ισχύουσα νομοθεσία.

Το νέο πρότυπο ePI (Electronic Payment Initiator) στοχεύει στη διευκόλυνση και ενίσχυση της δημιουργίας πληρωμών και στη μείωση του κόστους. Το πρότυπο ePI περιγράφει τα χαρακτηριστικά ενός απλού ηλεκτρονικού εγγράφου που δημιουργήθηκε από ή για τον τελικό δικαιούχο μιας μεταφοράς πίστωσης.

Το ePI δεν είναι “προϊόν” αλλά μέρος μιας διαδικασίας. Τα δεδομένα που περιέχονται στο ePI προορίζονται για χρήση από τα συστήματα της τράπεζας του εντολέα μαζί με πρόσθετες πληροφορίες γι’ αυτόν, προκειμένου να διενεργήσει μία εξ ολοκλήρου αυτόματη διασυνοριακή ή εγχώρια πίστωση (STP) προς το λογαριασμό που τηρεί ο δικαιούχος στην τράπεζά του. Το ePI περιλαμβάνει ακόμη πρόσθετη πληροφόρηση, που θα επιτρέπει στο δικαιούχο να ταυτοποιήσει και να συζητήσει την πίστωση του λογαριασμού του.

Το πρότυπο αναπτύχθηκε για διασυνοριακή και εγχώρια χρήση. Παρέχεται ηλεκτρονικά στον εντολέα από τον δικαιούχο. Δικαιούχος μπορεί να είναι μία επιχείρηση, ένας συνεταιρισμός, μία επιχείρηση κοινής ωφέλειας κ.λπ. και εντολέας μία επιχείρηση ή ένας ιδιώτης καταναλωτής. Το ePI μπορεί να λειτουργήσει σε πολλές παραλλαγές χωρίς περιορισμούς.

Λαμβάνοντας υπόψη τα προηγούμενα, η ΕΕΤ συνέστησε ομάδα εργασίας, η οποία θα μελετήσει και θα εισηγηθεί σχετικά με τη σκοπιμότητα υιοθέτησης του προτύπου *Electronic Payment Initiator – ePI* από το ελληνικό τραπεζικό σύστημα.

Λαμβάνοντας υπόψη τα προηγούμενα, η ΕΕΤ συνέστησε ομάδα εργασίας, η οποία θα μελετήσει και θα εισηγηθεί σχετικά με τη σκοπιμότητα υιοθέτησης του προτύπου *Electronic Payment Initiator – ePI* από το ελληνικό τραπεζικό σύστημα.

*Βλέπε σελ. 172 την αναθεωρημένη μορφή του εντύπου.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

1. E-PAYMENTS IN EUROPE – ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΜΕ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

Στις αρχές Οκτωβρίου η ΕΕΤ διαβίβασε στις τράπεζες δελτίο τύπου της ΕΚΤ, σε σχέση με τις ηλεκτρονικές πληρωμές στην Ευρώπη. Η ΕΚΤ παρουσιάζει τις αρχικές θέσεις της αναφορικά με τον πιθανό ρόλο της και την εμπλοκή του Ευρωσυστήματος στις ηλεκτρονικές πληρωμές στην Ευρώπη.

Στο πλαίσιο της διαβούλευσης, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα πραγματοποίησε στις 19 Νοεμβρίου συνέδριο, με τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων φορέων της αγοράς, όπου και υπήρξε μια πρώτη ανταλλαγή απόψεων επί του κειμένου της ΕΚΤ.

2. ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΔΙΑΚΑΝΟΝΙΣΜΩΝ (BIS) ΜΕ ΤΙΤΛΟ “MANAGEMENT AND SUPERVISION OF CROSS-BORDER ELECTRONIC BANKING ACTIVITIES”

Τον Οκτώβριο του 2002 η Επιτροπή της Βασιλείας που λειτουργεί υπό την αιγίδα της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (BIS), δημοσίευσε μελέτη το περιεχόμενο της οποίας καλύπτει τόσο τα θέματα που άπτονται της διαχείρισης των κινδύνων που αντιμετωπίζουν τα πιστωτικά ιδρύματα όταν παρέχουν διασυνοριακές υπηρεσίες και προϊόντα ηλεκτρονικής τραπεζικής, όσο και με την εποπτεία που πρέπει να ασκείται από την Κεντρική Τράπεζα και τις εκάστοτε αρμόδιες εποπτικές αρχές της χώρας στα θέματα αυτά.

Η ΕΕΤ διαβίβασε τη μελέτη της BIS στα μέλη της για ενημέρωση και τυχόν σχόλιά τους. Παράλληλα επισημάνθηκε το ιδιαίτερης σημασίας γεγονός ότι από την 1η Ιουλίου 2003 τίθεται σε εφαρμογή σχετική διάταξη του Κανονισμού (ΕΚ) 2560/2001 σχετικά με τις διασυνοριακές μεταφορές πιστώσεων σε ευρώ, σύμφωνα με την οποία οι πελάτες των τραπεζών θα έχουν παρόμοια τιμολόγηση για την αποστολή χρημάτων εντός Ευρωζώνης με εκείνη που έχουν εντός χώρας.

3. “E-BUSINESS W@TCH

Στο πλαίσιο της διαρκούς παρακολούθησης των διεθνών και ευρωπαϊκών εξελίξεων και ενημέρωσης των αρμόδιων εκπροσώπων των τραπεζών, η ΕΕΤ απέστειλε τον Οκτώβριο δελτίο τύπου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε σχέση με την πρωτοβουλία “E-business W@tch”.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε ειδική ηλεκτρονική διεύθυνση (<http://www.ebusiness-watch.org>) έχει δημιουργήσει ένα πανευρωπαϊκό παρατηρητήριο για την πρόοδο του ηλεκτρονικού εμπορίου σε διάφορους κλάδους και τομείς της οικονομίας. Ενας από αυτούς είναι φυσικά και οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες για τις οποίες, όπως και για κάθε άλλο τομέα της οικονομίας, εκδίδεται σε μηνιαία βάση έντυπο και ηλεκτρονικό δελτίο με τις σχετικές εξελίξεις.

4. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ “ΔΙΚΤΥΩΘΕΙΤΕ” ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Μετά την επιτυχημένη συνεργασία της ΕΕΤ με το Υπουργείο Ανάπτυξης για την εκπαίδευση των εκπαιδευτών του υπουργείου σε σχέση με το e-banking στην Ελλάδα, το Εθνικό Δίκτυο Ερευνας και Τεχνολογίας (ΕΔΕΤ), που λειτουργεί υπό την αιγίδα του ΥΠΑΝ, ζήτησε τη συμβολή της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών και των τραπεζών μελών της στην περαιτέρω προώθηση του προγράμματος “ΔΙΚΤΥΩΘΕΙΤΕ”.

Οι επιστολές του ΕΔΕΤ κοινοποιήθηκαν στις τράπεζες μέλη της ΕΕΤ, προκειμένου να διαπιστωθεί κατ’αρχήν το ενδιαφέρον των τραπεζών και να υπάρξει στη συνέχεια ο απαραίτητος συντονισμός των δράσεων σε διατραπεζικό επίπεδο.

Στις 12 Νοεμβρίου 2002 πραγματοποιήθηκαν στα γραφεία του Εθνικού Δικτύου Ερευνας και Τεχνολογίας δύο παράλληλες συζητήσεις εργασίας με θέματα:

➤ την αναμόρφωση του επιχορηγούμενου εξοπλισμού και λογισμικού ηλεκτρονικών υπολογιστών

(καλάθι 1) της μικρομεσαίας επιχείρησης και ενεργή εμπλοκή των συντελεστών της αγοράς των προσωπικών υπολογιστών στο πρόγραμμα “ΔΙΚΤΥΩΘΕΙΤΕ” και

➤ την αναμόρφωση των υπηρεσιών διασύνδεσης στο internet και δημιουργίας ηλεκτρονικού καταστήματος (καλάθι 2) με περισσότερη ενεργή εμπλοκή των φορέων παροχής υπηρεσιών internet στο “ΔΙΚΤΥΩΘΕΙΤΕ”.

Η ΕΕΤ ενημέρωσε σχετικά τις τράπεζες, ενώ συμμετείχε με εκπροσώπους της στην πρώτη συνάντηση εργασίας. Οι προτάσεις και τα συμπεράσματα τα οποία προέκυψαν από τη συζήτηση, θα κατατεθούν στα αρμόδια όργανα του υπουργείου, προκειμένου να εξασφαλιστεί η ενεργή συμμετοχή των τραπεζών (που θα εξασφαλίσουν τη χρηματοδότηση) και των αλυσίδων καταστημάτων (που θα εξασφαλίσουν την παροχή του εξοπλισμού στους δικαιούχους) στο πρόγραμμα.

5. ΔΕΚΑΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ-ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ ΣΤΗΝ ΨΗΦΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Το e-business forum είναι μια πρωτοβουλία του Υπουργείου Ανάπτυξης, με στόχο τη δημιουργία ενός διαρκούς μηχανισμού διαβούλευσης της Πολιτείας με τον επιχειρηματικό και ακαδημαϊκό κόσμο. Αποτέλεσμα είναι η παραγωγή προτάσεων/θέσεων για την ηλεκτρονική επιχειρηματικότητα, τις νέες τεχνολογίες και την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων στη νέα ψηφιακή οικονομία.

Ενα από τα αποτελέσματα εξειδικευμένης ομάδας εργασίας του e-business forum, στην οποία συμμετείχαν εκπρόσωποι τραπεζών και της ΕΕΤ, ήταν δύο δεκάλογοι για την ψηφιακή οικονομία, που απευθύνονται στον επιχειρηματία και τον πολίτη-καταναλωτή αντίστοιχα και οι οποίοι εκδόθηκαν πριν από ένα χρόνο.

Με την ευκαιρία της επανέκδοσης των δεκαλόγων η ΕΕΤ ζήτησε από τις τράπεζες τυχόν σχόλια, αλλαγές και επικαιροποιήσεις σε σχέση με τα αρχικά κείμενα των δεκαλόγων.

Δεδομένου ότι δεν υπήρξαν σχόλια από τις τράπεζες μέλη της, η ΕΕΤ ενημέρωσε τους αρμοδίους

του e-business forum για την επανέκδοση των δεκαλόγων με το μέχρι σήμερα περιεχόμενό τους.

Τέλος η ΕΕΤ διαβίβασε επιστολή του e-business forum προς τις τράπεζες μέλη της που παρέχουν υπηρεσίες ηλεκτρονικής τραπεζικής, σχετικά με τον αριθμό αντιτύπων δεκαλόγων που επιθυμούν να τους αποστείλει το υπουργείο, προκειμένου να τους χρησιμοποιήσουν για την ενημέρωση της πελατείας τους (ιδιώτες και επιχειρήσεις).

6. ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ

Στο πλαίσιο της συνεχούς διερεύνησης των δυνατοτήτων που προσφέρουν τα Προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ειδικότερα του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών μεριμνά για τον εντοπισμό προκλήσεων που να παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τις τράπεζες μέλη της.

Το Δεκέμβριο του 2002 εστάλη στις τράπεζες πληροφοριακό υλικό αναφορικά με το “Συντονισμένο Πρόγραμμα Ηλεκτρονικού Επιχειρείν” του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Κοινωνίας της Πληροφορίας. Για ειδικότερες πληροφορίες σχετικά με το πρόγραμμα, παραπέμπονταν οι αρμόδιοι εκπρόσωποι των τραπεζών να επικοινωνήσουν με τους υπευθύνους της Γενικής Γραμματείας Έρευνας & Τεχνολογίας, ενημερώνοντας σχετικά αρμόδιο στέλεχος της ΕΕΤ σε περίπτωση συμμετοχής τους στο πρόγραμμα.

7. ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΜΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Το Δεκέμβριο 2002 η ΕΕΤ ενημέρωσε τα μέλη της σχετικά με το Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 342, (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, Αρ. Φύλλου 284), σύμφωνα με το οποίο από τις 15 Νοεμβρίου 2002 η διακίνηση εγγράφων μεταξύ δημοσίων υπηρεσιών, ΝΠΔΔ και ΟΤΑ ή μεταξύ αυτών και των φυσικών ή νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου και ενώσεων φυσικών προσώπων θα μπορεί να γίνεται με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο.

ΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

1. ΕΤΑΙΡΙΚΑ ΟΜΟΛΟΓΑ – ΤΙΤΛΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ

Η Γενική Γραμματεία της ΕΕΤ παρακολούθησε στενά και συμμετέσχε στην επεξεργασία του σχεδίου νόμου και κατά τη διάρκεια του τελευταίου τριμήνου 2002. Σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς και

το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, συνέβαλε στη διαμόρφωση του τελικού κειμένου του νομοσχεδίου, με στόχο την ευχερέστερη και αποτελεσματικότερη υλοποίηση των ρυθμίσεών του.

2. ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ

Τον Οκτώβριο του 2002 ιδρύθηκε με πρωτοβουλία της ΕΕΤ η “Ελληνική Εταιρεία Τραπεζικού Δικαίου και Δικαίου Κεφαλαιαγοράς”, με σκοπό τη μελέτη, καλλιέργεια και έρευνα του Τραπεζικού Δικαίου και του Δικαίου Κεφαλαιαγοράς, την παρακολούθηση του συναφούς νομοθετικού έργου και την υποβοήθησή του. Ιδρυτικά μέλη και μέλη των καταστατικών οργάνων της Εταιρείας αποτελούν νομικοί που ανήκουν τόσο στον τραπεζικό όσο και στον πανεπιστημιακό χώρο. Η επίτευξη των σκοπών της

Εταιρείας είναι δυνατή, μεταξύ άλλων, με την οργάνωση συζητήσεων, διαλέξεων και επιστημονικών συνεδρίων, την έκδοση περιοδικών και βιβλίων, τη συνεργασία με σωματεία παρεμφερών σκοπών, τόσο στην Ελλάδα όσο και σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μέλη της Εταιρείας μπορούν να εγγραφούν τα φυσικά πρόσωπα που ασχολούνται με τη μελέτη και την εφαρμογή του Τραπεζικού Δικαίου και του Δικαίου Κεφαλαιαγοράς και γενικά συμβάλλουν στην έρευνα και την προαγωγή τους.

3. ΣΥΣΤΑΣΗ ΟΜΑΔΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ‘ΓΟΣ’

Στη διάρκεια του τελευταίου τριμήνου του 2002, με πρωτοβουλία της Γενικής Γραμματείας της ΕΕΤ, συνεστήθη και ξεκίνησε τις εργασίες της ειδική ομάδα εργασίας, στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι τραπεζών. Σκοπός της είναι η διερεύνηση της δυνατότητας εκπόνησης και, κατ’ επέκταση, η επεξεργασία

κειμένου γενικών όρων συναλλαγών (ΓΟΣ) στις τραπεζικές συμβάσεις χορηγήσεων δανείων ή πιστώσεων σε φυσικά πρόσωπα για την κάλυψη μη επαγγελματικών αναγκών τους. Οι εργασίες της ομάδας αυτής θα συνεχισθούν και κατά το πρώτο εξάμηνο του 2003, λόγω της σπουδαιότητας του θέματος.

ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

1. ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗ “ΣΥΣΤΑΣΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ”

Η Γενική Γραμματεία της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών υπέβαλε στο Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, το Νοέμβριο 2002, παρατηρήσεις επί του

αναμορφωμένου κειμένου του ανωτέρω προσχεδίου.

ου νόμου, το οποίο είχε δοθεί σε δημόσια συζήτηση ήδη από τον Ιούλιο του ίδιου έτους. Οι παρατηρήσεις επικεντρώθηκαν στα ακόλουθα σημεία:

- (α) Κρίθηκε σκόπιμη και προτάθηκε η συμμετοχή εκπροσώπων της ΕΕΤ στο Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΛΤΕ (λοιπά μέλη: Τράπεζα της Ελλάδος, Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών και Οικονομικό Επιμελητήριο), προκειμένου να καταστεί δυνατή και η εκπροσώπηση των τραπεζών, ως του πλέον δυναμικού κλάδου της ελληνικής οικονομίας
- (β) Κρίθηκε σκόπιμο να προσδιοριστεί κατά τρόπο σαφέστερο, για λόγους πρακτικότερης εφαρμογής, το υλικό επί του οποίου θα διενεργείται ο προβλεπόμενος ποιοτικός έλεγχος, ήτοι εάν κατ' αρχήν θα περιορίζεται στα τηρούμενα αρχεία ελέγχου και φύλλα εργασίας των ορκωτών ελεγκτών ή ελεγκτικών εταιρειών ή εάν θα γίνεται απευθείας στις κληρωθείσες για έλεγχο εταιρείες

- (γ) Κρίθηκε σκόπιμο να προβλεφθεί ευέλικτη διαδικασία αντικατάστασης των ορκωτών ελεγκτών ή/και εταιρειών σε περίπτωση επιβολής από τα Πειθαρχικά Συμβούλια των προβλεπόμενων κυρώσεων, με στόχο αφενός την ομαλή λειτουργία των εταιρειών και αφετέρου την πληρέστερη διασφάλιση του επενδυτικού κοινού ως προς την ορθότητα των δημοσιευόμενων οικονομικών καταστάσεων των εταιρειών
- (δ) Κρίθηκε σκόπιμο να επανεξετασθούν οι διατάξεις για τα ασυμβίβαστα και τους περιορισμούς, που προβλέπονται αναφορικά με την πρόσληψη και την παροχή επιμέρους υπηρεσιών των ορκωτών ελεγκτών φυσικών προσώπων ή/και των ελεγκτικών εταιρειών στις ελεγχόμενες από αυτούς εταιρείες, λαμβάνοντας υπόψη ότι η πρόβλεψη εκτεταμένων περιορισμών κινδυνεύει να αποβεί εις βάρος του ανταγωνισμού μεταξύ των ελεγκτικών εταιρειών και της ποιότητας του διενεργούμενου από αυτές ελέγχου.

2. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ 2001/65/ΕΚ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΟΔΗΓΙΩΝ 78/660/ΕΟΚ, 83/349/ΕΟΚ ΚΑΙ 86/635/ΕΟΚ, ΟΣΩΝ ΑΦΟΡΑ ΤΟΥΣ ΚΑΝΟΝΕΣ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΤΗΣΙΟΥΣ ΚΑΙ ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΥΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥΣ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΜΟΡΦΩΝ, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

Το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών υπέβαλε τον Οκτώβριο 2002 στη Γενική Γραμματεία της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών και τους λοιπούς αρμόδιους φορείς, προσχέδιο νομοθετικού κειμένου για την ενσωμάτωση της προαναφερόμενης Οδηγίας, προκειμένου να δρομολογηθεί η σχετική νομοπαρασκευαστική διαδικασία. Η συλλογή των επιμέρους παρατηρήσεων από τις τράπεζες μέλη δεν έχει

ακόμη ολοκληρωθεί. Αποτελεί, ωστόσο, κοινή θέση ότι είναι σκόπιμη η ιδιαίτερα προσεκτική επεξεργασία του κειμένου, δεδομένου ότι αφενός δεν καλύπτει πλήρως το αντικείμενο της υπό ενσωμάτωση Οδηγίας και αφετέρου εισάγει νέες, σε σχέση με την Οδηγία, ρυθμίσεις που αφορούν κυρίως το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο s, το οποίο – ως γνωστόν – τελεί υπό αυστηρή κριτική και αναθεώρηση.

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

1. ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΤΗΡΗΣΗ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ “ΓΕΝΙΚΟΥ-ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ”

Αναφορικά με το ανωτέρω θέμα και σε συνέχεια της εκδόσεως του Ν.3052/2002 και του υπ’ αριθ. 1080467/573/0015/4.10.2002 εγγράφου του Υφυπουργού Οικονομικών, η ΕΕΤ επανέφερε το ζήτημα με τα ακόλουθα αιτήματα:

- (α) Η τελευταία βαθμίδα τήρησης του θεωρημένου ισοζυγίου να περιορίζεται στον καταληκτικό βαθμό λογαριασμού που έχει αναπτύξει κάθε τράπεζα σύμφωνα με το Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο, δηλαδή τριτοβάθμιο ή τεταρτοβάθμιο λογαριασμό
- (β) Να είναι δυνατή η εμφάνιση των στηλών του θεωρημένου Ισοζυγίου Γενικού –Αναλυτικών Καθολικών σε κάθετη μορφή αντί σε οριζόντια
- (γ) Να δοθεί προαιρετικά η δυνατότητα στις τράπεζες να εκτυπώνουν το θεωρημένο Ισοζύγιο στο εθνικό πλέον νόμισμα (ευρώ). Επίσης γνωστοποίησε τους λογαριασμούς του Κλαδικού Λογιστικού Σχεδίου Τραπεζών, για τους οποίους υπάρχουν προβλήματα ανάπτυξης μέχρι την τελευταία βαθμίδα. Σε απάντηση των αιτημάτων αυτών, το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών εξέδωσε την ΠΟΛ.1271/12.12.2002 εγκύκλιο, με την οποία διευκρινίστηκε για τις τράπεζες ότι, λόγω του μεγάλου αριθμού των λογαριασμών που αναπτύσσονται στην τρίτη βαθμίδα, του μεγέθους και της πολυπλοκότητας των μηχανογραφικών τους συστημάτων, καθώς και των ιδιαιτεροτήτων της τραπεζικής λογιστικής, μπορούν να εκτυπώνουν στο Ισοζύγιο Γενικού –Αναλυτικών Καθολικών τους πρωτοβάθμιους και δευτεροβάθμιους λογαριασμούς του Κλαδικού Λογιστικού Σχεδίου των Τραπεζών, υπό την προϋπόθεση ότι, όταν ζητηθεί από το φορολογικό έλεγχο, θα είναι δυνατή η εκτύπωσή τους σε αθεώρητα έντυπα.

2. ΑΥΤΟΤΕΛΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΠΡΑΞΕΙΣ REPO ΚΑΙ REVERSE REPO

Αναφορικά με το θέμα αυτό και σε συνέχεια σχετικού εγγράφου του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, η ΕΕΤ ανέπτυξε εκ νέου εμπεριστατωμένη επιχειρηματολογία για τη φορολογική μεταχείριση των διατραπεζικών καταθέσεων και repos, τόσο από νομική όσο και από οικονομική σκοπιά, με την οποία διασαφηνίστηκαν τα σημαντικά προβλήματα που επίκεινται στη διατραπεζική αγορά χρήματος και στη δευτερογενή αγορά τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου. Για τους λόγους αυτούς προτάθηκε η υπαγωγή στην εξαιρέση της παρ. 7 (ε) του άρθρου 12 Ν.2238/94, αναφορικά με τη φορολογία των διατραπεζικών καταθέσεων, τόσο των ημεδαπών όσο και των αλλοδαπών τραπεζών, η εξαίρεση από την αυτοτελή φορολογία του 7% των εισοδημάτων από πράξεις repo και reverse repo, που συνάπτονται μεταξύ ημεδαπών ή αλλοδαπών τραπεζών, καθώς επίσης οι διατάξεις της ΑΥΟ ΠΟΛ 1011/2002 να αφορούν σε περιπτώσεις, όπου η κατατιζόμενη σύμβαση δεν προβλέπει την υποχρέωση των τραπεζών και μελών του ΧΑ για επαναγορά ή επαναπώληση των τίτλων, αλλά παρέχει σχετικό δικαίωμα προαίρεσης για επαναγορά ή επαναπώληση τίτλων.

3. ΑΥΤΟΤΕΛΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΟΜΟΛΟΓΩΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΦΟΡΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Η Γενική Γραμματεία της ΕΕΤ, έχοντας επισημάνει τα ζητήματα που ανακύπτουν από την εφαρμογή της υφιστάμενης νομοθεσίας, πρότεινε την υιοθέτηση ρύθμισης για την περίπτωση που δικαιούχοι των τόκων από ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου είναι τράπεζες και ασφαλιστικές εταιρείες, προκειμένου ο παρακρατούμενος φόρος να εκπίπτει εξ ολοκλήρου από το φορολογούμενο εισόδημα των νομικών αυτών προσώπων.

3. ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΑΚΥΠΤΟΥΝ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΤΩΝ REPOS

Η Γενική Γραμματεία της ΕΕΤ, στο πλαίσιο της παρακολούθησης των δραστηριοτήτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τα repos (European Repo Council – ERC), το οποίο έχει συσταθεί υπό την αιγίδα της International Securities Market Association (ISMA), ανταποκρίθηκε στο ενδιαφέρον και τον προβληματισμό που έχει εκδηλωθεί για τα επιμέρους ζητήματα που ανακύπτουν για την αγορά των repos στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα πραγματοποίησε ειδική σύσκεψη με τους αρμόδιους εκπροσώπους των διευθύνσεων διαχείρισης διαθεσίμων και των νομικών υπηρεσιών των τραπεζών μελών της, κατά την οποία υπήρξε αφενός ενημέρωση και ανταλλαγή απόψεων αναφορικά με το καθεστώς της αγοράς των repos και ζητήματα που ανακύπτουν σε επίπεδο νομικό, φορολογικό ή/και τραπεζικών εργασιών και αφετέρου επισημάνθηκε ότι προωθείται νομοθετική ρύθμιση για τον συμψηφισμό και τα εξωχρηματιστηριακά παράγωγα και ήδη έχει περιληφθεί στο υπό επεξεργασία σχέδιο νόμου για τα εταιρικά ομόλογα και την τιτλοποίηση απαιτήσεων. Περαιτέρω, επισημάνθηκε η χρησιμότητα συμμετοχής των τραπεζών μελών στην έρευνα που διεξάγει το ERC αναφορικά με το μέγεθος και τη σύνθεση της ευρωπαϊκής αγοράς των repos, ενώ στο πλαίσιο της σύσκεψης αυτής τονίστηκε η σημασία προώθησης και εφαρμογής της Σύμβασης – Πλαισίου για Χρηματοπιστωτικές Συναλλαγές

με τα Παραρτήματα αυτής (EMA), που έχει εκπονηθεί με πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ομοσπονδίας, με βάση το κοινοτικό δίκαιο.

4. ΛΟΙΠΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

➤ Η Γενική Γραμματεία της ΕΕΤ επανέλαβε στο Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών τα αιτήματα, που ήδη είχε υποβάλει στο παρελθόν, αναφορικά με την εφαρμογή για τις τράπεζες των διατάξεων του άρθρου 38 του Ν.2873/2000 για την υποχρέωση υπογραφής των δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος και ΦΠΑ από λογιστή φοροτεχνικό, καθώς και για τον συμψηφισμό αναλογούντων φόρων επί διαγραφόμενων ποσών τόκων.

➤ Τέλος, η ΕΕΤ έλαβε μέρος σε έρευνες που διεξήχθησαν σε κοινοτικό επίπεδο, αναφορικά με την τιμολόγηση φόρου προστιθέμενης αξίας στο πλαίσιο παροχής διατραπεζικών υπηρεσιών και τη χρέωση τόκου σε περίπτωση μη υποβολής ή εκπρόθεσμης υποβολής της ετήσιας δήλωσης φόρου εισοδήματος ή ΦΠΑ, καθώς επίσης συμμετέσχε στην εκπόνηση της Αναφοράς για τις εθνικές νομοθεσίες αναφορικά με το τραπεζικό απόρρητο (“Summary of national legislation on banking secrecy”), που εξεδόθη το Νοέμβριο 2002 από την Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ομοσπονδία.

ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

1. ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΚΑΠΝΙΣΜΑΤΟΣ

Σε συνέχεια της υπ’ αριθ. ΥΙ/Γ.Π./Οικ.76017 Υγειονομικής Διάταξης, που δημοσιεύθηκε την 1η Αυγούστου 2002 και με την οποία θεσπίστηκαν διατάξεις για την απαγόρευση του καπνίσματος, η Γενική Γραμματεία της ΕΕΤ εξέτασε το ζήτημα στο πλαίσιο των αρμοδίων διατραπεζικών επιτροπών της. Κατόπιν ενδελεχούς επεξεργασίας και ερμηνείας των

επιμέρους διατάξεων αυτής, κατέστη κοινά αποδεκτό ότι οι τράπεζες δεν εμπίπτουν ευθέως, ήτοι από τη γραμματική ερμηνεία των διατάξεων, στο πεδίο εφαρμογής της υγειονομικής αυτής διατάξεως, πλην όμως κατανοώντας πλήρως τη σκοπιμότητά της για την προάσπιση της δημόσιας υγείας από τις ανεπιθύμητες επιπτώσεις του καπνίσματος, κρίθη-

κε σκόπιμο να τηρηθούν οι προβλεπόμενες ρυθμίσεις, αφενός μεν στους χώρους συναλλαγών με ανάρτηση σχετικών συστάσεων-σημάτων και αφε-

τέρου στους λοιπούς χώρους εργασίας, με πνεύμα αμοιβαίας συνεργασίας, κατανόησης και σεβασμού τόσο των μη καπνιστών όσο και των καπνιστών.

2. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ

Αναφορικά με το θέμα αυτό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προχωρήσει στο δεύτερο στάδιο διαβούλευσης με τους κοινωνικούς εταίρους, με στόχο την ανάληψη νομοθετικής πρωτοβουλίας σε περίπτωση που από τη διαδικασία διαβούλευσης, ανακύψει σχετική ανάγκη δράσης. Στο πλαίσιο αυτό η Γενική Γραμματεία της ΕΕΤ έλαβε μέρος σε σχετική έρευνα που διεξήγαγε η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ομοσπονδία, προκειμένου να αναδειχθεί η ύπαρξη επαρκούς νομοθετικού πλαισίου σε εθνικό επίπεδο. Η έρευνα επικεντρώθηκε στην ύπαρξη γενικού νομοθετικού πλαισίου, αλλά και ειδι-

κών ρυθμίσεων για τον τραπεζικό κλάδο, στο βαθμό συμμετοχής των εργαζομένων, καθώς και στη δυνατότητα ελέγχου του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και της “επίσκεψης” στο διαδίκτυο. Για την ελληνική πλευρά διευκρινίστηκε η εφαρμογή των αντίστοιχων συνταγματικών διατάξεων, της υφιστάμενης νομοθεσίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων (Ν.2472/97 και Ν.2774/99 και Οδηγία 115/2002 της Αρχής Προστασίας Δεδομένων), καθώς και τα προβλεπόμενα στην ισχύουσα εργατική νομοθεσία δικαιώματα συμμετοχής των εργαζομένων.

ΛΟΙΠΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

1. ΗΜΕΡΙΔΑ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ SWIFT

Η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, συνεχίζοντας την επιτυχημένη συνεργασία της με τον οργανισμό SWIFT, διοργάνωσε ημερίδα με “Θέματα Swift” στις 28 Νοεμβρίου 2002, στα πλαίσια της τακτικής εξαμηνιαίας ενημέρωσης του SWIFT Users Group στην Ελλάδα. Θέματα της ημερίδας:

- SWIFT & Greece traffic update
- MT103 Migration & STP update
- SWIFTNet FIN migration for Greece: recap
- ISO 15022 migration and Securities market update
- EBA STEP2 and CLS Third Party Services update
- RAINBOW: the new multi-vendor approach
- 4 pillars II program
- Bolero update

Στην ημερίδα συμμετείχαν εκπρόσωποι από διάφορες διευθύνσεις που σχετίζονται με το SWIFT

“(SWIFT Management, Information Technology, Securities [Custody])”.

2. 2ο ΕΤΗΣΙΟ E-BANKING FORUM

Η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών συμμετείχε με στέλη της στις εργασίες του 2ου ετήσιου e-banking forum και πραγματοποίησε σύντομη εισήγηση αναλύοντας τις εξής θεματικές:

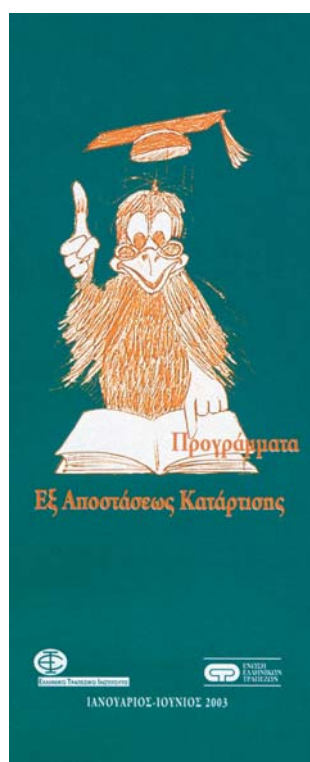
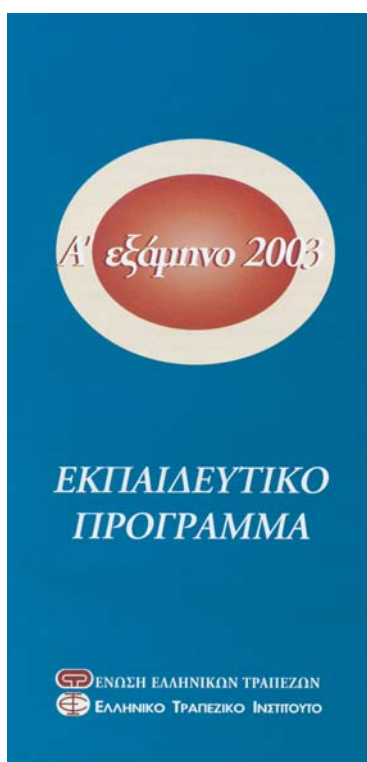
- Υφιστάμενο και υπό διαμόρφωση κανονιστικό πλαίσιο για τα συστήματα πληρωμών και το ηλεκτρονικό εμπόριο σε κοινοτικό και εθνικό επίπεδο.
- Τεχνολογικές εξελίξεις που αναμένονται στο προσεχές διάστημα.
- Πρωτοβουλίες της ΕΕΤ και μελλοντικές δράσεις διατραπεζικής συνεργασίας για την προώθηση των παρεχόμενων υπηρεσιών και προϊόντων ηλεκτρονικής τραπεζικής.

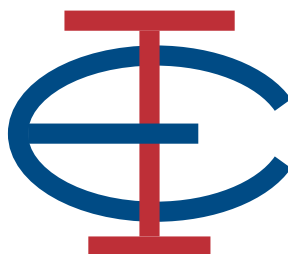
INTERNATIONAL PAYMENT INSTRUCTION

Αναθεωρημένη σχεδίαση του εντύπου IPI βάσει σχετικής Οδηγίας της ECBS
(Ευρωπαϊκής Επιτροπής Τραπεζικών Προτύπων) – Νοέμβριος 2002

Ordering Customer / Εντολέας Πελάτης		International Payment Instruction	
Account number / Αριθμός Λογ/σμού ή IBAN		Amount to be paid / Πληρωτέο ποσό	
Name / Ονοματεπώνυμο	G. STERGIU S.A.	Currency / Νόμισμα	EUR
Address / Διεύθυνση	34, SOLOMOU STR ATHENS GREECE	Amount Ποσό	** 3421,00
Beneficiary / Δικαιούχος		Charges to be paid by Τα έξοδα θα πληρωθούν από	0 = ordering customer / Τον εντολέα πελάτη 1 = beneficiary / Τον δικαιούχο 2 = shared / both / Αμοτέρευτος
IBAN	FR76 1820 6000 1030 5696 6400 117	Signature(s) / Υπογραφή(ές)	
Name / Ονοματεπώνυμο	SOCIETE LUMIERE SA, PARIS	No company stamps / Δεν τίθεται σφραγίδα εταιρείας	
BIC	AGRIFRPP882	Date of signature(s) Ημερομηνία (ΗΗΜΜΕΕΕΕ)	
SWIFT-Code		Reporting / Κωδ. Ισοζυγίου	
Details of payment Λεπτομέρειες Πληρωμής	5200 0005 6781 2348 9012	Form Τύπος εντύπου	02

Please refer to your bank for instructions.
Παρακαλούμε απευθυνθείτε στην Τράπεζά σας για οδηγίες

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Κατά την περίοδο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου 2002 παρατηρήθηκε αξιόλογη συμμετοχή στα εκπαιδευτικά προγράμματα που είχαν σχεδιαστεί από το Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο (ΕΤΙ). Με γνώμονα πάντα τη ζήτηση που διαμορφώνεται από τους ενδιαφερομένους, σχεδιάστηκε ο εκπαιδευτικός προγραμματισμός του Α' εξαμήνου 2003, τόσο για τα προγράμματα στην αίθουσα όσο και για τα προγράμματα εξ αποστάσεως κατάρτισης.

Η διατραπεζική εκπαιδευτική πολιτική διαμορφώνεται από τις εκάστοτε ανάγκες των τραπεζών. Ο Γενικός Γραμματέας της ΕΕΤ και Πρόεδρος του ΕΤΙ, με στόχο την ανταπόκριση του Ινστιτούτου στα σημερινά εκπαιδευτικά δεδομένα, ζήτησε τις απόψεις των τραπεζών για τους βασικούς άξονες δραστηριότητάς του στο μέλλον:

- ❑ θεματολογία εκπαιδευτικών προγραμμάτων (είτε στην αίθουσα είτε με το σύστημα εξ αποστάσεως κατάρτισης – με εγχειρίδιο ή μέσω διαδικτύου),
- ❑ πιστοποιημένα προγράμματα,
- ❑ μεταπτυχιακό πρόγραμμα σε συνεργασία με πανεπιστήμια,
- ❑ εκπαίδευση νέων υπαλλήλων.

Για την περίοδο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου 2002 και κατά δραστηριότητα, σημειώνονται συνοπτικά τα ακόλουθα:

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ)

Σίνα 11, 106 80 Αθήνα • Τηλεφωνικό Κέντρο: 210.33.86.400
E-mail: eettrain@otenet.gr • Internet: www.hba.gr

ΤΗΛΕΦΩΝΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: 210.33.86.402 & 210.33.86.570

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ: 210.33.86.404, 411, 418 & 210.33.86.571

ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΠΟ ΑΠΟΣΤΑΣΗ: με χρήση εγχειριδίου: 210.33.86.403, 409, 410, 413 & 210.36.29.963
με χρήση διαδικτύου: 210.33.86.422, 423, 405

ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ - ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ: 210. 33.86.406 & 407

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΑ ΑΠΟ ΕΚΤ: 210.33.86.415

Εκπαιδευτικά Προγράμματα

Προγράμματα πιστοποίησης στελεχών

CHARTERED FINANCIAL ANALYST (CFA): Στις 5.10.2002 άρχισαν τα μαθήματα της πρώτης ομάδας 29 σπουδαστών. Το πρώτο αυτό επίπεδο θα ολοκληρωθεί τον Ιούνιο του 2003, οπότε οι υποψήφιοι θα υποβληθούν στις εξετάσεις του AIMR.

ΠΩΛΗΤΕΣ ΑΜΟΙΒΑΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ: Πραγματοποιήθηκαν δέκα ενδοεπιχειρησιακές διοργανώσεις για μεμονωμένες τράπεζες.

Εξειδικευμένα προγράμματα

ΒΑΣΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΝΕΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ: Πραγματοποιήθηκε σε διατραπεζική διοργάνωση το ανωτέρω πρόγραμμα, σε συνεργασία με ομάδα επιλεγμένων εισηγητών-συνεργατών του ΕΤΙ, και με πλήρως αναθεωρημένο περιεχόμενο και υποστηρικτικό εκπαιδευτικό υλικό.

ΑΓΓΛΙΚΑ ΓΙΑ ΣΤΕΛΕΧΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ: Πραγματοποιήθηκαν οκτώ διοργανώσεις για εκμάθηση αγγλικής γλώσσας και μία διοργάνωση για εξειδικευμένο σεμινάριο ορολογίας.

Προγράμματα εξ αποστάσεως κατάρτισης

Εντός του Οκτωβρίου προστέθηκαν τέσσερα ακόμη προγράμματα εξ αποστάσεως κατάρτισης (*Μάρκετινγκ, Συνάλλαγμα, Εγγυητικές Επιστολές και Λογιστική* – για πρώτη φορά), στα οποία συμμετέχουν 738 εκπαιδευόμενοι. Συνολικά, στο Β' εξάμηνο του 2002 ξεκίνησε η εφαρμογή οκτώ προγραμμάτων αυτής της μορφής με 1.392 συμμετέχοντες, τέσσερα εκ των οποίων ολοκληρώθηκαν το Δεκέμβριο του 2002 με τη διεξαγωγή 19 τελικών ημερίδων.

Σεμινάρια βραχείας διάρκειας

Την περίοδο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου πραγματοποιήθηκαν 38 διατραπεζικά σεμινάρια, εκ των οποίων τα δέκα αφορούσαν τα *Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα*. Πραγματοποιήθηκε επίσης ένα εσωτερικό σεμινάριο για την ενημέρωση στελεχών της ΕΕΤ στα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα.

Κοινοτικά Προγράμματα

Lobster Project Leonardo da Vinci Programme

Το πρόγραμμα ολοκληρώθηκε το Νοέμβριο του 2002, με τη διεξαγωγή ημερίδας στο Μιλάνο, για την παρουσίαση και διάδοση των αποτελεσμάτων. Στόχος του προγράμματος ήταν, κατ' αρχάς, η διερεύνηση του βαθμού ένταξης της έννοιας learning organization (επιχείρηση που μαθαίνει) στη στρατηγική των τραπεζικών επιχειρήσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Δεύτερο στόχο αποτελούσε η δημιουργία δικτύου (open forum) – μέσω των νέων τεχνολογιών – για την ανταλλαγή πληροφορήσης και την επικοινωνία μεταξύ των εταιρών αρχικά και με όσο το δυνατό μεγαλύτερο αριθμό ενδιαφερομένων στη συνέχεια.

European Foundation Certificate in Banking Leonardo da Vinci Programme

Αντικείμενο του έργου αυτού είναι η δημιουργία κοινού ευρωπαϊκού πιστοποιημένου προγράμματος που θα καλύπτει τη βασική τραπεζική εκπαίδευση. Στο πρόγραμμα συμμετέχουν 19 ευρωπαϊκά ινστιτούτα. Στη συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στις 18 Οκτωβρίου στην πόλη Sitges της Ισπανίας, οι εταίροι συζήτησαν θέματα της εξεταστικής διαδικασίας και της δομής πιστοποίησης. Προχώρησε επίσης η κατάρτιση του περιεχομένου του προγράμματος (curriculum). Το πρόγραμμα, το οποίο θα ολοκληρωθεί μέχρι τον Απρίλιο του 2003, θα είναι αποδεκτό από όλα τα συμμετέχοντα ινστιτούτα, τα οποία θα πρέπει και να το εφαρμόσουν.

Άλλες δραστηριότητες

E-banking για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις

Όπως είναι γνωστό, στα πλαίσια του προγράμματος “Δικτυωθείτε” του Εθνικού Δικτύου Ερευνας και Τεχνολογίας (ΕΔΕΤ) έχει παραχθεί CD-ROM σε θέματα e-banking από ομάδα εκπροσώπων τραπεζών, με το συντονισμό της ΕΕΤ και του ΕΤΙ.

Η Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας του Υπουργείου Ανάπτυξης ζήτησε από την ΕΕΤ να παρουσιαστεί αυτό το CD-ROM σε απευθείας εκπαιδευτικές συναντήσεις με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις σε διάφορες πόλεις της περιφέρειας. Το ΕΤΙ μερίμνησε για την παρουσίασή του, από μέλη της ομάδας παραγωγής, στις πόλεις Θεσσαλονίκη, Ηράκλειο, Ρόδο και Καβάλα. Λόγω του αυξημένου ενδιαφέροντος συμμετοχής και της θετικής αξιολόγησης των παρουσιάσεων, αυτές θα συνεχιστούν και το 2003.

MARK MAZOWER
Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ
Μορφωτικό Ιδρυμα Εθνικής Τραπέζης
 Αθήνα 2002, 431 σσ.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΒΑΡΒΑΡΕΣΟΣ
ΕΚΘΕΣΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
 Σαββάλας, Αθήνα 2002, 511 σσ.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ: ΚΩΝΣΤ. ΚΟΚΚΟΜΕΛΗΣ

Ο γάλλος δημοσιογράφος και διπλωματικός αναλυτής André Fontaine άρχισε την ανταπόκρισή του από την Αθήνα στην *Le Monde*, τη δεκαετία του 1970, γράφοντας: “αν ισχύει το λεγόμενο ότι οι ευτυχισμένοι λαοί δεν έχουν ιστορία, τότε τι να πούμε για την Ελλάδα, της οποίας η πρόσφατη τουλάχιστον ιστορία υπήρξε μία τραγωδία”; Η παρατήρηση του γάλλου σχολιαστή αφορά χονδρικά το πρώτο ήμισυ του 20ού αιώνα και είναι φυσικό, τώρα που η χώρα μας αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ευρωζώνης και βρίσκεται ανάμεσα στα εικοσιπέντε πλουσιότερα κράτη του πλανήτη, οι μνήμες και οι εμπειρίες από τα πάθη και τις δοκιμασίες της εποχής εκείνης να έχουν αμβλυνθεί. Ταυτόχρονα όμως έχουν ωριμάσει οι συνθήκες για μια νηφάλια και ώριμη ερμηνεία της νεότερης και πρόσφατης ιστορίας μας, χάση στην ερευνητική δραστηριότητα μιας νέας γενιάς Ελλήνων και ξένων ιστορικών.

Είναι πράγματι αξιοσημείωτο πώς η ελληνική κοινωνία, που στη διάρκεια του περασμένου αιώνα ταλαιπωρήθηκε όσο λίγες από κρίσεις, πολέμους και καταστροφές, κατόρθωσε – με εξάρσεις και οπισθοδρομήσεις – να δημιουργήσει μια πλουσιότερη λόγω γλώσσα, βάση ενός ρωμαλέου νεοελληνικού πολιτισμού που δεν περιορίζεται στην ποίηση και την πεζογραφία, να συγκροτήσει σχεδόν εκ του μηδενός ένα σύγχρονο κράτος, να επιβάλει και να εμπεδώσει αρκετά πρώιμα ένα δημοκρατικό καθεστώς και μια οικονομία που σήμερα εξασφαλίζει στους Έλληνες ένα από τα υψηλότερα βιοτικά επίπεδα του κόσμου. Και όλα αυτά μέσα σε ένα πλαίσιο έντονων – και ενίοτε εκρηκτικών – πολιτικών και ιδεολογικών αντιθέσεων και αντιπαραθέσεων, αλλά και εξαιρετικά περιορισμένων φυσικών πόρων.

Το Μορφωτικό Ιδρυμα της Εθνικής Τραπέζης (ΜΙΕΤ), κατά τη σαραντάχρονη πλέον λειτουργία του, έχει δημιουργήσει ένα αξιοσημείωτο απόθεμα ιστορικών – και όχι μόνο – μονογραφιών που ιχνηλατούν την οικονομική ιστορία της νεότερης Ελλάδας. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και το έργο: *Η Ελλάδα και η οικονομική κρίση του μεσοπολέμου* του Mark Mazower, καθηγητή ιστορίας στο Κολλέγιο Μπέρκ-μπεκ του Πανεπιστημίου του Λονδίνου, ο οποίος είναι ένας ευαίσθητος και ενημερωμένος παρατηρητής των ελληνικών πραγμάτων.

Η μελέτη του Mazower αφορά τις επιπτώσεις της μεγάλης οικονομικής κρίσης του 1929 στη χώρα μας. Χωρίς αμφιβολία, 'η κρίση του μεσοπολέμου αποτέλεσε τον ισχυρότερο κραδασμό που δέχθηκε ποτέ η διεθνής οικονομία και θεωρείται γενικά υπεύθυνη για την κατάρρευση του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος σε πολλές χώρες'.

Εντούτοις το βιβλίο υποδεικνύει πως ο συσχετισμός ανάμεσα σε οικονομική κρίση και ολοκληρωτισμό δεν είναι μονόδρομος ή αυτόματος. 'Η Ελλάδα συνήλθε γρήγορα από την ύφεση, όμως το 1936 βρέθηκε υπό την εξουσία δικτατορικού καθεστώτος'. Με άλλα λόγια, 'η ανάκαμψη, όπως και η κρίση, υπονόμει τις κυρίαρχες αντιλήψεις για τη σχέση ανάμεσα σε κοινωνία και κράτος, οδηγώντας στην αμφισβήτηση της παραδοσιακής άρχουσας τάξης'.

Προκειμένου να διερευνήσει το παραπάνω σχήμα, ο Mazower παρέχει στον αναγνώστη μια χρήσιμη επισκόπηση της εξέλιξης της ελληνικής οικονομίας από το 1912 έως το 1929, η οποία αποτελεί ταυτόχρονα σπουδαία συμβολή στην υπάρχουσα βιβλιογραφία. Στη συνέχεια εξετάζει την κρίση του 1929-1932 (η οποία ωστόσο δεν έλαβε τις διαστάσεις που είχε στις βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες) και την ανάκαμψη του 1932-1936, με την εγκατάλειψη της χρυσής βάσης, την επιβολή προστατευτικής πολιτικής και τη σταθεροποίηση της νομισματικής κυκλοφορίας. Είναι η περίοδος κατά την οποία η Ελλάδα εγκατέλειψε την παραδοσιακή της εξάρτηση από τις αγροτικές εξαγωγές, τα εμβάσματα και τα ξένα δάνεια και στράφηκε προς μια αυτόνομη πολιτική ανάπτυξη.

Βέβαια η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας άρχισε από χαμηλό σημείο, γι' αυτό και υπήρξε τόσο θεαματική. Είναι χαρακτηριστικό ότι στις αρχές της δεκαετίας του '30 μόνο η Σοβιετική Ένωση και η Ιαπωνία ξεπέρασαν τον δείκτη βιομηχανικής ανάπτυξης της χώρας μας. Εντούτοις η εντυπωσιακή αυτή βραχυπρόθεσμη ανάπτυξη, η οποία συνδυάστηκε με δομικές ελλείψεις και κοινωνικές εντάσεις, κατέληξε στην 4η Αυγούστου. Ο Mazower αναζήτησε την αιτία της αντίφασης μεταξύ των εξελίξεων στη σφαίρα της πολιτικής και της οικονομίας στις νέες απαιτήσεις που δημιουργούσαν τόσο η κρίση όσο και η ανάκαμψη απέναντι στο κράτος και τις κυρίαρχες τάξεις.

Η δεύτερη έκδοση, *Εκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος* του Κυριάκου Βαρβαρέσου, με εκτεταμένη και απόλυτα καταποτιστική εισαγωγή από τον καθηγητή Κ. Κωστή, αφορά τις εναγόνιες αναζητήσεις πολιτικών και τεχνοκρατών για την αντιμετώπιση της βαθύτατης κρίσης που αντιμετώπιζε η Ελλάδα στις αρχές της δεκαετίας του 1950, ύστερα από τις δραματικές περιπέτειες και τις καταστροφές που είχε επισφραγίσει η προηγούμενη πολυτάραχη δεκαετία.

Ο Κυριάκος Βαρβαρέσος υπήρξε μια από τις σημαντικότερες φυσιογνωμίες της ελληνικής οικονομικής επιστήμης. Σπούδασε στην Αθήνα και τη Γερμανία και το 1923 εξελέγη καθηγητής πολιτικής οικονομίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Διετέλεσε Υπουργός Οικονομικών το 1932 και Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος (Ιαν. 1939 – Σεπ. 1944 και Ιαν. 1945 – Σεπ. 1945). Το 1945 ανέλαβε καθήκοντα Οικονομικού Συμβούλου στη Διεθνή Τράπεζα στην Ουάσιγκτον, θέση την οποία διατήρησε μέχρι το τέλος της ζωής του.

Οικονομολόγος με σπάνια θεωρητική κατάρτιση, με ασυνήθιστη αφοσίωση στην πράξη της οικονομικής πολιτικής αναδείχθηκε σε έναν από τους διαπρεπέστερους δημόσιους άνδρες της χώρας.

Το 1952 η κυβέρνηση Πλαστήρα ανέθεσε στον Κ. Βαρβαρέσο την εκπόνηση μελέτης για τις αναπτυξιακές προοπτικές της μετεμφυλιακής Ελλάδας. Αποτέλεσμα της μελέτης αυτής ήταν η *Εκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος*. Η 'Εκθεσις Βαρβαρέσου', που δημοσιεύεται για πρώτη φορά πλήρως στον τόμο των εκδόσεων Σαββάλα, αποτέλεσε σημείο αναφοράς στις αναζητήσεις για την οικονομική πολιτική – αλλά και τις πολιτικές διαμάχες – για μία σχεδόν εικοσαετία. Οι διεισδυτικές παρατηρήσεις του για την ελληνική οικονομία, κοινωνία, δημόσια διοίκηση και πολιτικό πολιτισμό της χώρας μας, καθώς και η σαφήνεια της όλης ανάλυσης και των προτάσεων του συγγραφέα, έδωσαν στην Έκθεση κορυφαία θέση στην έρευνα της σύγχρονης ελληνικής οικονομίας και πολιτικής. Αποτελεί ευτύχημα που το εμπλουτισμένο αυτό έργο γίνεται πλέον κτήμα ενός ευρύτερου κοινού.

CATHERINE BREGIANNI

**LES BANQUES
L'AGRICULTURE
ET L'ÉTAT**

**Stratégies de crédit et
politique agraire en Grèce
de 1861 à 1940**

ΗΡΟΔΟΤΟΣ ΣΠ. Ι. ΑΣΔΑΧΑΣ

Lille, Septentrion, 2002, 561 σσ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ:

ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΛ. ΓΚΟΡΤΣΟΣ

Κεντρικός άξονας της εν λόγω μελέτης είναι η εξέταση και συσχέτιση της σταδιακής ανάπτυξης της αγροτικής πίστης σε συνάρτηση με την εξελικτική πορεία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Η μετάβαση από τις πρώτες σχετικές συμβάσεις της ΕΤΕ και την επεξεργασία προτάσεων για την ίδρυση Κτηματικής Τράπεζας (δεύτερο μισό του 19ου αιώνα) στην επισημοποίηση της αγροτικής πίστης (1916) και τελικά στην ίδρυση της Αγροτικής Τράπεζας (1929) απεικονίζει τη δημιουργία του θεσμού. Η κρατική αγροτική πολιτική με τους εκάστοτε στόχους και η διερεύνηση των ενδοτραπεζικών μηχανισμών συνδέονται με τις δομές της εθνικής οικονομίας. Αυτές γίνονται καλύτερα κατανοητές, καθώς εντάσσονται σε ένα υπερεθνικό οικονομικό πλαίσιο (το παράδειγμα της μεσοπολεμικής ευρωπαϊκής κρίσης είναι ενδεικτικό). Η εξέταση του ρόλου του κράτους στην οικονομική δραστηριότητα, αλλά και των πεπερασμένων ορίων της κρατικής παρέμβασης, συνιστά μια παράμετρο ευρύτερης προσέγγισης στη διαφορετικότητα του αγροτικού χώρου.

Η διαπίστωση αυτή γίνεται προφανέστερη από το γεγονός ότι επελέγη η συγκριτική εξέταση του θεσμού και της συναρτώμενης με αυτόν πολιτικής, κατ'αντιστοιχία με ανάλογες ευρωπαϊκές εμπειρίες. Για παράδειγμα, η εξέταση της συνεταιριστικής κίνησης του ελληνικού μεσοπολέμου αντιπαραβάλλεται με γαλλικά και ιταλικά υποδείγματα, προκειμένου να καταδειχθεί όχι μόνο η οικονομική δυναμική του θεσμού γενικότερα στις ευρωπαϊκές χώρες, αλλά και το ιδεολογικό περίβλημά του. Εν γένει η ίδρυση και η λειτουργία της Αγροτικής Τράπεζας κατά την προπολεμική δεκαετία (1929-1940) αντιμετωπίζεται από τη συγγραφέα ως το επιστέγασμα μιας γεωργικής πολιτικής με άξονα την ενίσχυση της μικρής ιδιοκτησίας και τον εκχρηματισμό του αγρο-

τικού χώρου. Οι εκσυγχρονιστικοί στόχοι μιας άλλοτε περισσότερο, άλλοτε λιγότερο παρεμβατικής πολιτικής, αναφορικά με την ενσωμάτωση της γεωργίας, μεταλλάσσονται υπό την επήρεια της διεθνούς συγκυρίας, δίνοντας τη θέση τους σε μια τάση προς την οικονομική αντάρχεια. Η διερεύνηση των παραπάνω ερωτημάτων είναι στέρεα βασισμένη σε πληθώρα αρχειακών τεκμηρίων, προερχόμενων από την Αγροτική και την Εθνική Τράπεζα. Πέρα από το πρωτογενές υλικό, την τεκμηρίωση των εν λόγω ερωτημάτων συμπληρώνουν δημοσιευμένες πηγές τραπεζικής προέλευσης.

Τα πολλαπλά επίπεδα της μελέτης διευρύνονται υπό το πρίσμα δύο συμπληρωματικών, αλλά όχι δευτερευουσών, οπτικών. Κατ'αρχήν αντικείμενο προβληματισμού αποτελεί ο λόγος για τον αγροτικό χώρο, όπως αυτός εκφέρεται από πολιτικούς, τραπεζικά στελέχη και αγρονόμους. Η σχετική μεσοπολεμική συζήτηση καταγράφει την πρόσληψη του αγροτικού χώρου από τα διαφορετικά κοινωνικά και πολιτικά μορφώματα, οδηγώντας στην άρση των στεγανών ανάμεσα σε μια κυρίαρχη και μια αντιμαχόμενη ιδεολογία. Παράλληλα, ο λόγος για την ίδια την Αγροτική Τράπεζα, είτε αυτός προέρχεται από τον πολιτικό κόσμο είτε από τα αγροτικά στελέχη είτε ακόμη από την ίδια την ΑΤΕ, σκιαγραφεί τις διαφορετικές αντιλήψεις σχετικά με τη διαχείριση του αγροτικού χώρου.

Η κοινωνική διάσταση της αγροτικής πίστης αναλύεται μέσα από τη διοικητική οργάνωση της Τράπεζας. Όπως σημειώνει στον πρόλογο του βιβλίου ο Καθηγητής, Σπύρος Αοδραχάς, το ανθρώπινο δυναμικό της ΑΤΕ εξετάζεται με στόχο τη συγκρότηση του συλλογικού προφίλ του θεσμού. Επισημαίνει επιπλέον το γεγονός ότι η συγγραφέας κατανοεί πλήρως την πιθανότητα αλλοίωσης των κοινωνικών και οικονομικών μηχανισμών του αγροτικού κόσμου στον τρόπο που μεταφέρονται τα δεδομένα από τις τραπεζικές πηγές. Το ίδιο το γεγονός αποτελεί έναν τύπο ιστορικής πληροφόρησης, που πράγματι αξιοποιείται στη συγκεκριμένη εργασία.

Καταληκτικά, επισημαίνεται ότι η εν λόγω μελέτη διαπραγματεύεται, επιτυχώς και με νέα μεθοδολογικά εργαλεία, ένα κεντρικό ζήτημα της ελληνικής ιστοριογραφίας. Η θέση και η συμβολή των υπό κρατικό έλεγχο τραπεζών στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας προσεγγίζονται μέσα από μια πρωτότυπη οπτική, ενώ στο αποτέλεσμα συντείνει και η ανάδειξη αναξιοποίητων έως τώρα πηγών.

Εισαγωγή

Το έργο του Γραφείου του Τραπεζικού Μεσολαβητή παρουσιάζει σταθερά ανοδική πορεία στη διάρκεια της πρώτης τετραετίας λειτουργίας του, όπως διαπιστώνεται από την εξέλιξη του αριθμού των παραπόνων, την επίλυση των οποίων οι συναλλασσόμενοι του εμπιστεύθηκαν, τηλεφωνικώς ή γραπτώς.

Η εξέλιξη αυτή οφείλεται τόσο στην προβολή του θεσμού, που τον κάνει γνωστό σε ευρύτερο αριθμό ενδιαφερομένων, όσο και στη σταθερή οικοδόμηση εμπιστοσύνης των συναλλασσομένων με τις τράπεζες προς το θεσμό.

Ωστόσο η αξιολόγηση του έργου του θεσμού δεν περιορίζεται στον αριθμό των υποθέσεων που του εμπιστεύονται οι συναλλασσόμενοι. Θα πρέπει να περιλαμβάνει τη συμβολή του στη βελτίωση τόσο των διαδικασιών εξέτασης παραπόνων εντός των τραπεζών, ώστε οι όποιες διαφορές να επιλύονται χωρίς μεγάλη ταλαιπωρία των συναλλασσομένων, όσο και του επιπέδου εξυπηρέτησης των πελατών από τους τραπεζικούς υπαλλήλους. Ως προς το πρώτο θέμα, η λειτουργία των Υπηρεσιών Πελα-

**ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ
ΜΕΣΟΛΑΒΗΤΗΣ**

Το έργο του Γραφείου του Τραπεζικού Μεσολαβητή την πρώτη τετραετία λειτουργίας του (1999-2002)

Συνοπτική Παρουσίαση

τών και η θεσμοθετημένη διαδικασία εξέτασης παραπόνων εντός των τραπεζών συνδέεται με τη σύσταση και τη λειτουργία του θεσμού του Τραπεζικού Μεσολαβητή. Ως προς το δεύτερο, το Γραφείο του Τραπεζικού Μεσολαβητή προβαίνει ανά τρίμηνο σε στατιστική ανάλυση των διαφορών που διατυπώνουν οι συναλλασσόμενοι και καταλήγει σε διαπιστώσεις, τις οποίες θέτει υπόψη των τραπεζών για αξιολόγηση και βελτίωση, όπου κρίνουν σκόπιμο, της πολιτικής εξυπηρέτησης των πελατών τους.

2. Αριθμητικά στοιχεία

Στον Πίνακα 1 εμφανίζεται η εξέλιξη του αριθμού των τηλεφωνικών κλήσεων και των γραπτών παραπόνων κατ' έτος.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Ετος	Αριθμός	Μεταβολή % έναντι προηγούμενου έτους
Τηλεφωνικές κλήσεις		
1999	1.621	-
2000	3.420	111,0
2001	3.998	16,9
2002	5.085	27,2
Γραπτά παράπονα		
1999	171	-
2000	346	102,3
2001	618	78,6
2002	741	19,9

Η εξέλιξη της κατανομής των εντός κανονισμού τηλεφωνικών κλήσεων κατά προϊόν ή υπηρεσία και κατά αιτία παραπόνου εμφανίζεται στον **Πίνακα 2**.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2				
Ποσοστό %				
Κατηγορία	1999	2000	2001	2002
Κατανομή κατά προϊόν/υπηρεσία				
Μέσα πληρωμών	25,8	49,5	41,9	43,2
Δάνεια	32,6	29,1	37,6	35,7
Καταθέσεις	21,2	14,3	14,7	12,7
Κινητές αξίες	17,1	5,1	2,8	2,2
Λοιπά	3,3	2,0	3,0	6,2
Σύνολο	100,0	100,0	100,0	100,0
Κατανομή κατά αιτία παραπόνου				
Ποιότητα υπηρεσιών	46,7	33,6	40,8	45,2
Συναλλαγές/υπολογισμοί	31,6	51,0	46,2	38,8
Τραπεζική πρακτική	15,6	13,7	11,2	14,4
Λοιπά	6,1	1,7	1,8	1,6
Σύνολο	100,0	100,0	100,0	100,0

ΠΙΝΑΚΑΣ 3				
Ποσοστό %				
Κατηγορία	1999	2000	2001	2002
Κατανομή κατά προϊόν/υπηρεσία				
Μέσα πληρωμών	29,2	46,9	50,2	56,8
Δάνεια	25,9	24,4	30,6	24,7
Καταθέσεις	20,2	17,5	13,7	12,8
Κινητές αξίες	15,7	8,9	4,1	2,9
Λοιπά	9,0	2,3	1,4	2,8
Σύνολο	100,0	100,0	100,0	100,0
Κατανομή κατά αιτία παραπόνου				
Ποιότητα υπηρεσιών	52,8	31,0	35,0	31,1
Συναλλαγές/υπολογισμοί	28,1	59,3	52,6	53,0
Τραπεζική πρακτική	14,6	7,8	10,1	13,9
Λοιπά	4,5	1,9	2,3	2,0
Σύνολο	100,0	100,0	100,0	100,0

Η εξέλιξη της κατανομής των εντός κανονισμού γραπτών παραπόνων κατά προϊόν ή υπηρεσία και κατά αιτία παραπόνου εμφανίζεται στον **Πίνακα 3**.

Η σημαντική αύξηση του αριθμού των γραπτών παραπόνων για “μέσα πληρωμών”, που σε ποσοστό 90% αφορά στο πλαστικό χρήμα και στα ΑΤΜ, είχε ως αποτέλεσμα να αυξηθεί και το ποσοστό των αιτίων παραπόνων “συναλλαγές/υπολογισμοί”, επειδή στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι χρεώσεις των νόμιμων κατόχων καρτών από παράνομες

συναλλαγές, μετά από κλοπή ή απώλεια των καρτών τους.

Στον **Πίνακα 4** εμφανίζεται ο αριθμός των κατ’έτος κλεισμένων υποθέσεων (γραπτών παραπόνων) ανάλογα με το φορέα και τον τρόπο κατάληξής τους, καθώς και το ποσοστό των υποθέσεων που έκλεισαν υπέρ εκάστου των δύο μερών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4				
Ετος				
Κατηγορία	1999	2000	2001	2002
Αριθμός				
<i>Υπέρ των συναλλασσομένων με:</i>				
Πλήρη ικανοποίηση	34	85	218	346
Συμβιβαστική λύση	3	66	96	101
<i>Υπέρ των τραπεζών</i>	4	35	100	96
Σύνολο	41	186	414	543
Ποσοστό %				
<i>Υπέρ των συναλλασσομένων με:</i>				
Πλήρη ικανοποίηση	82,9	45,7	52,7	63,7
Συμβιβαστική λύση	7,3	35,5	23,2	18,6
<i>Υπέρ των τραπεζών</i>	9,8	18,8	24,1	17,7
Σύνολο	100,0	100,0	100,0	100,0

3. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΥΝΑΛΛΑΣΣΟΜΕΝΩΝ

Κάρτες

Στις κάρτες κυριαρχούν τα παράπονα που αναφέρονται σε αμφισβητήσεις, από τους νόμιμους κατό-

χους, χρεώσεων από παράνομες συναλλαγές, μετά από απώλεια ή κλοπή της κάρτας. Οι παραπονούμενοι τεκμηριώνουν το αίτημά τους για αντιλογισμό των χρεώσεων με τον ισχυρισμό ότι τα καταστήματα, όπου έγινε η χρήση της κάρτας, δεν άσκησαν έλεγχο ταυτοπροσωπίας.

Τελευταίως το αίτημα των συναλλασσομένων είναι η εφαρμογή της ΚΥΑ ΖΙ-178/2001, που ισχύει

από 1.5.2001 και προβλέπει τον περιορισμό της ευθύνης σε 150 ευρώ, υπό την προϋπόθεση ότι ο κάτοχος δεν θα έχει επιδείξει βαρεία αμέλεια και φυσικά ότι δεν υπάρχει δόλος.

Συνήθως η εφαρμογή προσκρούει στη βαρεία αμέλεια που καταλογίζουν οι τράπεζες στους νόμιμους κατόχους στις ακόλουθες δύο περιπτώσεις: *Πρώτον*, δεν έχουν λάβει τα προσηκόντα μέτρα για την ασφαλή φύλαξη των καρτών (π.χ. αφήνουν το πορτοφόλι ή την τσάντα σε εργασιακούς χώρους που δεν βρίσκονται συνεχώς υπό την εποπτεία τους ή εντός αυτοκινήτων σταθμευμένων σε αφύλακτους χώρους) και *δεύτερον*, δεν ασκούν τακτικά έλεγχο για να βεβαιωθούν ότι έχουν στην κατοχή τους την κάρτα ή τις κάρτες, με συνέπεια, σε περίπτωση απώλειας ή κλοπής, να προβαίνουν στη διαδικασία ακύρωσης με καθυστέρηση πολλών, ενίοτε, ημερών.

Δάνεια

Η ελλιπής ενημέρωση, ιδιαίτερα σχετικά με τις διαφορές επιβαρύνσεις, είναι η κύρια αιτία παραπόνων για τα δάνεια. Με την από 30.9.2002 εφαρμογή του Εθελοντικού Κώδικα Συμπεριφοράς για τα στεγαστικά δάνεια και την από τις αρχές του έτους 2003 ισχύ της 2501/2002 Πράξης του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος (ΠΔ/ΤΕ), οι δανειολήπτες θα έχουν στη διάθεσή τους όλη την πληροφόρηση που χρειάζεται για να καταλήξουν σε υπεύθυνες αποφάσεις, υπό την προϋπόθεση ότι θα μελετήσουν προσεκτικά τις πληροφορίες που τους δίνονται, θα ερωτήσουν για να πάρουν διευκρινίσεις για τα σημεία που δεν τους είναι κατανοητά και θα προβούν σε μικρή έρευνα της αγοράς, ώστε να επιλέξουν την τράπεζα με τους συμφερότερους για την περίπτωση τους όρους.

Καταθέσεις

Στα μικτά καταθετικά-επενδυτικά προϊόντα εστιάζονται τελευταία τα παράπονα των καταθετών, λό-

γω ελλιπούς ενημέρωσής τους σχετικά με την απόδοση και τους κινδύνους που ενέχουν οι επενδύσεις του είδους αυτού.

Με την εφαρμογή της 2501/2002 ΠΔ/ΤΕ οι τράπεζες υποχρεώνονται να παρέχουν πλήρη και κατανοητή πληροφόρηση, συνοδευόμενη και με δύο τουλάχιστον αντιπροσωπευτικά παραδείγματα, ώστε οι επενδυτές να έχουν στη διάθεσή τους όλα τα στοιχεία που απαιτούνται για υπεύθυνες αποφάσεις.

Διασυννοριακά

Το 2002 σημειώθηκε σημαντική αύξηση παραπόνων διασυννοριακού χαρακτήρα. Συνολικά 119 παράπονα έναντι 41 του έτους 2001.

Ειδικότερα, τα παράπονα που διατυπώθηκαν συνοψίζονται ως ακολούθως:

- ❑ Μη τήρηση οδηγιών του εντολέα ως προς τον τρόπο πληρωμής των εξόδων σχετικών εμβασμάτων.
- ❑ Αμφισβήτηση συναλλαγών μέσω ATM και πιστωτικών καρτών.
- ❑ Καθυστερήσεις σε περιπτώσεις μεταφοράς υπολοίπων λογαριασμών από τη χώρα τήρησής τους στη χώρα κατοικίας του δικαιούχου.
- ❑ Υψηλές προμήθειες για είσπραξη επιταγών.

Σημειώνεται ότι οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να προμηθευτούν από τα καταστήματα των τραπεζών-μελών του θεσμού τον οδηγό καταναλωτή που κατάρτισε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για το Δίκτυο Συνεργασίας Μεσολαβητών του χρηματοπιστωτικού τομέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γνωστό ως FIN-NET, σχετικά με τη διαδικασία επίλυσης διασυννοριακών χρηματοπιστωτικών διαφορών.

NΟΜΙΣΜΑ & ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Οικονομικός εκσυγχρονισμός πολεμική συγκυρία και πολιτική μετάβαση 1910-1926

ΕΡΕΥΝΑ – ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
Δρ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΜΠΡΕΓΙΑΝΝΗ
Ιστορικός

Στην αυγή του ελληνικού 20ού αιώνα οι νομισματικές εξελίξεις υπερβαίνουν ένα πραγματολογικό πλαίσιο, που θα ανταποκρινόταν κυρίως σε νομισματικά φαινόμενα, για να ενταχθούν σε μια συνολικότερη διαπραγμάτευση της οικονομικής και κοινωνικής πραγματικότητας. Ήδη έχουν επισημανθεί οι συναρμογές των νομισματικών φαινομένων με το περιρρέον πολιτικό και οικονομικό κλίμα κάθε κοινωνίας. Ωστόσο, οι πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα είναι καθοριστικές για τη γεωγραφική διαμόρφωση της εθνικής αγοράς, καθώς τα σύνορα του ελληνικού κράτους λαμβάνουν τη σημερινή σχεδόν μορφή τους. Από την άλλη πλευρά, την ίδια περίοδο σημειώνονται οι οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές που δρομολογούν πλέον το εκσυγχρονιστικό εγχείρημα των Φιλελευθέρων, αλλά και την παγίωση των καπιταλιστικών μηχανισμών. Η στροφή προς τα δυτικά πρότυπα συνάδει με το εγχείρημα οικονομικής και κοινωνικής αναδιοργάνωσης του κράτους, εγχείρημα που αναλαμβάνει η αστική τάξη ύστερα από το κίνημα στο Γουδί⁽¹⁾. Η είσοδος στην πολιτική σκηνή του Ελ. Βενιζέλου, ως απότοκο των σημαντικών γεγονότων του 1909, θα προσωποποιήσει τους νέους προσανατολισμούς, ενώ παράλληλα με τις απαρχές ανάπτυξης με

συγκεκριμένη μορφή σημειώνονται και οι πρώτες προσπάθειες συνδικαλιστικής οργάνωσης των εργατών⁽²⁾. Στο μετασχηματισμό του Ελληνικού Βασιλείου θα ήταν αδύνατο να μην συμπεριληφθεί και η νομισματική πολιτική, καθώς αφενός σημειώνεται η οριστική στροφή προς το χρυσό συναλλαγματικό κανόνα, αφετέρου το εθνικό νόμισμα υφίσταται τις επιπτώσεις των πολεμικών περιπετειών της περιόδου.

Νομισματικές κοπές στη δεκαετία του 1910

Στο προηγούμενο κείμενο επισημάνθηκε ότι η αντιπληθωριστική πολιτική που ακολουθήθηκε ως αποτέλεσμα των αποφάσεων της Επιτροπής Διεθνούς Ελέγχου επανέφερε το 1909 τη συναλλαγματική ισοτιμία της δραχμής στο ακέραιο σε σχέση με το γαλλικό φράγκο. Επίσης, η σταδιακή μείωση κατά 2 εκατομμύρια δραχμές το χρόνο του ποσού της αναγκαστικής κυκλοφορίας είχε αντίκτυπο και στο συνολικό ύψος της τελευταίας, αφού το ποσό από 94.000.000 δραχμές περιορίστηκε σε 68.000.000 δραχμές⁽³⁾. Επισημαίνεται ότι η ρύθμιση αυτή αφορά τα τραπεζογραμμάτια της ΕΤΕ που κυκλοφορούν για λογαριασμό του Δημοσίου, ενώ στα παραπάνω ποσά σε αναγκαστική κυκλοφορία δεν περιλαμβάνονται τα τραπεζογραμμάτια που η ΕΤΕ εκδίδει για λογαριασμό της. Με το Νόμο ΓΧΜΑ (Μάρτιος 1910)⁽⁴⁾ διατάσσεται η απόσυρση των κερματικών γραμματίων της μιας και δύο δραχμών και η αντικατάστασή τους με αργυρά κέρματα. Σύμφωνα με το δεύτερο άρθρο του ίδιου Νόμου τα κερματικά γραμμάτια που θα συγκεντρώνονταν στα Δημόσια Ταμεία θα δίνονταν για την εξαστιή κάλυψη της υποχρέωσης του κράτους σχετικά με τη μείωση του ποσού της αναγκαστικής κυκλοφορίας.

Ο Νόμος ΓΧΜΑ αναφέρεται και στην υλοποίηση της πρόσθετης νομισματικής συμβάσεως του 1908, σύμφωνα με την οποία τα ελληνικά ασημένια κέρματα που κυκλοφορούσαν στις τέσσερις άλλες επικράτειες της ΑΝΕ επιστρέφονται στην εκδότρια χώρα, ενώ παράλληλα απαγορεύεται πλέον η κυκλοφορία τους έξω από τα ελληνικά σύνορα. Πέρα από αυτόν το διακανονισμό για την επιστροφή των κερμάτων του, το κράτος διατηρεί το δικαίωμα κοπής και νέων αργυρών κερμάτων προκειμένου να συμπληρωθεί το ποσό των 12.000.000 δραχμών προς αντικατάσταση των εν κυκλοφορία ισόποσων κερ-

ΝΟΜΙΣΜΑ & ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ματικών γραμματίων. Η ίδια νομοθετική ρύθμιση μειώνει σε τρεις δραχμές ανά κάτοικο της επικράτειας τα κυκλοφορούντα νικέλινα ή χάλκινα κέρματα και, συνεπώς, καθορίζει την απόσυρση από την κυκλοφορία των χάλκινων πενταλέπτων και δεκαλέπτων κερμάτων ονομαστικής αξίας 2.000.000 δραχμών. Το ισόποσο θα έπρεπε να αντικατασταθεί από αργυρά κέρματα της μιας και δύο δραχμών. Επομένως, το ποσό αυτό προστίθεται στο προαναφερθέν και ανεβάζει το σύνολο των ασημένιων κερμάτων – νέας κοπής ή επιστραφέντων – που θα έπρεπε να κυκλοφορήσουν, σε 14.000.000 δραχμές⁽⁵⁾.

Η διενέργεια της επιστροφής των ελληνικών κερμάτων απέδωσε συνολικά 6.274.588,6 δραχμές, ποσό που αντιπροσωπεύει περίπου το 60% των κοπέντων στην Ελλάδα κερμάτων από την έναρξη εφαρμογής του συστήματος της ΛΝΕ. Επιβεβαιώνεται, έτσι, η εκτεταμένη φυγάδυσή τους στο εξωτερικό. Από τα παραπάνω κέρματα αφαιρέθηκε το ισόποσο των 1.737.958 δραχμών λόγω φθοράς, ενώ τα υπόλοιπα τέθηκαν σε κυκλοφορία⁽⁶⁾. Πρέπει να σημειωθεί ότι η πληρωμή των ξένων κυβερνήσεων διενεργήθηκε σε χρυσό⁽⁷⁾ και στην ονομαστική αξία των επιστραφέντων κερμάτων, έστω κι αν η περιεκτικότητά τους σε μέταλλο ήταν χαμηλή λόγω της χρήσης. Μετά την εισαγωγή των επεστραμμένων κερμάτων στην κυκλοφορία προκύπτει, από το τεθειμένο όριο των 14 εκατομμυρίων, ένα υπόλοιπο 9.500.000 περίπου δραχμών το οποίο μπορεί να καλυφθεί με νέες κοπές αργυρών κερμάτων.

Πράγματι, το 1910 και 1911 κόβονται⁽⁸⁾ νέα ασημένια κέρματα της μιας και δύο δραχμών, συνολικής ονομαστικής αξίας 9.451.976 δραχμών⁽⁹⁾. Είναι αξιοσημείωτο ότι η Ελλάδα δεν κάνει χρήση του δικαιώματος που της δίνει η πρόσθετη νομισματική σύμβαση του 1908 για αύξηση του ποσού των αργυρών κερμάτων σε 16 φράγκα ανά κάτοικο της κάθε μιας από τις πέντε επικράτειες της ΛΝΕ. Οι νέες ελληνικές κοπές προορίζονται αποκλειστικά να αντικαταστήσουν τα κερματικά γραμμάτια, να εξυγιάνουν δηλαδή και όχι να αυξήσουν τη νομισματική κυκλοφορία. Πάντως, είναι γεγονός ότι με τις συγκεκριμένες εκτυπώσεις η Ελλάδα εναρμονίζεται τόσο με το νομισματικό πλαίσιο της ΛΝΕ, όσο και με τις αποφάσεις της Επιτροπής του Διεθνούς Ελέγχου.

Οι κοπές των κερμάτων αυτών διενεργήθηκαν στο Νομισματοκοπείο των Παρισίων, ενώ για πρώτη φορά τη χάραξή τους αναλαμβάνει Έλληνας καλλιτέχνης. Έτσι, τα προπλάσματα εκπονήθηκαν από τον Γ. Ιακωβίδη, κατά τις υποδείξεις του αρχαιολόγου και τότε Διευθυντού του Νομισματικού Μουσείου κ. Ιωάννου Σβορώνου⁽¹⁰⁾. Στην κύρια όψη του νομίσματος παριστάνεται η προτομή του Γεωργίου Α' σε προχωρημένη ηλικία. Στη δεύτερη όψη χρησιμοποιείται για πρώτη φορά σε νεοελληνικό κέρμα παράσταση προερχόμενη από την ύστερη αρχαιότητα. Εμπνευσμένος από νόμισμα του Πύρρου, βασιλιά της Ηπείρου, ο Ιακωβίδης καταφέρνει να αποδώσει την πλαστικότητα αλ-

Η δραχμή του 1910. Σχεδιάστηκε από τον Γ. Ιακωβίδη και κόπηκε στο Νομισματοκοπείο του Παρισιού (διακρίνεται το κέρασ της Αμάλθειας, σύμβολο του Νομισματοκοπείου).

λά και την ανάλαφρη μεγαλοπρέπεια του προτύπου: η Θέτις, καθισμένη σε θαλάσσιο ίππο πηγαίνει τα ηφαίστεια όπλα στον Αχιλλέα. Ακολουθώντας τη γενικότερη ευρωπαϊκή τάση, κατά τη μετάβαση από τον έναν αιώνα στον άλλο, τα ελληνικά νομίσματα χάνουν κάτι από την αυστηρότητα και τη στερεοτυπία τους. Το “φαίνεσθαι” των νομισμάτων δεν είναι, άλλωστε, χωρίς σημασία, καθώς απηχεί όχι μόνο την κυρίαρχη ιδεολογία, αλλά και τους τρόπους που μετέρχεται ο κρατικός μηχανισμός προκειμένου να τη μεταδώσει στα ευρύτατα πληθυσμιακά στρώματα, τα οποία αγγίζει η νομισματική κυκλοφορία. Η τυπολογία των νομισματικών θεμάτων εκφράζει τις προσδοκίες των “ελίτ” και αντιπροσωπεύει την κρατική διαχείριση του οικονομικού. Στην υποπερίπτωση των ελληνικών κερμάτων του 1910 και 1911 δεν θα ήταν αδόκιμη η διατύπωση της υπόθεσης ότι η πολεμική “προσφορά” της Θέτιδος απεικάζει τις προσδοκίες για γεωγραφική και οικονομική εξάπλωση του ελληνισμού, που – όπως και οι γειτονικοί βαλκανικοί λαοί – αποβλέπει στο παρηκμασμένο σώμα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Στην ίδια νομισματική ενότητα ανήκουν και οι νικέλινες κοπές της δεύτερης δεκαετίας, οι οποίες – αν και αρχίζουν να εκδίδονται σε παρισινά νομισματοκοπεία το 1912 – αποφασίζονται βάσει Βασιλικού Διατάγματος της 22ας Οκτωβρίου 1913. Πρόκειται για νικέλινα εικοσάλεπτα, δεκάλεπτα και πεντάλεπτα, συνολικής ονομαστικής αξίας 6.178.905,40 δραχμών που παραδίδονται τμηματικά από το 1912 έως το 1920⁽¹¹⁾. Στις όψεις των νικελίνων κερμάτων εμφανίζονται αρχαιότροπα θέματα: η βαρβάρκειος Αθηνά και η αθηναϊκή γλαύκα. Τα μοτίβα συμβολίζουν την εθνική ανάταση ανακαλώντας μνήμες του αρχαίου παρελθόντος. Η ενδυνάμωση του κράτους, η οποία αντανάκλαται και στη γεωγραφική του εξάπλωση, υπαγορεύει τη χρήση σημείων από τα οποία απορρέει ισχύς και μεγαλείο, ακόμη και στα μικρότερης αξίας νομίσματα μεταδίδοντας αυτή την αίσθηση σε ευρύτερα σύνολα του πληθυσμού.

Η ενσωμάτωση της Ηπείρου (πλην της ήδη προσαρτημένης από το 1881 επαρχίας Αρτας), της Μακεδονίας, της Κρήτης και των νησιών του Β. Αιγαίου μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους θα διευρύνουν την εμβέλεια του ελληνικού νομίσματος. Η εφαρμογή του νομισματικού συστήματος στις νέες επαρχίες ανέδειξε τις δυσχέρειες αναφορικά με τη μετάβαση από το ένα εθνικό νόμισμα στο άλλο, αλλά και τις διαθέσεις του πληθυσμού να προβεί σε άμεση αλλαγή της οικονομικής συμπεριφοράς του. Ετσι, όπως είχε προγενέστερα συμβεί και με την ενσωμάτωση της Θεσσαλίας, επιτρέπεται στις νέες επαρχίες η κυκλοφορία χρυσών και ασημένιων τούρκικων νομισμάτων, ενώ απαγορεύεται η κυκλοφορία των αργυρών συμπληρωματικών κερμάτων ονομαστικής αξίας 2, 1 και 0,50 γροσιών⁽¹²⁾. Η ρύθμιση δεν ισχύει για την Κρήτη, όπου το εφαρμοσμένο από την Κρητική Πολιτεία νομισματικό σύστημα αντα-

NΟΜΙΣΜΑ & ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ποκρίνεται στις προδιαγραφές της ΛΝΕ και συμβαδίζει, επομένως, με το ελληνικό. Το 1900 κόβονται οι ασημένιες δραχμές ονομαστικής αξίας 5, 2, 1 και 0,50 δραχμής. Η δραχμή της Κρητικής Πολιτείας είναι ισοτίμη με την ελληνική, αλλά δεν κόβονται καθόλου χρυσά νομίσματα. Τα ασημένια νομίσματα της Κρητικής Πολιτείας κυκλοφόρησαν κανονικά στην Ελλάδα από το 1913 έως την 23η Ιουλίου 1929⁽¹³⁾. Η επέκταση της νομισματικής κυκλοφορίας ως αποτέλεσμα της ενσωμάτωσης νέων εδαφών στην ελληνική επικράτεια θα συνεχιστεί το 1919, όταν το νομισματικό σύστημα εφαρμόζεται και στη Μικρά Ασία μετά την απόβαση στην ευρύτερη περιοχή Σμύρνης ελληνικής στρατιωτικής δύναμης. Το νόμισμα ακολουθεί, επομένως, τη διεύρυνση των εθνικών ορίων αντικατοπτρίζοντας τη φερεγγυότητα του κρατικού μηχανισμού που προβαίνει στην έκδοσή του.

Μια τομή στην ελληνική νομισματική ιστορία: η μεταρρύθμιση του 1910

Η νομισματική εξυγίανση, που αποτυπώνεται στην άρση των κερματικών γραμματίων από την κυκλοφορία, αλλά και στην επανάληψη των αργυρών κοπών, δεν αποτελεί παρά τη μια έκφραση των μεταρρυθμιστικών τομών που επιχειρούνται κατά τη δεκαετία του 1910. Η αντιπληθωριστική πολιτική που ακολουθείται στις αρχές του 20ού αιώνα από τον κύριο εκδοτικό τραπεζικό οργανισμό⁽¹⁴⁾, την Εθνική Τράπεζα, έχει επαναφέρει τη συναλλαγματική ισοτιμία της δραχμής. Στην πραγματικότητα, η ΕΤΕ δεν έχει αποδυναμωθεί μετά το συμβιβασμό του κράτους με τους εξωτερικούς πιστωτές του, καθώς έχει γίνει αποδεκτή η πληρωμή του εσωτερικού δημοσίου χρέους στο άρτιο⁽¹⁵⁾. Σύμφωνα με το σχόλιο του Ξ. Ζολώτα η μεταρρύθμιση του νομισματικού συστήματος ήταν απαραίτητη για δύο λόγους: πρώτον, η αντιπληθωριστική πολιτική είχε προκαλέσει υπολανθάνουσα ύφεση και δεύτερον η σταθεροποίηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας καθίστατο προβληματική⁽¹⁶⁾. Με το Νόμο ΓΧΜΒ, που ψηφίζεται το 1910, τίθενται οι βάσεις της νομισματικής πολιτικής που θα ακολουθηθεί έως το 1928. Η βασική ρύθμιση που εισάγει ο νόμος ΓΧΝΒ είναι ότι η νομισματική κυκλοφορία τραπεζογραμματίων μπορεί να αυξηθεί πέρα από το όριο που θέτει η προηγούμενη νομοθεσία και ο Διεθνής Οικονομικός Ελεγχος, αρκεί να υπάρχει κάλυψη της επιπλέον κυκλοφορίας σε συνάλλα-

μα ή χρυσό. Συγκεκριμένα η ΕΤΕ εξουσιοδοτείται προς έκδοσιν χαρτονομίσματος ἄνω τοῦ ὑπὸ τοῦ νόμου καθοριζομένου ποσοῦ, πρὸς τὸν σκοπὸν ἀγορᾶς εἰς τὸ ἄρτιον χρυσοῦ ἢ ἐξωτερικοῦ συναλλάγματος, μετὴν ὑποχρέωσιν νά πωλῇ τοῦτο εἰς τὸ ἄρτιον (τόν χρυσόν κατ' ἀρχάς πλέον 1%) ἀποσύρουσα τῆς κυκλοφορίας ἰσόποσον χαρτονόμισμα⁽¹⁷⁾.

Τυπικά, λοιπόν, διατηρεῖται το καθεστώς της αναγκαστικής κυκλοφορίας, στην πραγματικότητα πρόκειται για μια πρώτη εφαρμογή του κανόνα χρυσοῦ συναλλάγματος. Ωστόσο, προσδίδεται αρκετή ελαστικότητα στους νομισματικούς μηχανισμούς, η οποία ήταν αδύνατη κάτω από τους περιορισμούς της μέχρι τότε ακολουθούμενης αντιπληθωριστικής πολιτικής. Αν και αρχικά τέθηκε το όριο των 10 εκατομμυρίων δραχμών για τα τραπεζογραμμάτια που θα εκδίδονταν με την ισχύ του Νόμου ΓΧΜΒ, οι επερχόμενες πολεμικές εμπλοκές του ελληνικού κράτους οδήγησαν σε επάλληλες αυξήσεις του. Ετσι, τον Ιούνιο του 1917 τα διαθέσιμα σε συνάλλαγμα, τα οποία κάλυπταν αντίστοιχη έκδοση τραπεζογραμματίων, ανέρχονταν σε 367 εκατομμύρια⁽¹⁸⁾. Με τον παραπάνω Νόμο δεν θεσπίστηκε ο χρυσός κανόνας, αλλά υιοθετήθηκε το Gold Exchange Standard, ενδιάμεσο σύστημα που παραπέμπει όχι στο κάλυμμα σε χρυσό, αλλά στη διατήρηση σταθερής ισοτιμίας μέσω πληρωμών σε ξένο συνάλλαγμα χρυσῆς βάσεως⁽¹⁹⁾. Με αυτόν τον τρόπο η έκδοση τραπεζογραμματίων βασίζεται στην αγορά χρυσοῦ ή συναλλάγματος, τα οποία καλύπτουν στο άρτιο τη

Κεσματικά γραμμάτια της 1 και 2 δραχμών, τα οποία τυπώθηκαν το 1918 από την Εταιρεία Αφών Ασιώτη.

ΝΟΜΙΣΜΑ & ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

νομισματική κυκλοφορία. Σύμφωνα με τον Αλ. Διομήδη το σύστημα που εισήχθη με τον Νόμο ΓΧΜΒ οδήγησε στη δημιουργία ισχυρού αποθέματος εξωτερικού συναλλάγματος και στη συγκράτηση στο εσωτερικό των εισαγομένων κεφαλαίων⁽²⁰⁾. Ο Ξ. Ζολώτας θεωρεί το σύστημα δύσκαμπτο και δυσπροσάρμοστο στις συναλλακτικές ανάγκες της χώρας, καθώς συνέτεινε – και μάλιστα σε πολεμικές συνθήκες – στην αύξηση του προεξοφλητικού τόκου από πλευράς ΕΤΕ⁽²¹⁾. Παρά το γεγονός ότι το σύστημα επέτρεψε τη διεξαγωγή των Βαλκανικών Πολέμων χωρίς την ανάγκη καταφυγής σε ακάλυπτη κυκλοφορία τραπεζογραμματίων, ήταν μάλλον ανεδαφική η προσπάθεια να διατηρηθεί ο *κανόνας του συναλλάγματος χρυσού* μετά την έκρηξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, και ειδικότερα ύστερα και από το άνοιγμα του μικρασιατικού μετώπου (1919).

Πολεμική σύγκρουση και νομισματική αστάθεια

Η έναρξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου σήμανε και την παύση της εξαργύρωσης τραπεζογραμματίων για τις μεγάλες εμπόλεμες χώρες. Σημειώθηκε μετακίνηση χρυσού από την Ευρώπη στην αμέτοχη, στις πολεμικές συγκρούσεις Αμερική⁽²²⁾, ενώ παρατηρήθηκαν ελλείψεις στα ευρωπαϊκά αποθεματικά χρυσού με προφανή αποτελέσματα: την έκδοση υπερπληθώρας ακάλυπτων τραπεζογραμματίων και τη διασάλευση του χρυσού κανόνα. Όπως είναι αναμενόμενο, σημειώθηκε πανευρωπαϊκά το φαινόμενο της απόκρυψης των χρυσών νομισμάτων, ενώ η έκπτωση της τιμής του γαλλικού, βελγικού και ιταλικού νομίσματος επέφερε το οριστικό ψυχορράγημα της ΛΝΕ. Η δραχμή διατήρησε τυπικά την ονομαστική της αξία, και μετά την πτώση του φράγκου στρέφεται στην αγγλική λίρα και τέλος στο δολάριο. Η χώρα εισέρχεται και επίσημα στο Μεγάλο Πόλεμο το 1917 μετά την οδυνηρή περιπέτεια του Διχασμού. Επομένως, κάθε προσπάθεια διατήρησης της αξίας της είναι ανέφικτη, δεδομένης της ήδη σημειούμενης αύξησης της νομισματικής κυκλοφορίας.

Το ελληνικό Δημόσιο αδυνατεί να υλοποιήσει τις αποφασισμένες το ίδιο έτος κοπές αργυρών κερμάτων και, προκειμένου να καλύψει τις ανάγκες των συναλλαγών, επαναφέρει το καθεστώς των κερματικών γραμματίων της μιας και δύο δραχμών⁽²³⁾. Ήδη το 1917 επανεισέρχονται στην κυκλοφορία τα κερματικά γραμμάτια του 1885, που βρίσκονται στα Ταμεία της Εθνικής Τράπε-

ζας, ενώ το επόμενο έτος οι πολεμικές επιχειρήσεις χρηματοδοτούνται με τα γραμμάτια της Εθνικής Αμύνης (τα οποία στα τέλη του 1919 ανέρχονται σε 157.092.200 δραχμές) και αποφασίζεται η έκδοση των νέων κερματικών γραμματίων. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα νέα κερματικά γραμμάτια εκδίδονται από δύο εργοστάσια: το Bradbury Willkinson και αυτό της κερκυραϊκής Εταιρείας Ασπιώτη. Το έτος 1918 απαγορεύεται νομοθετικά η διάθεση από τις τράπεζες μεταλλικών διαθεσίμων και επιβάλλεται η αναγωγή σε τραπεζογραμμάτια των χρεών σε χρυσό⁽²⁴⁾.

Είναι γεγονός ότι η σταθεροποίηση του νομίσματος με την εφαρμογή του νόμου ΓΧΜΒ, αλλά και οι προστατευτικές για την ελληνική οικονομία συνθήκες που δημιούργησε το μακεδονικό μέτωπο των δυνάμεων της Entente, έδωσαν στιγμιαία συγκριτικό πλεονέκτημα στη χώρα. Η επέκταση, όμως, των πολεμικών επιχειρήσεων και, κυρίως, το άνοιγμα του μικρασιατικού μετώπου επέβαλαν την κατακόρυφη αύξηση της κυκλοφορίας τραπεζογραμματίων. Ο Διεθνής Οικονομικός Ελεγχος απαγόρευε την έκδοση ακάλυπτου χαρτονομίσματος, αλλά επιτράπηκε στην Τράπεζα να εκδώσει τραπεζογραμμάτια με κάλυμμα τις ανοιχθείσες στο εξωτερικό συμμαχικές πιστώσεις και βάσει των διατάξεων του προαναφερθέντος νόμου. Η πολιτευτική μεταβολή του Νοεμβρίου του 1920, δηλαδή η εκλογική ήττα του Κόμματος των Φιλελευθέρων, και ο συνεπαγόμενος οικονομικός αποκλεισμός της Ελλάδας από τις δυνάμεις της Entente σήμαναν την ακύρωση των συμμαχικών πιστώσεων. Αρα, τα τραπεζογραμμάτια της ΕΤΕ που κυκλοφόρησαν με βάση αυτή τη ρύθμιση έμεναν ακάλυπτα. Ο Αλ. Διομήδης, υπουργός Οικονομικών της ηττημένης βενιζελικής κυβέρνησης, θα σημειώσει: *‘Η άνατροπή της οικονομικής βάσεως της εξωτερικής πολιτικής της Ελλάδος, άπεγύμνωσε καί την νομισματικήν κυκλοφορίαν ήμων του στήρήματός της, κατέστησε δέ αυτήν άποτόμως άκάλυπτον. Τό ειδικόν ενεργητικόν των συμμαχικών πιστώσεων, όπερ έχρησήμενεν ως ή έγγυήσις της δραχμής, άπετέλει δέ την πηγήν έξ ής ήντλει ή κοινωνία τά πραγματικά κεφάλαια δι’ ών έθρεπε τό έγχώριον νόμισμα είς διεθνές τοιοῦτον, έστείρευσεν άμέσως καί άπολύτως⁽²⁵⁾. Ετσι, το ύψος της κυκλοφορίας τραπεζογραμματίων εκδοθέντων βάσει του νόμου ΓΧΜΑ ανερχόταν το 1922 σε 1.139.800.000 δραχμές. Σε αυτό το ποσό θα πρέπει να προστεθούν τα τραπεζογραμμάτια της ΕΤΕ που κυκλοφορούν για λογαριασμό της, σε αντίκρισμα δηλαδή του εκδοτικού της προνομίου. Το 1920 δόθηκε το δικαίωμα στην Τράπεζα να προβεί σε σημαντικές πρόσθετες εκδόσεις με την υποχρέωση να παρέχει αντίστοιχες προκαταβολές στο Κράτος⁽²⁶⁾. Αυτού του είδους οι εκδόσεις τραπεζογραμματίων συνεχίστηκαν προοδευτικά και κατά τα επόμενα έτη, με αποτέλεσμα το 1927 να αγγίζουν τα 2.626.800.000 δραχμές. Το μεγαλύτερο μέρος των τραπεζογραμματίων αυτών ήταν ακάλυπτο, με μόνο αντίκρισμα αντίστοιχες οφειλές του Κράτους προς την Τράπεζα.*

ΝΟΜΙΣΜΑ & ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Αν και η καταγραφή του συνολικού εσωτερικού χρέους που χρηματοδοτήσε τις πολεμικές επιχειρήσεις είναι έξω από τους στόχους αυτού του κειμένου, αξίζει να αναφερθεί η σύναψη αναγκαστικού εσωτερικού δανείου με διχοτομηση του χαρτονομίσματος, δημοσιονομική άλλωστε πρωτοτυπία του ελληνικού κράτους και της κυβέρνησης Γούναρη. Η ιδιόρρυθμη αυτή χρηματοδότηση της συνεχιζόμενης Μικρασιατικής Εκστρατείας προκρίθηκε ως ταμειακό μέσο, καθώς η κυβέρνηση αδυνατούσε να συνάψει εξωτερικό δάνειο, ενώ δεν επιθυμούσε την περαιτέρω έκδοση τραπεζογραμμάτων. Σύμφωνα με το Νόμο 2749 της 25ης Μαρτίου τα χαρτονομίσματα της ΕΤΕ διχοτομήθηκαν: το αριστερό τμήμα (οι “σταύροι”) με την προσωπογραφία του πρώτου Διοικητή Γ. Σταύρου κυκλοφορεί κανονικά, αλλά στη μισή ονομαστική αξία. Το δεξί τμήμα με το θυρεό (“τα στέμματα”) μεταβλήθηκε σε προσωρινή ομολογία του αναγκαστικού δανείου. Με τον τρόπο αυτό η νομισματική κυκλοφορία, που ξεπερνούσε τα 3.100.000.000 δραχμές, μειώθηκε κατά το 50%, ενώ το δάνειο εκδόθηκε στο άρτιο με 6,5% τόκο και προθεσμία εξόφλησης την 1η Απριλίου 1943⁽²⁷⁾. Λίγες μέρες μετά (στις 14 Απριλίου 1922) κυκλοφορούν τα τραπεζογραμμάτια των χιλίων δραχμών της δεύτερης έκδοσης της ΕΤΕ, προκειμένου να αντικαταστήσουν τα διχοτομημένα. Για αυτό το λόγο φέρουν την ένδειξη ‘Νέον’⁽²⁸⁾. Όπως σημειώθηκε παραπάνω, η Τράπεζα είχε δικαίωμα να θέσει στην κυκλοφορία το ισόποσο των τραπεζογραμμάτων που αποσύρθηκαν: έτσι κατέστη δυνατή η έκδοση τραπεζογραμμάτων χωρίς την περαιτέρω διόγκωση της νομισματικής κυκλοφορίας⁽²⁹⁾. Το αναγκαστικό δάνειο του 1922 επικρίθηκε ότι διασάλευσε την εμπιστοσύνη του κοινού προς

Τραπεζογραμμάτια της Εθνικής Τράπεζας με την επισήμανση ‘Νέον’, τα οποία κυκλοφορούν μετά το αναγκαστικό δάνειο του 1922.

Τραπεζογραμμάτια της Εθνικής Τράπεζας με την επισημάνση 'Νέον', τα οποία κυκλοφορούν μετά το αναγκαστικό δάνειο του 1922.

ξη με σοβαρά τραύματα: τα υπέρογκα στρατιωτικά έξοδα, ο επισιτισμός του χειμαζόμενου αστικού πληθυσμού και, αργότερα, η εγκατάσταση 1.500.000 προσφύγων από την πρώην Οθωμανική Αυτοκρατορία δημιούργησαν τεράστιες ανάγκες⁽³¹⁾. Η σύναψη του πρώτου προσφυγικού δανείου ύψους 12.300.000 λιρών στερλινών με τιμή εκδόσεως 88% αποσκοπούσε στην αντιμετώπιση των έκτακτων εξόδων από την προσφυγική εγκατάσταση. Τη διαχείρισή του ανέλαβε η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων αποτελούμενη από 2 εκπροσώπους της Κοινωνίας των Εθνών και 2 αντιπροσώπους του ελληνικού κράτους. Μετά από το κλείσιμο των διεθνών αγορών για τη χώρα, το δάνειο του 1924 συνιστά τη σημαντικότερη εξωτερική δανειοδότηση του ελληνικού δημοσίου.

τα τραπεζο-γραμμάτια και ότι έπληξε δυσανάλογα τα περισσότερα φτωχά στρώματα του πληθυσμού⁽³⁰⁾. Το ίδιο ταμειακό μέτρο εφαρμόστηκε τον Ιανουάριο του 1926, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι έκτακτες δαπάνες για την εγκατάσταση των προσφύγων.

Όπως είναι φανερό από τα παραπάνω, η Ελλάδα εξήλθε από τη μακρόχρονη πολεμική σύρρα-

ΝΟΜΙΣΜΑ & ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η δραχμή του 1926

Τη θλιβερή οικονομική κατάσταση αντανακλά η απαξίωση της δραχμής, η οποία το 1922 θα καταρρεύσει μαζί με το μικρασιατικό μέτωπο. Έτσι, η ισοτιμία της αγγλικής λίρας ανέρχεται από 34,33 δραχμές το 1920 σε 279,89 το 1922. Η υποτίμηση της δραχμής συνεχίζεται, έτσι ώστε η τιμή της στερλίνας να ανέλθει σε 315,47 δραχμές το 1925, έτος επανασύνδεσης του αγγλικού νομίσματος με το χρυσό. Η νομισματική αστάθεια, επίσης, ως σύμπτωμα της πολιτικής αναταραχής που επικρατεί στη χώρα, θα αποτελέσει την έκφανση μιας βαθύτερης κοινωνικής κρίσης, τη στιγμή που η Ελλάδα καλείται να εκταμιεύσει το παθητικό της Μικρασιατικής Εκστρατείας. Η ανακήρυξη της Α' Ελληνικής Δημοκρατίας δεν θα αποτελέσει μια ομαλή εξέλιξη, ενώ θα σημάνει και την (προσωρινή) έξωση της βασιλικής δυναστείας. Η πολιτειακή αλλαγή αποτυπώνεται και στο νόμισμα: προκειμένου να αντιμετωπισθεί η έλλειψη κερμάτων, αποφασίζεται η κοπή χαλκο-νικελίνων νομισμάτων των 2, 1, 0,50 και 0,20 δραχμών⁽³²⁾. Αν και επίσημα η εσωτερική τιμή της δραχμής εξακολουθούσε να ισούται με 0,29 γραμμάρια χρυσού, σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου ΣΔ/1867, τα νέα κέρματα ανταποκρίνονται στην πραγματική της αξία. Έτσι, η χάλκινη δραχμή του 1926 έχει υποτιμηθεί 15 περίπου φορές σε σχέση με τη χρυσή δραχμή του 1867. Τα κέρματα κόβονται στο νομισματοκοπείο της Βιέννης και είναι συνολικής ονομαστικής αξίας 73.000.000 δραχμών⁽³³⁾. Πρόκειται για τα πρώτα της ελληνικής δημοκρατίας και αντλούν την κοινή τους θεματολογία από νόμισμα της αρχαίας Κορίνθου: η προτομή της Αθηνάς έρχεται να αντικαταστήσει τις μοναρχικές απεικονίσεις, η ανάκληση του αρχαίου παρελθόντος καλείται να καλύψει ένα – φαντασιακό ίσως – κενό εξουσίας⁽³⁴⁾. Τα συγκεκριμένα κέρματα επιτελούν δύο συμβολικές λειτουργίες: καθώς πρόκειται για την πρώτη κοπή δραχμής μετά τα ασημένια κέρματα του 1911, αποτυπώνουν με τη χάλκινη “φυσιογνωμία” τους την απαξίωση του νομίσματος και, επιπλέον, το νεογέννητο πολιτειακό καθεστώς αποκτά υπόσταση μέσα και από τη νομισματική του λειτουργία.

Η πρώτη δραχμή της Α' Ελληνικής Δημοκρατίας, κόπηκε το 1926 στο Νομισματοκοπείο της Βιέννης.

Ευρωπαϊκές νομισματικές εξελίξεις μετά το Μεγάλο Πόλεμο

Η νομισματική διαταραχή ως αποτέλεσμα του Α' Παγκοσμίου Πολέμου δεν εντοπίζεται, φυσικά, μόνο στην Ελλάδα. Στις οδυνηρές επιπτώσεις των συγκρούσεων υπάγονται οι ευρωπαϊκές οικονομίες στο σύνολό τους. Αλλωστε, η εμπειρία του συγκεκριμένου πολέμου είναι διδακτική όσον αφορά τις συναρμογές μεταξύ οικονομικών μηχανισμών, νομισματικών φαινομένων και ιδεολογιών των κοινωνιών. Όπως έχει σημειώσει ο J. Galbraith στην κλασική μελέτη του για το χρήμα, ο χρυσός κανόνας αντιπροσώπευσε τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα ένα διεθνή μηχανισμό οικονομικού ελέγχου, στον οποίο έπρεπε να υποτάσσονται οι επιμέρους κρατικές πολιτικές σε μια εποχή που οι εθνικισμοί εντείνονταν⁽³⁵⁾. Ο Μεγάλος Πόλεμος, ως έκφραση των ανταγωνιστικών εθνικισμών οδήγησε, όπως σημειώθηκε και παραπάνω, στη σταδιακή υπαγωγή των εμπολέμων στο καθεστώς της αναγκαστικής κυκλοφορίας χαρτονομισμάτων, που – σε αντίθεση με το δολάριο – δεν ήταν πλέον μετατρέψιμα σε χρυσό. Μετά το τέλος του Πολέμου η μεγάλη άνοδος των τιμών – τρομακτική στην περίπτωση της ηττημένης Γερμανίας, με τάσεις σταθεροποίησης στη Βρετανία μετά το 1920 – και οι συνεπαγόμενες υποτιμήσεις των εθνικών νομισμάτων σηματοδοτούν μια Ευρώπη που μπαίνει σε φάση πληθωρισμού. Γεγονός που εντείνεται από την πτώση της παραγωγής και τη μεγάλη ζήτηση προϊόντων. Η αποκατάσταση της νομισματικής σταθερότητας, που προσδιορίζεται από την επαναφορά της μετατρεψιμότητας για τα κύρια ευρωπαϊκά νομίσματα⁽³⁶⁾, θα σηματοδοτήσει, από το 1924 και μετά, μια πρόσκαιρη στροφή στο χρυσό κανόνα. Το νέο ευρωπαϊκό σύστημα του κανόνα χρυσού συναλλάγματος, το οποίο είδαμε να προεικάζεται στον ελληνικό Νόμο ΓΧΜΒ, διαφέρει από το προπολεμικό στο βαθμό που τα ευρωπαϊκά νομίσματα είναι συνδεδεμένα όχι μόνο με το χρυσό, αλλά και με συνάλλαγμα χρυσής βάσης (δολάριο και, μετά τον Απρίλιο του 1925, στερλίνα). Λίγο αργότερα και η Ελλάδα θα αναγκαστεί να συμπλεύσει με τη μεσοπολεμική νομισματική πραγματικότητα.

ΝΟΜΙΣΜΑ & ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Υποσημειώσεις

(1) Ν. Γ. Σβορώνος, *Επισκόπηση της νεοελληνικής ιστορίας*, βιβλιογραφικός οδηγός του Σπ. Ασδραχά, Αθήνα, Θεμέλιο, ¹¹ 1988, σ. 115.

(2) Cf: Α. Μπεναρόγια, *Ελπίδες και πλάνες*, Πολιτικοί και οικονομική πάλη (1909), Αθήνα, Στοχαστής, 1989, σ. 43-44.

(3) Μ. Dritsas, "Monetary modernisation in Greece: bimetalism or the Gold Standard (1833-1920)", *The Journal of Economic History*, 28, 1999 (1), σ. 38.

(4) Νόμος ΓΧΜΑ, *περί αντικαταστάσεως των κερματικών γραμματίων δι' ἀργυρῶν κερμάτων καὶ περί περιορισμοῦ καὶ αντικαταστάσεως τῶν χάλκινων κερμάτων καὶ ἀναχωνεύσεως τῶν ἐκ νικελίου.*

(5) Ἀρθρο 7, 8 & 9.

(6) Ν. Βασιλόπουλος, *Η ιστορία της δραχμής*, Αθήνα, χχ., σ. 104.

(7) Νόμος ΓΤΛΒ', 16 Μαρτίου 1909, *περί κυρώσεως τῆς ἀπὸ 22 Ὀκτωβρίου (4 Νοεμβρίου) 1908 προσθέντος νομισματικῆς συμβάσεως μεταξύ Ἑλλάδος, Βελγίου, Ἰταλίας καὶ Ἑλβετίας*, Ἀρθρο 7.

(8) Σύμφωνα με το Β. Διάταγμα της 9ης Σεπτεμβρίου 1910.

(9) Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν, Γενικὴ Διεύθυνσις Δημοσίου Λογιστικοῦ, *Τὰ ἑλληνικά νομίσματα*, Ἐν Αθήναις, ἐκ τοῦ Εθνικοῦ Τυπογραφείου, 1932, σ. 37. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Ὑπουργείου, στα 2δραχμα κοπῆς 1910 καὶ 1911 ἀντιστοιχεῖ συνολικὴ ονομαστικὴ ἀξία 3.000.000 δραχμῶν, στα κέρματα της 1 δραχμῆς ονομαστικὴ ἀξία 6.451.976 δραχμῶν.

(10) Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν, *Τὰ ἑλληνικά ... op. cit.*, σ. 45.

(11) *Ibid.*, σ. 46.

(12) Cf: Νόμος 520, της 21ης Ιουλίου 1914, *Περί κυρώσεως τοῦ ἀπὸ 21 Ἰουλίου 1914 Β. Διατάγματος προκληθέντος ἐν ἀπουσίᾳ τῆς Βουλῆς*, ΒΔ., της 18ης Ἰανουαρίου 1918, *Περί ὀρισμοῦ νέας διατιμῆσεως ἐν ταῖς Νέαις Χώρας τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τῆς Τουρκικῆς Ἀυτοκρατορίας καὶ ΒΔ. της 4ης Ἀπριλίου 1915 περί ὀρισμοῦ νέας διατιμῆσεως τῶν ἐν ταῖς νέαις χώραις κυκλοφορούντων ἀργυρῶν νομισμάτων τῆς Ὀθωμανικῆς Ἀυτοκρατορίας καὶ περί ἀπαγορεύσεως τῆς κυκλοφορίας τινῶν ἐξ αὐτῶν.*

(13) Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν, *Τὰ ἑλληνικά ... op. cit.*, σ. 88.

(14) Ἡ Ἰονικὴ ἐξακολουθεῖ νὰ ἔχει ἐκδοτικὸ προνόμιο ἕως το 1920, ὁπότε αὐτὸ μεταβιβάζεται σὴν ΕΤΕ. Το ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν Τράπεζα Κρήτης, ποὺ διατηρεῖ ἐκδοτικὸ προνόμιο γιὰ τὴν περίοδο ἀπὸ το 1900 ἕως το 1918. Ἀπὸ το 1920 ἕως καὶ το 1927 ἡ ΕΤΕ θὰ ἔχει το ἀποκλειστικὸ προνόμιο ἐκδόσεως τραπεζογραμματίων. Ν. Π. Ἰγγλέση, *Ὁδηγὸς τῶν Ἀνωνύμων Ἑταιριῶν, 1937-1938, Τ. Β., Αἱ ἑλληνικαὶ Τράπεζαι*, Αθήνα, 1939, σ. 7 & Γ. Χαριτάκης (διευθ.), *Οἰκονομικὴ Ἑπετηρὶς τῆς Ἑλλάδος. Ἔτος ἐνδέκατον 1939*, Αθήνα, 1940, σ. 211.

(15) Α. Σπουργίτης, *Τραπεζικά-Συναλλαγματικά καὶ διάφορα μελετήματα*, Αθήνα, 1929, σ. 357.

(16) Ξ. Ζολώτας, *Νομισματικά καὶ συναλλαγματικά φαινόμενα ἐν Ἑλλάδι, 1910-1927*, Αθήνα, 1928, σ. 7, 8.

(17) *Ibid.*, σ. 78.

(18) Ἀλέξανδρος Διομήδης, *Τὰ οἰκονομικά τῆς Ἑλλάδος πρὸ καὶ μετὰ τὴν 1η Νοεμβρίου 1920*, Αθήνα, 1922, σ. 22.

(19) Ζολώτας, *Νομισματικά ... op. cit.*, σ. 80-81. Ἐπίσης: Γ. Α. Πυρσός, *Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος*, Αθήνα, 1946, τ. Β', σ. 26-27.

(20) Διομήδης, *Τὰ οἰκονομικά ... op. cit.*, σ. 21.

(21) Ζολώτας, *Νομισματικά ... op. cit.*, σ. 113-114.

(22) J. K. Galbraith, *Το Χρῆμα*, ἐλλ. ἐκδ. Αθήνα, Παπαζήσης, ²1976, σ. 147-148.

(23) Νόμος 991, της 20ης Ὀκτωβρίου 1917, *περί παροχῆς ἀδείας πρὸς κοπὴν ἀργυρῶν κερμάτων καὶ ἔκδοσιν κερματικῶν γραμματίων δραχμῶν 2 καὶ 1.*

(24) Νόμος 1416/1918, *περί ἐρμηνείας καὶ τροποποιήσεως τοῦ νόμου 987 «περί κυρώσεως τοῦ ἀπὸ 11 Μαρτίου 1917 Β. Διατάγματος περί ἀναστολῆς τῆς ἐφαρμογῆς τῆς διατάξεως τοῦ ἑδαφίου β' τοῦ ἄρθρου 8 τοῦ νόμου ΓΧΜΒ».*

(25) Διομήδης, *Τὰ οἰκονομικά ... op. cit.*, σ. 21.

(26) Τά πρώτα πενήντα χρόνια της Τράπεζας της Ελλάδος, 1928-1978, Αθήνα, 1978, σ. 27.

(27) Για περισσότερα στοιχεία: Ζολώτας, Νομισματικά ... *op.cit.*, σ. 66-67.

(28) Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, *Ιστορικό Χρονολόγιο, 1841-2001*, Αθήνα, Ιστορικό Αρχείο ΕΤΕ, 2001, σ. 72.

(29) A. Andréadès, "Les finances publiques", in: A. Andréadès (διευθ.), *Les effets économiques et sociaux de la guerre en Grèce*, Παριίου/New Haven, PUF/Yale University Press (σειρά "Histoire Economique et Sociale de la Guerre Mondiale/Donnation Carnegie"), 1928, σ. 56-57.

(30) *Ibid.*, σ. 58.

(31) Για τα οικονομικά του πολέμου, βλέπε και: Em. Tsoudéros, *Le relèvement économique de la Grèce*, προλ. Ch. Gide, Παριίου/Nancy, 1920, *passim*.

(32) Ν. Διάταγμα, της 12ης Ιουνίου 1926, περί εκδόσεως μεταλλικών κερμάτων των δραχμών δύο καί μίας καί λεπτών 50 καί 20, καθορισμού των κυρίων γνωρισμάτων αυτών καί ἄρσεως ἐκ τῆς κυκλοφορίας τῶν χαρτίνων κερματικῶν γραμματίων τῆς μίας δραχμῆς.

(33) Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν, *Τά ἑλληνικά ... op. cit.*, σ. 51.

(34) Βασιλόπουλος, *Η ιστορία της δραχμῆς...op. cit.*, σ. 129.

(35) Galbraith, *Το Χρήμα ...op. cit.*, σ. 155-156.

(36) Το 1924 το γερμανικό μάρκο επανασυνδέεται με το χρυσό και το 1925 η στερελίνα, ενώ το γαλλικό φράγκο συνεχίζει να εμφανίζεται ασταθές. Για ένα γενικό περιγράμμα των ευρωπαϊκών οικονομιών μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, cf: S. Bernstein, P. Milza, *Ιστορία της Ευρώπης*, Τ. 3, *Διάσπαση και ανοικοδόμηση της Ευρώπης, 1919 έως σήμερα*, Αθήνα, Αλεξάνδρεια, 1997, σ. 32-33 & 44-49. Ειδικότερα για το θέμα του μεσοπολεμικού κανόνα χρυσού συναλλάγματος, cf: B. Eichengreen, *Golden fetters. The gold standard and the Great Depression, 1919-1939*, New York/Oxford, Oxford University Press, 1992.

Οι φωτογραφίες των νομισμάτων προέρχονται από τη νομισματική συλλογή της Τράπεζας της Ελλάδος.

Οι φωτογραφίες των τραπεζογραμμάτων είναι αναπαραγωγή από το λεύκωμα: *Alpha Τράπεζα Πίστεως, τα χαρτονομίσματα της Ελλάδος*, Αθήνα, 1994.

Ελληνική πρωτοτυπία αποτελεί η διχοτόμηση των τραπεζογραμμάτων της Εθνικής Τράπεζας (1922)

1917
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ
Γ. ΑΣΠΙΟΤΗ (ΚΕΡΚΥΡΑ)

1918
ΚΕΡΜΑΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΑ ΤΟΥ 1897 ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ

ΚΕΡΜΑΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΑ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 1910-1926

1918-1926
ΕΚΤΥΠΩΣΗ BRADBURY-WILKINSON, ΛΟΝΔΙΝΟ

1922-1926
ΕΚΤΥΠΩΣΗ BRADBURY-WILKINSON, ΛΟΝΔΙΝΟ

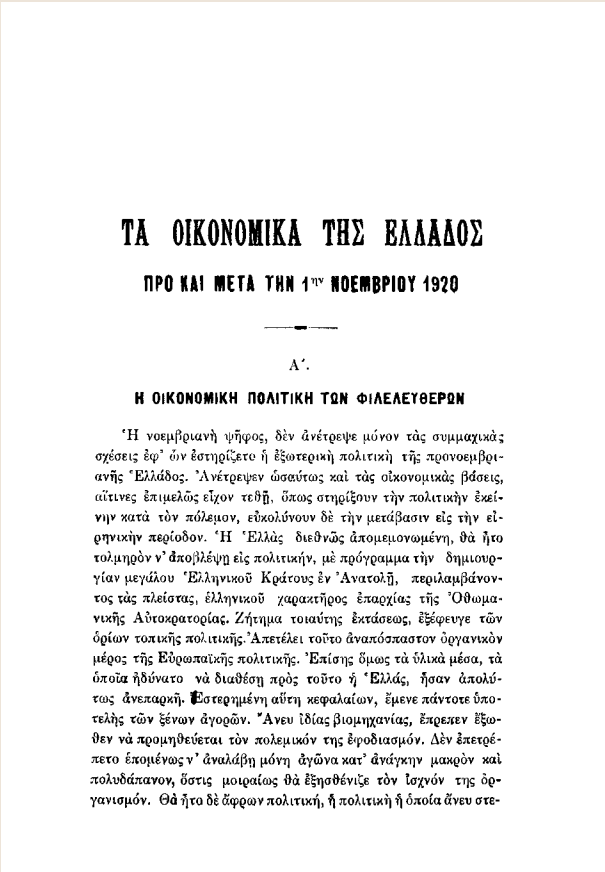
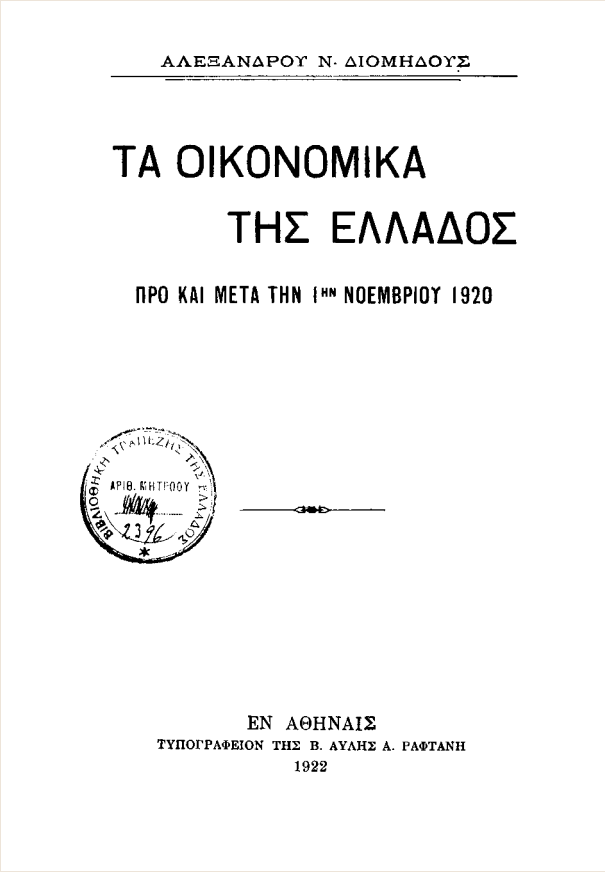
1924-1928
ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΑΣΠΙΟΤΗ

ΝΟΜΙΣΜΑ & ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Κυβερνητική αλλαγή του Νοεμβρίου 1920, επέφερε τομή και στη μέχρι τότε ακολουθούμενη οικονομική πολιτική με αιχμή το ζήτημα των συμμαχικών πιστώσεων.

Παρατίθεται απόσπασμα από ευρύτερη μελέτη του Αλεξάνδρου Διομήδη, επιτελικού στελέχους των Φιλελευθέρων, προκειμένου να καταδειχθεί η πολιτική χροιά του ζητήματος.

Η ΕΕΤ ευχαριστεί θερμά τη Βιβλιοθήκη της Τράπεζας της Ελλάδος για την ευγενική συνεργασία στη φωτογράφιση της πρωτότυπης έκδοσης.

νῶν δεσμῶν ἀλληλεγγύης με ἰσχυροὺς συμμάχους, — οὔτινες θὰ ἴσαν ἐν προκειμένῳ καὶ παραστάται, — θὰ ἔρριπτε τὸν τύπον εἰς τεράστιον ἀγῶνα, κρύπτοντα ἀρθρῶτα ἀπρόβλεπτα, καὶ δυνάμενον νὰ ἔχῃ ὁξύτατον ἀντίκτυπον διὰ τὸ μέλλον ὁλοκλήρου τοῦ "Ἐθνους.

Πολιτικῇ τοιαύτῃ εὐρύτητος, εἶχε τὴν ὑποχρέωσιν πρωτίστω νὰ σταθμίσῃ, ἐὰν ἡ χώρα δύναται ν' ἀνθέξῃ εἰς τὰς ἀντιστοίχους δαπάνας, χωρὶς νὰ κἀμψῃ τὴν ἀντοχήν της, — χωρὶς νὰ φορεσθῇ εἰς τοὺς ὅρους τοῦ λαοῦ ἐπὶ γενεαῖς ὁλοκλήρους ἐπαχθεῖς δημόσιον χρέος, — χωρὶς ν' ἀποστραγγίσῃ βαθμηδὸν τὸν ἔθνικόν πλοῦτον. Ἐπρεπεν ἀπειναντίας, ἐξεργάμενος ὁ τόπος μακροῦ καὶ κοτιώδους πολέμου, νὰ εἶχε περισσώσῃ ἱκανὴν οἰκονομικὴν ἀκρίτην, ὥστε εἰς τὴν διανοιγομένην ἐνώπιόν του εἰρηρικὴν περίοδον, νὰ ἡδύνατο ἀλόπως ν' ἀντεπεξέλθῃ εἰς τὰς ἡφξήμενας ἀπαιτήσεις τῆς εὐρύτερας πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς ζωῆς.

Συνεχῆς καὶ ἐπίμονος μέριμνα ἐν τῷ σημεῖῳ τούτῳ ἔχαρᾶκται ἀπὸ τοῦ 1917 μέχρι τῆς 1ης Νοεμβρίου 1920 τὴν πολιτικὴν τῆς τότε Κυβερνήσεως. Ἦνν συμπαχίαν μετὰ τῶν δυτικῶν Δυνάμεων τῆς Συνεννοήσεως καὶ τὴν φυλίαν τῶν "Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, δὲν ἐξέλαβεν αὐτὴ ὡς τὸ μέσον ἀμύνης μόνον καὶ προαγωγῆς τῶν πολιτικῶν συμφερόντων τῆς Ἑλλάδος. Ἠξίωσεν ἐπίσης, — ἐπὶ τῷ λόγῳ οὗτι ἡ ἠθικὴ καὶ στρατιωτικὴ συνδρομὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ παράγοντος, ἐξεπροσώπει ἀπὸ τὴν ἀξίαν διὰ τὴν τελικὴν ἐκβῆσιν τοῦ κοιντοῦ ἀγῶνος, — ὅπως ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία καὶ αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, ἀναλάβουν ρητῶς καὶ πραγματοποιήσουν τὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τῆς Ἑλλάδος. Ἠξίωσε καὶ ἐπέτυχε — μετὰ μακρᾶς καὶ ἐπιπόνους προσπάθειας — ἡ σημαντικὴ ἀλληλεγγύη νὰ μὴ μείνῃ ἀπλὴ θεωρητικὴ ἐκφρασίς κενῆ οὐσίας, ἀλλὰ νὰ μετουσιωθῇ εἰς πραγματικὰς καὶ ἀσφαλεῖς χορηγίας. Ἐξήτησεν ἡ τότε Κυβέρνησις ν' ἀποκτήσῃ ἡ Ἑλλάς διὰ τῆς συμμάχιας, ὅλα τὰ ἀναγκαῖα ἐφόδια εἰς χρήμα καὶ ἔλικον, ὅπως ἡ οἰκονομικὴ τῆς δύναμις τονωθῇ, καταστῇ δὲ ἱκανὴ ἡ χώρα ν' ἀποδυθῇ ἀνέτως εἰς τὸν ἀγῶνα, εἰς ὃν ὁλοκληρωτικῶς νῦν εἰσῆρχετο αὐτὴ.

θησομένου δανείου ἔπρεπε νὰ ἐπαρῇ διὰ τὰς ἀνάγκας ἡμῶν. Ἐπρεπεν ὅμως ὥσάντως οἱ ὅροι αὐτοῦ νὰ εἴνε ἐπιεικεῖς.

2) Ἐξ ἀπόψεως τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, ἔπρεπε νὰ ἐπιζητηθῇ ὅπως ἡ ὑφιστάμενη ἀκεραιότης τοῦ Ἑλληνικοῦ νομισματός, παραμείνῃ κατὰ τὸ δυνατόν ἀδύνατος.

Τὰ οὐσιωδέστατα ταῦτα διὰ τὴν οἰκονομικὴν ὑγείαν τῆς χώρας ζητήματα, ἐλύθησαν τότε κατὰ τρόπον ἀσφαλίζοντα ἀποτελεσματικῶς τὸ μέλλον.

Αἱ συμβάσεις τῆς 10 Φεβρουαρίου 1918, μεταξὺ Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ἠν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἄφ' ἑνός — καὶ τῆς Ἑλλάδος ἄφ' ἑτέρου (τὸ λεγόμενον arrangement financier καὶ τὸ accord relatif aux fournitures militaires), ἀπέτελεσαν τὸ θεμέλιον, ἐφ' ᾧ ἀσφαλῶς ἐστηρίχθη ἀπὸ τῆς οἰκονομικῆς του ὕψους διὰ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον, διόκληρον τὸ πολιτικὸν οἰκοδόμημα τῆς συμμάχιας ἡμῶν.

Ἀπετέλουν δὲ ἐπίσης αἱ συμβάσεις αὗται, τοὺς δεσμούς, οὔτινες καθίσταν, ὅχι μόνον διὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ἀπὴν μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν κυρίων συμμάχων σῆσιν, ἀλλὰ πρὸ πάντων καθιέρουν στενὴν μεταπολεμικὴν ἀλληλεγγύην. Ἡ πρὸς τὴν Ἑλλάδα οἰκονομικὴ ἐκείνη ἀρωγὴ, γενομένη ὑπὸ μορφήν δανεισμοῦ κεφαλαίων καὶ χορηγίας ἑλικοῦ πολέμου, θὰ ὑφίστατο τὴν ἐξέλιξιν καὶ θὰ ἐλάμβανε τὴν τὴν, ἥτις ἀνέμενεν ὅλα τὰ μεταξὺ συμμάχων συναφθέντα κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου δάνεια. Τὸ ἂν, τὸ πότε καὶ τὸ πῶς τῆς ἀποδόσεως, ἡ προσωπικὴ ἢ ὁριστικὴ ἀναστολὴ καταβολῆς τόκων, ὁ μερισμαδὸς τοῦ ὀφειλομένου κεφαλαίου, ὁ τύπος τοῦ χρεωλυσίου, πάντα ταῦτα ἀποτελοῦντα σπουδαῖα σημεία τῆς μεταπολεμικῆς ἀποκαταστάσεως τῶν μεταξὺ συμμάχων σχέσεων, θίγονται δὲ οὐσιασθῇ καὶ ἡμῶν συμφέροντα, θὰ ἐξηγεσθῶντο ἀπὸ τὰς ἀποφάσεις, αἵτινες θὰ ἴσχυον καὶ διὰ τοὺς λοιποὺς συμμάχους.

ΑΙ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΤΟΥ 1918 ΚΑΙ 1919

"Ἄνευ ἰσχυρᾶς οἰκονομικῆς ἀρωγῆς δὲν ἡδύνατο ἡ Ἑλλάς νὰ συμμετάσχω τοῦ ἀγῶνος. Ἡ πλήρης καὶ ἀνεπιφύλακτος ἀποδοχὴ τῆς ἀξιώσεως ταύτης, ἐτέθη ὑπὸ τοῦ Ἑλληνος Πρωθυπουργοῦ ὡς ὅρος sine qua non τῆς συμπαρέσεως ἡμῶν. Μαγνητοῦν τοῦτο τὰ πραγματικά τοῦ ἐν Βερσαλλίαις κατὰ τὴν 1 Δεκεμβρ. τοῦ 1917 συνελθόντος Ἀνωτάτου συμβουλίου, ἀντίγραφα τῶν ὁποίων κρατοῦνται εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἡ ἐπίμονος ὑποστήριξις τῆς Ἑλληνικῆς ἀπόψεως ὑπὸ τοῦ Ἀγγλου καὶ τοῦ Γάλλου Πρωθυπουργοῦ, συνετέλεσεν ὑπὲρ πάν ἄλλο, εἰς τὴν ἐπικράτησιν ταύτης.

Ἡ Ἑλλάς εἰσῆρχετο εἰς τὸν πόλεμον μετὰ περιπετεῖας αἵτινες εἶχον ἐξαντλήσει τοὺς πόρους τοῦ δημοσίου ταμείου καὶ ἀπογυμνώσει τὰς στρατιωτικὰς ἀποθήκας.

Εἶχεν αὐτὴ ἀνάγκην:

1) Στρατιωτικῆς ἐξαρτήσεως καὶ πολεμικοῦ ἔλικου ἐν γενεῇ.
2) Κεφαλαίων διὰ τὰς ἐν τῷ ἐσωτερικῷ δαπάνας πρὸς συντήρησιν τῆς ἐμπολέμου καταστάσεως.

Ἐὰν ἡ Ἑλλάς ἐπαρτετο εἰς τὰς ἰδίας δυνάμεις διὰ ν' ἀντιμετωπίσῃ τὰς ὀγκωδεστάτας αὐτὰς δαπάνας, ἀσφαλῶς θὰ ἐβάρυνεν ἐπαχθεστάτα τὸν τόπον καὶ θὰ ἐπληγνεν εἰς τὰ καίρια τὴν οἰκονομίαν τοῦ λαοῦ. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου, καὶ εὐτυχῆς ἂν ἀπέβαιναν ἡ ἐκβάσεις του, θὰ κατέκειτο ἰσχνὴ καὶ ἐξηντλημένη ἡ Ἑλλάς. Κατ' οὐσίαν δὲ ἡ πολιτικὴ τῆς Κυβερνήσεως θὰ εἶχεν ἀποτύχει, διότι τὸ ἀναληφθὲν ἔργον θὰ ἀπεδεικνύετο ὑπερτέρον τῆς ἀντοχῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀργανισμοῦ.

Ὑπῆρχον δηλ. δύο προβλήματα πρὸς λύσιν.

1) Ἐξ ἀπόψεως τοῦ δημοσίου ταμείου, τὸ ποσὸν τοῦ χορηγῆ-

Διὰ τῆς χορηγίας πιστώσεων διὰ τὸ 1918 καὶ 1919, 850 ἐκ. χρυσ. δρ. — ρευστοποιουμένων εἰς φράγκα, λίρας καὶ δολάρια ἔξ μῆνας μετὰ τὴν εἰρήνην — ἀπέκτησεν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις τὰ διαθέσιμα κεφάλαια ὧν εἶχεν ἀνάγκην διὰ τὰς ἐν τῷ ἐσωτερικῷ πολεμικῷ δαπάνας. Αἱ αὐτῶν ἐτακτοποίησις τὰ ἔλλειμματα τὰ ὁποῖα ἐκληρονόμησε τὸ βεβαρυμένον ἐκ τῆς ἐπιστρατεύσεως τοῦ 1915 — 1916 καὶ τῶν ἐσωτερικῶν ἀνωμαλίων παρελθόν, ἐνήργησεν ἀπροσκόπως τὴν κινητοποίησιν, ἐτήρησεν εἰς τὴν συντήρησιν τοῦ στρατεύματος, προέβη ἀξίμως διὰ τὸν τόπον εἰς ἐπιτάξεις, ἀνέλαβε τὴν χορηγίαν ἐπιδομάτων εἰς τὰς οἰκογενεὰς τῶν ἐφθάρων. Ὅποιας σημασίας καὶ ὠφελείας ἦτον ἡ ἐπικουρία αὕτη, δύναται νὰ ἐνθυμηθῶν ὅσοι δὲν ἔχουν στεγανὴν τὴν μνήμην. Πᾶσα ἐπίταξις καὶ πᾶσα ἐν τῷ ἐσωτερικῷ προμήθεια, ἐπληροῦνοντο ἀμέσως καὶ ὁλοκληρωτικῶς. Οὐδενὸς χρησίου ἐστερήθη ὁ στρατός καὶ εἰς οὐδεμίαν οἰκογένειαν ἐφθάρων καθυστερήθη τὸ ἐπίδομα. Ὅσοι θέλουν νὰ ἐνθυμῶνται ἡμποροῦν νὰ ἐπαναφέρουν εἰς τὴν μνήμην των πῶς ἐτέρετο, πῶς ἐνεδύετο, πῶς συνετηρεῖτο τότε ὁ στρατός, πῶς ἦσαν αἱ κατασκηνώσεις του, ὅποια ἦτον ἡ ἀφθονία ὅλων τῶν ἐφοδίων. Ἰδίως δὲ καὶ πρὸ πάντων ὁποῖον καὶ ὁπόσον ἦτο τὸ εἰς διάθεσιν τῆς ὑπηρεσίας τοῦ στρατοῦ ἐγχεινομητὸν ἑλίκον. Διετέθησαν τότε ὑπὸ τοῦ Κράτους, κατανεμηθέντα εἰς τὸ κέντρον καὶ τὰς περιφερείας, κεφάλαια ἀξίας (διὰ τὴν ἀκρίβειαν) 825 ἐκατ. δραχμῶν. Τὰ κεφάλαια ταῦτα δὲν ἠγνέθησαν ἐκ τοῦ τόπου, ἀλλ' ἤλθον ἐξωθεν πρὸς ἀδάπανον ἐνίσχυσιν αὐτοῦ. Οὕτως ἡ μὲν κοινωνία ἀπερρώφισεν ρευστὰ κεφάλαια, αὐξήσαντα οὐσιαστικῶς τὸν ἔθνικόν πλοῦτον, τὸ δὲ Κράτος ἀλόπως ἡδυνήθη ἐπὶ διετίαν σχεδόν, ν' ἀνταποκριθῇ πλήρως εἰς τὰς τεραστίας δαπάνας μακρᾶς καὶ ἐπιπόνου πολεμικῆς περιόδου.

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

ΚΑΝΟΝΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗΣ

Το *Δελτίον* της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών δέχεται ανέκδοτα άρθρα προς δημοσίευση εφόσον είναι επώνυμα, σχετίζονται με επίκαιρα ή διαχρονικά ζητήματα του τραπεζικού τομέα και παρουσιάζουν το θέμα τους με σαφή, αναλυτικό και επιστημονικό τρόπο. Τα κείμενα πρέπει να αποστέλλονται δακτυλογραφημένα σε διπλό διάστημα σε τρία τυπωμένα αντίγραφα και σε δισκέτα 3,5 ιντσών, σε μορφή Word. Η έκτασή τους δεν πρέπει να υπερβαίνει τις 4.000-4.500 λέξεις και είναι απαραίτητο να συνοδεύονται από περίληψη (έως 100 λέξεις). Είναι επιθυμητή η παράθεση Βιβλιογραφίας.

Για να δημοσιευτεί ένα κείμενο, πρέπει να εγκριθεί από τη Συντακτική Επιτροπή. Οι αρνητικές αποφάσεις δεν αιτιολογούνται. Το περιοδικό και η ΕΕΤ δεν δεσμεύονται σε καμία περίπτωση από τις απόψεις των συγγραφέων. Η μερική ή ολική αναπαραγωγή κειμένων του περιοδικού επιτρέπεται μόνο με την άδεια του Εκδότη.

Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επικοινωνούν
με την κα Α. Μανιάτη, τηλ. 210 3386.532, fax 210 3615.324
e-mail: amaniati@hba.gr

ΣΥΣΤΑΣΗ

Προκειμένου να διασφαλιστεί
η απρόσκοπτη παράδοση του **ΔΕΛΤΙΟΥ** σε κάθε αποδέκτη
παρακαλούμε σε περίπτωση αλλαγής
της υπηρεσιακής θέσης ή της ταχυδρομικής σας διεύθυνσης
να ειδοποιείται ο Υπεύθυνος Διανομής
κ. Δημήτρης Λαμπρόπουλος
τηλ.: 210 3386.547, fax: 210 3386.596
e-mail: dlambrop@hba.gr

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ Ε.Ε.Τ.
Σόλωνος & Μασσαλίας 1 • 106 80 Αθήνα
Τηλ. Κέντρο 210.3386.500 • Fax: 210.3386.596
E-mail: hba@hba.gr

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ: Τηλ.: 210.3386.400
Fax: 210.3618.714 / 210.3613.842 • E-mail: eti@hba.gr